

ਰਾਗੁ ਤੁਖਾਰੀ ਛੰਤ ਮਹਲਾ ੧ ਬਾਰਹਮਾਹਾ

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਵੈਸਾਖੁ

ਵੈਸਾਖੁ ਭਲਾ ਸਾਖਾ ਵੇਸ ਕਰੇ॥
ਧਨ ਦੇਖੇ ਹਰਿ ਦੁਆਰਿ ਆਵਹੁ ਦਇਆ ਕਰੇ॥
ਘਰਿ ਆਉ ਪਿਆਰੇ ਦੁਤਰ ਤਾਰੇ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਅਢੁ ਨ ਮੋਲੋ॥
ਕੀਮਤਿ ਕਉਣ ਕਰੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵਾਂ ਦੇਖਿ ਦਿਖਾਵੈ ਢੋਲੋ॥
ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਨਾ ਅੰਤਰਿ ਮਾਨਾ ਹਰਿ ਕਾ ਮਹਲੁ ਪਛਾਨਾ॥
ਨਾਨਕ ਵੈਸਾਖੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਵੈ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਨੁ ਮਾਨਾ॥

ਅੰਗ - 1108

ਵੈਸਾਖ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਬੜਾ ਸੁਹਾਵਣਾ, ਸ਼ੋਭਨੀਕ ਤੇ ਚੰਗਾ ਲਗਣ ਵਾਲਾ ਮਹੀਨਾ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਕਣਕਾਂ ਦੇ ਖੇਤ ਤਿਆਰ ਹੋ ਕੇ ਭਰ ਜੋਬਨ ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤੇ ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੀ ਸਫਲ ਹੋਈ ਮਿਹਨਤ ਵੇਖ ਕੇ ਖੁਸ਼ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਅੰਦਰੋਂ ਅੰਦਰ ਪ੍ਰਭੂ ਧੰਨਵਾਦ ਵਿਚ ਜੁੜਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਦੀ ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਂਭ ਸੰਭਾਲ ਕਰਕੇ, ਲੈਣ ਦੇਣ ਮੁਕਾ ਦੇ ਉਹ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਮੇਲੇ ਦੀਆਂ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਮਾਣਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤ ਵੀ ਭਰ ਜੋਬਨ ਤੇ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਪਾਸੇ ਹਰਿਆਵਲ ਹੀ ਹਰਿਆਵਲ ਵੇਖ ਕੇ ਮਨ ਖਿੜ ਉਠਦਾ ਹੈ। ਰੁੱਖਾਂ ਦੀਆਂ ਟਹਿਣੀਆਂ ਸੋਹਣੇ ਕਪੜੇ ਪਾ ਸਜਾਵਟ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ। (ਵੈਸਾਖੁ ਭਲਾ ਸਾਖਾ ਵੇਸ ਕਰੇ) ਨਵੀਆਂ ਫੁੱਟੀਆਂ ਲਗਰਾਂ ਤੇ ਨਵੇਂ ਨਿਕਲੇ ਨਰਮ ਨਰਮ ਕੂਲੇ ਕੂਲੇ, ਹਰੇ ਕਚੂਚ ਪੱਤੇ ਰੁੱਖਾਂ ਨੂੰ ਨਵਾਂ ਰੰਗ ਰੂਪ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ ਜਿਸਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਕੁਦਰਤ ਤੋਂ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਲਗਰਾਂ ਦਾ ਹਾਰ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਵੇਖ ਕੇ ਪਤੀ ਤੋਂ ਵਿਛੜੀ ਨਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਭੀ ਪਤੀ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦੀ ਧੁਹ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੀ ਦਹਿਲੀਜ਼ ਤੋਂ ਖਲੋਤੀ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦਾ ਰਾਹ ਤਕਦੀ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੁਦਰਤ ਰਾਣੀ ਦਾ ਸੁਹਜ ਸ਼ਿੰਗਾਰ ਵੇਖ ਕੇ ਉਮਾਹ ਭਰੀ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਪਣੇ ਹਿਰਦੇ-ਦਰ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਦੀ ਉਡੀਕ ਕਰਦੀ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹੁਕ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ! ਮਿਹਰ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਆਉ। (ਧਨ ਦੇਖੇ ਹਰਿ ਦੁਆਰਿ ਆਵਹੁ ਦਇਆ ਕਰੇ)। ਹੇ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ, ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ-ਘਰ ਵਿਚ ਆ ਵਸੋ ਤਾਕਿ ਇਹ ਬਿਖਮ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਪਾਰ ਕਰ ਲਵਾਂ। ਤੇਰੇ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਨਿਮਾਣੀ ਨਿਤਾਣੀ ਦਾ ਕੌਡੀ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ। (ਘਰਿ ਆਉ ਪਿਆਰੇ ਦੁਤਰ ਤਾਰੇ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਅਢੁ ਨ ਮੋਲੋ) ਪਰ ਹੇ ਮਿਤ੍ਰ-ਪ੍ਰਭੂ! ਜੇ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ, ਜਿਸਨੂੰ ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹਨ ਤੇ ਉਹ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਵਾ ਦੇਵੇ ਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਲਗ ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਕੌਣ ਮੇਰਾ ਮੁੱਲ ਪਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? (ਕੀਮਤਿ ਕਉਣ ਕਰੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵਾਂ ਦੇਖਿ ਦਿਖਾਵੈ ਢੋਲੋ) ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਮੇਰਾ ਅੱਧੀ ਕੌਡੀ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਸਦਕਾ ਮੈਂ ਅਮੁੱਲ ਹੋ ਗਈ ਹਾਂ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਐਸਾ ਅਨੁਭਵ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ

ਮੇਰਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਵਸ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕਿਤੇ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਉਸ ਟਿਕਾਣੇ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਿਥੇ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਵਸਦਾ ਹੈਂ। (ਦੂਰਿ ਨ ਜਾਨਾ ਅੰਤਰਿ ਮਾਨਾ ਹਰਿ ਕਾ ਮਹਲੁ ਪਛਾਨਾ) ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਇਹ ਸੋਝੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਵਿਸਾਖ ਦੀ ਸੋਹਣੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਉਹ ਜੀਵ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭੂ ਪਤੀ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲੈਂਦੀ ਹੈ ਜਿਸ ਦੀ ਸੁਰਤਿ ਗੁਰੂ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜੁੜੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਮਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਸਿਫਤਿ ਸਲਾਹ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। (ਨਾਨਕ ਵੈਸਾਖੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਵੈ ਸੁਰਤਿ ਸਬਦਿ ਮਨੁ ਮਾਨਾ)

ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਵੈਸਾਖ ਦੀ ਸੁਹਾਵਣੀ ਰੁੱਤ ਵਿਚ ਸੁਰਤਿ ਨੂੰ ਗੁਰ-ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਜੋੜਨ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ-ਦੀਦਾਰ ਨਸੀਬ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਰਾਗ ਮਾਝ ਬਾਰਹਮਾਹਾ ਮਹਲਾ ੫

ਵੈਸਾਖਿ ਧੀਰਨਿ ਕਿਉ ਵਾਢੀਆ ਜਿਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਛੋਰੁ॥
ਹਰਿ ਸਾਜਨੁ ਪੁਰਖੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੈ ਲਗੀ ਮਾਇਆ ਧੋਰੁ॥
ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਨ ਸੰਗਿ ਧਨਾ ਹਰਿ ਅਵਿਨਾਸੀ ਓਰੁ॥
ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਝੁਠੈ ਧੰਧੈ ਸੋਰੁ॥
ਇਕਸੁ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਅਗੈ ਲਈਅਹਿ ਖੋਰਿ॥
ਦਯੁ ਵਿਸਾਰਿ ਵਿਗੁਚਣਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ॥
ਪ੍ਰੀਤਮ ਚਰਣੀ ਜੋ ਲਗੇ ਤਿਨ ਕੀ ਨਿਰਮਲ ਸੋਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਹੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇ॥
ਵੈਸਾਖੁ ਸੁਹਾਵਾ ਤਾਂ ਲਗੈ ਜਾ ਸੰਤੁ ਭੇਟੈ ਹਰਿ ਸੋਇ॥

ਅੰਗ - 133

ਵੈਸਾਖ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਬੜੀ ਸੁਹਾਵਣੀ ਰੁੱਤ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ ਲਈ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਭਰਿਆ ਰੀਝਾਂ ਵਾਲਾ ਮਹੀਨਾ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਪਰ ਵੈਸਾਖ ਦੇ ਇਸ ਸੁਹਾਵਣੇ ਮਹੀਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਦਾ ਦਿਲ ਕਿਵੇਂ ਟਿਕ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਖੁਸ਼ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੇ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੀਤਮ ਤੋਂ ਵਿਛੜੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਤੀ-ਪਿਆਰ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਹੈ ਅਤੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਅਨੁਭਵ ਹੀ ਨਹੀਂ। (ਵੈਸਾਖਿ ਧੀਰਨਿ ਕਿਉ ਵਾਢੀਆ ਜਿਨਾ ਪ੍ਰੇਮ ਬਿਛੋਰੁ) ਵਿਛੋੜਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ ਦੁਖ ਹੈ ਪਰ ਇਸ ਤੋਂ ਵੀ ਵੱਡਾ ਦੁਖ ਹੈ ਵਿਛੋੜੇ ਦੇ ਅਨੁਭਵ ਦਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਜੇ ਵਿਛੋੜੇ ਦਾ ਅਹਿਸਾਸ ਹੋਵੇਗਾ ਤਾਂ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਉਦਮ-ਸ਼ੀਲ ਹੋਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੇ ਭਾਵਨਾ ਹੀ ਮਰ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਬੜੀ ਦੁਖਦਾਈ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਿਹੜੇ ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਮਨ-ਮੋਹਣੀ ਮਾਇਆ ਚੰਬੜ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਸੱਜਣ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਭੁੱਲ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧੀਰਜ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ? (ਹਰਿ ਸਾਜਨੁ ਪੁਰਖੁ ਵਿਸਾਰਿ ਕੈ ਲਗੀ ਮਾਇਆ ਧੋਰੁ) ਮਾਇਆ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਉਹ ਇਹ ਸਚਾਈ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾ ਪੁੱਤਰ, ਨਾ ਇਸਤ੍ਰੀ, ਨਾ ਧਨ, ਕੋਈ ਭੀ ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 63 ਤੇ)

ਸੰਪਾਦਕੀ

ਡਾ. ਜਗਜੀਤ ਸਿੰਘ

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸੁਹਿਰਦ ਗਿਆਨਵਾਨ ਪਾਠਕ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਅਪ੍ਰੈਲ 2004 ਵਿਚ ਨੌਂ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਲੰਮਾ ਪੈਂਡਾ ਤਹਿ ਕਰਕੇ ਦਸਵੇਂ ਵਰ੍ਹੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਅਪ੍ਰੈਲ 1995 ਵਿਚ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਸੰਚਾਲਨ ਕਰਕੇ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਲੇ ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸੁਪਨਾ ਸਾਕਾਰ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਪ੍ਰਵਚਨਾਂ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ ਕਿ ਰਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿਤੀ ਕਿ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸੰਗ ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦਾ ਜੋ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਅਨੁਭਵ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਜਾਮਾ ਪਹਿਨਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਰਾਹੀਂ ਦੇਸ ਪ੍ਰਦੇਸ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਥਾਪਤੀ ਉਪਰੰਤ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੋਈ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਅਪ੍ਰੈਲ 1995 ਵਿਚ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਇਸ਼ੂ ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਵਿਸਾਖੀ ਦੇ ਸ਼ੁਭ ਦਿਵਸ ਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਿੰਟ ਕਰਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਦਿਤਾ। ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਬੀਜੀ ਦੇ ਕਰ ਕਮਲਾਂ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰੰਭਤਾ ਹੋਈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦਾ ਆਦਰਸ਼ ਰੱਖਿਆ -

ਬ੍ਰਹਮ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥

ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥

ਅੰਗ - 846

ਅਰਥਾਤ ਸਾਰੀ ਕਾਇਨਾਤ, ਸਾਰਾ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਉਸ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਹੀ ਪਸਾਰਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਦੈਵੀ ਸੰਗੀਤ ਹੀ ਹਰ ਥਾਂ ਸੁਣਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਸੁੰਦਰ ਸਰੂਪ ਹੀ ਹਰ ਥਾਂ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਇਕ ਹੀ ਅਨੇਕ ਰੰਗਾਂ ਰੂਪਾਂ ਵਿਚ ਪਸਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੀ ਆਤਮਾ ਹੀ ਹਰ ਥਾਂ ਭਰਪੂਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਡੂੰਘਾ ਗਿਆਨ ਤੇ ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨਾਂ ਅਤੇ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਅਪਾਰ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚ ਗਿਆ ਤਾਂ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇਸ ਪ੍ਰਦੇਸ ਵਿਚ ਇਹ ਹਰਮਨ ਪਿਆਰਾ ਵੀ ਹੋਇਆ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਨਿਆ ਵੀ ਗਿਆ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਦੀ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਗੁਰਮਤਿ ਕਾਲਜ ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਸੇਵਾ-ਮੁਕਤ ਹੋ ਕੇ ਦਾਸ ਮੋਹਾਲੀ ਆ ਗਿਆ ਤਾਂ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਅਗਸਤ 1996 ਵਿਚ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੀ ਸੰਪਾਦਨਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾਸ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਹ ਮੇਰਾ ਵੱਡਾ ਸੁਭਾਗ ਸੀ। ਆਪ

ਜੀ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸਾਗਰ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਮੁਜੱਸਮੇ ਅਤੇ ਡੂੰਘੇ ਅਨੁਭਵ ਦੇ ਮਾਲਕ ਸਨ। ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਦਾ ਮੂੰਹ ਮੁਹਾਂਦਰਾ ਖੂਬ ਚਮਕਿਆ, ਸਾਲਾਨਾ ਤੇ ਜੀਵਨ-ਕਾਲ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਵਿਚ ਵੀ ਦਿਨ-ਬ-ਦਿਨ ਵਾਧਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਰੱਜ ਕੇ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਤੇ ਘਰ ਘਰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦੀ ਚਰਚਾ ਹੋਣ ਲੱਗੀ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਹੀ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' 30,000 ਘਰਾਂ ਵਿਚ ਪੁੱਜਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਐਨੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਛਪਿਆ ਹੋਵੇ। ਕੁਝ ਵੀਰਾਂ ਨੇ ਮੰਗ ਕੀਤੀ, ਇਸ ਦਾ ਹਿੰਦੀ ਰੂਪ ਵਿਚ ਛਪਣ ਲਗ ਪਿਆ। ਡਾ. ਦੇਸ ਕੁਮਾਰ ਪਾਂਡੇ ਨੇ ਇਹ ਸੇਵਾ ਬਖੂਬ ਨਿਭਾਈ। ਪ੍ਰਦੇਸ ਵਾਸੀਆਂ ਨੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਸੈਕਸ਼ਨ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ 20 ਪੰਨੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਬਿਨਾਂ ਮੱਖ ਵਧਾ ਦੇਣ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿਤੇ। ਕਈ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਤੋਂ ਪੰਜਾਬੀ, ਹਿੰਦੀ ਰੂਪ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦੇਸ ਬੈਠਿਆਂ ਲਈ +20 ਪੰਨੇ ਅੰਗ੍ਰੇਜ਼ੀ ਵਿਚ ਛਾਪ ਕੇ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਆਪ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਲਗਾਤਾਰ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਐਨੀ ਸਾਮੱਗਰੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਕਿ ਕਈ ਦਹਾਕੇ ਮੁੱਕਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ। ਅਰਦਾਸ ਕਰੋ, ਅਸੀਸਾਂ ਦਿਓ, ਸੰਗਤ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਿ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਸਦਾ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਰਹੇ। ਨਵੇਂ ਮੈਂਬਰ ਰਿਨਿਊਲ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਲੈਣ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋ। ਇਹ ਵੱਡਮੁਲੀ ਸੇਵਾ ਹੈ।

ਇਸ ਵਰ੍ਹੇ ਤਿੰਨ ਮਹਾਨ ਸ਼ਤਾਬਦੀਆਂ ਸਿੱਖ ਜਗਤ ਵਿਚ ਆ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਅਪ੍ਰੈਲ 2004 ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ 500 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼-ਦਿਵਸ ਹੈ। ਇਸ ਉਪਲਕਸ਼ ਵਿਚ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦਾ ਅਪ੍ਰੈਲ 2004 ਅੰਕ 'ਅਭਿਨਾਸ਼ੀ ਜੋਤ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ' ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੇ 14 ਦੀਵਾਨਾਂ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਰੂਹਾਨੀ ਜੀਵਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ 'ਅਭਿਨਾਸ਼ੀ ਜੋਤ' ਨਾਂ ਹੇਠ ਦੋ ਪੁਸਤਕਾਂ ਵਿਚ ਛਾਪਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਰੂਪ 'ਅਭਿਨਾਸ਼ੀ ਜੋਤ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ' ਦੇ ਸਿਰਲੇਖ ਹੇਠ ਛਾਪਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇੰਜ ਹੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਲੇਖ 'ਵਿਸਾਖੀ' ਨਵੀਂ ਸੋਧ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੰਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਅਨੁਭਵੀ ਬਚਨ ਜਗਿਆਸੂਆਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਨੂੰ ਠਾਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜੁੜਨ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਰੋਤ ਹਨ। ਇਹ ਅਮੋਲਕ ਖਜ਼ਾਨਾ ਅਪ੍ਰੈਲ ਇਸ਼ੂ ਰਾਹੀਂ ਆਪ ਜੀ ਦੀ ਭੇਂਟ ਹੈ। ਇਹ ਸਾਡੇ ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਸੁਖੀ ਤੇ ਸੁਖਾਲਾ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਅਤਿ ਸਹਾਈ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਧੰਨਵਾਦ।

ਹਿਮਾਲੀਅਨ ਯੋਗੀ ਦਾ ਸੰਗ (Walking With Himalayan Master)

ਡਾ. ਜਸਟਿਨ ਓਬਰਾਇਨ

ਅਨੁਵਾਦਕ - ਡਾ. ਬੀਬੀ ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

ਸਿਹਤ ਤੇ ਆਹਾਰ

ਸਰੀਰਕ ਅਰੋਗਤਾ, ਅਧਿਆਤਮ ਅਭਿਆਸ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਰੋਗ ਰਖਦੇ ਹੋ, ਸਰੀਰ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤਦ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਅੰਤਰ ਆਤਮਾ ਤਕ ਪਹੁੰਚ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਸਰੀਰ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਮਨ ਖਿੰਡਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਦਾ ਸਰੀਰ ਠੀਕ ਨਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਕੋਲ ਹੋਰ ਕੁਝ ਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹਰੇਕ ਜਗ੍ਹਾ ਤੇ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਮੰਦਰ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਰਖਦੇ ਹਾਂ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ, ਆਪਣੇ ਮਨ ਨੂੰ ਠੀਕ, ਸ਼ਾਸਾਂ ਨੂੰ ਠੀਕ ਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਰੱਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਾਂਗਾ। ਸਰੀਰ ਇਕ ਸਾਧਨ ਹੈ ਇਸ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਚੰਗਾ ਸੁਥਰਾ ਤੇ ਪੋਸ਼ਟਿਕ ਭੋਜਨ ਖਾਓ, ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੇਂ ਸੌਂਵੋ, ਰੋਜ਼ ਵਿਆਮ ਕਰੋ।

ਖਾਣ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਧਨਾ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਹਿਮ ਸਥਾਨ ਰਖਦੀਆਂ ਹਨ। ਪੁਰਾਣੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਤੇ ਸੰਤੁਲਨ ਆਹਾਰ ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਪੁਸ਼ਤਕਾਂ ਵਿਚ ਆਹਾਰ ਨੂੰ ਦੋ ਹਿੱਸਿਆਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਗਿਆ ਹੈ - ਪੇਟ ਸਾਫ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਅਤੇ ਪੌਸ਼ਟਿਕ। ਫਲਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਪੇਟ ਸਾਫ ਰੱਖਣ ਦੀ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਬਜ਼ੀਆਂ, ਅਨਾਜ ਅਤੇ ਦੁੱਧ ਦਹੀਂ ਇਹ ਵਧੇਰੇ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਹਨ, ਸਾਨੂੰ ਦੋਨੋਂ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੋਜਨ ਆਪਣੇ ਆਹਾਰ ਵਿਚ ਰਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਸਾਧਕ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਆਹਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਤਤ੍ਵ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਦੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੰਗ ਕਰੇ ਜਾਂ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਦੂਸ਼ਿਤ ਕਰੇ। ਨਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਨਾ ਕਰੋ; ਮਿੱਠਾ, ਲੂਣ ਤੇ ਬੰਦਿਆਈ ਘੱਟ ਖਾਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਖਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਪੌਸ਼ਟਿਕਤਾ ਦੇਖੋ। ਉਹ ਖਾਣਾ ਸਿੱਖੋ ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਲਈ ਠੀਕ ਸਮਝਦੇ ਹੋ। ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝੋ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਖਾਣੇ ਬਾਰੇ ਸਮਝ ਲਵੋਗੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਜਾਣ ਲਵੋਗੇ ਫੇਰ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਵੇਗਾ ਕਿ ਖਾਧਾ ਕਿਵੇਂ ਜਾਵੇ। ਸ਼ਾਂਤਮਈ ਵਾਤਾਵਰਣ ਖਾਣ ਲਈ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲੋੜੀਂਦਾ ਹੈ। ਕਾਹਲ ਵਿਚ, ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਵਿਚ ਖਾਧਾ ਖਾਣਾ, ਭੋਜਨ ਦੀ ਜ਼ਹਿਰ ਬਣਾ

ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਲਈ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਪਰੰਪਰਾਵਾਂ ਵਿਚ ਖਾਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਹੈ। ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਦੀ ਵਿਗਿਆਨਕ ਮਹੱਤਤਾ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਣਦੇ ਜੂਸ ਤੇ ਮੂੰਹ ਦਾ ਸਲਾਈਵਾ ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਹੀ ਭੋਜਨ ਪਚਾਉਣ ਲਈ ਆਵਸ਼ਕ ਹਨ। ਅਰਦਾਸ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸਮਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡਾ ਸਲਾਈਵਾ ਸ਼ਾਂਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪਾਚਕ ਜੂਸ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਖਾਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਜੇ ਜੂਸ ਪੂਰੀ ਮਾਤਰਾ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਣ, ਤੁਸੀਂ ਖਾਣਾ ਪਚਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਉਸ ਨਾਲ ਫੇਰ ਅੰਖਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਜੇ ਤੁਹਾਡੀ ਆਦਤ ਬਹੁਤ ਖਾਣ ਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਖੂਬ ਚਬਾਓ ਕੇ ਖਾਓ, ਚਬਾਓ, ਹੋਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਬਾਓ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਨ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤ ਖਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕੋਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਬਹੁਤਾ ਤਾਂ ਖਾਂਦੇ ਹੋ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਖਾਣ ਦਾ ਅਨੰਦ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਸਿਰਫ ਪੇਟ ਭਰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਪੇਟ ਵਧਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਖਾਣ ਵਲ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਵਧੇਰੇ ਖਾਂਦੇ ਹੋ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਖੁਰਾਕ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ, ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਪੌਸ਼ਟਿਕ ਹੈ, ਉਸ ਵਿਚ ਵਿਟਾਮਿਨ ਨਹੀਂ, ਮਿਨਰਲ ਨਹੀਂ। ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਕਿਤੇ ਕਮੀ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਹਾਡਾ ਆਹਾਰ ਸੰਤੁਲਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਵਧ ਨਹੀਂ ਖਾਓਗੇ। ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਖਾਓ, ਖੁਸ਼ ਹੋ ਕੇ ਖਾਓ, ਖੂਬ ਚਬਾ ਕੇ ਚਿਥ ਕੇ ਖਾਓ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਖਾਂਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਨਿਘਲਦੇ ਹੋ, ਚਿਥਦੇ ਨਹੀਂ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਹਰੇਕ ਗਰਾਈ ਨੂੰ ਪੈਂਤੀ ਵਾਰੀ ਚਿਥੋਗੇ, ਤੁਸੀਂ ਖਾਂਦੇ ਖਾਂਦੇ ਹੀ ਸਭ ਹਜ਼ਮ ਕਰ ਲਵੋਗੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖਾਣ ਨੂੰ ਹੀ ਖਾਣ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਕੁਝ ਵੀ ਖਾਣ ਵਿਚ ਹੋਵੇ, ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਖਾਓ, ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਖਾਓ ਕਿ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਲਗ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਦੁਪਹਿਰ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਸ ਪੰਦਰਾਂ ਮਿੰਟ ਆਰਾਮ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੀ ਪਾਚਨ ਸ਼ਕਤੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਅੱਛਾ ਹੈ। ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਵੀ ਠੀਕ ਹਨ। ਖਾ ਕੇ ਖੰਬੇ ਪਾਸੇ ਵਲ ਪੰਜ ਮਿੰਟ ਲਈ ਲੇਟੋ ਤੇ ਆਰਾਮ ਕਰੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੰਮੇ ਪੈਣ ਨਾਲ ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਾਚਨ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਖਾ ਕੇ ਇਕ ਦਮ ਸੌਣਾ ਕਾਫੀ ਹਾਨੀਕਾਰਕ ਹੈ, ਇਸ ਨਾਲ

ਬੜੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਹਨ। ਸ਼ਾਮ ਦੀ ਰੋਟੀ ਬੜੀ ਹੀ ਹਲਕੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤੇ ਸੌਣ ਤੋਂ ਚਾਰ ਘੰਟੇ ਪਹਿਲਾਂ ਖਾ ਲੈਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਮੈਂ ਤੇ ਚਾਰਲਸ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਮਾਲਿਸ਼ ਕਰ ਰਹੇ ਸੀ। ਕਦੀ ਕਦੀ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਇਹ ਸੇਵਾ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਨੂੰ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਚਰਨ ਦਬਾਣਾ ਇਕ ਉਤਮ ਸੇਵਾ ਹੈ, ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਉਤਮ ਪ੍ਰੀਤ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭਾਰਾ ਹੈ। ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਨੇ ਸਾਡੇ ਵਲ ਦੇਖਿਆ ਤੇ ਕਿਹਾ, ਅੱਜ ਲਈ ਕਾਫੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ।

ਅਸੀਂ ਇਸ ਨੂੰ ਕੱਲ ਆ ਕੇ ਫੇਰ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਪੁਛਿਆ।

ਕਦੋਂ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਕਰਨ ਤੋਂ ਮਨ੍ਹਾ ਕੀਤਾ ਹੈ?

ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਬਿਸਤਰਿਆਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਸ਼ਾਸਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨਾ ਇਕ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਸੀ।

ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਗਏ, ਅਸੀਂ ਸੋਚਿਆ ਸੀ ਕਿ ਪੂਰੇ ਦਿਨ ਦੇ ਲੈਕਚਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਥੱਕੇ ਹੋਣਗੇ। ਉਹ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਦੇ ਹੀ ਰਹੇ ਪਰ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਬੁਠਾ ਖੜਕਾਇਆ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਦੀ ਕਰਾਰੀ ਆਵਾਜ਼ ਨੇ ਸਾਨੂੰ ਅੰਦਰ ਆਉਣ ਨੂੰ ਕਿਹਾ।

ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਲਈ ਕੋਈ ਬਿਸਕੁਟ ਲੈ ਕੇ ਆਇਆ ਸੀ ਮਸਾਲੇ ਵਾਲੀ ਚਾਹ ਤੇ ਬਿਸਕੁਟ ਕੁਝ ਖਾਸ ਹੀ ਵਸਤੂ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਸ਼ਾਸ ਬਾਰੇ ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੀ ਬੁਛਾੜ ਹੀ ਕਰ ਦਿਤੀ।

ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸ਼ਾਸ ਤੁਹਾਡੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡੇ ਦੋਸਤ ਹਨ, ਸ਼ਾਸ ਹਰ ਸਮੇਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਸਾਫ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਯੇਲ ਵਿਸ਼ਵ ਵਿਦਿਆਲਿਆ ਦੀ ਖੋਜ ਨੇ ਉਹ ਹੀ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜੋ ਯੋਗੀ ਜਾਣਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਹਰੇਕ ਨਾਸਿਕਾ ਵਿਚੋਂ ਤਾਕਤ ਦਾ ਬਹਾਅ ਵੱਖ ਵੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ Electrical potentials ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਗਰਮ ਗਿਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਖੱਬੀ ਠੰਡੀ ਗਿਣੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਵਿਚ ਸੱਜਾ ਪਾਸਾ ਸੂਰਜ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਿੰਗਲਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਖੱਬਾ ਪਾਸਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਇੜਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਇਹ ਚੰਦਰਮਾ ਦਾ ਪਾਸਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਇਸ ਵੇਲੇ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਆਇਆ ਕਿ ਜਦੋਂ ਬੱਚਾ ਮਾਂ ਦੇ ਗਰਭ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਾੜੀ ਜਿਹੜੀ

ਜਾਗਰਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਹੈ ਸੁੰਘਣ ਦੀ ਭਾਵ ਨਾਸਿਕਾ ਜਾਗਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਨਾਸਿਕਾ ਦਾ ਉਪਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਸਿੱਧਾ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਸ ਲੈਣ ਲੱਗੇ ਹਵਾ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ ਆਕਸੀਜਨ ਪਿਛੋਂ ਪਹੁੰਚਦੀ ਹੈ।

ਸ਼ਾਸ ਪੰਚ ਮੁਖੀ ਸੇਤੂ ਹੈ, ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਸਰੀਰ ਨਾੜੀ ਤੰਤਰ, ਸੰਵੇਗ, ਵਿਵੇਕ ਮਨ ਅਤੇ ਅਚੇ ਮਨ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ਾਸਾਂ ਦਾ ਅਭਿਆਸ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਮਿਸਾਲ ਵਜੋਂ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ 'ਕਪਾਲਭਾਤੀ' ਕਰਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਛੇਤੀ ਛੇਤੀ ਪੇਟ ਰਾਹੀਂ ਸ਼ਾਸ ਲੈ ਕੇ ਡਾਇਫਰਮੈਟਿਕ ਬਰੀਦਿੰਗ ਕਰਕੇ ਖੂਨ ਦੀ ਸ਼ੁਧੀ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਨਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਨਰੋਆ ਕਰਦੇ ਹੋ, ਓਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਨਾੜੀ ਸ਼ੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹੋ ਤੇ ਨਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਨਰੋਆ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਨਾੜੀ ਸ਼ੋਧਨ ਕਰਦੇ ਹੋ ਇਕ ਵਾਰੀ ਸੱਜੀ ਨਾਸਿਕਾ ਨਾਲ ਸ਼ਾਸ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਇਕ ਵਾਰੀ ਖੱਬੀ ਨਾਸਿਕਾ ਨਾਲ ਸ਼ਾਸ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਤੇ ਸੰਵੇਗਾਂ ਤੇ ਕਾਬੂ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋ। ਸ਼ਾਂਤ ਰਵਾਂ ਪੇਟ ਨਾਲ ਸ਼ਾਸ ਲੈਣ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡਾ ਵਿਵੇਕ ਮਨ ਨੂੰ ਵਧੇਰੇ ਸਪਸ਼ਟ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੁਹਾਡੇ ਸ਼ਾਸ ਹੌਲੇ ਬਹੁਤ ਹੌਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਅਚੇਤ ਮਨ ਦੇ ਕਪਾਟ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਉਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਪਰਾ ਮਨ ਦੇ।

ਅਸੀਂ ਏਥੇ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਸਕਦੇ ਸੀ ਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸੋਚ ਸਕਦੇ ਸੀ ਪਰ ਚਾਰਲਸ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਸਵਾਮੀ ਪਰਾ ਕੀ ਹੈ, ਅਚੇਤ ਮਨ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਕੀ ਹੈ?

ਜੀਵਨ ਉਦੇਸ਼, ਸਵਾਮੀ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ।

ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਪੌੜੀ ਪੌੜੀ ਚੜ੍ਹਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਇਹ ਕਾਫੀ ਸੌਖਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਘੱਟ ਉਲਝਣਦਾਰ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਬਜਾਏ ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਛਲਾਂਗਾ ਮਾਰ ਕੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੋ ਤੇ ਸੂਖਮ ਤੱਤ ਤੇ ਪਹੁੰਚਣਾ ਚਾਹੋ।

ਸਵਾਮੀ ਮੇਰਾ ਹੀ ਮਨ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਸੀ, ਮੈਂ ਹੀ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੋਚ ਰਿਹਾ ਸੀ, ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਇਸ ਨੂੰ ਛੇਤੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿਹੜਾ ਰਸਤਾ ਅਪਣਾਇਆ ਜਾਵੇ।

ਅਜੇ ਤੁਹਾਡੇ ਸ਼ਾਸ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅਚੇਤ ਮਨ ਦੇ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਹਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੇਤਨ ਮਨ ਦੇ ਕਾਬੂ ਵਿਚ ਲਿਆਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਚੇਤਨਤਾ ਦੇ ਥੱਲੇ ਉਸ ਦੇ ਕੰਟਰੋਲ ਥੱਲੇ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਚੰਗੇ ਤੇ ਮੰਦੇ ਪਾਸੇ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਣਗੇ।

‘ਚਲਦਾ’

ਅਨੰਦਮਈ ਜੀਵਨ ਜਾਚ

The Art of Joyful Living

ਮੂਲ ਲੇਖਕ - ਡਾ. ਸਵਾਮੀ ਰਾਮ ਜੀ
ਅਨੁਵਾਦਕ - ਡਾ. ਬੀਬੀ ਤੇਜਿੰਦਰ ਮਲਹੋਤਰਾ

(ਲੜੀ ਜੋੜਨ ਲਈ ਦੇਖੋ, ਮਾਰਚ ਅੰਕ, ਪੰਨਾ-37)

ਅਧਿਆਇ 7

ਯਾਦਾਸ਼ਤ

ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਮਨ ਦਾ ਇਕ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਕਰਤੱਵ ਹੈ। ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਨੂੰ ਚੰਗਾ ਬਨਾਉਣਾ ਵਿਦਿਆ ਦਾ ਇਕ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੀ ਠੀਕ ਵਰਤੋਂ ਵੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਦੀ ਜੁਗਤੀ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਵਰਤੋਂ ਤੋਂ ਬਹੁਤ ਕੁਝ ਸਿੱਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸਭ ਕੁਝ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਯਾਦ ਰਖਿਆ ਜਾਵੇ, ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹੋ। ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਨੂੰ ਵਿਕਸਿਤ ਕਰਨਾ, ਉਸ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਨਾ ਤੁਹਾਡੇ ਆਪਣੇ ਹੱਥ ਹੈ। ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਨਾ ਇਕ ਕਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਸਿੱਖੋ, ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਯਾਦ ਕਰਨਾ, ਜਦੋਂ ਚਾਹੋ, ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਚਾਹੋ, ਯਾਦ ਕਰ ਸਕੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਉਸ ਲਈ ਪੂਰੀ ਸਪਸ਼ਟਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨੀ ਪਵੇਗੀ।

ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਦੇਖ ਚੁੱਕੇ ਹੋ ਕਿ ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਵੋ, ਭਾਵੇਂ ਹੋਰ ਬਾਹਰ ਦੇ ਸਰੋਤ ਵਰਤ ਲਵੋ, ਤੁਸੀਂ ਮਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ, ਮਨ ਨੂੰ ਪੁਸਤਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਨਹੀਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਨ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸਿੱਖਣਾ ਪਵੇਗਾ, ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਜਾਣੋ, ਪੜ੍ਹੋ ਘੋਖੋ। ਮਨ ਦੇ ਸੁਭਾਅ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸੋਚਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਬਾਰੇ ਕੀ ਜਾਣਦੇ ਹੋ? ਮਨ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਤੇ ਸੋਚਣ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸਮਝਣਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸਮਝਦੇ।

ਤੁਹਾਡੇ ਸਰੀਰ ਦਾ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਨਾਲ ਕੀ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀ ਸੋਚ ਦਾ ਕੀ ਸਬੰਧ ਹੈ, ਇਹ ਜਾਣ ਲੈਣਾ ਬਹੁਤ ਅਵੱਸ਼ਕ ਹੈ। ਸਰੀਰ, ਸੂਸ ਤੇ ਮਨ ਇਹ ਸਾਰੇ ਮਿਲ ਕੇ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਕੁਝ ਤੁਸੀਂ ਕਰਦੇ ਹੋ ਉਹ ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੀ ਸੋਚ ਹੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤੁਹਾਡੀ ਸੋਚ ਤੁਹਾਡੀ

ਇੱਛਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇੱਛਾਵਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਭਾਵਾਂ ਨਾਲ ਮਿਲੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇੱਛਾ ਦੇ ਮੁੱਢ ਸਾਡੀਆਂ ਚਾਰ ਮੁਢਲੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਹਨ, ਖਾਣਾ, ਸੌਣਾ, ਆਪੇ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਤੇ ਕਾਮ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਭਾਵਾਂ ਦਾ ਮਿਸ਼ਰਣ, ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਇਹ ਮਿਲ ਕੇ ਹੀ ਤੁਹਾਡਾ ਮਨ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਸ ਆਏ ਹਾਂ ਮਨ ਦੇ ਦੋ ਵੱਖ ਵੱਖ ਭਾਗ ਹਨ ਚੇਤਨ ਮਨ ਤੇ ਅਚੇਤ ਮਨ। ਵਾਸਤਵ ਵਿਚ ਚੇਤਨ ਮਨ ਬਹੁਤ ਹੀ ਛੋਟਾ ਹੈ ਅਤੇ ਮਨੁੱਖ ਇਸੇ ਭਾਗ ਦੀ ਵਧੇਰੇ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸੇ ਦਾ ਹੀ ਵਿਕਾਸ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਇਕ ਹਿੱਸਾ ਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਅਚੇਤ ਮਨ ਜਿਹੜਾ ਸੁਪਨੇ ਦੇਖਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਸੌਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਤੁਸੀਂ ਸੁਪਨੇ ਕਿਉਂ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਤੇ ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਖਾਸ ਕਿਸਮ ਦੇ ਸੁਪਨੇ ਹੀ ਕਿਉਂ ਲੈਂਦੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੁਹਾਵਣੇ ਸੁਪਨੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਆਉਂਦੇ ਭਾਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਵੀ ਹੋ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਡਰਾਵਣੇ ਸੁਪਨੇ ਕਿਉਂ ਆਉਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਵਿਸ਼ਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਹੀ ਲੰਮਾ ਚੌੜਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ। ਹਰ ਇਕ ਦੇ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨੇ ਹਨ, ਆਪਣੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਨ, ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸੁਪਨੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਦੇ ਸੁਪਨਿਆਂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਨਹੀਂ ਸਕਦੇ, ਤੁਲਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ।

ਤੁਸੀਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਸਮਝ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੇ ਅਤੇ ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਵਿਚ ਕੁਝ ਹੋਰ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਹੈ ਮਨ, ਤੁਹਾਡੇ ਸੋਚਣ ਦਾ ਤਰੀਕਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਲਈ ਇਸ ਨਾਲ ਸਿਝਣ ਲਈ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਨ ਦੇ ਕਾਰਜ ਸਮਝਣੇ ਪੈਣਗੇ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਹੇਠਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਸਮਝਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ।

ਸਰੀਰ ਇਕ ਫੈਕਟਰੀ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਥੇ ਹਰ ਇਕ ਚੀਜ਼ ਨਿਯਮਤ ਸਥਾਨ ਤੇ ਪਈ ਹੈ ਤੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਬਾਹਰ ਵੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਅੰਦਰ ਵੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਸ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲੋੜ ਪਵੇ ਉਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕੀਤਾ

ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਮਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਮਨ ਸੋਚ ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਯੋਗਤਾ ਹੈ, ਮਨ ਦਾ ਕੰਮ ਬੁੱਧੀ ਦੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਅਲੱਗ ਹੈ, ਬੁੱਧੀ ਸੂਝ ਬੂਝ ਸਿਆਣਪ ਹੈ। ਬੁੱਧੀ ਨਿਰਣਾ ਲੈਂਦੀ ਹੈ, ਭੇਦ ਦਸਦੀ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਮੰਦਾ ਦਸਦੀ ਹੈ, ਮਨ ਤੁਹਾਡੀ ਬੁੱਧੀ ਦੀ ਟਰੇਨਿੰਗ ਅਨੁਸਾਰ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਇਕ ਹੋਰ ਯੋਗਤਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਹੰਕਾਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਈਗੋ। ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਈਗੋ ਦਾ ਅਰਥ ਪੱਛਮ ਨਾਲੋਂ ਵਖਰਾ ਹੈ। ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਘਮੰਡੀ, ਦੰਡੀ। ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ 'ਮੈਂ' ਭਾਵ ਮੈਂ ਤੇ ਮੇਰੀ। ਤੁਸੀਂ ਕੀ ਹੋ, ਕੌਣ ਹੋ?

ਇਕ ਹੋਰ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਚਿੱਤ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ, ਚਿੱਤ ਇਕ ਉਸ ਗੁਦਾਮ ਦੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਪਿਆ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਚਿੱਤ ਵਿਚ ਸਾਰੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਪਈਆਂ ਰਹਿੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਗੁਣ ਅਵਗੁਣ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਚਾਰੋਂ ਮਨ ਦੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਮਨ ਦੀ ਸੋਧਾਈ ਕਹੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਮਨ, ਬੁੱਧੀ, ਚਿੱਤ ਅਤੇ ਅਹੰਕਾਰ।

ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਮੈਡੀਟੇਸ਼ਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕੁਝ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਬੜੇ ਦੁਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਕਦੀ ਭੁੱਲਣ ਵਲ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸੱਚਮੁਚ ਪੂਰਾ ਪੂਰਾ ਧਿਆਨ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਦਿਓਗੇ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕਦੀ ਵੀ ਉਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲੋਗੇ। ਧਿਆਨ ਅਤੇ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਮਿਲ ਕੇ ਰੁਚੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਵਿਚ ਰੁਚੀ ਰਖਦੇ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਕਦੀ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਸਕਦੇ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਿਚ ਰੁਚੀ ਰਖਦੇ ਹੋ, ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਵੀ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋ ਜਾਏ, ਤੁਸੀਂ ਭਾਵੇਂ ਕਿੰਨੇ ਅਸ਼ਾਂਤ ਹੋਵੋ, ਉਖੜੇ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੋ, ਕਿੰਨੇ ਵੀ ਘਬਰਾਏ ਕਿਉਂ ਨਾ ਹੋਵੋ, ਤੁਹਾਡੇ ਪੈਰ ਘਰ ਵਲ ਹੀ ਤੁਰਦੇ ਹਨ। ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਪਤਨੀ ਨੂੰ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ, ਨਾ ਹੀ ਤੁਸੀਂ ਬੈਂਕ ਭੁੱਲਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਕਿਉਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਰੁਚੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਉਠਦਾ ਹੈ ਕਿ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਚਾਬੀਆਂ ਕਿਥੇ ਹਨ? ਇਹ ਕਿਉਂ ਹੋਇਆ ਹੈ? ਤੁਸੀਂ ਚਾਬੀਆਂ ਕਿਉਂ ਭੁੱਲੇ ਤੇ ਕਿਵੇਂ ਭੁੱਲੇ? ਜਦੋਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਕਿਤੇ ਗੜਬੜ ਹੈ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੀ ਸੋਚ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰੀ ਰੁਚੀ ਨਹੀਂ ਰਖਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਰੁਚੀ ਰਖਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਤੁਹਾਡੀ ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਸੱਚਮੁਚ ਹੀ ਤੁਹਾਡੀ

ਰੁਚੀ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੀ ਰੁਚੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਝੱਟਪੱਟ ਹੀ ਉਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਪੁਸਤਕ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋ। ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੀ ਰੁਚੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਇਸ ਗੱਲ ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਿਖਿਆ ਦਿੰਦੇ ਹੋ। ਜੇ ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹਿਲੇ ਤੋਂ ਹੀ ਤਰਤੀਬਵਾਰ ਲੜੀਵਾਰ ਚੰਗੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿਤੀ ਜਾਵੇ ਉਹ ਭੁਲੱਕੜ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ। ਭੁਲੱਕੜ ਹੋਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਯਾਦ ਰਾਖਣਾ ਵੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ, ਨਹੀਂ ਵੀ, ਇੱਛਾ ਹੈ, ਬਿਰਤੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਠੀਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਰਤਦੇ ਨਹੀਂ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਰੁਚੀ ਹੀ ਨਹੀਂ।

ਯਾਦਾਸ਼ਤ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਇਕ ਅਭਿਆਸ ਹਨ, ਕੁਝ ਨੁਕਤੇ ਹਨ ਜਿਹੜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰਖਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਕਦੀ ਵੀ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਖੇਦੋ ਨਾ, ਕਦੀ ਇਹ ਨਾ ਕਹੋ, ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣ ਨਾਲ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਨਖੇਦਦੇ ਹੋ, ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ ਫੇਰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਯਾਦ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ। ਕਦੀ ਕਦੀ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਨਾਮ ਹੀ ਭੁੱਲ ਜਾਂਦੇ ਹੋ। ਤੁਹਾਡੇ ਜਾਨਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਚਿਹਰਾ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹੋ ਪਰ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਨਾਮ ਭੁੱਲ ਗਏ ਹੋ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਮਸਿਆ ਦੇ ਦੋ ਤਿੰਨ ਕਾਰਨ ਹਨ।

ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਭੁੱਲਣ ਲਈ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਬਾਰੇ ਸੋਚਦੇ ਹੋ, ਸਮਝਦੇ ਹੋ। ਜਦੋਂ ਤੁਸੀਂ ਬਾਹਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋ, ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇਖਦੀਆਂ ਹਨ ਜੋ ਉਸ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਅਕਸ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਉਹ ਚੇਤਨ ਮਨ ਵਿਚ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਅੱਗੇ ਉਹ ਅਚੇਤ ਮਨ ਵਿਚ ਚਲਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਥੇ ਢੇਰ ਸਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਿੰਨ, ਅਕਸ, ਯਾਦਾਂ ਤੇ ਸੰਸਕਾਰ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਏ ਪਏ ਹਨ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਦੇਖ ਆਏ ਹਾਂ ਕਿ ਸੰਸਕਾਰ ਪਿਛਲੇ ਦੇ ਅਨੁਭਵਾਂ ਦੇ ਚਿੰਨ ਹਨ। ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਮਨ ਦੇ ਉਲੀਕੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਦਾ, ਪ੍ਰਤੱਖ ਗਿਆਨ ਦਾ ਇਕ ਤਰੀਕਾ ਹੈ।

‘ਚਲਦਾ’

ਵਿਸਾਖੀ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਤੇ ਮੁਖੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ. ਮਿਸ਼ਨ।

ਸ਼ਾਨ

ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ,
ਪੰਨ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ!

ਡੰਡਉਤਿ ਬੰਦਨ ਅਨਿਕ ਬਾਰ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰਥ॥
ਡੋਲਨ ਤੇ ਰਾਖਹੁ ਪ੍ਰਭੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਕਰਿ ਹਥ॥
ਅੰਗ - 256

ਫਿਰਤ ਫਿਰਤ ਪ੍ਰਭ ਆਇਆ ਪਰਿਆ ਤਉ ਸਰਨਾਇ॥
ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਅਪਨੀ ਭਗਤੀ ਲਾਇ॥
ਅੰਗ - 289

ਸਰਗੁਨ ਨਿਰਗੁਨ ਨਿਰੰਕਾਰ ਸੁੰਨ ਸਮਾਧੀ ਆਪਿ॥
ਆਪਨ ਕੀਆ ਨਾਨਕਾ ਆਪੇ ਹੀ ਫਿਰਿ ਜਾਪਿ॥
ਅੰਗ - 290

ਭਾਵਅਰਥ - ਏਕੰਕਾਰ ਏਕ ਪਸਾਰਾ,
ਏਕੇ ਅਪਰੰਪਾਰਾ ਜੀ।

ਸਤਿਗੁਰ ਸਬਦਿ ਉਜਾਰੋ ਦੀਪਾ॥
ਬਿਨਸਿਓ ਅੰਧਕਾਰ ਤਿਹ ਮੰਦਰਿ
ਰਤਨ ਕੋਠੜੀ ਖੁਲੀ ਅਨੁਪਾ॥
ਬਿਸਮਨ ਬਿਸਮ ਭਏ ਜਉ ਪੇਖਿਓ
ਕਹਨੁ ਨ ਜਾਇ ਵਡਿਆਈ॥
ਮਗਨ ਭਏ ਉਗਾ ਸੰਗਿ ਮਾਤੇ ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਲਪਟਾਈ॥
ਆਲ ਜਾਲ ਨਹੀ ਕਛੁ ਜੰਜਾਰਾ ਅਹੰਬੁਧਿ ਨਹੀ ਭੋਰਾ॥
ਉਚਨ ਉਚਾ ਬੀਚੁ ਨ ਖੀਚਾ ਹਉ ਤੇਰਾ ਤੂੰ ਮੋਰਾ॥
ਏਕੰਕਾਰੁ ਏਕੁ ਪਾਸਾਰਾ ਏਕੈ ਅਪਰ ਅਪਾਰਾ॥
ਏਕੁ ਬਿਸਬੀਰਨੁ ਏਕੁ ਸੰਪੂਰਨੁ ਏਕੈ ਪ੍ਰਾਨ ਅਧਾਰਾ॥
ਨਿਰਮਲ ਨਿਰਮਲ ਸੂਚਾ ਸੂਚੋ ਸੂਚਾ ਸੂਚੋ ਸੂਚਾ॥
ਅੰਤ ਨ ਅੰਤਾ ਸਦਾ ਬੇਅੰਤਾ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਉਚੋ ਉਚਾ॥
ਅੰਗ - 821

ਭਾਵ ਅਰਥ - ਏਕੰਕਾਰ ਏਕ ਪਸਾਰਾ,
ਏਕੇ ਅਪਰੰਪਾਰਾ ਜੀ।

ਭਾਵ ਅਰਥ - ਗੁਰਾਂ ਵਰਗਾਂ ਨਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਦੇਵਤਾ,
ਸੇਵਾ ਕਰ ਲਓ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਿਓ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੱਜ ਕੇ ਬੋਲਣਾ ਸਤਿਨਾਮ ਸ੍ਰੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ। ਕਾਰੋਬਾਰ ਸੰਕੋਚਦੇ ਹੋਏ ਆਪ, ਅੱਜ ਵਿਸਾਖੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਪਹਿਲੀ ਵਿਸਾਖ ਹੈ, ਸੰਗਰਾਂਦ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਵੀ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਇਕ ਗੁਰਪੁਰਬ ਹੈ। ਜੋ ਗੁਰ ਸਿਖ ਇਤਿਹਾਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਘਟਨਾ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਅੱਜ ਦੇ ਦਿਨ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਕੀ ਅੰਗਰੇਜ਼ ਲਿਖਾਰੀ, ਕੀ ਮੁਸਲਮਾਨ ਲਿਖਾਰੀ, ਕੀ

ਸਾਡੇ ਬੰਦੇ, ਹੈਰਾਨ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਦਸਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਨੇ ਉਹ ਕੰਮ ਕਰ ਕੇ ਦਿਖਾ ਦਿੱਤਾ ਜਿਹੜਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਇਹ ਗੱਲ।

ਗੁਰੂ ਵਰਗਾ ਕੋਈ ਦੇਵਤਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।

ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਰਾ ਬੇਮੁਹਤਾਜੁ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਰੇ ਸਚਾ ਸਾਜੁ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਰਾ ਸਭਸ ਕਾ ਦਾਤਾ॥ ਅੰਗ - 1142

ਸਾਰੀ ਸਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਕੋਈ ਮਨੁੱਖ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਸਾਡੇ ਲਿਖਾਰੀ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਲਿਖਾਰੀ, ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਇਨੇ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਿਹਚੇ ਨੇ ਕਿ ਉਹ ਜਾਣਦੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚ ਕਿੰਨੀ ਤਾਕਤ ਹੈ ਤੇ ਜਿਥੇ ਜਾ ਕੇ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬੱਕਰੇ ਬੰਨੇ ਹੋਏ ਸੀ ਅੰਦਰ। ਕਿੰਨਾ ਝੂਠ ਬੋਲਦੇ ਨੇ। ਕਾਰਨ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਨਿਹਚੇ ਨਹੀਂ ਹਨ ਮਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਰਾ ਬੇਮੁਹਤਾਜੁ॥

ਸਤਿਗੁਰ ਮੇਰੇ ਸਚਾ ਸਾਜੁ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਰਾ ਸਭਸ ਕਾ ਦਾਤਾ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਰਾ ਪੁਰਖੁ ਬਿਧਾਤਾ॥ ਅੰਗ - 1142

ਪੁਰਖ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ, ਵਿਧਾਤਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਲੇਖ ਲਿਖਦਾ ਹੈ ਮੱਥੇ ਤੋਂ। ਇਹ ਲੇਖ ਲਿਖਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਸਾਰੀ ਸਿਸ਼ਟੀ ਦਾ ਜੋ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਉਹ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਹੈ।

ਗੁਰ ਜੈਸਾ ਨਾਹੀ ਕੋ ਦੇਵ॥

ਅੰਗ - 1142

ਨਾ ਬਰਮਾ, ਨਾ ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਨਾ ਦੇਵਤਾ, ਨਾ ਮਹੇਸ਼, ਨਾ ਸ਼ਿਵ ਜੀ, ਨਾ ਇੰਦਰ, ਨਾ ਬਰਨ ਦੇਵਤਾ, ਨਾ ਕੋਈ ਦੇਵੀ, ਨਾ ਕੋਈ ਚੰਡੀ ਦੇਵੀ, ਕੋਈ ਵੀ ਦੇਵੀ ਗੁਰੂ ਵਰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਤਾਂ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਬੜੇ ਭੁਲੇਖੇ ਪਾਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਗੁਰ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿ ਦੇਵੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰੀ। ਗੁਰੂ ਵਰਗਾ ਤਾਂ ਹੈ ਨਹੀਂ ਕੋਈ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਗੁਰ ਜੈਸਾ ਨਾਹੀ ਕੋ ਦੇਵ॥

ਜਿਸੁ ਮਸਤਕਿ ਭਾਗੁ ਸੁ ਲਾਗਾ ਸੇਵ॥ ਅੰਗ - 1142

ਜਿਹਦੇ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਭਾਗ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲੱਗਿਆ ਕਰਦੈ, ਜਿਹਦੇ ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਭਾਗ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਹ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਟੱਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੈ, ਉਹ ਕਰ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ। ਸੇਵਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਿਹਰ ਹੋਵੇ,

ਮੱਥੇ ਵਿਚ ਕਲਮ ਲਿਖੀ ਹੋਵੇ, ਲੇਖ ਲਿਖਿਆ ਹੋਵੇ, ਫਿਰ ਉਹ ਸੇਵਾ ਕਰਦੈ, ਫਿਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਇਹ ਤਾਕਤ ਹੈ। ਇਕ ਹੁਕਮ ਦੇ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨੂੰ ਮਾਰ ਸਕਦੈ। ਇਕ ਹੁਕਮ ਨਾਲ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਨੂੰ ਜਿੰਦਾ ਕਰ ਸਕਦੈ।

ਸ੍ਰੀ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਜੀ ਦੇ ਸਿਪਾਹੀ, ਜਦ ਸੈਨਾ ਸਾਰੀ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸ਼ਹੀਦ ਹੋ ਗਈ ਜਾਂ ਮਾਰੇ ਗਏ, ਜਾਂ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸੀਤਾ ਜੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਬੱਚੇ ਕਿਹਦੇ ਨਾਲ ਜੰਗ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਘਰ ਦੀ ਹੀ ਲੜਾਈ ਹੋ ਗਈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਟਾ! ਚਿਖਾ ਤਿਆਰ ਕਰੋ, ਮੈਂ ਸਤੀ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਸੀਂ ਆਪਣਾ ਪਿਤਾ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ।

ਕਹਿੰਦੇ ਮਾਤਾ ਤੁਸੀਂ ਕਦੇ ਦੱਸਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਸਾਡਾ ਪਿਤਾ ਕੌਣ ਹੈ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, “ਇਹ ਤੁਹਾਡਾ ਪਿਤਾ, ਲਛਮਣ, ਭਰਤ, ਤੇ ਸ਼ਤਰੂ ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਚਾਚੇ ਨੇ ਤੇ ਆਹ ਹਨੂੰਮਾਨ ਜਿਹਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਬੈਠੀ ਬੈਠੇ ਹੋ ਇਹ ਸੈਨਾਪਤੀ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਮੈਨੂੰ ਰਾਵਣ ਦੀ ਕੈਦ 'ਚੋਂ ਛੁਡਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਗਿਆ ਸੀ। ਚਿਖਾ ਤਿਆਰ ਕਰੋ ਤਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸਤੀ ਹੋ ਜਾਵਾਂ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਫੌਜ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਛਿੜਕਾਅ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਜਿਸ ਜਿਸ ਉਪਰ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਕਤਰਾ ਪੈਂਦਾ ਰਿਹਾ ਓਹੀ ਉਠ ਕੇ ਜਿਉਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਠੀਕ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ। ਇਹ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ ਬੜਾ ਜ਼ਬਰਦਸਤ। ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਉਹਨਾਂ ਵਿਚ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬਈ ਮਾਰ ਕੇ ਜਿਉਂਦੇ ਕਰ ਦਿੰਦੇ। ਇਹ ਸ਼ਕਤੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਹੈ। ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਵਿਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਜਦ ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਤਪ ਕਰਕੇ ਵਾਪਸ ਆਏ, ਪਹਿਲਾਂ ਤਪ ਕਰਿਆ ਅਜੇ ਤੇ ਤਪ ਕਰਨ ਨਾਲ ਖਿੜ ਵੱਧ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਗੁੱਸਾ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਦਰਖਤ ਬੱਲੇ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਉਹ ਚਿੜੀਆਂ ਉਹਦੀ ਬਿਰਤੀ ਨਾ ਜੁੜਨ ਦੇਣ, ਚੀਂ ਚੀਂ ਕਰੀ ਜਾਣ। ਉਤੇ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ। ਬਗੈਰ ਸੋਚਿਆ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ। “ਮਰ ਵੰਝ ਸੋ”। ਇੰਨੀ ਹੀ ਗੱਲ ਕਹੀ। ਜਿੰਨੇ ਪੰਛੀ ਬੈਠੇ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਬੇਰ ਗਿਰਦੇ ਨੇ ਧਰਤੀ ਤੇ ਇਵੇਂ ਸਾਰੇ ਮਰ ਕੇ ਗਿਰ ਗਏ।

ਫਰੀਦ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਚਿੜੀਆਂ ਹੀ ਚਿੜੀਆਂ। ਫਿਰ ਉਸਨੇ ਸੋਚਿਆ ਕਿ ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਮੇਰਾ ਕੀ ਵਿਗਾੜਿਆ ਸੀ, ਮੈਂ ਐਵੇਂ ਗੁੱਸੇ ਵਿਚ ਆ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਰਹਿਮ ਦੇ ਘਰ 'ਚ ਆਇਆ ਕਹਿੰਦਾ, ‘ਚਿੜੀਓ ਜੀਅ ਵੰਝੋ’। ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਚਿੜੀਆਂ ਉਠ ਗਈਆਂ।

ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ ਬਚਨਾਂ ਦਾ। ਇਹ ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਮਰ ਜਾ, ਮਰ ਜਾਵੇਗੀ, ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਮਰੀ ਪਈ ਹੋਵੇ,

ਉਹਨੂੰ ਕਹਿ ਦੇਵੇ ਜੀਅ ਜਾ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਠ ਖੜੇਗੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਵਿਚ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ, ਐਸਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਵ ਅਰਥ - ਮਾਰ ਜੀਵਾਲਦਾ, ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਮਰੱਥ ਮੇਰਾ।

ਸਮਰੱਥ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕਹੋ ਕਿ ਆਹ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਜਿਹੜਾ ਕਰ ਸਕੇ ਉਹਨੂੰ ਸਮਰੱਥ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਬਾਕੀ ਜਿਹੜਾ ਨਾ ਕਰ ਸਕੇ ਉਹਦਾ ਨਾਉਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਸਮਰੱਥ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਵੀ ਕੰਨਾ, ਲਗਾ, ਮਾਤਰ, ਵਾਧੂ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੋਈ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ, ਦਰਗਾਹ ਵਿਚੋਂ ਆਇਆ ਹੋਇਆ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਅਗਰ ਮਗਰ ਵਾਲਾ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਮਤਲਬ ਇਹ ਹੈ, ਮਤਲਬ ਉਹ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਮਤਲਬ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਸਿੱਧਾ ਅਰਥ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੇਰਾ ਸਰਬ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੈ॥ ਅੰਗ - 1142

ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੈ।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਮੇਰਾ ਮਾਰਿ ਜੀਵਾਲੈ॥ ਅੰਗ - 1142

ਮੁਰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਜੇ ਮਰ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਜਿਉਂਦਾ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਸਤਿਗੁਰੂ, ਕੋਈ ਔਖੀ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਤੀਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਮਹਾਰਾਜ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋਣ ਲੱਗੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਹਿਰਦੇ ਵੇਦਨ ਚੀਕ ਸੁਣਾਈ ਦਿੱਤੀ। ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਦੀ ਕਿਸੇ ਦੁਖਿਆਰੀ ਚੀਕ ਮਾਰੀ।

ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਖੋ ਕੌਣ ਇੰਨਾ ਦਰਦ ਨਾਲ ਕਰਾਹ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਤਾ ਕਰੋ।

ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਦੱਸਿਆ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਬਾਹਮਣੀ ਹੈ ਵਿਧਵਾ ਇਕੋ ਲੜਕਾ ਸੀ 18 ਸਾਲ ਦਾ, ਉਹ ਚੜਾਈ ਕਰ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਉਹਦੀ ਹਾਲਤ ਦੇਖੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ ਮਹਾਰਾਜ।

ਕਹਿੰਦੇ ਉਹਨੂੰ ਕਹਿ ਦਿਓ ਕਿ ਹੁਣ ਤਾਂ ਚੁਪ ਕਰ ਜਾਹ, ਸਵੇਰੇ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਲਿਆਈਂ। ਇੰਨਾ ਬਚਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।

ਗੁਰਸਿਖ ਆਏ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਮਾਈ ਹੁਣ ਤੂੰ ਚੁਪ ਕਰ ਜਾਹ, ਰੋ ਨਾ ਤੇ ਸਵੇਰੇ ਗੁਰੂ ਦਰਬਾਰ ਵਿਚ ਲੈ ਆਈ। ਤੇਰਾ ਬੱਚਾ ਜਿਉਂਦਾ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਮਾਈ ਚੁਪ ਕਰ ਗਈ।

ਸਵੇਰੇ ਵੇਲੇ ਜਦ ਦੀਵਾਨ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ ਹੋਈ, ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਲਿਆਂਦਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਕਾਕਾ ਉਠ ਕੇ

ਖੜਾ ਹੋ ਜਾਹ। ਉਠ ਕੇ ਖੜਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇੰਨਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਰਿਆ, ਕਾਲ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਠੀਕ ਹੈ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਜਿਹੜੇ ਪਿਆਰੇ ਨੇ।

ਮੇਰੀ ਬਾਂਧੀ ਭਗਤੁ ਛੁਡਾਵੈ ਬਾਂਧੈ ਭਗਤੁ ਛੁਟੈ ਮੋਹਿ॥

ਏਕ ਸਮੈ ਮੋ ਕਉ ਗਹਿ ਬਾਂਧੈ

ਤਉ ਫੁਨਿ ਮੋ ਪੈ ਜਬਾਬੁ ਨ ਹੋਇ॥ ਅੰਗ - 1253

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਜੋ ਮਰਿਆ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਬਦਲ ਸਕਦਾ, ਰੱਬ ਦੇ ਪਿਆਰੇ ਬਦਲ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵੀ ਚੁੱਪ ਕਰ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੈ ਸੋਈ ਪ੍ਰਭ ਮਾਨਹਿ

ਓਇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ॥

ਤਿਨੁ ਕੀ ਸੋਭਾ ਸਭਨੀ ਥਾਈ

ਜਿਨੁ ਪ੍ਰਭ ਕੇ ਚਰਣ ਪਰਾਤੇ॥ ਅੰਗ - 748

ਜੋ ਵੀ ਕਰਦੈ, ਮੰਨਣਾ ਪੈਂਦਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖ ਜਿਨਾਂ ਚਿਰ ਸਾਡੀ ਆਯੂ ਹੈ, ਆਹ ਜਿਹੜੀ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ ਦੁਆਲੇ ਹੱਦਬੰਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਹੱਦ ਦੇ ਵਿਚ ਤੈਂ ਨਹੀਂ ਵੜਨਾ। ਸਾਡੇ ਜੀਉਂਦੇ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਤੈਂ ਆਉਣਾ। ਫਿਰ ਉਹ ਸਮਰੱਥ ਹੋਇਆ ਕਿ ਨਹੀਂ। ਕਾਲ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿਤਾ। 22 ਸਾਲ ਕਾਲ ਨਹੀਂ ਵੜਿਆ। ਕੋਈ ਵੀ 22 ਸਾਲ ਤੱਕ ਗੋਇੰਦਵਾਲ ਸਾਹਿਬ 'ਚ ਨਹੀਂ ਮਰਿਆ। ਇਹ ਬਚਨ ਧਿਆਨ 'ਚ ਰੱਖੋ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਰਾ ਸਰਬ ਪ੍ਰਤਿਪਾਲੈ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਰਾ ਮਾਰਿ ਜੀਵਾਲੈ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਰੇ ਕੀ ਵਡਿਆਈ॥

ਪ੍ਰਗਟੁ ਭਈ ਹੈ ਸਭਨੀ ਥਾਈ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਰਾ ਤਾਣੁ ਨਿਤਾਣੁ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੇਰਾ ਘਰਿ ਦੀਬਾਣੁ॥

ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੈ ਹਉ ਸਦ ਬਲਿ ਜਾਇਆ॥

ਪ੍ਰਗਟੁ ਮਾਰਗੁ ਜਿਨਿ ਕਰਿ ਦਿਖਲਾਇਆ॥

ਅੰਗ - 1142

ਕਹਿੰਦੇ ਪਦਵੀ ਕਿੱਡੀ ਕੁ ਹੈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਪਦਵੀ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਸਾਕਾਰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ। ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਤਿਗੁਰੂ ਹੈ। ਨਿਰਾਕਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੋ ਨਾਨਕ! ਮੈਂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੇ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਤੇਰੇ ਕੋਲ ਹੈ, ਮੈਂ ਨਿਰਗੁਣ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਭਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੇ ਭੇਦ ਜਾਣਨਗੇ ਉਹਦਾ ਕਲਿਆਣ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ।

ਸੋ ਮੈਂ ਤੇ ਤੂੰ ਇਕ ਰੂਪ ਹਾਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਧਾਰਨਾ - ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਤੇ ਗੁਰਾਂ ਵਿਚ ਭੇਦ ਨਾ,

ਚਾਰੇ ਵੇਦ ਸੋਧ ਵੇਖ ਲਏ - 2, 2.

ਚਾਰੇ ਹੀ ਵੇਦ ਜੋ ਈਸ਼ਵਰ ਦੀ ਬਾਣੀ ਕਹਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸੋਧ ਕੇ ਦੇਖ ਲਿਆ। ਅਸੀਂ ਤੱਤ ਕੱਢ ਕੇ ਦੇਖ ਲਿਆ। ਤੱਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਤੇ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।

ਸਮੁੰਦੁ ਵਿਰੋਲਿ ਸਰੀਰੁ ਹਮ ਦੇਖਿਆ

ਇਕ ਵਸਤੁ ਅਨੂਪ ਦਿਖਾਈ॥

ਗੁਰ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੋਵਿੰਦੁ ਗੁਰੂ ਹੈ

ਨਾਨਕ ਭੇਦੁ ਨ ਭਾਈ॥

ਅੰਗ - 442

ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।

ਜਿਨਿ ਗੁਰੁ ਸੇਵਿਆ ਤਿਸੁ ਭਉ ਨ ਬਿਆਪੈ॥

ਜਿਨਿ ਗੁਰੁ ਸੇਵਿਆ ਤਿਸੁ ਦੁਖੁ ਨ ਸੰਤਾਪੈ॥

ਨਾਨਕ ਸੋਧੇ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਬੇਦ॥

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਗੁਰੁ ਨਾਹੀ ਭੇਦ॥

ਅੰਗ - 1142

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਤੇ ਗੁਰੂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਜੋ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ 'ਚ ਨੇ ਓਹੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਗੁਰੂ 'ਚ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ।

ਸੋ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਸਾਨੂੰ ਇਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰੀ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਇਕਮਿਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੇ।

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤੁਸੀਂ ਉਪਦੇਸ਼ ਤਾਂ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਕਈ ਤਾਂ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਇਕੋ ਵਾਰੀ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣ ਲੈਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਫਿਰ ਸਦਾ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਦੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਈ ਐਸੇ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਸੁਣਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਥੋਂ ਉਠ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਮੁੜ ਕੇ ਫੇਰ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਹੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਾਰਨ ਕੀ ਹੈ? ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਸਤਕ ਨਿਵਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਭੇਟਾ ਚਾੜ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਫਿਰ ਸਾਰੇ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਇਕੋ ਜਿਹਾ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਪਿਆਰਿਓ ਭੇਦ ਹੋਇਆ ਕਰਦੈ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਾਣੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਬਾਟੇ ਲਿਆਓ। ਇਕ 'ਚ ਕਹਿੰਦੇ ਪੱਥਰ ਰੱਖ ਦਿਓ, ਇਕ 'ਚ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਡੱਲਾ ਰੱਖ ਦਿਓ ਤੇ ਇਕ 'ਚ ਪਤਾਸ਼ਾ ਰੱਖ ਦਿਓ। ਜਦ ਕੁਝ ਸਮਾਂ ਲੰਘ ਗਿਆ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪੱਥਰ ਕੱਢੋ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ। ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢਿਆ ਗਰਮ ਹਵਾ ਚਲਦੀ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਗਿੱਲਾ ਹੈ ਕਿ ਸੁੱਕਾ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜਦੋਂ ਕੱਢਿਆ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਗਿੱਲਾ ਸੀ,

ਹਵਾ ਚਲਦੀ ਹੈ, ਹਵਾ ਦਾ ਬੁੱਲ੍ਹਾ ਆਇਆ ਤੇ ਇਹ ਸੁੱਕ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ, “ਭਾਈ ਮਿੱਟੀ ਦਾ ਡਲਾ ਕੱਢੋ।”

ਕਹਿੰਦਾ, “ਮਹਾਰਾਜ ਡਲਾ ਤਾਂ ਨਿਕਲਦਾ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਤਾਂ ਗਾਰਾ ਬਣ ਗਿਆ, ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਘੁਲ ਕੇ।”

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, “ਧੁੱਪੇ ਰੱਖ ਦੇ।”

ਧੁੱਪੇ ਰੱਖ ਦਿਤਾ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਸਮੇਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿੰਦੇ ਹੁਣ ਦੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, “ਮਹਾਰਾਜ ਹੁਣ ਤਾਂ ਆਠਰ ਗਿਆ ਇਹ ਫਿਰ ਡਲਾ ਬਣ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ, “ਪਤਾਸਾ ਲਿਆ ਕੱਢ ਕੇ ਭਾਈ ਹੁਣ।”

ਕਹਿੰਦਾ, “ਪਤਾਸੇ ਦਾ ਤਾਂ ਨਾਮੋ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਇਹ ਤਾਂ ਬਿਲਕੁਲ ਘੁਲ ਗਿਆ।

ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਗੁਰਸਿੱਖੋ! ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ, ਤਿੰਨ ਕਿਸਮ ਦੇ ਬੰਦੇ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਉਹ ਪੱਥਰ ਵਾਂਗ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਸਤਿਸੰਗ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਬੈਠੇ ਤਾਂ ਗਿੱਲੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜੋੜਾ ਪਾਉਣ ਤਕ ਜਾਂਦੇ ਜਾਂਦੇ ਮੁੜ ਕੇ ਉਥੇ ਹੀ ਆ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਦੂਸਰੇ ਉਹ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਡਲੇ ਵਾਂਗ ਘੁਲ ਤਾਂ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪਰ ਕੁਸੰਗ ਜਦ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ। ਕੁਸੰਗ ਦੀ ਧੁੱਪ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਏ, ਫਿਰ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਡਲੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਕੁਸੰਗ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ ਫਿਰ ਕਿਧਰੇ ਕ੍ਰਿਪਾਨ, ਕਿਧਰੇ ਕਛਹਿਰਾ, ਕਿਧਰੇ ਸਿੱਖੀ, ਫਿਰ ਮੁੜ ਕੇ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਬੋਤਲ ਮੂੰਹ ਵਿਚ। ਫਿਰ ਉਹੀ ਮਾਸ, ਮੱਛੀ। ਇਹ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਡਲੇ ਵਰਗੇ ਨੇ, ਇਵੇਂ ਕੁਸੰਗ ਦੀ ਧੁੱਪ ਲੱਗਣ ਨਾਲ ਫਿਰ ਉਥੇ ਹੀ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਤੀਸਰੇ ਉਹ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਸੋਚ ਸਮਝ ਕੇ ਜਗਿਆਸੂ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਬਾਣੀ ਸੁਣ ਕੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਵਿਚ ਘੁਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਪਾ ਮਰ ਜਾਂਦੇ। ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਬਾਕੀ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪਿਆਰਿਓ, ਪੰਜ ਕਿਸਮ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਪਹਿਲੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਦੀ। ਬਈ ਇਹ ਵੀ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਿਆ, ਮੈਂ ਵੀ ਸਿੱਖ ਬਣ ਜਾਵਾਂ, ਮੈਂ ਕਿਤੇ ਨਿਗੁਰਾ ਹੀ ਨਾ ਰਹਿ ਜਾਵਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਨਿਗੁਰਾ ਕਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਦ ਮੈਂ ਦੀਵਾਨਾਂ 'ਚ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ। ਸੰਤ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਝੁ ਗੁਰੁ ਨਹੀ ਕੋਈ

ਨਿਗੁਰੇ ਕਾ ਹੈ ਨਾਉ ਬੁਰਾ॥

ਅੰਗ - 435

ਮੇਰਾ ਨਾਉ ਬੁਰਾ ਨਾ ਰਹੇ। ਨਾਉ ਚੰਗਾ ਬਣ ਜਾਵੇ, ਚਲੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਜਿਹੜੀ ਸਿੱਖੀ ਏ, ਇਹ ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਦੂਜੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਭੇਖ ਦੀ ਸਿੱਖੀ, ਬਈ ਇਹਦੇ ਵਸਤਰ ਵਧੀਆ ਨੇ, ਸ਼ਸਤਰ ਸਜਾ ਕੇ ਰੱਖਦੈ, ਚਿਹਰਾ ਵਧੀਆ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਨਾ ਮੈਂ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਵਸਤਰ ਪਹਿਨ ਲਵਾਂ। ਇਹ ਖੁਸ਼ਕ ਸਿੱਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਇਹਦੇ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਭੇਦ ਹੀ ਭੇਦ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਤੀਸਰੀ ਸਿੱਖੀ ਉਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਹੜੀ ਹਿਰਸ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਲਾਭ ਲੈਣਾ, ਕੋਈ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾਉਣਾ। ਬਈ ਇਸ ਇਲਾਕੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤੇ ਸਿੱਖ ਨੇ, ਮੇਰਾ ਬਿਜ਼ਨਿਸ ਚੱਲ ਪਊ, ਜੇ ਮੈਂ ਵੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਛਕ ਲਿਆ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਆਉਣਗੇ ਸਾਰੇ। ਇਹ ਹਿਰਸ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਏ, ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਜਾਉਂਗਾ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਧਾਰ ਕੇ, ਗੁਰੂ ਕਹਿਣਗੇ ਤੂੰ ਸਿੱਖ ਬਣ ਗਿਆ ਤੇ ਮੇਰੇ ਕਾਰਜ ਪੂਰੇ ਕਰ ਦਊਗਾ ਗੁਰੂ।

ਇਹ ਤਿੰਨ ਸਿੱਖੀਆਂ ਜਿਹੜੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਇਹ ਪਾਰ ਨਹੀਂ ਲੰਘਾਉਂਦੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਤਰਾ ਹੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਚੌਥੀ ਸਿੱਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਭਾਵਨਾ ਦੀ, ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਤੇ ਭਾਵਨਾ ਰੱਖਦੈ ਬਈ ਮੇਰਾ ਗੁਰੂ ਆਪ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ।

ਪੰਜਵੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਸਿਦਕ ਦੀ, ਸਿਰ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਪਰ ਸਿਦਕ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ। ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਨੁਕਸਾਨ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਕਿੰਨੀ ਹੀ ਔਖ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਸਿਦਕ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ।

ਸੋ ਇਹ ਪੰਜ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਿੱਖੀ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਪਤਾ ਕਿਵੇਂ ਲੱਗੇ।

ਵਿਸਾਖੀ ਦਾ ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਘਰਾਂ ਨੂੰ। ਸਾਰੇ ਦਰਵਾਜ਼ਿਆਂ ਤੇ ਪਹਿਰੇ ਲਗਾ ਦਿਤੇ। ਹੁਣ ਜਿਹੜਾ ਜਾਵੇ ਉਹਨੂੰ ਰੋਕ ਲੈਣ।

ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਦਾ।

ਜਦ ਪੰਜ ਸੱਤ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਲੱਗ ਪਏ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ, ਬਈ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਕੀ ਪਤਾ ਕਿ ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਬੱਚੇ ਛੱਡ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਸਾਡੇ ਪਸ਼ੂ ਭੁੱਖੇ ਨੇ, ਪੜੋਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਆਏ ਹਾਂ, ਕਣਕ ਮੇਰੀ ਵੱਢਣ ਵਾਲੀ ਪਈ ਹੈ ਸਾਰੀ ਕਿਰ ਜਾਏਗੀ ਜੇ ਮੈਂ ਨਾ ਗਿਆ, ਇਥੇ ਸਾਨੂੰ ਰੋਕੀ ਬੈਠੇ ਨੇ।

ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਹੋਏ ਫਿਰ ਤਿੰਨ, ਚਾਰ, ਪੰਜ, ਛੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੈਂਕੜੇ ਹੀ ਹੋ ਗਏ। ਵਿਉਂਤ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗੇ ਪਏ। ਇਕ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ ਮੈਂ ਵਿਉਂਤ ਤਾਂ ਦੱਸ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਪਰ ਗੱਲ ਬਾਹਰ ਨਾ ਨਿਕਲੇ।

ਬਾਕੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਕੀ?”

ਕਹਿੰਦਾ, “ਮੈਨੂੰ ਸਾਹ ਰੋਕਣ ਦੀ ਜੁਗਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਬਣਾ ਲਓ ਮੁਰਦਾ, ਅਰਥੀ ਤੇ ਪਾ ਲਓ, ਨਾ ਮੈਂ ਹਿੱਲਾਂ, ਨਾ ਮੈਂ ਜੁੱਲਾਂ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਗਏ ਫਿਰ ਆਪਾਂ ਨੱਠ ਲਵਾਂਗੇ। ਕੋਈ ਪਿਛੇ ਨਹੀਂ ਆਉ ਆਪਣੇ ਘੋੜਿਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਰਲਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ।

ਵਿਉਂਤ ਬਣਾ ਲਈ। ਬਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਉਹਦੇ ਪਿਛੇ ਹੋ ਗਏ। ਸ਼ਬਦ ਪੜਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦੀ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਦ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਕੋਲ ਗਏ। ਪਹਿਰੇਦਾਰ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਭਾਈ ਇਜਾਜਤ ਲੈ ਲਈ।

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਜਾਜ਼ਤ, ਬੰਦਾ ਤਾਂ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਇਜਾਜ਼ਤ ਕਾਹਦੀ ਲੈਣੀ, ਹੁਣ ਸਸਕਾਰ ਤਾ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਇਥੇ ਹੀ ਕਰ ਦਈਏ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਆ ਗਏ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਹ ਗੱਲ ਹੈ, ਆਪ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ, ਇਹ ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਚੱਕੀ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਅਗਰ ਆਪ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਸਸਕਾਰ ਕਰ ਆਉਣਾ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਨਾ, ਨਾ, ਵਾਪਸ ਮੋੜੋ।”

ਮਹਾਰਾਜ ਆ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਬੇਅੰਤ ਸੰਗਤ ਬੈਠੀ ਹੈ, ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਮੁਰਦਾ ਵੀ ਸਾੜਨ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਸੜ ਗਲ ਜਾਵੇਗਾ, ਬਦਬੂ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਸਾਥੋਂ ਲੈਣਾ ਕੀ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਰੋਕ ਕਿਉਂ ਲਿਆ?

ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਇਉਂ ਕਰੋ, ਇਥੇ ਘਾਹ ਲਿਆਉ, ਲੱਕੜਾਂ 'ਚ ਕਾਹਨੂੰ ਸਸਕਾਰ ਕਰਨਾ, ਘਾਹ ਵਿਚ ਹੀ ਸਸਕਾਰ ਕਰਾਂਗੇ। ਲਾਂਗਰੀ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਇਕ ਚਵਾਤੀ ਲਿਆ ਜਲਦੀ। ਘਾਹ ਦਾ ਢੇਰ ਲਾ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਹਦੇ ਉਤੇ ਅਰਥੀ ਰੱਖ ਦਿੱਤੀ, ਉਹ ਸੋਚਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘਾਹ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅੱਗ ਮਿੱਟ ਵਿਚ ਲੱਗ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਲੱਕੜਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਦੇਰ ਨਾਲ ਲੱਗੇਗੀ। ਫਿਰ ਵੀ ਪਿਆ ਰਿਹਾ ਕਿ ਸ਼ਾਇਦ ਹੋਰ ਗੱਲ ਬਣ ਜਾਵੇ।

ਇੰਨੇ ਚਿਰ ਨੂੰ ਲਾਂਗਰੀ ਸਿੰਘ ਆ ਗਿਆ, ਕਹਿੰਦੇ ਲੈ ਇਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਅੱਗ ਲਾ ਦੇ। ਜਦ ਤਿੜ ਤਿੜ ਹੋਣ ਲੱਗਿਆ ਰੱਸੀ ਤੋੜ ਕੇ ਛਾਲ ਮਾਰ ਦਿੱਤੀ। ਛਾਲ ਮਾਰ ਕੇ ਨੱਠਿਆ ਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਵੀ ਤਾੜੀ ਮਾਰ ਕੇ ਹੱਸ ਪਏ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਲਓ ਭਾਈ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਜਿਹੜਾ ਤੁਹਾਡਾ ਮੁਰਦਾ ਇਹ ਦੇਹੀ ਸਣੇ ਹੀ ਸਚਖੰਡ ਭੌਜਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, “ਕੀ ਗੱਲ?”

ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਦਿਨ ਬਹੁਤੇ ਪੈ ਗਏ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਕੇ ਇਹ ਗੱਲ ਕਰੀ।

ਕਹਿੰਦੇ, “ਤੁਹਾਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜਾਣਦੈ, ਗੁਰੂ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਫਿਰ ਹੋਇਆ ਨਾ ਨਾ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਓਨੀ ਦੇਰ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਕਰਦੀ।

ਸੋ ਜਿਹੜੀ ਅਸਲੀ ਸਿੱਖੀ ਹੈ, ਉਹਦੇ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

*ਭਾਵ ਅਰਥ - ਜਿਉਂਦੇ ਮਰ ਜਾਵਣਾ,
ਸਿੱਖੀ ਕਮਾਉਣੀ ਅੱਖੀ।*

ਗੁਰ ਸਿਖੀ ਬਾਰੀਕ ਹੈ ਸਿਲ ਚਟਣ ਫਿਕੀ।

ਤਿਖੀ ਖੰਡੇ ਧਾਰ ਹੈ ਉਹ ਵਾਲਹੁੰ ਨਿਕੀ।

ਭੂਹ ਭਵਿਖ ਨ ਵਰਤਮਾਨ ਸਰਿ ਮਿਕ ਨਮਿਕੀ।

ਦੁਤੀਆ ਨਾਸਤਿ ਏਕੁ ਘਰਿ ਹੋਇ ਇਕਾ ਇਕੀ।

ਦੁਆ ਤੀਆ ਵੀਸਰੈ ਸਣ ਕਕਾ ਕਿਕੀ।

ਸਭੈ ਸਿਕਾਂ ਪਰਹਰੈ ਸੁਖੁ ਇਕਤੁ ਸਿਕੀ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 9/2

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦਸਦੇ ਨੇ ਕਿ ਜਿਸਨੇ ਸਚਮੁਚ ਸਿੱਖ ਬਣਨਾ ਹੈ, ਉਹ ਖੰਡੇ ਦੀ ਧਾਰ ਤੋਂ ਤਿੱਖੀ ਹੈ। ਵਾਲ ਤੋਂ ਨਿੱਕੀ ਹੈ, ਇਹਦੇ 'ਚ ਮੰਗ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਦੇਣਾ ਹੀ ਦੇਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਨੂੰ। ਪਾਠ ਕਰਕੇ ਰੋਜ਼ ਅਰਦਾਸ ਕਰਨੀ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਕਿ 'ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਤੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਜੋ ਵੀ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ ਹੈ, ਇਹਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਆਪਣੇ ਖਜਾਨੇ 'ਚ ਦਾਖਲ ਕਰ ਲੈ।”

ਸਾਰੇ ਦਿਨ ਦਾ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਤਪ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਨਾ, ਆਪਣੇ ਕੋਲ ਤਾਂ ਕੁਝ ਨਾ ਰੱਖਿਆ। ਕਿਉਂ ਨਾ ਰੱਖਿਆ? ਕਿਉਂਕਿ ਇਹਦੇ ਨਾਲ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ ਬਾਣੀ ਨਾਲ। ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਗ ਆਦਮੀ ਗਲਤ ਕਰਨ ਲੱਗ ਜਾਂਦੈ। ਫਿਰ ਖਤਰਨਾਕ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਚੀਜ਼। ਇਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਤਨ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨੂੰ, ਪਨ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨੂੰ, ਮਨ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨੂੰ।

ਸੋ ਗੁਰੂ ਦਮਮੇਸ਼ ਪਿਤਾ ਵੇਲੇ ਸਿੱਖੀ ਬਹੁਤ ਜੋਰਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ 230 ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਚੱਲ ਰਹੀਆਂ ਸੀ, ਉਹ ਅਜੇ ਨਿਖੜੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਵੱਖਰੇ ਵੱਖਰੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਏ, ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜਨੇਊ ਪਾਏ ਹੁੰਦੇ। ਸਿੱਖ ਜਾ ਕੇ ਭੱਦਣ ਵੀ ਕਰਾਉਂਦੇ ਸੀ ਤੇ ਕੁਛ ਜਾਤ ਪਾਤ ਦਾ ਵੀ ਅੰਦਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ।

ਭਾਵੇਂ ਗੁਰੂ ਤੀਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਪੰਗਤ 'ਚ ਛਕਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਸੀ, ਪਰ ਅਜੇ ਦਿਲਾਂ 'ਚੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਨਿਕਲਦਾ ਕਿ ਇਹ ਨਾਈ ਹੈ, ਇਹ ਛੀਂਬਾ ਹੈ, ਇਹ ਧੋਬੀ ਹੈ, ਇਹ ਛੋਟੀ ਜਾਤ ਦਾ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਜਾਤਾਂ ਪਾਤਾਂ ਨੇ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ ਸੱਤਿਆਨਾਸ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਇੰਨੀ ਜਾਤ ਪਾਤ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਹੈਰਾਨ ਰਹਿ ਜਾਓਗੇ, ਉਹਨਾਂ ਦਿਨਾਂ ਦੀਆਂ ਜੇ ਗੱਲਾਂ ਸੁਣੋਗੇ।

ਆਹ ਦੱਖਣ ਦੇ ਵਿਚ ਜੇ ਅਛੂਤ ਲੰਘ ਜਾਵੇ ਰਸਤੇ 'ਚੋਂ ਜੇ ਉਹਦੀ ਪੈੜ ਰਹਿ ਜਾਵੇ, ਪਿਛੋਂ ਕੋਈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਉਂਦਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਹ ਦੇਖ ਲਏ ਕਿ ਪੈੜ ਮੇਰੇ ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਇਹ ਕਿਸੇ ਸੂਦਰ ਦੀ ਹੈ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਹਨੂੰ ਬੁਲਾ ਕੇ ਸੋਟੇ ਮਾਰੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਤੇ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਲੱਤਾਂ ਤੋੜ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਬਈ ਤੇ ਆਪਣੀ ਪੈੜ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮਿਟਾਈ, ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਰਸਤੇ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਵੀ ਲੰਘਣਾ ਹੈ।

ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਇੰਨਾ ਜਿਆਦਾ ਚੱਕਰ ਚਲ ਰਿਹਾ ਸੀ ਦਮਨ ਦਾ, ਸਵਾ ਮਣ ਜਨੇਊ ਰੋਜ਼ ਲਹਿ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਤੇ ਇਸਲਾਮ ਵਿਚ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਲੈ ਆਉਂਦੇ ਸੀ, ਜਾਂ ਮਾਰ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਇਕ ਪਾਸੇ ਆਪਸ ਵਿਚ ਇੰਨੀ ਜਬਰਦਸਤ ਫੁੱਟ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ ਬਈ ਜੇ ਇਕ ਬੰਦਾ ਅਛੂਤ ਜਾਤੀ ਦਾ ਲੰਘ ਗਿਆ, ਜੇ ਉਹਦੀਆਂ ਪੈੜਾਂ ਨਹੀਂ ਮਿਟੀਆਂ ਤਾਂ ਸਜਾ ਮਿਲਦੀ ਸੀ ਉਹਨੂੰ ਬਹੁਤ ਸਖਤ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਬੀਬੀ ਨੇ ਓਅੰਕਾਰ ਦਾ ਮੰਤਰ ਮੂੰਹ 'ਚੋਂ ਕੱਢ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਉਹਦੀ ਜੀਭ ਕੱਟ ਦਿੰਦੇ ਸੀ। ਜੇ ਕਿਸੇ ਸੂਦਰ ਨੇ ਮੰਦਰ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜੇ ਹੋ ਕੇ ਕਥਾ ਸੁਣ ਲਈ ਤਾਂ ਉਹਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਗਰਮ ਸਿੱਕਾ ਲਿਆ ਕੇ ਪਾਉਂਦੇ ਸੀ। ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਤਕਲੀਫ਼ ਹੁੰਦੀ ਹੋਣੀ ਹੈ ਜਦ ਗਰਮ ਸਿੱਕਾ ਕੰਨ ਵਿਚ ਪਾਉਂਦੇ ਹੋਣਗੇ।

ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਸਚਮੁਚ ਹੀ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਨ। ਅਛੂਤਾਂ ਦੇ ਪਿਛੇ ਛੋਟੀ ਬੰਨੀ ਹੁੰਦੀ। ਜਦ ਉਹਨਾਂ ਰਾਹ ਵਿਚੋਂ ਲੰਘਣਾ। ਛੋਟੀ ਨੇ ਘਸਰ ਘਸਰ ਕੇ ਪੈੜਾਂ ਮਿਟਾਉਂਦੇ ਜਾਣਾ। ਆਹ ਹਾਲ ਹਿੰਦੋਸਤਾਨ ਦਾ ਸੀ। ਜਾਤ ਪਾਤ ਦੇ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਸੀ। ਵਹਿਮ-ਪ੍ਰਸਤੀ ਹੋਂਦ ਤੋਂ ਜਿਆਦਾ ਸੀ, ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਹੀ ਕੁਰੀਤੀਆਂ ਸੀ, ਚੰਗੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਕੋਈ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਥੇ, ਲੁੱਟਮਾਰ ਦਾ ਬਜਾਰ ਧਰਮ ਦੇ ਭੁਲੇਖੇ 'ਚ ਗਰਮ ਸੀ। ਜਿਹੜੇ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਸੀ, ਉਹ ਜੇ ਮਥਰਾ ਆ ਜਾਂਦੇ ਸੀ ਤਾਂ ਮੱਥਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਟੇਕਦੇ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੈਂਦੇ, ਲੜ ਪੈਂਦੇ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਰਾਮ ਚੰਦਰ ਦੇ ਚੇਲੇ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਦੇ ਚੇਲੇ। ਬੇਅੰਤ ਭਰਮ ਸੀ, ਫੁੱਟ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ, ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ। ਜਾਤ ਦੀ ਵੰਡ ਬਹੁਤ ਜਬਰਦਸਤ ਸੀ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਸਭ ਤੋਂ ਉਚਾ ਕਹਾਉਂਦਾ ਸੀ। ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣਾ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ ਛਕਣਾ ਜੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੇ ਪਾ ਲਿਆ ਤਾਂ ਫਿਰ

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖਾਂਦੇ। ਉਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਖਦੇ ਕਿ ਇਹ ਮਹਾਂਪੁਰਖ ਨੇ।

ਭਗਤ ਰਵੀਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਚਿਤੌੜ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਨੇ ਬੁਲਾ ਲਿਆ, ਉਹ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸੀ ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਦੇਖ ਚੁੱਕੇ ਸੀ ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਉਣ ਲੱਗੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿਰਫ਼ ਇੰਨੀ ਹੀ ਗੱਲ ਸੀ ਕਿ ਰਵੀਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਦੂਰ, ਜਿਵੇਂ ਅਸੀਂ ਇਥੇ ਬੈਠੇ ਹਾਂ, ਬਈ ਇਧਰ ਪੰਗਤਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਹੋਵੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕ ਪਾਸੇ ਬਿਠਾ ਦੇਣਾ ਸੀ, ਪੰਗਤ 'ਚ ਨਹੀਂ ਸੀ ਬੈਠਦੇ, ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਇਕ ਪਾਸੇ ਬੈਠਣਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ ਸੀ।

ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੇ ਰਾਜੇ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜੇ ਰਵੀਦਾਸ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਵਿਚ ਸਾਨੂੰ ਦਿਸਦਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਰੋਟੀ ਨਹੀਂ ਖਾਣੀ। ਕਿੱਡਾ ਵੱਡਾ ਮਹਾਤਮਾ ਸੀ, ਲੇਕਿਨ ਛੂਤ ਛਾਤ ਇੰਨੀ ਜਬਰਦਸਤ ਸੀ ਕਿ ਮੁਸ਼ਕਲ ਸੀ ਇਕੱਠੇ ਰਹਿਣਾ।

ਗੁਰੂ ਤੀਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਲੰਗਰ ਚੋਂ ਪਰਸ਼ਾਦਾ ਨਹੀਂ ਛਕਦਾ ਉਹ ਮੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਆਵੇ।

ਸੋ ਐਸੇ ਹਾਲਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇਕ ਪਾਸੇ ਜਬਰ ਸੀ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜਬਰਦਸਤ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਹਨਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਦਮ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਆ ਚੁੱਕੀਆਂ ਸੀ, ਅਜੇ ਅਮਲ ਵਿਚ ਬੋਝੀਆਂ ਆਈਆਂ ਸੀ, ਅਜੇ ਵੀ ਮਰਨੇ ਪਰਨੇ ਸਾਡੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਹੀ ਹੁੰਦੇ। ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਭੱਦਣ ਕਰਾਉਂਦੇ ਸੀ, ਉਵੇਂ ਹੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਮੰਦਰਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜਦੇ ਸੀ। ਖਾਲਸਾ ਨਿਖਰ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਇਆ। ਜੋ ਕੁਝ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ, ਉਹ ਅਜੇ ਨਿਖਰਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮਿਲਗੋਭਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ 9 ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਉਪਰ ਇਕਾਂਤਵਾਸ ਕਰਕੇ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜ ਕੇ ਬੈਠੇ ਰਹੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਨ ਨਾ ਹੋਏ।

9 ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦ ਆਪ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਚਿੱਠੀਆਂ ਲਿਖਾ ਦਿੱਤੀਆਂ ਬਈ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ 'ਚੋਂ ਆਉਣਾ ਹੈ ਇਥੇ, ਮੇਵੜੇ ਭੇਜ ਦਿੱਤੇ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਯੱਗ ਕੀਤਾ। ਯੱਗ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਇਹ ਹੁੰਦੀ ਸੀ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਨਿਉਂਦਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਛਕਦੇ ਸੀ, ਉਹ ਆਪਣੀ ਕਿਰਿਆ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਖਤਰੀਆਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ, ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੂਦਰਾਂ ਦੀ ਵਾਰੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਸੂਦਰ ਕਹਿੰਦੇ ਜੋਰ

ਲੱਗ ਕੇ ਸਰੀਰ ਗਰਮੀ ਦੀ ਤਾਰ ਛੱਡ ਦੇਵੇ, ਪਸੀਨਾ ਆ ਜਾਵੇ, ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਨੂੰ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਸੀਨਾ ਆਉਂਦੈ, ਉਹਨੂੰ ਸ਼ੁਦਰ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਵੀ ਆਉਂਦਾ। ਉਹਦੇ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਦੋ ਸੀ। ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਸੀ ਜਿਹਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਤੇ ਇਕ ਉਹ ਸੀ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥ ਤੇ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦੈ, ਰੋਟੀ ਤਾਂ ਖਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਆਪ ਪਕਾ ਕੇ। ਇਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪੁਣਾ ਸਾਡੇ 'ਚ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਜਾਂਦੈ। ਦੋ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਆ ਚੁੱਕਿਐ ਇਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣਪੁਣਾ, ਬਹੁਤ ਛੁਤ ਛਾਤ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਵੀ ਬੜੀ ਜਬਰਦਸਤ ਆਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਉਹੀ ਸੰਸਕਾਰ ਮੁੜ ਕੇ ਫਿਰ ਉਭਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਚਿੱਠੀਆਂ ਭੇਜ ਦਿੱਤੀਆਂ ਬਈ 30-31 ਮਾਰਚ ਤੱਕ ਸਾਰੀ ਸੰਗਤ ਅਨੰਦਪੁਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰੇ।

ਸੋ ਸੰਗਤਾਂ ਆਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਵਿਸਾਖੀ ਤੋਂ 2-3 ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਯੱਗ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਭੋਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ ਕਿ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਪਹਿਲਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਬੁਲਾਈਏ ਉਹ ਪੰਗਤਾਂ ਲਗਾਉਣ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਹੀਂ ਮੇਰੇ ਜਿਹੜੇ ਸਿੱਖ ਨੇ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਹੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਉ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਖਾਸ ਬੁਲਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਪੰਗਤਾਂ ਲੱਗਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤੇ ਪਰਸ਼ਾਦੇ ਛਕਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਦ ਆਏ, ਬੜਾ ਜਥਾ ਬੰਨ ਕੇ ਆਏ, ਅੱਗੇ ਆ ਕੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਸ਼ੁਦਰ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਨਾਈ ਹੈ, ਕੋਈ ਧੋਬੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਛੀਬਾ ਹੈ, ਉਥੋਂ ਹੀ ਪਿਛੇ ਮੁੜ ਪਏ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਭਾਈ ਕਿਉਂ ਮੁੜਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ, ਪਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕੋ।

ਕਹਿੰਦੇ, ਮਹਾਰਾਜ! ਤੁਸੀਂ ਵੇਦਾਂ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਭੰਗ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਇਹ ਸ਼ੁਦਰਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾ ਕੇ ਤਿੰਨ ਯੁੱਗ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਵਿਗਾੜ ਦਿੱਤੀ ਜੋ ਚਲੀ ਆਉਂਦੀ ਸੀ। ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਪਰਸ਼ਾਦਾ ਨਹੀਂ ਛੱਕ ਸਕਦੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, “ਤੁਸੀਂ ਜਿੰਨੀ ਭੇਟਾ ਕਰੋ, ਤੁਹਾਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ। ਭੇਟਾ ਦਾ ਹੀ ਹੈ, ਦਖਸ਼ਣਾ ਦਾ, ਅਸੀਂ ਦਖਸ਼ਣਾ ਦੇ ਵਿਚ ਰਜਾਈਆਂ ਵੀ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਗਦੈਲੇ ਵੀ, ਰੇਸ਼ਮੀ ਬਸਤਰ ਵੀ, ਤੇ ਮੋਹਰਾਂ ਵੀ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਦਖਸ਼ਣਾ ਹੀ ਲੈਣੀ ਹੈ। ਇਹਨਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਰੋਲਾ ਨਾ ਪਾਓ ਤੇ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਸ਼ੁਦਰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਤਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ, ਸਾਡੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਤੇ ਦੂਜੀ ਗੱਲ ਹੈ ਪੰਡਤ

ਜੀ, ਕੋਸ਼ੇਦਾਸ ਮੂਹਰੇ ਹੋਇਆ, ਤੁਸੀਂ ਸਿਆਣੇ ਬਿਆਣੇ ਬੰਦੇ ਹੋ, ਵੇਦਾਂ 'ਚ ਕੀ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਸਿੱਖਣੀ ਪੈਦਾ ਕਿਥੋਂ ਹੋਈ ਹੈ, ਇਹ ਓਅੰਕਾਰ ਤੋਂ ਹੋਈ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਰਾਮ ਦੀ ਅੰਸ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

*ਭਾਵ ਅਰਥ - ਸਾਰੇ ਰਾਮ ਦੀ ਅੰਸ ਤੋਂ ਹੋਏ,
ਜਾਤਾਂ ਵਿਚ ਭੁਲਿਆ ਫਿਰੇ।*

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇਵਤਾ ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਸਿੱਖਣੀ ਇਕੋ ਜੋਤ ਦੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਜੋਤ ਤੂੰ। ਮਨੁੱਖ ਮਨੁੱਖ 'ਚ ਕੀ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।

ਜਦ ਕਬੀਰ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਿਆ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਸਵਾਲ ਕਰਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ -

ਗਰਭ ਵਾਸ ਮਹਿ ਕੁਲ ਨਹੀਂ ਜਾਤੀ॥ ਅੰਗ - 324

ਜਦ ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਉਹਦੀ ਕਿਹੜੀ ਕੁਲ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਬ੍ਰਹਮ ਬਿੰਦ ਤੇ ਸਭ ਉਤਪਤੀ॥ ਅੰਗ - 324

ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਨੇ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿੰਦ ਤੋਂ ਹੋਏ ਨੇ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਜੋਤ ਤੋਂ ਹੋਏ ਨੇ।

ਕਹੁ ਰੇ ਪੰਡਿਤ ਬਾਮਨ ਕਥ ਕੇ ਹੋਏ॥

ਬਾਮਨ ਕਹਿ ਕਹਿ ਜਨਮੁ ਮਤ ਖੋਏ॥ ਅੰਗ - 324

ਕਿਉਂ ਕਰੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਮੇਰੀ ਜਾਤ ਉਚੀ, ਮੇਰੀ ਜਾਤ ਉਚੀ।

ਜੋ ਤੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਬ੍ਰਹਮਣੀ ਜਾਇਆ॥

ਤਉ ਆਨ ਬਾਟ ਕਾਹੇ ਨਹੀ ਆਇਆ॥ ਅੰਗ - 324

ਜੇ ਅਸੀਂ ਮਾਂ ਦੇ ਪੇਟ 'ਚੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਹਾਂ ਤਾਂ ਤੂੰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਥਾਂ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਰਸਤੇ 'ਚੋਂ ਆ ਜਾਂਦੈ। ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਤੇਰੀ ਜਾਤ ਮੰਨਦੇ -

ਤੁਮ ਕਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਹਮ ਕਤ ਸੂਦਾ॥ ਅੰਗ - 324

ਅਸੀਂ ਸ਼ੁਦਰ ਕਿਵੇਂ ਹਾਂ, ਤੇ ਤੂੰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਿਵੇਂ ਹੈ।

ਹਮ ਕਤ ਲੋਹੁ ਤੁਮ ਕਤ ਦੂਧ॥ ਅੰਗ - 324

ਤੂੰ ਦੱਸ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਦੁੱਧ ਚਲਦਾ, ਤੇਰੇ ਕਿਤੇ ਕੱਟ ਲੱਗ ਜਾਏ, ਤੇਰੇ 'ਚੋਂ ਵੀ ਲਹੂ ਨਿਕਲਦੈ, ਸਾਡੇ 'ਚੋਂ ਵੀ ਲਹੂ ਨਿਕਲਦੈ, ਕਿਉਂ ਭਰਮਾਂ 'ਚ ਪਿਆ ਹੈ -

ਕਹੁ ਕਬੀਰ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੁ ਬੀਚਾਰੈ॥

ਸੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਕਹੀਅਤੁ ਹੈ ਹਮਾਰੈ॥ ਅੰਗ - 324

ਜੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ -

ਜਾਤਿ ਕਾ ਗਰਬੁ ਨ ਕਰੀਅਹੁ ਕੋਈ॥

ਬ੍ਰਹਮੁ ਬਿੰਦੇ ਸੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਹੋਈ॥ ਅੰਗ - 1127

ਨਵ ਨਿਧੀ ਅਠਾਰਹ ਸਿਧੀ ਪਿਛੈ ਲਗੀਆ ਫਿਰਹਿ
ਜੋ ਹਰਿ ਹਿਰਦੈ ਸਦਾ ਵਸਾਇ॥ ਅੰਗ - 1127

ਜਿਨ ਕੈ ਹਿਰਦੈ ਹਰਿ ਵਸੈ ਹਉਮੈ ਰੋਗੁ ਗਵਾਇ॥
ਅੰਗ - 1127

ਕਹਿੰਦੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤਾਂ ਉਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ
ਵੀਚਾਰ ਕਰਦੇ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਹੁਕਮ 'ਚ ਚਲਦੇ ਨੇ ਉਹ
ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਨੇ -

ਜਿਨ ਕੈ ਹਿਰਦੈ ਹਰਿ ਵਸੈ ਹਉਮੈ ਰੋਗੁ ਗਵਾਇ॥
ਗੁਣ ਰਵਹਿ ਗੁਣ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਇ॥
ਇਸੁ ਜੁਗ ਮਹਿ ਵਿਰਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਬ੍ਰਹਮੁ ਬਿੰਦਹਿ ਚਿਤੁ ਲਾਇ॥
ਅੰਗ - 850

ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਧੜਾ ਦੀਆਂ ਧੜਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀਆਂ
ਫਿਰਦੀਆਂ, ਵਿਰਲਾ ਵਿਰਲਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ
ਬ੍ਰਾਹਮਣਗਿਆਨੀ ਹੈ।

..... ਬ੍ਰਹਮੁ ਬਿੰਦਹਿ ਚਿਤੁ ਲਾਇ॥
ਅੰਗ - 850

ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਗਿਆਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ
ਚਿਤ ਲਾ ਕੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ -

ਸੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣੁ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮੁ ਬੀਚਾਰੈ ਆਪਿ ਤਰੈ ਸਗਲੇ ਕੁਲ ਤਾਰੈ॥
ਅੰਗ - 662

ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਸ਼ੇਦਾਸ ਤੂੰ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਦੇਖ ਇਥੇ ਅਕਾਲ
ਪੁਰਖ ਆਪੇ ਹੀ ਇਕ ਰੂਪ ਤੋਂ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਧਾਰੇ ਹੋਏ ਨੇ-

ਏਕ ਮੂਰਤਿ ਅਨੇਕ ਦਰਸਨ ਕੀਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ॥
ਖੇਲ ਖੇਲ ਅਖੇਲ ਖੇਲਨ ਅੰਤ ਕੋ ਫਿਰ ਏਕ॥
(ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ)

ਬਾਜੀਗਰਿ ਜੈਸੇ ਬਾਜੀ ਪਾਈ॥
ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਭੇਖ ਦਿਖਲਾਈ॥
ਸਾਂਗੁ ਉਤਾਰਿ ਥੰਮ੍ਹਿਓ ਪਾਸਾਰਾ॥
ਤਬ ਏਕੋ ਏਕੰਕਾਰਾ॥ ਅੰਗ - 736

ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸੀ, ਹੁਣ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਹੈ
ਤੇ ਜਦੋਂ ਪਸਾਰਾ ਥੰਮ ਜਾਏਗਾ, ਫਿਰ ਵੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ
ਹੋਵੇਗਾ, ਇਹ ਜਾਤਾਂ ਕਿਥੋਂ ਆ ਗਈਆਂ -

ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ ਸਭੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਹੈ ਗੋਬਿੰਦੁ ਬਿਨੁ ਨਹੀ ਕੋਈ॥
ਸੁਤੁ ਏਕੁ ਮਣਿ ਸਤ ਸਹੰਸ ਜੈਸੇ ਓਤਿ ਪੋਤਿ ਪ੍ਰਭੁ ਸੋਈ॥
ਅੰਗ - 485

ਕਹਿੰਦੇ, ਸੋਨੇ ਦੇ ਗਹਿਣਿਆਂ ਦੀਆਂ ਮੂਰਤਾਂ ਬਣਾ
ਲੈ, ਇਕ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੀ ਜਨੇਊ ਪਾ ਕੇ ਬਣਾ ਲੈ, ਇਕ
ਖਤਰੀ ਸ਼ਾਸਤਰ ਲਾ ਕੇ ਬਣਾ ਲੈ, ਇਕ ਵੈਸ਼ ਦੀ ਕੰਮ
ਕਰਦੇ ਦੀ ਬਣਾ ਲੈ, ਇਕ ਸੂਦਰ ਦੀ ਬਣਾ ਲੈ। ਹੁਣ ਇਉਂ
ਦੱਸ ਕਿਹੜਾ ਸੋਨਾ ਵਧੀਆ ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਘਟੀਆ। ਸ਼ਕਲਾਂ
ਦੇਣ ਨਾਲ ਹੀ ਘੱਟ ਵੱਧ ਗਿਆ।

ਸੋ ਭਰਮ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਪੰਡਤ
ਜੀ ਕੋਸ਼ੇਦਾਸ, ਇਸ ਕਲਯੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਾਤਾਂ ਪਾਤਾਂ ਦੀ
ਵਡਿਆਈ ਤਾਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ। ਇਥੇ ਵਡਿਆਈ ਹੋਰ ਹੋ
ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਭਾਵ ਅਰਥ - ਕਲਯੁਗ ਮੇ ਸੱਚੇ ਨਾਮ ਦੀ ਵਡਿਆਈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖੋ ਸਮਾਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਤੁਸੀਂ ਵਿਦਵਾਨ ਪੁਰਸ਼, ਵੇਦ ਪੜ੍ਹੇ ਹੋਏ, ਇਕ ਪਾਸੇ ਤਾਂ
ਉਹ ਮਾਰੂ ਰਾਜ ਹੈ, ਜ਼ੁਲਮ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ, ਜਿਸਦੇ ਅੰਦਰ
ਇਉਂ ਕਹਿ ਲਈਏ ਕਿ ਦਰਿੰਦਿਆ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ,
ਆਦਮੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਰਾਜ ਹੈ, ਲੱਖਾਂ
ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੰਦੇ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਮਾਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਤੁਹਾਡਾ ਧਰਮ
ਜੋਰ ਨਾਲ ਮਿਟਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਤੁਸੀਂ
ਪਾਟੇ ਬੈਠੇ ਹੋ ਸਾਰੇ। ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੋ,
ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਖਤਰੀ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਵੈਸ਼ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਸੂਦਰ
ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਉੱਚੇ ਸੂਦਰ ਹਾਂ, ਇਹ ਸੂਦਰ ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਨੀਚੇ
ਸੂਦਰ ਹਾਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਕਿੰਨਾ ਤੁਸੀਂ ਗਲਤ ਕੰਮ ਕਰਿਆ ਹੈ।
ਤੁਹਾਡੇ ਬਚਣ ਦਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਆਸ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।
ਪਿਆਰਿਆ! ਇੰਨੀਆਂ ਛੋਟੀਆਂ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ 'ਚ ਪਏ
ਹੋ, ਕਲਯੁਗ 'ਚ ਇਹ ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਰਹੀਆਂ, ਪਹਿਲੀਆਂ
ਚੀਜ਼ਾਂ ਸੀ।

ਚਹੁ ਜੁਗਾ ਕਾ ਗੁਣਿ ਨਿਬੇੜਾ ਨਰ ਮਨੁਖਾ ਨੋ ਏਕੁ ਨਿਧਾਨਾ॥
ਜਤੁ ਸੰਜਮ ਤੀਰਥ ਓਨਾ ਜੁਗਾ ਕਾ ਧਰਮੁ ਹੈ
ਕਲਿ ਮਹਿ ਕੀਰਤਿ ਹਰਿ ਨਾਮਾ॥ ਅੰਗ - 797

ਹੁਣ ਤਾਂ ਨਾਮ ਦਾ ਯੁੱਗ ਆ ਗਿਆ।

ਜੁਗਿ ਜੁਗਿ ਆਪੋ ਆਪਣਾ ਧਰਮੁ ਹੈ
ਸੋਧਿ ਦੇਖਹੁ ਬੇਦ ਪੁਰਾਨਾ॥ ਅੰਗ - 797

ਵੇਦਾਂ ਨੂੰ ਸੋਧ ਕੇ ਦੇਖ ਲਓ, ਕਹਿੰਦੇ ਇਥੇ ਤਾਂ ਪੂਰਾ
ਥਾਟ ਬਣਾਇਆ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਨਾਮ ਦਾ ਯੁੱਗ ਆ ਗਿਆ।

ਪੂਰਾ ਥਾਟੁ ਬਣਾਇਆ ਪੂਰੈ ਵੇਖਹੁ ਏਕ ਸਮਾਨਾ॥
ਇਸੁ ਪਰਪੰਚ ਮਹਿ ਸਾਚੇ ਨਾਮ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਮਤੁ ਕੋ ਧਰਹੁ ਗੁਮਾਨਾ॥
ਸਤਿਗੁਰ ਕੀ ਜਿਸ ਨੋ ਮਤਿ ਆਵੈ ਸੋ ਸਤਿਗੁਰ ਮਾਹਿ ਸਮਾਨਾ॥
ਇਹ ਬਾਣੀ ਜੋ ਜੀਅਹੁ ਜਾਣੈ ਤਿਸੁ ਅੰਤਰਿ ਰਵੈ ਹਰਿ ਨਾਮਾ॥
ਅੰਗ - 797

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪੰਡਤਾਂ ਦੀ ਜਮਾਤ ਸਾਹਮਣੇ
ਖੜੀ ਹੈ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਨਹੀਂ ਛਕ ਰਹੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਤੁਸੀਂ
ਚਾਰ ਜੁਗਾਂ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ, ਤੇ ਅਸੀਂ ਹੁਣ
ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਲੋਕ ਕਿਥੇ ਜਾਵਾਂਗੇ, ਅਸੀਂ ਕੋਈ ਖੇਤੀ ਖੋੜਾ
ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਸਾਡਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਇਹੀ ਸੀ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਤੁਹਾਡਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਨਹੀਂ ਬੰਦ
ਹੋਣ ਦਿੰਦੇ, ਅਸੀਂ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿਆਂਗੇ,
ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਤੁਹਾਡਾ ਨਹੀਂ ਬੰਦ ਹੋਏਗਾ। ਪਰ ਇਕ ਕੰਮ ਕਰੋ,
ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਸੀਂ ਦੱਸ ਦਿਆਂਗੇ ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ ਕਰਨੈ,

ਤੁਹਾਨੂੰ ਬੈਠਿਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਪੀਣ ਨੂੰ ਮਿਲੇਗਾ। ਬਾਕੀ ਇਹ ਕਿ ਹੁਣ ਕਲਯੁਗ 'ਚ ਤੁਹਾਡੀ ਮਾਨਤਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣੀ। ਬਾਕੀ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤਾਂ ਭੁੱਲ ਹੀ ਗਿਆ ਸੀ, ਮੇਰੇ ਯਾਦ ਹੀ ਨਹੀਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ। ਯਾਦ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਰਹੇ? ਕਿਉਂਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇਣੀ, ਕੋਈ ਮਹੱਤਤਾ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਘਰ ਵਿਚ ਦੇਣੀ, ਜੇ ਦੇਣੀ ਹੁੰਦੀ ਤਾਂ ਯਾਦ ਰਹਿ ਜਾਂਦੇ, ਭੁੱਲਦਾ ਕੌਣ ਹੁੰਦੇ ਆਦਮੀ, ਆਪੇ ਹੀ ਦੇਖ ਲਓ ਭੁਲਾਇਆ ਕਿਹਨੂੰ ਜਾਂਦੈ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਸਾਡੇ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਰਹੇ। ਕਹਿੰਦੇ ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ ਮੱਥੇ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਉਹ ਤਾਂ ਮਿਲ ਹੀ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤੇ ਲੇਖ ਦਿੱਤੇ ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ -

ਜਿਹੜੀਆਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਨੇ, ਦਖਸ਼ਣਾ ਦੇਣੀ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਪੰਗਤ ਲਾ ਕੇ ਬੈਠ ਜਾਓ, ਅਸੀਂ ਦਖਸ਼ਣਾ ਪੂਰੀ ਦੇਵਾਂਗੇ, ਘਟਾਉਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹਾਂ।

ਕਹਿੰਦੇ ਪੰਡਤ ਜੀ! ਦੇਖੋ ਕਿਵੇਂ ਤੁਸੀਂ ਲਾਲ ਅੱਖਾਂ ਕਰੀਆਂ ਸਭਨਾਂ ਨੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਤੁਹਾਡੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਚਲਦੇ ਨੇ, ਤੁਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਤੇ ਮਿਹਰ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਰੱਖੋ।

ਪੰਡਤਾਂ ਨੇ ਅਸਲੀਅਤ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝਿਆ। ਜਾਤ ਅਭਿਮਾਨ ਨੇ ਅਕਲ ਦੀ ਨਿਗਾਹ ਰੱਖੀ।

ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬੁਰੇ ਬੁਰੇ ਬਚਨ ਕਹਿਣ ਲੱਗ ਪਏ।

ਕਹਿੰਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਤੁਹਾਡਾ ਵੀ ਕਸੂਰ ਨਹੀਂ, ਕਲਯੁਗ ਆ ਗਿਆ। ਕਲਯੁਗ ਦੇ ਲੱਛਣ ਇਹੀ ਸੀ, ਬਈ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਅਛੂਤ ਲੋਕ ਨੇ, ਸ਼ੂਦਰ ਲੋਕ ਨੇ, ਇਹਨਾਂ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੀ ਮਰਿਆਦਾ ਤੋੜ ਦੇਣੀਆਂ ਨੇ, ਇਹ ਤੁਹਾਡੇ ਸਿੱਖ ਕੀ ਕਰ ਲੈਣਗੇ ਸਾਡੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਕੁਝ ਨਾ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਰੋਕ ਕੇ ਦੱਸਦੇ ਹਾਂ, ਤਾਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਅਸੀਂ ਉਲਟ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਆਉਣਾ। ਤੁਸੀਂ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਕੀ ਸਮਝਦੇ ਹੋ, ਇਹ ਬਰਾਬਰੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਮਹਾਰਾਜ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇਵਤਾ ਇੰਨਾ ਮੰਦਾ ਬੋਲ ਨਾ ਮੇਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਬੋਲੋ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ।

ਭਾਵ ਅਰਥ - ਮੰਦੇ ਬੋਲੀ ਨਾ ਬੋਲ ਇਹਨਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ, ਮਹਿਮਾ ਤੂੰ ਨਾ ਜਾਵੇ ਇਹਨਾਂ ਦੀ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇਵਤਿਓ! ਆਹ ਜਿੰਨੇ ਯੁੱਧ ਜਿੱਤੇ ਨੇ ਅਸੀਂ, ਭੰਗਾਣੀ ਦਾ ਯੁੱਧ, ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨਾਲ ਤੁਹਾਡੇ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨਾਲ ਯੁੱਧ ਹੋਇਆ ਸਾਡਾ, ਕਿੰਨੀ ਵਾਰ ਦਿੱਲੀ ਤੋਂ ਮੁਗਲ ਫੌਜਾਂ ਚੜ੍ਹ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਈਆਂ, ਇਹ ਤੁਸੀਂ ਜਿਤਾਏ ਸੀ। ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਆਏ ਸੀ ਲੜਨ ਵਾਸਤੇ।

ਕਹਿੰਦੇ ਇਹੀ ਤੁਸੀਂ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਮੰਦੀਆਂ ਜਾਤਾਂ, ਘਟੀਆਂ ਜਾਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਨਾ, ਘਟੀਆ ਬੰਦੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ, ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਯੁੱਧ ਜਿੱਤੇ ਨੇ -

*ਜੁੱਧ ਜਿੱਤੇ ਇਨ ਹੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ,
ਇਨਹੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸੁ ਦਾਨ ਕਰੇ॥*

ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਬੋਧ ਪਾ: ੧੦

ਆਹ ਜਿੰਨਾ ਅਸੀਂ ਦਾਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਮੋਹਰਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਸੋਨੇ ਦੀਆਂ, ਅਸ਼ਰਫੀਆਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਚੀਜ਼ਾਂ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਕਿਥੋਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਇਹ ਗਰੀਬ ਜਿਹਨਾਂ ਨੂੰ ਗਾਲਾਂ ਕੱਢਦੇ ਹੋ ਇਹੀ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ।

*ਅਘ ਅਉਘ ਟਰੇ ਇਨਹੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ,
ਇਨਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਫੁਨ ਧਾਮ ਭਰੇ॥*

*ਇਨਹੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸੁ ਬਿਦਿਆ ਲਈ
ਇਨਹੀ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਭ ਸਤ੍ਰ ਮਰੇ॥*

*ਇਨ ਹੀ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੇ ਸਜੇ ਹਮ ਹੈਂ,
ਨਹੀ ਮੋ ਸੇ ਗਰੀਬ ਕਰੋਰ ਪਰੇ॥*

ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਬੋਧ ਪਾ: ੧੦

ਵਿਘਨਾਂ ਦਾ, ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਕਰਕੇ ਹੁੰਦੈ, ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਧਾਮ ਭਰੇ ਪਏ ਨੇ, ਦੌਲਤ ਨਾਲ।

ਇਹਨੀ ਕੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸੁ ਬਿਦਿਆ ਲਈ॥

ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਬੋਧ ਪਾ: ੧੦

ਅਸੀਂ ਜਿੰਨੀ ਵਿਦਿਆ ਲਈ, ਜਿੰਨੇ ਕਵੀ ਰੱਖੇ ਨੇ, 102 ਲਿਖਾਰੀ ਲਿਖਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਹਰ ਵਕਤ, ਉਹ ਇਹਨਾਂ ਗਰੀਬਾਂ ਦੀ ਹੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੈ।

..... ਇਨਹੀ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਭ ਸਤ੍ਰ ਮਰੇ॥

ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਬੋਧ ਪਾ: ੧੦

ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਨਾਂ ਦਾ ਖਾਤਮਾ ਹੋਇਐ।

*ਇਨ ਹੀ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੇ ਸਜੇ ਹਮ ਹੈਂ,
ਨਹੀ ਮੋ ਸੇ ਗਰੀਬ ਕਰੋਰ ਪਰੇ॥*

ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਬੋਧ ਪਾ: ੧੦

ਕਹਿੰਦੇ ਮੇਰੇ ਵਰਗਾ ਗਰੀਬ ਕਰੋੜ ਪਿਆ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਇਹਨਾਂ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਾਲ ਹੀ ਸਜਿਆ ਹੋਇਆ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਤ੍ਰਿਸਕਾਰ ਕਰੀਏ। ਨਾ ਪੰਡਤ ਜੀ! ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਦਾਨ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਫਲਣਾ ਕਲਯੁਗ ਵਿਚ। ਹੁਣ ਤਾਂ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਹੋਈ, ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਇਹੀ ਫਲੇਗਾ, ਇਹੀ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗਾ ਲੱਗਦੈ।

*ਭਾਵ ਅਰਥ - ਭਾਉਂਦੀ ਮੇਰੇ ਮਨ ਨੂੰ,
ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਦੀ।*

ਸੇਵ ਕਰੀ ਇਨਹੀ ਕੀ ਭਾਵਤ,

ਅਉਰ ਕੀ ਸੇਵ ਸੁਹਾਤ ਨ ਜੀ ਕੋ॥
 ਦਾਨ ਦਯੋ ਇਨਹੀ ਕੋ ਭਲੋ,
 ਅਰੁ ਆਨ ਕੋ ਦਾਨ ਨ ਲਾਗਤ ਨੀਕੋ॥
 ਆਗੈ ਫਲੈ ਇਨ ਹੀ ਕੋ ਦਯੋ,
 ਜਗ ਮੈ ਜਸੁ, ਅਉਰ ਦਯੋ ਸਭ ਫੀਕੋ॥
 ਮੋ ਗ੍ਰਹਿ ਮੈ ਤਨ ਤੇ ਮਨ ਤੇ,
 ਸਿਰ ਲਉ ਧਨ ਹੈ ਸਭਹੀ ਇਨਹੀ ਕੋ॥

(ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਬੋਧ ਪਾ: ੧੦)

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਤੂੰ ਤਾਂ ਮੰਦੇ ਬਚਨ ਕਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਕਿਵੇਂ ਸੁਣ ਲਈਏ, ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਸੁਣ ਸਕਦੇ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜੀ!

ਸੇਵ ਕਰੀ ਇਨਹੀ ਕੀ ਭਾਵਤ,
 ਅਉਰ ਕੀ ਸੇਵ ਸੁਹਾਤ ਨ ਜੀ ਕੋ॥

(ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਬੋਧ ਪਾ: ੧੦)

ਲੈ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਅਸਲੀ ਗੱਲ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ, ਹੁਣ ਸਾਡੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੀ ਹੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਜੀਅ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਚੰਗੀ ਲੱਗਦੀ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੇਵਾ। ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਓਹੀ ਭਲਾ, ਲੰਗਰਾਂ ਵਾਸਤੇ, ਬਿਲਡਿੰਗਾਂ ਵਾਸਤੇ, ਬਸਤਰਾਂ ਵਾਸਤੇ, ਜੋ ਦਾਨ ਦਿੰਦੇ ਹੋ, ਇਹੀ ਫਲਨਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਫਲਣਾ। ਤਮਾਕੂ ਪੀਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਤਮਾਕੂ ਪੀਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਜਿਹੜਾ ਜਾਨ ਦੇ ਦਵੇ, ਉਹਨੂੰ ਸੂਰ ਦੀ ਜੂਨੀ 'ਚ ਜਾਣਾ ਪੈਂਦੇ। ਸੂਰ ਬਣਨਾ ਪੈਂਦੇ। ਜਿਹੜਾ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਤਮਾਕੂ ਪੀਵੇ ਉਹ 7 ਜਨਮ ਸੂਰ ਬਣਦੇ। ਫਿਰ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਭਲਾ ਦਾਨ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਬੰਦ ਕਰਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਦਾਨ ਲੈਣਾ ਗੁਰਸਿਖੀ 'ਚ ਆ ਜਾਵੇ।

ਸਿੱਖੀ ਵਿਚ ਆ ਜਾਓ, ਦਾਨ ਮਿਲੇਗਾ, ਸਭ ਕੁਝ ਮਿਲੇਗਾ, ਆਦਰ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ, ਸਤਿਕਾਰ ਵੀ ਹੋਵੇਗਾ।

ਮੇਰੇ ਘਰ ਵਿਚ ਮੇਰਾ ਜਿਹੜਾ ਸੀਸ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਤਨ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ, ਮੇਰਾ ਧਨ ਵੀ ਸਿੱਖਾਂ ਵਾਸਤੇ, ਮੇਰਾ ਪਰਿਵਾਰ ਵੀ ਮੈਂ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਕੁਝ ਹੀ ਇਹਨਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਜਦੋਂ ਇੰਨੀ ਸਪਸ਼ਟ ਗੱਲ ਸੁਣੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਂ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ 'ਚੋਂ ਜਲ ਆ ਗਿਆ। ਕ੍ਰੋਧ 'ਚ ਆ ਗਏ, ਜਿਵੇਂ ਸਰਾਪ ਦੇਣ ਲੱਗੇ ਹੋਣ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਹੁਣ ਤੁਹਾਡਾ ਸ਼ਰਾਪ ਜੇ ਲੱਗਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਔਰੰਗਜ਼ੇਬ ਨੂੰ ਲੱਗ ਜਾਵੇ, ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਸ਼ਰਾਪ ਲੱਗਣਾ ਤੁਹਾਡਾ।

ਜਿਵੇਂ ਘਾਹ ਜਲਦੈ, ਇਉਂ ਕ੍ਰੋਧ ਨਾਲ ਜਲ ਰਹੇ ਸੀ।
 ਖੋਜ ਖੋਜ ਕੇ --- ਰੋਏ॥

ਅਖੀਰ ਇੰਨਾ ਰੋਸ ਆਇਆ, ਕੇਸੋਦਾਸ ਜਿਹੜਾ ਸੀ, ਉਹ ਰੋਣ ਲੱਗ ਪਿਆ।

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਰੋਂਦਾ ਕਿਉਂ ਹੈ, ਵਕਤ ਦੀ ਆਵਾਜ਼ ਪਹਿਚਾਨ, ਛੱਡ ਦਿਓ ਇਹ ਗੱਲਾਂ, ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਚਲਣੀਆਂ, ਹੁਣ ਵੀ ਤਾਂ ਛੱਡੀਆਂ ਕਿੰਨੇ ਸਾਲਾਂ ਬਾਅਦ। 300 ਸਾਲ ਬਾਅਦ ਹੁਣ ਗੁਜਰਾ ਨਹੀਂ ਚੱਲਦਾ ਉਹਨਾਂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ। ਹੁਣ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਹੀ ਸਾਲ ਮਨਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਇਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਨੌਕਰੀਆਂ ਦਿਓ। ਜਦ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ ਉਦੋਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਮੰਨਿਆ, ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਲੱਗੀ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਯੱਗ ਕਰਿਆ। ਦੋ ਦਿਨ ਲੰਘ ਗਏ। ਉਸਤੇ ਬਾਅਦ ਸੰਗਤਾਂ ਆ ਗਈਆਂ।

ਵਿਸਾਖੀ ਤੋਂ ਇਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਦਾ ਦਿਨ ਸੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਦੀਵਾਨ ਸਜਾਇਆ। ਦੂਰ ਤੱਕ ਤੱਪੜ ਵਿਛਾਏ, ਸ਼ਾਮਿਆਨੇ ਲੱਗ ਗਏ। ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਸ ਦਿਨ 80,000 ਦਾ ਇਕੱਠ ਸੀ। 80,000 ਬਹੁਤ ਹੁੰਦੇ। ਇਕ ਫਰਲਾਂਗ ਵਿਚ ਬਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦੇ। ਲੱਖ ਬੰਦਾ। ਇਕ ਫਰਲਾਂਗ ਚੌੜਾ, ਇਕ ਫਰਲਾਂਗ ਲੰਬਾ। ਇਕ ਲੱਖ ਬਹਿੰਦਾ। ਕਿੰਨੇ ਸਿੱਖ ਆਏ ਹੋਏ ਸੀ।

ਉਸ ਦਿਨ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰੀ, ਬਈ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਨੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਹਾ ਸੀ ਬਈ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ -

ਮੈ ਅਪਨਾ ਸੁਤ ਤੁਹਿ ਨਿਵਾਜਾ।
 ਪੰਥ ਕਰਬੇ ਕਉ ਸਾਜਾ।
 ਜਹਾ ਤਹਾ ਤੈ ਧਰਮੁ ਚਲਾਇ।
 ਕਬੁਧਿ ਕਰਨ ਤੇ ਲੋਕੁ ਹਟਾਇ।

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬਾਚ॥ ਚੌਪਈ॥

ਬਈ ਮੈਂ ਤਾਂ ਕਬੁੱਧੀ ਦੂਰ ਕਰਨੀ ਸੀ ਆ ਕੇ, ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਕਬੁੱਧੀ ਦੂਰ ਕਰਨ ਨੂੰ, ਪਰ ਕੰਮ ਬੜਾ ਔਖਾ ਏ, ਕਿਉਂਕਿ ਮਰਿਆ ਵਿਚ ਜਾਨ ਪਉਣੀ ਹੈ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ ਫਿਰ ਅਸੀਂ ਉਠ ਕੇ ਅਰਦਾਸ ਕਰੀ।

ਠਾਢ ਭਯੋ ਮੈ ਜੋਰਿ ਕਰ, ਬਚਨ ਕਹਾ ਸਿਰ ਨਿਆਇ।
 ਪੰਥ ਚਲੈ ਤਬ ਜਗਤ ਮੈ, ਜਬ ਤੁਮ ਕਰਹੁ ਸਹਾਇ।

ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਬਾਚ॥ ਚੌਪਈ॥

ਹੇ ਵਾਹਿਗੁਰੂ! ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰੋ ਤਾਂ ਇਹ ਔਖਾ ਕੰਮ ਸਿਰੇ ਚੜ੍ਹੇਗਾ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਚੜਨਾ ਨਹੀਂ।

ਸੋ ਅੱਜ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵਿਚਾਰ ਕੇ, ਕਿ ਜੇ ਅਸੀਂ ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ, ਜੇ ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਅੰਦਰ ਸੰਤ ਪੁਣਾ ਨਾ ਰਿਹਾ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਰਾਖਸ਼ ਬਣ ਜਾਊ, ਬੜਾ ਭਾਰੀ ਖਤਰਾ ਹੈ, ਸ਼ਸਤਰਧਾਰੀ ਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਜੇ ਸੰਤ ਕੋਲ ਆ ਜਾਵੇ, ਸੰਤ ਵਿਚੋਂ ਸੰਤਪੁਣਾ

(ਬਾਕੀ ਪੰਨਾ 62 ਤੇ)

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ 500 ਸਾਲਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਉਤਸਵ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਅਬਿਨਾਸ਼ੀ ਜੋਤ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ

ਦੋ ਸ਼ਬਦ

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਜੀ
ਬਾਨੀ ਵਿ. ਗੁ. ਰੂ ਮਿਸ਼ਨ

ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ ਚਾਰ ਵੱਡੀਆਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਸਤਿ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਆਖਰੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਨਿਵਾਸ ਰਖਦੇ ਹਨ। ਸੰਗਤਾਂ ਆਪ ਦੇ ਪਾਸ ਮਿੱਥੇ ਦਿਨਾਂ ਉਪਰ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਆਤਮਕ ਭੁੱਖ ਨਵਿਰਤ ਕਰਾਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਸੰਘਰ ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਨਿਵਾਸ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੋ ਲਹਿਰਾਂ ਜਬਰਦਸਤ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਸਨ। ਇਕਨਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਰਵਰੀਏ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਦੂਸਰੇ ਉਹ ਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਸੀ ਜੋ ਨਿਰੰਕਾਰ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਆਨ-ਦੇਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਜਦੇ ਸਨ। ਉਹ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਦੇਵੀਆਂ ਦੇ ਭਵਨਾਂ ਉਪਰ ਜਾ ਕੇ ਗੀਤ ਗਾਂਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਸਾਲ ਦੇ ਸਾਲ ਬਹੁਤ ਇਕੱਠ ਕਰਕੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸੰਗ ਆਖਦੇ ਸਨ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਭਵਨਾਂ ਉਪਰ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸਤਿ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਅਜੇ ਤਕ ਜਥੇ-ਬੰਦਕ ਰੂਪ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ, ਟਾਂਵੇਂ-ਟਾਂਵੇਂ ਗੁਰਸਿੱਖ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਰਹਿ ਕੇ ਥੋੜ੍ਹਾ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਭਾਈ ਜੋਧ ਜੀ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦੇ ਨਗਰ ਵਿਚ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਜੋਧ ਜੀ ਪ੍ਰਵਾਨ ਰੂਹ ਸੀ, ਅਟੁੱਟ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੀ। ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਜੋਧ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਨਾਮ ਸੁਣਿਆ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਭਾਈ ਜੋਧ ਬਾਣੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਾਂਝੇ ਕਰਨ ਲੱਗਿਆ, ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਉਪਰ ਅਜੀਬ ਕਿਸਮ ਦਾ ਰੰਗ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਅਜਿਹੀ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਜ਼ਰੂਰ ਕਰਨੇ ਹਨ। ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਸੰਗ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵਾਂਗਾ ਤਾਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਠਹਿਰਾਂਗਾ ਅਤੇ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਾਂਗਾ। ਇਸ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਾ ਸਦਕਾ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਜਿਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਪਾਸ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਹਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਦਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਗਏ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਜੋ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਲਈ ਘਾਲ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਉਸ ਨੇ ਸਮੂਹ ਵਿਚੋਂ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਦੀ ਪਦਵੀ ਆਪ ਨੂੰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ। ਮੇਰਾ

ਤਾਂ ਇਹ ਨਿਸ਼ਚਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਗੁਰਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਕਮਾਉਣ ਦੀ ਪੂਰੀ ਪੂਰੀ ਸੋਝੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਜੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਭਾਅ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਤੇ ਸਾਡੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਰਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀਆਂ। ਸਾਡਾ ਰੁਖ ਸੰਸਾਰ ਵੱਲ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਕਾਲ ਦੇ ਪਟੇ ਦੇ ਉਤੇ ਲਿਖੇ ਹੋਏ ਹਾਂ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰੁਖ ਅਕਾਲ ਵੱਲ ਹੈ, ਜਿਸ ਥਾਂ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਮੌਤ, ਨਾ ਦੁਖ, ਨਾ ਕੋਈ ਤਕਲੀਫ ਪਹੁੰਚ ਸਕਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

(ਲੇਖਕ)

ਜੀਵਨ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ

ਦੁਖੀ ਹੋਇਆ ਸੰਸਾਰ ਤ੍ਰਿਸ਼ਨਾ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਜਲ-ਬਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਵੈਰ-ਵਿਰੋਧ ਦੀ ਅੱਗ ਵਿਚ ਜਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਦੇਰ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਸ਼ਾਂਤੀ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਮਨ ਚਿਤ ਲਾ ਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਾਂਗੇ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਰਸਤਾ ਖੁਲ੍ਹ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸ-ਕਿਸ ਨੂੰ ਭੋਜਿਆ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਕਦੋਂ ਜਾਗਣਾ ਹੈ ਤੇ ਕਦੋਂ ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਬਣ ਕੇ ਵੱਡੀ-ਭਾਰੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸਾਂਭਣੀ ਹੈ, ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਦੀ ਨੇਤ ਐਸੀ ਹੈ। ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੋਏ ਨੇ, ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਮਾਈਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸੀ - ਪਿਛਲੇ ਜਨਮਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਪਰ ਜਦੋਂ ਤਕ ਜਾਗ ਨਹੀਂ ਲਗਿਆ, ਕੋਈ ਪੂਰਨ ਪੁਰਸ਼ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਓਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਉਹ ਦੁੱਧ ਦਾ ਦੁੱਧ ਬਣੇ ਰਹੇ ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਜਾਗ ਲਗਿਆ ਫੇਰ ਦਹੀਂ ਬਣ ਕੇ ਮੱਖਣ ਤੇ ਘਿਓ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਏ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਇਸ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਛੋਟੀਆਂ ਰੂਹਾਂ ਵੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਵੱਡੀਆਂ ਵੀ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਵੱਡੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿੰਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਪਤ ਰਖਦੇ ਨੇ, ਕਦੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾਪ ਕਰਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਇਹ ਸਾਰਾ, ਜਿੰਨਾ ਵੀ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਹੈ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਦੇ ਹੱਥ ਹੈ, ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ -

ਹਰਿ ਕੇ ਸੇਵਕ ਜੋ ਹਰਿ ਭਾਏ
ਤਿਨ ਕੀ ਕਥਾ ਨਿਰਾਰੀ ਰੇ॥

ਪੰਨਾ - 855

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿਆਰੀਆਂ ਕਥਾਵਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ, ਜਦੋਂ ਆਪ ਨੇ ਗੁਰਿਆਈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਈਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਪ ਕਿਸ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਸਨ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕੋਈ ਵੀ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਕੋਈ ਦਿਨ ਆਵੇਗਾ ਜਿਸ ਵਕਤ ਇਹ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਸਾਰੇ ਖੰਡਾਂ-ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਬਣ ਜਾਣਗੇ। ਆਪ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਸੰਨ 1504 ਜਾਂ ਸੰਮਤ ਕਰੀਬੇ ਤਾਂ 1561, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮੱਤੇ ਦੀ ਸਰਾਂ ਜੋ ਫਰੀਦਕੋਟ ਤੋਂ ਕੁਝ ਦੂਰ ਫਾਸਲੇ ਤੇ ਹੈ, ਉਸ ਪਿੰਡ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਇਆ। ਆਪ ਦੇ ਪਿਤਾ ਭਾਈ ਫੇਰੂ ਜੀ ਦਾ ਪਿਛੋਕੜ ਗੁਜਰਾਤ ਦਾ ਸੀ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਭਰਾ ਸਨ। ਇਹ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਪਾਸ ਮੰਗੋਵਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ ਪਰ ਭਾਈ ਫੇਰੂ ਮੱਲ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਨਕੇ ਮਤੇ ਦੀ ਸਰਾਂ ਲੈ ਗਏ। ਉਥੇ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸ਼ਾਦੀ ਬੀਬੀ ਸਭਰਾਈ ਨਾਲ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਭਾਈ ਫੇਰੂ ਮੱਲ ਫਾਰਸੀ ਜਾਨਣ ਵਾਲਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰ ਮੁਨਸ਼ੀ ਅਤੇ ਲੱਖੇ ਪੱਤੇ ਦਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਾਹਰ ਸੀ। ਮੱਤੇ ਦੀ ਸਰਾਂ ਵਾਲਾ ਚੌਧਰੀ ਤਖਤ ਮੱਲ ਮੰਨਿਆ ਪ੍ਰਮੰਨਿਆ ਚੌਧਰੀ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਫੇਰੂ ਮੱਲ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਕਾਰਦਾਰ ਬਣਾ ਲਿਆ। ਤਖਤ ਮੱਲ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਭਾਈ ਫੇਰੂ ਜੀ ਤੋਂ ਲੱਖੇ ਪੱਤੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਗਲਤੀ ਹੋ ਗਈ ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਭੋਰੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਗਏ ਜਿਥੇ ਤਖਤ ਮੱਲ ਦੀ ਬੇਟੀ ਵਿਆਹੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸਨੂੰ ਸਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਦੱਸੀ। ਚੌਧਰੀ ਤਖਤ ਮੱਲ ਦੇ ਘਰੋਂ ਜੋ ਬੀਬੀ ਸੀ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪ ਭੂਆ ਜੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਕਿਉਂਕਿ ਬਚਪਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪੇਕੇ ਘਰ ਹੀ ਆਪ ਪਲੇ ਸਨ। ਦੁਬਾਰਾ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਹੁਕਮ ਹੋ ਗਿਆ ਅਤੇ ਜਦੋਂ ਹਿਸਾਬ ਕੀਤਾ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਗਲਤੀ ਫੜੀ ਗਈ। ਭਾਵੇਂ ਚੌਧਰੀ ਨੇ ਆਪ ਦਾ ਬਹੁਤ ਸਤਿਕਾਰ ਕੀਤਾ ਪਰ ਆਪ ਦਾ ਮਨ ਪਿਛਲੇ ਵਰਤਾਰੇ ਤੋਂ ਉਚਾਟ ਹੋ ਗਿਆ। ਆਪ ਨੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ) ਦੇ ਸਹੁਰਾ ਪਿੰਡ ਸੰਘਰ ਵਿਚ ਛੋਟਾ ਮੋਟਾ ਵਪਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਿਆ, ਪਰ ਉਸ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੀ ਹਰੀ ਕੇ ਪੱਤਣ ਜਿਥੋਂ ਦੀ ਆਮ ਜਨਤਾ ਅਤੇ ਫੌਜਾਂ ਲੰਘਦੀਆਂ ਸਨ ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਵਪਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਰਹਿਮਤ ਨਾਲ ਅਮੀਰ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਾਇਆ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਥੋਕ ਦਾ ਕੰਮ ਸੀ ਉਹ ਛੱਡ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੱਕ ਨਮਕ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਹਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਘਰਾਂ 'ਚੋਂ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ

- ਕਪੜਾ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਤੇਲ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਹਰ ਚੀਜ਼ ਘਰ 'ਚ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਇਕ ਨਮਕ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਮਿਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦਾ, ਦੂਰੋਂ ਲਿਆਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਵਪਾਰ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਦੇਵੀ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਭਾਰਤਵਰਸ਼ ਅੰਦਰ ਦੇਵੀਆਂ, ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ 100% ਹੀ ਆ ਗਈ ਸੀ ਤੇ ਅਕਾਲ-ਪੁਰਖ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਰਹਿ ਗਈ ਸੀ। ਉਸਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਏਥੇ ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਸੀ, ਉਹ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਜੋ ਈਸ਼ਵਰ ਹੈ ਉਹ ਸਰਬ ਕਲਾ ਸਮਰੱਥ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਸਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੂੰ ਸ਼ਿਸ਼ਟੀ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਪ੍ਰਾਕ੍ਰਿਤੀ ਅਰਥਾਤ ਮਾਇਆ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਮਾਇਆ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਤ੍ਰਿਗੁਣੀ-ਮਾਇਆ ਰਜੇ ਗੁਣ, ਤਮੋ-ਗੁਣ, ਸਤੋ ਗੁਣ ਦਾ ਜਦੋਂ ਈਸ਼ਵਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਜੋਗ ਹੋਇਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਸ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਨਾਲ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਜੀਵ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ। ਸੋ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੁਤੰਤਰ ਨਹੀਂ ਸਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਘੁਮਿਆਰ ਨੂੰ ਭਾਂਡੇ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਮਿੱਟੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਚੱਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਚੱਕ ਨੂੰ ਘੁਮਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਡੰਡੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੁਨਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਇਹ ਚਾਰੇ ਚੀਜ਼ਾਂ ਇਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਫੇਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਬਣਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਐਸਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਈਸ਼ਵਰ ਜੋ ਸੀ, (ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਈਸ਼ਵਰ ਹੀ ਕਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ) ਨਿਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਸੀ, ਪਰ ਈਸ਼ਵਰ ਦੂਸਰੇ ਦਰਜੇ ਤੇ ਸੀ। ਸੋ ਉਸ ਦੇ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਓਨਾਂ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਕੋਈ ਰੂਪ-ਰੰਗ ਬੰਨ੍ਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੇ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਜੋ ਦੇਵਤੇ ਸਨ - ਤਿੰਨ ਮੁਖੀ ਦੇਵਤੇ- ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ, ਮਹੇਸ਼ ਜੀ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ; ਇਕ ਪਾਲਣ ਵਾਲਾ, ਇਕ ਲੈਅ ਕਰਨ ਵਾਲਾ, ਇਕ ਉਤਪਤੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ-

ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ ਇਕੁ ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ॥

ਪੰਨਾ - 7

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਤਕਰੀਬਨ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਭੁਲ ਹੀ ਚੁਕੇ ਸਨ। ਸੋ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਉਪਰਲੇ ਪਾਸੇ ਇਹ ਆਦਿ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਕਹਿ ਕੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਅਨੇਕਾਂ ਹੀ ਨਾਮ ਨੇ - ਦੇਵੀ ਕਹਿ ਲਓ, ਆਦਿ ਸ਼ਕਤੀ ਕਹਿ ਲਓ, ਭਵਾਨੀ ਕਹਿ ਲਓ, ਭਗਉਤੀ ਕਹਿ ਲਓ, ਕੁਝ ਕਹਿ ਲਓ, ਇਹ ਉਸੇ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਸੋ ਭਾਈ ਫੇਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਾਫੀ ਸੰਗਤ ਬਣਾਈ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਸਾਲ ਦੇ ਸਾਲ ਸੰਗ ਲੈ ਕੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ- ਦੇਵੀਆਂ ਦਾ ਪੂਜਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ।

ਦੇਵੀਆਂ ਦਾ ਪੂਜਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਨੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਦੀ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਲਾ ਹੀ ਧਰਮ-ਕਰਮ ਦੇਵੀ ਦੇ ਜਗਰਾਤੇ ਕਟਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਆਪ ਘੁੰਗਰੂ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ ਨ੍ਰਿਤ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਭੇਟਾਂ ਗਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਗਲਾ ਬਹੁਤ ਰਸੀਲਾ ਸੀ, ਸੋਹਣੇ-ਸੁਨੱਖੇ ਸੀ, ਨੌਜਵਾਨ ਸੀ, ਭਰਵਾਂ ਚਿਹਰਾ ਸੀ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਦੇਖਦਾ ਸੀ, ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਮੋਹਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਖਾਸ ਹੀ ਆਪ ਨੂੰ ਰੂਪ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਕੁਝ ਧਾਰਮਿਕ ਜਜ਼ਬਾਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਹਰ ਵਕਤ ਸੰਜੀਦਗੀ 'ਚ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮਾਣ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਦਾ ਜਗਰਾਤਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਭੇਟਾਂ ਗਾਈਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਨ੍ਰਿਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਆਪ ਦੇ ਗਿੱਟਿਆਂ ਦੇ ਕੋਲ ਘੁੰਗਰੂ ਬੰਨ੍ਹੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਹੱਥਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਖੜਤਾਲਾਂ ਨੇ, ਬਹੁਤ ਜੋਸ਼ ਦੇ ਨਾਲ, ਬੜੀ ਸ਼ਰਧਾ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਆਪ ਕੀਰਤਨ ਕਰਦੇ ਰਹੇ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੋਇਆ - ਦੋ ਵਜੇ ਜਾਂ 3 ਵਜੇ, ਉਦੋਂ ਖਿਆਲ ਆਇਆ ਕਿ ਜਾ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੀਏ। ਪਾਣੀ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦਾ, ਟੋਭੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ - ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਵਿਚ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਾਫ ਸੁਥਰਾ ਰਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਜੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿ ਜਾਗ ਲਗਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਇਕ ਸਿੱਖ ਜਿਸ ਦਾ ਨਾਮ ਭਾਈ ਜੋਧ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕੋਲ ਬਹੁਤ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਬਾਣੀ ਯਾਦ ਕੀਤੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਹ ਵੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਆਏ। ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਾਣੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਉਹ ਜਾਂ ਤਾਂ ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਗਾ ਕੇ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਜੀ ਦੇ ਮੁਖ 'ਚੋਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਸ ਭਾਵ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਨਿਕਲ ਰਹੇ ਸਨ -

*ਭਿੰਨੀ ਰੈਨੜੀਐ ਚਮਕਨਿ ਤਾਰੇ॥
ਜਾਗਹਿ ਸੰਤ ਜਨਾ ਮੇਰੇ ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ॥
ਰਾਮ ਪਿਆਰੇ ਸਦਾ ਜਾਗਹਿ ਨਾਮੁ ਸਿਮਰਹਿ ਅਨਦਿਨੋ॥
ਚਰਣ ਕਮਲ ਧਿਆਨੁ ਹਿਰਦੈ ਪ੍ਰਭ ਬਿਸਰੁ ਨਾਹੀ ਇਕੁ ਖਿਨੋ॥
ਤਜਿ ਮਾਨੁ ਮੋਹੁ ਬਿਕਾਰੁ ਮਨ ਕਾ ਕਲਮਲਾ ਦੁਖ ਜਾਰੇ॥
ਬਿਨਵੰਤਿ ਨਾਨਕ ਸਦਾ ਜਾਗਹਿ ਹਰਿ ਦਾਸ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ॥*

ਪੰਨਾ - 459

ਜਾਗਣਾ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿੱਸੇ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਜਾਂ ਤਾਂ ਦੁਖੀ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦੀ; ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਰੋਗ ਹੋਵੇ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਕੋਈ ਦੁਸ਼ਮਣ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਰਦੀ;

ਕਰਜ਼ਾ ਦੇਣਾ ਹੋਵੇ ਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਹੋਵੇ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰ ਦੇਣਾ ਹੈ, ਭੰਨਾਂ-ਘਾੜਤਾਂ 'ਚ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੌਂਇਆਂ ਕਰਦਾ; ਲੜਕੀ ਜਵਾਨ ਹੋਵੇ, ਵਰ ਨਾ ਮਿਲਦਾ ਹੋਵੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਵੀ ਨੀਂਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ; ਲੇਕਿਨ ਇਹ ਜਾਗਣਾ ਦੁਖਦਾਈ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਜੋ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਜਾਗਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਸੁਖਾਂ ਦੀ ਜਾਗ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਜਾਗਣ ਵਾਸਤੇ ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਫੁਰਮਾਨ ਆਉਂਦੇ ਨੇ-

*ਕਬੀਰ ਸੂਤਾ ਕਿਆ ਕਰਹਿ ਬੈਠਾ ਰਹੁ ਅਰੁ ਜਾਗੁ॥
ਜਾ ਕੇ ਸੰਗ ਤੇ ਬੀਛੁਰਾ ਤਾਹੀ ਕੇ ਸੰਗਿ ਲਾਗੁ॥*

ਪੰਨਾ - 1371

ਸੁੱਤਾ ਪਿਆ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਉਠ ਕੇ ਬੈਠ, ਜਾਗ ਅਤੇ ਯਾਦ ਕਰ ਕਿ ਕਿਸੇ ਦਿਨ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲੋਂ ਤੇਰਾ ਵਿਛੋੜਾ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਤੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਤੈਨੂੰ ਇਹ ਮਾਨਸ ਦੇਹੀ, ਮਨੁੱਖ ਜਨਮ ਮਿਲਿਆ ਹੈ।

*ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ॥
ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ॥
ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ॥
ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ॥
ਸਰੰਜਾਮਿ ਲਾਗੁ ਭਵਜਲ ਤਰਨ ਕੈ॥
ਜਨਮੁ ਬ੍ਰਿਥਾ ਜਾਤ ਰੰਗਿ ਮਾਇਆ ਕੈ॥*

ਪੰਨਾ - 12

ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਇਹ ਸੋਝੀ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਜਨਮ ਹੈ ਇਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਮਿਲਿਆ ਹੈ, ਨਾਲ ਇਹ ਵੀ ਸੋਝੀ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਜੇ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬੋਝਾ ਜਿਹਾ ਵੀ ਭਜਨ ਕਰ ਲਿਆ ਤਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵੀ ਪਾਰ-ਉਤਾਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ੋਕ ਜਾਗਿਆ ਹੈ, ਸ਼ੋਕ ਵਾਲੇ ਬੰਦੇ ਫੇਰ ਸੌਂਇਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਅਵੇਸਲੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ। ਉਹ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਉਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਸੋ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੈ, ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਸਮਾਂ ਹੈ। ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਪਿੰਡ ਦੇ ਤਲਾਅ ਤੇ ਗਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਆਪ 'ਸੰਘਰ' ਪਿੰਡ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਥੇ ਆਪ ਦੇ ਸਸੁਰਾਲ ਸਨ। ਉਹ ਆਪਣਾ ਵਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਦੇਵੀ ਦੀਆਂ ਭੇਟਾਂ ਗਾਉਂਦੇ-ਗਾਉਂਦੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਚਲੇ ਗਏ। ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਚੰਗਾ ਸਮਾਂ ਆਉਣਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਕੋਈ ਨਾ ਕੋਈ ਵਿਧੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਦਬੇ ਹੋਏ ਸ਼ੁਭ ਕਰਮ ਜਾਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਵੇਲਾ ਧੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਪੈ ਜਾਵੇ। ਵੱਡਿਆਂ-ਵੱਡਿਆਂ ਦਾ ਸੁਧਾਰ ਇਵੇਂ ਹੀ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਾਧ-

ਸੰਗਤ ਜੀ! ਪਾਪਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਹੋਏ ਬੰਦੇ ਦੇ ਜਦੋਂ ਅਵਾਜ਼ ਕੰਨ ਵਿਚ ਪਈ ਤਾਂ ਅਵਾਜ਼ ਸੰਭਾਲ ਲਈ।

ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਥੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾ ਕੇ ਇਕ ਗੁਰਸਿਖ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਭਾਈ ਜੋਧ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ (ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ) ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਲੇਕਿਨ ਬਹੁਤੀ ਨੇੜਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਈ। ਉਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਆਪ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇਵੀ ਪੂਜਣ ਵਾਲੇ ਬੰਦਿਆਂ ਦਾ ਇਕੱਠ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਹੀ ਮਿਤਰਤਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਆਪਸ ਵਿਚ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸੀ। ਪਰ ਭਾਈ ਜੋਧ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਸ਼ਰਧਾਲੂ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂਦੇ, 'ਸਤਿ' ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕੋਈ ਗੱਲ ਸਾਂਝੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਪਸ ਵਿਚ। ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਗੱਲ ਸਾਂਝੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਫੇਰ ਕੋਈ ਮੇਲ-ਮਿਲਾਪ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ -

ਆਸਾ ਇਸਟ ਉਪਾਸਨਾ ਖਾਣ ਪੀਣ ਪਹਿਰਾਣ।
ਤੁਲਸੀ ਖਟ ਲਛਣ ਮਿਲੇ ਮਿਤ੍ਰਤਾ ਪਹਿਚਾਣ।

ਇਹ 6 ਗੱਲਾਂ ਜਿਥੇ ਮਿਲ ਜਾਣ, ਉਥੇ ਮਿੱਤਰਤਾ ਪਿਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਿਥੇ ਛੇ ਪੂਰੀਆਂ ਨਾ ਮਿਲਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਮਿੱਤਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਅੱਜ ਆਪ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਇਹ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਨੇ, ਬੜੀ ਲੈਅ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਨੇ। ਸੋ ਆਪਨੇ ਇਹ ਸ੍ਰਵਣ ਕੀਤਾ -

ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਜਪੁ॥ ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ॥

ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ॥

ਪੰਨਾ - 1

'ਨਾਨਕ' ਨਾਮ ਸੁਣਿਆ ਪਰ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਈ ਕਿ ਕੀ ਕਹਿ ਦਿਤਾ, ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕੀਤਾ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਉਸੇ ਸਰੋਵਰ ਦੇ ਕੰਢੇ ਸੁਥਰੇ ਥਾਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰ ਲਿਆ ਤੇ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਵੀ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਆਏ ਤੇ ਮਲੱਕੜੇ ਜਿਹੇ ਜਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਛਲੇ ਪਾਸੇ ਇਸ ਆਸ਼ਾ ਨਾਲ ਚੌਂਕੜਾ ਮਾਰ ਲਿਆ ਕਿ ਇਹ ਜੋ ਕੁਝ ਪੜ੍ਹ ਰਹੇ ਨੇ, ਉਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਾਂ। ਭਾਈ ਜੋਧ ਨੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਆਪ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਲੇਕਿਨ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਬਹੁਤ ਗੂੜ੍ਹ ਬਾਣੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ 'ਚ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੀ। ਅਖੀਰ ਜਦੋਂ ਪੰਜਵੀਂ ਪਉੜੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ, ਉਸ ਦੀ ਅਖੀਰਲੀ ਤੁਕ ਵਿਚ ਆਇਆ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝਣ ਦਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੋਤਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ

ਯਤਨ ਕੀਤਾ -

ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰਵਣ ਕੀਤਾ -

ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ॥

ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ॥

ਪੰਨਾ - 2

ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਐਸੇ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣੇ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਜੀਆਂ ਦਾ ਇਕੋ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਸਭ ਨੂੰ ਇਕੋ ਹੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਧਿਆਨ ਖਿਚਿਆ ਗਿਆ ਇਸ ਪਾਸੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤੱਕ ਇਹ ਖਿਆਲ ਸੀ ਕਿ ਦੇਵੀ ਮਾਤਾ ਹੀ ਸਭ ਕੁਝ ਹੈ, ਹੋਰ ਇਥੇ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਐਸੇ ਖਿਆਲ ਕਦੇ ਆਏ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕੋਈ

ਰਾਜਕ ਵੀ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਦਾ। ਲੇਕਿਨ ਇਕ ਤਾਂ ਨਹੀਂ
 ਭੁਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸਾਧ-ਸੰਗਤ ਜੀ! ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਭੁਲੀ
 ਬੈਠੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਐਸਾ ਜਿਹੜਾ ਨਹੀਂ ਭੁਲਿਆ
 ਹੋਇਆ। ਪੜ੍ਹ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ, ਸੁਣ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਲੇਕਿਨ ਉਥੇ
 ਦੀ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਬਹੁਤ ਵਾਰੀ ਆਪ ਨੇ ਇਹ
 ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜੀਵ ਦਾ ਜੋ ਸਫਰ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ
 ਨੂੰ ਐਨਾ ਹੀ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਵੇ ਕਿ ਮੇਰਾ ਆਹ ਸਰੀਰ
 ਬਣਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਕੀ ਸੀ, ਤਾਂ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦੇ
 ਅੰਦਰ ਮੋੜ ਆਉਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ
 ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਜਨਮ ਤੋਂ
 ਪਹਿਲਾਂ ਇਹ ਮਾਂ ਦੇ
 ਪੇਟ ਵਿਚ ਪੁੱਠਾ
 ਲਟਕਦਾ ਹੋਇਆ ਤਪ
 ਕਰਦਾ ਸੀ -

ਗਰਭ ਕੁੰਟ ਮਹਿ
 ਉਰਧ ਤਪ ਕਰਤੇ॥
 ਸਾਸਿ ਸਾਸਿ ਸਿਮਰਤ
 ਪ੍ਰਭੁ ਰਹਤੇ॥ ਪੰਨਾ -
 251

ਹਰ ਸ੍ਰਾਸ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ
 ਦੇ ਨਾਮ ਦੀ ਧੁਨ ਵਿਚ
 ਮਸਤ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ। ਉਸ
 ਵੇਲੇ ਇਸ ਨੂੰ ਗਿਆਨ
 ਸੀ। ਸੌ ਜਨਮ ਪਿਛਲਾ
 ਦੇਖ-ਦੇਖ ਕੇ ਪਛਤਾਵਾ
 ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ
 ਜਨਮ ਬਰਬਾਦ ਕਰ
 ਦਿੱਤੇ; ਕੀ ਮੇਰੇ ਲੇਖੇ
 ਆਏ? ਕਿਸੇ ਕੰਮ ਤਾਂ

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦੀ ਭਾਈ ਜੋਧ ਜੀ ਨਾਲ ਮੁਲਾਕਾਤ

ਆਏ ਨਹੀਂ। ਮੈਂ ਜੇ ਵੱਡਾ ਰਾਜਾ ਵੀ ਸੀ ਤਾਂ ਵੀ ਮਰ
 ਗਿਆ, ਫਕੀਰ ਸੀ ਤਾਂ ਵੀ ਮਰ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਜਿਹੜਾ ਕੰਮ
 ਕਰਨਾ ਸੀ ਉਹ ਤਾਂ ਕਰਿਆ ਨਹੀਂ। ਉਥੇ ਬਾਰ-ਬਾਰ
 ਬੇਨਤੀਆਂ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਜੇ ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਹੁਣ ਇਸ
 ਕੁੰਭੀ ਨਰਕ ਵਿਚੋਂ ਕੱਢ ਲਵੇਂ ਤਾਂ ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਮੈਂ ਭੁਲਦਾ।
 ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੂੰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਨਹੀਂ, ਹਰ ਵਾਰੀ ਜਦੋਂ
 ਵੀ ਤੂੰ ਮਨੁੱਖ ਬਣਦਾ ਹੈਂ -

ਬੈਰ ਬਿਰੋਧ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧ ਮੋਹ॥
 ਝੂਠ ਬਿਕਾਰ ਮਹਾ ਲੋਭ ਧ੍ਰੋਹ॥
 ਇਆਹੂ ਜੁਗਤਿ ਬਿਹਾਨੇ ਕਈ ਜਨਮ॥
 ਨਾਨਕ ਰਾਖਿ ਲੇਹੁ ਆਪਨ ਕਰਿ ਕਰਮ॥ ਪੰਨਾ - 268

ਇਕ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਤੂੰ ਭੁਲਿਆ, ਸੈਂਕੜੇ ਵਾਰੀ ਭੁਲਦਾ

ਤੁਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈਂ, ਹੁਣ ਵੀ ਤੂੰ ਭੁਲ ਜਾਏਂਗਾ।

ਸੌ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸਮਝ
 ਕੇ ਉਥੇ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹੇ, ਇੰਨੇ ਨੂੰ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੀ
 ਗਈ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸਮਝਣ ਦੀ ਲੇਕਿਨ
 ਸਮਝ ਤੋਂ ਉਚੀ ਚੀਜ਼ ਸੀ। ਭਾਈ ਜੋਧ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ
 ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਪਹਿਲਾ ਹੀ
 ਸਲੋਕ ਪੜ੍ਹਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਿਆ, ਆਪ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਵਿਚ ਇਸ
 ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ-

ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ ਆਪਣੇ ਦਿਉਹਾੜੀ ਸਦ ਵਾਰ॥

ਜਿਨਿ ਮਾਣਸ ਤੇ ਦੇਵਤੇ
 ਕੀਏ ਕਰਤ ਨ ਲਾਗੀ
 ਵਾਰ॥ ਪੰਨਾ - 463

ਸਮਝ ਆ ਗਿਆ
 ਕਿ ਗੁਰੂ ਦੀ ਬਾਤ ਕਹੀ
 ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ
 ਵੀ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ
 ਬਾਰੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ
 ਕਿ ਸੈਂਕੜੇ ਵਾਰੀ ਮੈਂ
 ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।
 ਆਪ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੀ
 ਤਲਾਸ਼ ਵਿਚ ਫਿਰਦੇ
 ਸੀ, ਮਹਾਤਮਾ ਦੀ
 ਸੰਗਤ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ
 ਸੀ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ
 ਮਹਾਤਮਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ
 ਵਿਚੋਂ ਪਤਾ ਲਗਿਆ
 ਕਿ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ
 ਜਪਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸੌ
 ਆਪ ਰਾਮ-ਰਾਮ ਦਾ
 ਜਾਪ ਕਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ
 ਲੇਕਿਨ ਕਿਸੇ ਗੁਰੂ ਤੋਂ
 ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਸੀ

ਹੋਇਆ, ਆਪੇ ਹੀ ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਕਰਦੇ ਸੀ।

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਸੀ, ਸਤਿਸੰਗਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਸੀ।
 ਇਕ ਦਮ ਗੱਲ ਫੜ ਲਈ ਕਿ ਅੱਜ-ਤੱਕ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਇਹ
 ਸੁਣਦੇ ਆਏ ਸੀ ਕਿ ਮਾਇਆ ਵੀ ਹੈ, ਜੀਵ ਵੀ ਹੈ, ਤੇ
 ਈਸ਼ਵਰ ਵੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਅੱਜ ਨਵੀਂ ਗੱਲ ਸੁਣੀ ਹੈ ਕਿ
 ਨਿਰਗੁਣ ਤੋਂ ਸਰਗੁਣ ਹੋ ਕੇ ਆਪੇ ਹੀ ਰਚਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ-

ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਆਪਿ ਪਸਾਰੀ ਆਪਹਿ ਦੇਖਨਹਾਰਾ॥
 ਨਾਨਾ ਰੂਪੁ ਧਰੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਸਭ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਾ॥

ਪੰਨਾ - 537

ਇਹ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਵਿਚ ਹੁੰਦਾ ਹੋਇਆ ਸਾਰਿਆਂ
 ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ। ਵਿਚ ਵੀ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਫੇਰ ਨਿਰਲੇਪ ਵੀ
 ਹੈ। ਬਹੁਤ ਧਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਣ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਉਤੇ ਆਪ

ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਦੁਯੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਾਜੀਐ ਕਰਿ ਆਸਣੁ ਡਿਠੋ ਚਾਉ॥

ਪੰਨਾ - 463

ਫੇਰ ਆਵਾਜ਼ ਆਈ -

ਆਪੇ ਬੀਜਿ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਹੁ॥

ਪੰਨਾ - 4

ਫੇਰ ਅੱਗੇ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਰਹੀਆਂ,
ਬੇਅੰਤਤਾਈ ਦੀਆਂ ਆਈਆਂ -

ਥਿਤਿ ਵਾਰੁ ਨਾ ਜੋਗੀ ਜਾਣੈ ਰੁਤਿ ਮਾਹੁ ਨਾ ਕੋਈ॥

ਜਾ ਕਰਤਾ ਸਿਰਠੀ ਕਉ ਸਾਜੇ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ॥

ਪੰਨਾ - 4

ਦਿ ਲ ਚ ਸ ਪ
ਲੱਗੀਆਂ ਪਰ ਸਮਝ
'ਚ ਨਾ ਆਈਆਂ
ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ।
ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ
ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਆਸਾ
ਦੀ ਵਾਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ
ਲਈ - ਭਾਈ ਜੋਧ
ਜੀ ਨੇ। ਬਹੁਤ ਠਰੰਮੇ
ਦੇ ਨਾਲ ਆਸਾ ਦੀ
ਵਾਰ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ ਤੇ
ਪਹਿਲਾਂ ਸਮਝ 'ਚ
ਆਇਆ -

ਬਲਿਹਾਰੀ ਗੁਰ

ਆਪਣੇ ਦਿਉਹਾੜੀ

ਸਦ ਵਾਰ॥

ਜਿਨਿ ਮਾਣਸ ਤੇ

ਦੇਵਤੇ ਕੀਏ ਕਰਤ ਨ ਲਾਗੀ ਵਾਰ॥

ਪੰਨਾ -

463

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਮਝ 'ਚ ਆਇਆ ਕਿ -

ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਨ ਚੇਤਨੀ ਮਨਿ ਆਪਣੈ ਸੁਚੇਤ॥ ਪੰਨਾ - 463

ਕਿਉਂਕਿ ਵਿਚਾਲੇ ਸਲੋਕ ਗੁਰੂ ਦੂਸਰੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਹੈ
(ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ), ਪਹਿਲੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਅਗਲਾ
ਸਲੋਕ ਇਕ ਸਲੋਕ ਛੱਡ ਕੇ ਸੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਮਨ 'ਚ ਤਾਂ
ਸੁਚੇਤ ਬਣੇ ਫਿਰਦੇ ਨੇ ਲੇਕਿਨ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਯਾਦ ਕਰਦੇ,
ਗੁਰੂ ਧਾਰਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਇਸ
ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ-

ਛੁਟੇ ਤਿਲ ਬੁਆੜ ਜਿਉ ਸੁੰਢੇ ਅੰਦਰ ਖੇਤ॥

ਪੰਨਾ - 463

ਜਿਵੇਂ ਬੁਆੜ ਤਿਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸੁਆਹ
ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸਾਨ ਵਢਦਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੇਰੇ ਉਤੇ
ਸੁਆਹ ਗਿਰ ਜਾਏਗੀ, ਓਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਛੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਡੰਗਰ ਚਾਰਨ ਵਾਲੇ ਮੁੰਡੇ ਫੇਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭੰਨਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਸ
ਦੇ ਅੰਦਰ ਸੁਆਹ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਬਾਹਰੋਂ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਬਹੁਤ
ਵਧੀਆ ਲਗਦਾ ਹੈ -

ਖੇਤੈ ਅੰਦਰਿ ਛੁਟਿਆ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸਉ ਨਾਹ॥

ਫਲੀਅਹਿ ਫੁਲੀਅਹਿ ਬਪੁੜੇ ਭੀ ਤਨ ਵਿਚਿ ਸੁਆਹ॥

ਪੰਨਾ - 463

ਫਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਬਾਲ-ਬੱਚੇਦਾਰ ਹੈ, ਕਾਰੋਬਾਰ
ਬਹੁਤ ਵੱਡਾ ਹੈ, ਧਨ ਬੇਅੰਤ ਹੈ, ਕੋਠੀਆਂ ਪਾਈਆਂ
ਹੋਈਆਂ ਹਨ; ਪਰ
ਤਨ 'ਚ ਕੀ ਹੈ?
ਤਨ ਸੁਆਹ ਨਾਲ
ਭਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ
ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਤੋਂ
ਬਗੈਰ ਹੈ। ਆਪ ਨੇ
ਧਿਆਨ ਨਾਲ
ਸੁਣਿਆ, ਉਸ ਤੋਂ
ਬਾਅਦ ਸਮਝ 'ਚ
ਆ ਗਿਆ -

ਆਪੀਨੈ ਆਪੁ

ਸਾਜਿਓ ਆਪੀਨੈ

ਰਚਿਓ ਨਾਉ॥

ਪੰਨਾ - 463

ਸੋ ਇਸ ਦੀ
ਵਿਆਖਿਆ ਕਿ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੇ
ਸਿੱਖਣੀ ਕਿਵੇਂ
ਸਾਜੀ? ਕਿਵੇਂ ਇਕ

ਤੋਂ ਦੋ ਹੋਇਆ? ਫੇਰ ਕਿਵੇਂ ਵੱਖਰਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ?
ਕਿਵੇਂ ਇਕੱਠਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ? ਪਿਛਲੇ ਦੀਵਾਨ ਵਿਚ
ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੋਈ ਸੀ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ੌਕ ਹੈ
ਉਹ ਟੋਪਾਂ ਲੈ ਕੇ ਸੁਣ ਸਕਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਮੈਂ ਇਸ ਤੋਂ ਅੱਗੇ
ਬਾਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਆਪ ਨੇ ਦੂਸਰੀ ਪਉੜੀ ਤੇ ਸਲੋਕ
ਸੁਣਿਆ -

ਨਾਨਕ ਜੀਅ ਉਪਾਇ ਕੈ ਲਿਖਿ ਨਾਵੈ ਧਰਮੁ ਬਹਾਲਿਆ॥

ਓਥੈ ਸਚੇ ਹੀ ਸਚਿ ਨਿਬੜੈ ਗੁਣਿ ਵਖਿ ਕਢੈ ਜਜਮਾਲਿਆ॥

ਬਾਉ ਨ ਪਾਇਨਿ ਕੂੜਿਆਰ ਮੁਹ ਕਾਲੈ ਦੋਜਕਿ ਚਾਲਿਆ॥

ਤੇਰੈ ਨਾਇ ਰਤੇ ਸੇ ਜਿਣਿ ਗਏ

ਪੰਨਾ - 463

ਨਾਮ ਵਿਚ ਰੱਤੇ ਹੋਏ ਤਾਂ ਜਿੱਤ ਗਏ, ਫੇਰ ਹਾਰੇ ਕੌਣ?

.....ਹਾਰਿ ਗਏ ਸਿ ਠਗਣ ਵਾਲਿਆ॥

ਲਿਖਿ ਨਾਵੈ ਧਰਮੁ ਬਹਾਲਿਆ॥

ਪੰਨਾ - 463

ਪਹਿਲਾਂ ਸੁਣਦੇ ਤਾਂ ਸੀ ਆਪ। ਸਾਸ਼ਤਰਾਂ 'ਚ ਇਹ ਗੱਲਾਂ ਆਮ ਆਉਂਦੀਆਂ ਨੇ ਲੇਕਿਨ ਕਦੇ ਐਨਾ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਤਾ। ਸਿਰਫ ਐਨਾ ਹੀ ਰਖਦੇ ਸੀ ਕਿ ਦੇਵੀ ਦੇ ਜਾ ਕੇ ਭੇਟਾ ਗਾਉਣੀਆਂ ਤੇ ਭੇਟਾ ਦੇਣੀਆਂ ਤੇ ਜੋ ਮਰਿਆਦਾ ਉਥੇ ਦੀ ਸੀ ਉਹ ਕਰ ਆਉਣੀ। ਨਾ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ, ਨਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਪਤਾ ਸੀ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਦੋਂ ਤੀਜਾ ਸਲੋਕ ਤੇ ਤੀਜੀ ਪਉੜੀ ਸੁਣੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਦੇ ਕੰਨਾਂ 'ਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਵਾਜ਼ ਪਈ -

ਆਪੀਨੈ ਭੋਗ ਭੋਗਿ ਕੈ ਹੋਇ ਭਸਮਿਝ ਭਉਰੁ ਸਿਧਾਇਆ॥
 ਵਡਾ ਹੋਆ ਦੁਨੀਦਾਰੁ ਗਲਿ ਸੰਗਲੁ ਘਤਿ ਚਲਾਇਆ॥
 ਅਗੈ ਕਰਣੀ ਕੀਰਤਿ ਵਾਚੀਐ ਬਹਿ ਲੇਖਾ ਕਰਿ ਸਮਝਾਇਆ॥
 ਬਾਉ ਨ ਹੋਵੀ ਪਉਦੀਏ ਹੁਣਿ ਸੁਣੀਐ ਕਿਆ ਰੁਆਇਆ॥
 ਮਨਿ ਅਪੈ ਜਨਮੁ ਗਵਾਇਆ॥ ਪੰਨਾ - 464

ਇਹ ਬਾਣੀ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਸੁਣ ਰਹੇ ਸਨ ਅਤੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਅੰਦਰ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਦੇਵੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਵਲ ਤਾਂ ਕਦੇ ਧਿਆਨ ਹੀ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਗੁਰਸਿੱਖ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਦਾ ਬਹੁਤ ਲਟਕ ਲਟਕ ਕੇ ਪਾਠ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਹੋਰ ਕੋਲ ਹੋ ਕੇ ਸੁਣਨ ਲਗ ਗਏ ਕਿ ਸਾਰੀ ਕੁਦਰਤ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚਲ ਰਹੀ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਦੀ ਤਾਕਤ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਉਸ ਹੁਕਮ ਦੇ ਨਿਯਮ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਆ ਜਾਵੇ। ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ, ਪਉਣ, ਪਾਣੀ, ਬੈਸੰਤਰ, ਦੇਵਤੇ, ਦੇਵੀਆਂ, ਸੂਰਜ, ਚੰਦ, ਤਾਰੇ ਸਭ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਹਨ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਆਪ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਮਾਲਕ ਹਨ, ਉਹ ਸਾਰੇ ਉਸ ਦੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਨ; ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਭੈ ਵਿਚਿ ਪਵਣੁ ਵਹੈ ਸਦਵਾਉ॥
 ਭੈ ਵਿਚਿ ਚਲਹਿ ਲਖ ਦਰੀਆਉ॥ ਪੰਨਾ - 464

ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀਆਂ ਕੁਦਰਤੀ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਤੱਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚਲਦੀਆਂ ਅਨੁਭਵ ਕੀਤਾ। ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੋ ਪਿਆਰੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਵਲੋਂ ਅਧਿਕਾਰ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਹਨ, ਉਹ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਬੰਨ੍ਹੀ ਹੋਈ ਮਰਿਆਦਾ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਲਾਡਲੇ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਬਦਲ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੇ ਸੋਈ ਪ੍ਰਭ ਮਾਨਹਿ
 ਓਇ ਰਾਮ ਨਾਮ ਰੰਗਿ ਰਾਤੇ॥ ਪੰਨਾ - 748

ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਚੌਥਾ ਸਲੋਕ ਬਹੁਤ ਹੀ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੁਣ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ ਤੇ ਜਦੋਂ ਆਪ ਪਉੜੀ ਸੁਣ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵਿਚ ਫੁਰਮਾਨ ਆਇਆ ਕਿ ਇਸ

ਜੀਵ ਨੂੰ ਭਰਮਦਿਆਂ ਜੁੱਗ ਬੀਤ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਇਸ ਦਾ ਛੁਟਕਾਰਾ ਕਿਸੇ ਕਰਮ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੀ ਹੀ ਮਿਹਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਉਸ ਸਤਿਗੁਰੂ ਪਾਸ ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਸ ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਸਾਰੇ ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਨੇ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਜੋ ਪੂਰਾ ਸਤਿਗੁਰੂ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਹਉਮੈ ਦਾ ਨਾਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਸੱਚ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨੂੰ, ਜਗਿਆਸੂ ਨੂੰ ਬੁਝਾ ਦਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਨਦਰਿ ਕਰਹਿ ਜੇ ਆਪਣੀ ਤਾ ਨਦਰੀ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਾਇਆ॥
 ਏਹੁ ਜੀਉ ਬਹੁਤੇ ਜਨਮ ਭਰੰਮਿਆ ਤਾ ਸਤਿਗੁਰਿ ਸਬਦੁ ਸਣਾਇਆ॥
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੇਵਡੁ ਦਾਤਾ ਕੋ ਨਹੀ ਸਭਿ ਸੁਣਿਅਹੁ ਲੋਕੁ ਸਬਾਇਆ॥
 ਸਤਿਗੁਰਿ ਮਿਲਿਐ ਸਚੁ ਪਾਇਆ ਜਿਨੀ ਵਿਚਹੁ ਆਪੁ ਗਵਾਇਆ॥
 ਜਿਨਿ ਸਚੋ ਸਚੁ ਬੁਝਾਇਆ॥ ਪੰਨਾ - 465

ਇਸ ਪਉੜੀ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਆਪ ਸੋਚ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਪੂਰੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਉਦੋਂ ਤਕ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਜਦੋਂ ਤਕ, ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਮਾਲਕ ਦੀ ਨਦਰ ਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਇਹ ਜੀਵ ਚਾਹੇ ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਜ਼ੋਰ ਲਾ ਲਵੇ, ਕਿੰਨਾ ਹੀ ਭਜਨ ਕਰ ਲਵੇ, ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਆਖਰੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਖੁਲ੍ਹਿਆ ਕਰਦਾ। ਉਸ ਦੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਨੂੰ ਖੁਲ੍ਹਾਉਣ ਲਈ ਸਤਿਗੁਰੂ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਕੇ, ਉਸ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਤੋਂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੋ ਕੇ ਉਸ ਸ਼ਬਦ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਖੜਕਾਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।

ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੂਖਸ਼ਮ ਸੋਝੀ ਉਦੈ ਹੋ ਰਹੀ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਇਕ ਇਕ ਅੱਖਰ ਦੀ ਗਹਿਰਾਈ ਤਕ ਜਾ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਸਮਝ ਰਹੇ ਸਨ। ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦੇ ਉਪਰ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਨੇ ਬਹੁਤ ਗਹਿਰਾ ਅਸਰ ਕੀਤਾ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੀ ਕਿ ਜਿਸ ਇਸ਼ਟ ਨੂੰ ਮੈਂ ਮੰਨਦਾ ਹਾਂ ਉਸ ਇਸ਼ਟ ਨੇ ਤਾਂ ਕਦੇ ਦੱਸਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਨੂੰ ਮਿਲੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਵੇਂ ਜਨਮ ਮਰਨ ਦਾ ਚੱਕਰ ਕੱਟੀਦਾ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਇਸ਼ਟ ਮੰਗੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੇ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਵਰ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਆਪ ਦੇ ਕੰਨ ਅਕਾਸ਼ ਰਾਹੀਂ ਇਹ ਸੁਣ ਰਹੇ ਹਨ-

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਓ
 ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਆ॥
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਵਿਚਿ ਆਪੁ ਰਖਿਓਨੁ
 ਕਰਿ ਪਰਗਟੁ ਆਖਿ ਸੁਣਾਇਆ॥
 ਸਤਿਗੁਰੁ ਮਿਲਿਐ ਸਦਾ ਮੁਕਤੁ ਹੈ
 ਜਿਨਿ ਵਿਚਹੁ ਮੋਹੁ ਚੁਕਾਇਆ॥

ਉਤਮੁ ਏਹੁ ਵੀਚਾਰੁ ਹੈ ਜਿਨਿ ਸਚੇ
ਸਿਉ ਚਿਤੁ ਲਾਇਆ॥
ਜਗਜੀਵਨੁ ਦਾਤਾ ਪਾਇਆ॥ ਪੰਨਾ - 466

ਜਦੋਂ ਤਕ ਗੁਰੂ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਕੁੰਜੀ ਨਹੀਂ
ਮਿਲਦੀ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਕਿਵੇਂ ਖੁਲ੍ਹੇਗਾ?

ਬਿਨੁ ਸਬਦੈ ਅੰਤਰਿ ਆਨੇਰਾ॥
ਨ ਵਸਤੁ ਲਹੈ ਨ ਚੁਕੈ ਫੇਰਾ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਹਥਿ ਕੁੰਜੀ ਹੋਰਤੁ ਦਰੁ ਖੁਲੈ
ਨਾਹੀ ਗੁਰੁ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਮਿਲਾਵਣਿਆ॥ ਪੰਨਾ - 124

ਉਹ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜੋ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ
ਆ ਰਹੀ; ਉਹ ਹੈ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਤਮਾ
ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਇਕੋ ਹੀ ਹੁੰਦੇ
ਹਨ -

ਆਤਮਾ ਪਰਾਤਮਾ ਏਕੋ ਕਰੈ॥
ਅੰਤਰ ਕੀ ਦੁਬਿਧਾ ਅੰਤਰਿ ਮਰੈ॥ ਪੰਨਾ - 661

ਨਾ ਤਾਂ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਸ਼ਬਦ ਦੀ
ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਕਿਉਂਕਿ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ
ਖੁਲ੍ਹਿਆ। ਅੰਦਰ ਸ਼ਬਦ ਵਜਦਾ ਹੈ -

ਨਉ ਦਰਵਾਜੇ ਕਾਇਆ ਕੋਟੁ ਹੈ ਦਸਵੈ ਗੁਪਤੁ ਰਖੀਜੈ॥
ਬਜਰ ਕਪਾਟ ਨ ਖੁਲਨੀ ਗੁਰੁ ਸਬਦਿ ਖੁਲੀਜੈ॥
ਪੰਨਾ - 954

ਖੋਲ੍ਹੇਗਾ ਕੌਣ? ਕਹਿੰਦੇ ਪਹਿਲਾਂ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਸ਼ਬਦ ਲਓ।
ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਮੰਤਰ ਰੂਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮਿਲ ਗਿਆ
ਫੇਰ ਤੇਰੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜਾ ਸ਼ਬਦ ਹੈ, ਮੰਤਰ ਦਾ ਅਭਿਆਸ
ਕਰਕੇ ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ -

ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਧੁਨਿ ਵਜਦੇ ਗੁਰੁ ਸਬਦਿ ਸੁਣੀਜੈ॥
ਪੰਨਾ - 954

ਨਾਲੇ ਤਾਂ ਅਨਹਦ ਵਾਜੇ ਸੁਣਦੇ ਨੇ, ਨਾਲੇ ਜਿਹੜਾ
ਗੁਰੂ ਨੇ ਸ਼ਬਦ ਦਿਤਾ ਹੈ ਉਹ ਸੁਣਦਾ ਹੈ। ਕਮਾਲ ਦੀ
ਗੱਲ ਹੈ ਦੋ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੋ
ਨਹੀਂ, ਤੀਜੀ ਵੀ ਹੈ -

ਤਿਤੁ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਚਾਨਣਾ ਕਰਿ ਭਗਤਿ ਮਿਲੀਜੈ॥
ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨੁ ਰਚਾਈ॥
ਪੰਨਾ - 954

ਅਨੁਭਵ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ -

ਵਹੁ ਵਹੁ ਸਚੇ ਪਾਤਸਾਹ ਤੂ ਸਚੀ ਨਾਈ॥ ਪੰਨਾ -
954

ਐਉਂ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਜਦੋਂ ਤਕ ਸਮਰੱਥ ਗੁਰੂ ਨਾ
ਮਿਲੇ, ਕਿਉਂਕਿ ਚਾਬੀ ਗੁਰੂ ਕੋਲ ਹੈ -

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਓ॥

ਬਿਨੁ ਸਤਿਗੁਰੁ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਆ॥ ਪੰਨਾ - 466
ਜਿਥੈ ਬੈਸਨਿ ਸਾਧ ਜਨ ਸੋ ਥਾਨੁ ਸੁਹੰਦਾ॥
ਪੰਨਾ - 466

ਜਿਥੈ ਜਾਇ ਬਹੈ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ
ਸੋ ਥਾਨੁ ਸੁਹਾਵਾ ਰਾਮ ਰਾਜੇ॥ ਪੰਨਾ - 450

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ
ਸੁਣ ਕਰ ਲਿਆ। ਜੀਅ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬੰਦ ਨਾ ਕਰ
ਦੇਣ, ਕਿਤੇ ਬਾਣੀ ਮੁਕ ਨਾ ਜਾਏ ਕਿਉਂਕਿ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਬਾਣੀ ਅੱਜ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ
ਜੀ ਨੇ ਸੁਣੀ ਸੀ। ਬਾਣੀ ਅੰਦਰ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਕੱਲਾ-
ਇਕੱਲਾ ਸਿਧਾਂਤ ਮਨ ਵਿਚ ਉਕਰਿਆ ਪਿਆ ਹੈ।
ਜਗਿਆਸੂ ਸੀ, ਪੂਰੇ ਸੀ ਪਰ ਅਜੇ ਜਾਗ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲੱਗੀ।
ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ ਪੂਰੀ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ, ਆਪ
ਭਾਈ ਜੋਧ ਦੇ ਕੋਲ ਆਏ। ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਭਾਈ
ਜੋਧ! ਇਹ ਕਿਸ ਦਾ ਕਲਾਮ ਤੂੰ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਕਿਹਦੇ
ਬਿਸ਼ਨ ਪਦੇ ਨੇ ਇਹ ਜਿਹੜੇ ਤੂੰ ਪੜ੍ਹੇ ਨੇ?”

ਭਾਈ ਜੋਧ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਬਿਸ਼ਨਪਦੇ ਨਹੀਂ ਹਨ
ਇਹ, ਇਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ।”

“ਇਹ ਤਾਂ ਰਾਹ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਤੁਰੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ ਬਾਣੀ।
ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਐਨੀ ਬਾਣੀ ਸਰਲ। ਇਹ ਮੇਰੇ ਤਾਂ
ਇਉਂ ਲੱਗੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਬਾਣ ਲੱਗਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ
ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਕਿਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਤੇ
ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਤੋਂ ਕੁਝ ਪੁਛਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ
ਕਿਉਂਕਿ ਸਮਾਂ ਕਾਫੀ ਹੋਇਆ-ਹੋਇਆ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਵੀ
ਬਾਣੀ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੇ ਬੜੀ ਲੈਅ ਵਿਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਆ ਰਹੇ
ਹੋ ਤੇ ਮੈਂ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਜੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਸਮਾਂ
ਦੇਵੋ ਤਾਂ ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਇਸ ਮਸਲੇ ਤੇ ਗੱਲ ਕਰਨਾ
ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਤੁਹਾਡੀ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਸੁਣ ਕੇ ਇਸ
ਨਿਸ਼ਚੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹਾਂ, ਇਸ ਨਤੀਜੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚਿਆ ਹਾਂ
ਕਿ ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਗਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸੁਣਦਾ ਮੈਂ ਪਹਿਲਾਂ
ਤੋਂ ਹੀ ਆਇਆ ਹਾਂ - ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਗਤ ਨਹੀਂ ਤੇ
ਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਪਤ ਨਹੀਂ। ਇਹ ਦੋਨੋਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹਨ ਪਰ
ਭਾਈ ਜੋਧ ਜੀ! ਇਕ ਗੱਲ ਹੈ, ਇਸ ਨੂੰ ਤੁਸੀਂ ਬੁਰਾ ਨਾ
ਮੰਨਿਓ। ਮੈਨੂੰ ਐਉਂ ਵੀ ਦਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਕੱਚੇ ਵੀ
ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਪੱਕੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਪੰਡਤ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਅੰਨ੍ਹੇ ਵੀ
ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਸਮਰੱਥ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਟੋਲ੍ਹਦਾ ਫਿਰਦਾ ਹਾਂ,
ਮੈਨੂੰ ਲੱਭਿਆ ਨਹੀਂ ਅੱਜ ਤੱਕ, ਤੇ ਤੁਹਾਡੀ ਇਹ ਬਾਣੀ
ਜੋ ਤੁਸੀਂ ਸੁਣਾਈ ਹੈ ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਪਤਾ
ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਕਿਸੇ ਪੂਰੇ ਦੀ ਬਾਣੀ ਹੈ ਤੇ ਇਸ

ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਕੁਝ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨੀਆਂ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ੱਕੇ ਨੇ, ਇਹ ਜੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਪਏ ਰਹਿ ਗਏ ਤਾਂ ਇਹ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣਗੇ ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਹੋਵੇ ਖੂਹ ਦਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਬਿੱਲੀ ਮਰੀ ਹੋਈ ਹੋਵੇ, ਪਾਣੀ ਜਿੰਨਾ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕੱਢੀ ਜਾਓ, ਮੁਸ਼ਕ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦਾ। ਸ਼ੱਕਾ ਮਨ ਦੇ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਵੇ, ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਪਿਆ ਹੋਵੇ ਤੇ ਉਹ ਸ਼ੱਕਾ ਨਿਕਲਿਆ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਸਮਾਂ ਬਖਸ਼ੋ ਤੇ ਮੈਂ ਇਹ ਸ਼ੱਕੇ ਨਿਵਿਰਤ ਕਰਨੇ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਬਾਰੇ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ ਕਿਹਦੇ ਚੇਲੇ ਹਨ? ਕਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੀ? ਕਿਥੋਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਆਲਾ-ਦੁਆਲਾ ਸਾਰਾ ਜਾਣਦਾ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਵਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਫਿਰ ਕੇ ਵਪਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਦੂਰ ਤੱਕ ਸਾਡਾ ਲੈਣਾ ਦੇਣਾ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਸ਼ਾਹੀ ਦਾ ਵੀ ਅਸੀਂ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਥੋਕ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਲੋਕੀ ਸਮਾਨ ਵਸਤੂਆਂ ਲੈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕਈ ਵਾਰ ਪੈਸੇ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ, ਵੀਹ-ਵੀਹ ਤੀਹ-ਤੀਹ ਕੋਹ ਤੋਂ ਲਿਆਉਣੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਮੈਂ ਅੱਜ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਨਾਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ।”

ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਜੋਧ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲਗੇ, “ਲਹਿਣਾ ਜੀ! ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਹੁਣ ਸਮਾਂ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਹੁਣੇ ਬੈਠ ਜਾਓ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਚਾਹੇ ਸਾਰਾ ਦਿਨ ਲੰਘਾ ਦਿਓ -

*ਤੈ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਬਾਤ ਜਿ ਆਖੈ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕਿਆ ਦੀਜੈ॥
ਸੀਸੁ ਵਢੇ ਕਰਿ ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੈ ਵਿਣੁ ਸਿਰ ਸੇਵ ਕਰੀਜੈ॥
ਪੰਨਾ - 558*

ਸਾਡੇ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਚਾਹੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਕੰਮ ਵਿਗੜ ਜਾਣ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਕਥਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੀ ਬਾਤ ਵੀ ਜੋ ਕਰਨੀ ਹੈ ਇਹ ਭਜਨ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਜੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ, ਇਹ ਸਾਡਾ ਭਜਨ ਹੈ ਤੇ ਜੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖ ਲਓ।”

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਸੰਗ ਇਕੱਠਾ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮੈਂ ਇਥੇ ਆ ਗਿਆ, ਉਥੇ ਗਰਮੀ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਨੱਚਦਾ ਸੀ, ਭੇਟਾ ਗਾਉਂਦਾ ਸੀ ਤੇ ਮੈਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਆਇਆ ਸੀ। ਕੁਦਰਤੀ ਭਾਗ ਜਾਗੇ, ਮੈਂ ਤੈਥੋਂ ਕੁਝ ਇਹ ਬਾਣੀ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਿਆ ਤੇ 2-3 ਘੰਟੇ ਲੱਗ ਗਏ ਨੇ। ਸੰਗ ਵਾਲਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਜਾਣਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਵਿਦਾ ਕਰਨੇ ਨੇ। ਅੱਜ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਛੁੱਟੀ ਦਿਓ ਤੇ ਮੈਂ

ਤੁਹਾਡੇ ਕੋਲ ਕੱਲ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਸਮੇਂ ਆਵਾਂਗਾ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਮਝਾਓ ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ। ਇਹ ਨਾਉਂ ਸੁਣ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ, ਤੇ ਬਾਣੀ ਸੁਣ ਕੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਕੋਈ ਅਗੰਮੀ ਧੂਹ ਪੈਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਮੇਰਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ।”

ਸੋ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਦਾ ਸਮਾਂ ਮਿਥਿਆ ਗਿਆ।

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਮ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਸੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਆਪ ਦੇਵ ਪੂਜਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੇ ਸਨ। ਪਿਤਾ ਪੁਰਖੀ ਧਰਮ ਸੀ। ਆਪ ਦੇਵੀ ਦੇ ਮੰਦਰ ਨੂੰ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਥਿਆਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹਰ ਸਾਲ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਸੰਗ (ਜਥੇ) ਦੇ ਮੁਖੀ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਸੈਂਕੜਿਆਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਹਰ ਸਾਲ ਜਾਣਾ ਤੇ ਫੇਰ ਏਸ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਜਗਰਾਤੇ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਕਦੇ ਉਥੇ ਕਦੇ ਇਥੇ, ਥਾਂ-ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਜਗਰਾਤੇ ਕਰਨੇ ਤੇ ਦੇਵੀ ਦੀਆਂ ਭੇਟਾਂ ਗਾਉਣੀਆਂ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਸਾਰੀ ਬੰਦੇ ਸਨ। ਸੰਸਾਰੀ ਬੰਦਿਆਂ ਨੂੰ ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਦੇਵਤੇ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਹੀ ਅਰਾਧਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪਦਾਰਥ ਨੇ। ਆਮ ਮੱਤ ਹੈ ਕਿ ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਭੋਲੇ ਨਾਥ ਨੂੰ ਮਨਾ ਲਿਆ ਜਾਵੇ, ਇਹ ਛੇਤੀ ਮੰਨ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਛੇਤੀ ਪੈਸਾ ਟਕਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੱਛਮੀ ਨੂੰ ਮਾਇਆ ਦਾ ਰੂਪ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਦੀਵਾਲੀ ਵਾਲੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜੇ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਰੱਖੇ ਜਾਣ ਤੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਲੱਛਮੀ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਐਸੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨੇ। ਗੁਰੂ-ਘਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹਨ ਐਸੀਆਂ ਗੱਲਾਂ, ਗੁਰੂ-ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਹ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ -

*ਤੀਰਥ ਕੀਏ ਏਕ ਫਲ, ਸੰਤ ਮਿਲੇ ਫਲ ਚਾਰ।
ਗੁਰੂ ਮਿਲੇ ਫਲ ਅਨੇਕ ਹੈ ਕਹਤ ਕਬੀਰ ਵਿਚਾਰ।*

ਆਪ ਮੌਕਾ ਦੇਖਦੇ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਕੋਈ ਪੂਰਾ ਗੁਰੂ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤਾਂ ਕਿਸਮਤ ਜਾਗ ਪਏਗੀ ਲੇਕਿਨ ਬਹੁਤਾ ਰੁਖ ਦੇਵ ਪੂਜਾ ਵਲ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਨ ਦੀ ਸ਼ਰਧਾ ਪੱਕ ਗਈ ਸੀ। ਦੇਵੀ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨੀ, ਭੇਟਾਂ ਗਾਉਣੀਆਂ, ਇਸੇ ਨੂੰ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਕੀਰਤਨ ਸਮਝ ਕੇ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਲੇਕਿਨ ਅੱਜ ਜਦੋਂ ਆਪ ਨੇ ਸੁਣਿਆ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਹੁਤ ਕਿਸਮ ਦੇ ਨਵੇਂ ਖਿਆਲ ਜਾਗੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਦੇ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਸੀ ਆਵਾਜ਼ ਪਈ -

ਸਚਿ ਕਾਲੁ ਕੁੜੁ ਵਰਤਿਆ ਕਲਿ ਕਾਲਖ ਬੇਤਾਲ॥

ਬੀਉ ਬੀਜਿ ਪਤਿ ਲੈ ਗਏ ਅਬ ਕਿਉ ਉਗਵੈ ਦਾਲਿ॥
ਜੇ ਇਕੁ ਹੋਇ ਤ ਉਗਵੈ ਰੁਤੀ ਹੂ ਰੁਤਿ ਹੋਇ॥
ਨਾਨਕ ਪਾਹੈ ਬਾਹਰਾ ਕੋਰੈ ਰੰਗੁ ਨ ਸੋਇ॥
ਭੈ ਵਿਚਿ ਖੁੰਬਿ ਚੜਾਈਐ ਸਰਮੁ ਪਾਹੁ ਤਨਿ ਹੋਇ॥
ਨਾਨਕ ਭਗਤੀ ਜੇ ਰਹੈ ਕੁੜੈ ਸੋਇ ਨ ਕੋਇ॥

ਪੰਨਾ - 469

ਸੋ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਸਮਝ ਕੇ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਸਾਰੀ 'ਆਸਾ ਦੀ ਵਾਰ' ਸ੍ਰਵਣ ਕੀਤੀ -

ਜਿਤੁ ਸੇਵਿਐ ਸੁਖੁ ਪਾਈਐ ਸੋ ਸਾਹਿਬੁ ਸਦਾ ਸਮੁਲੀਐ॥
ਜਿਤੁ ਕੀਤਾ ਪਾਈਐ ਆਪਣਾ ਸਾ ਘਾਲ ਬੁਰੀ ਕਿਉ ਘਾਲੀਐ॥

ਪੰਨਾ - 474

ਵਿਚਾਰ ਮਨ ਵਿਚ ਬਹਿ ਗਈ। ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਜੋਧ ਪਾਠ ਕਰ ਚੁਕੇ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਭਾਈ ਜੋਧ! ਆਪ ਨੇ ਜੋ ਇਹ ਬਿਸ਼ਨ ਪਦੇ ਗਾਏ ਨੇ ਜਾਂ ਕੋਈ ਬਾਣੀ ਗਾਈ ਹੈ ਇਹ ਕਿਸ ਦੀ ਹੈ? ਇਹ ਤਾਂ ਕਪਾਟ ਖੋਲ੍ਹਦੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਅੰਦਰ ਤਾਂ ਇਸ ਨੇ ਬਹੁਤ ਹਿਲਜੁਲ ਪੈਦਾ ਕਰ ਦਿੱਤੀ।”

ਇਕ ਸਮਾਂ ਸੀ ਜਿਸ ਵਕਤ ਆਪ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਵੀ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਤਾ ਫੇਰੂ ਮੱਲ ਜੀ ਹਿਸਾਬ-ਕਿਤਾਬ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸੀ - ਤਖਤ ਮੱਲ ਚੌਧਰੀ ਦਾ। ਉਹ 20-25 ਜਾਂ 30 ਪਿੰਡਾਂ ਦਾ ਚੌਧਰੀ ਸੀ, ਸਾਰਾ ਮਾਲੀਆ ਫੇਰੂ ਮੱਲ ਜੀ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੀ ਸਰਕਾਰ ਦੇ ਖਜ਼ਾਨੇ ਵਿਚ ਜਮ੍ਹਾਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ ਤੇ ਸਾਰੇ ਖਰਚੇ ਜਿੰਨੇ ਚਕੌਤੇ ਵਗੈਰਾ ਦੇ ਸਨ, ਇਹ ਰੱਖਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤੇ ਘਰ ਦਾ ਖਰਚਾ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਰਖਦੇ ਸੀ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਕਾਫੀ ਪੈਸੇ ਘਟ ਗਏ। ਇਸ ਤੇ ਚੌਧਰੀ ਨਰਾਜ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਨੇ ਭੋਰੇ ਵਿਚ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਚੌਧਰੀ ਤਖਤ ਮੱਲ ਜੀ ਬਹੁਤ ਨਰਾਜ਼ ਹਨ। ਤਾਂ ਆਪ ਚੌਧਰੀ ਦੀ ਲੜਕੀ 'ਭਰਾਈ ਜੀ' ਜੋ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਨਾਲ ਹਮਦਰਦੀ ਰਖਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦੀ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਲਈ ਕੋਈ ਮਦਦ ਲੈਣ ਲਈ ਖੜੂਰ ਸਾਹਿਬ ਪਹੁੰਚ ਗਏ। ਉਥੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਲਈ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਲਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹਾ। ਪਰ ਉਹ ਕਹਿੰਦੀ, ਮੇਰੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਚਲਣੀ, ਇਕ ਰੱਬ ਰੂਪ ਨੇੜੇ ਹੀ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ ਸਾਡੇ, ਨੇੜੇ ਹੀ ਨੇ, ਚੱਲ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਲੈ ਚੱਲਾਂ। ਚਿੱਠੀ ਮੈਂ ਲਿਖ ਦਿਆਂਗੀ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਨੂੰ ਪਰ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਾਫ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਮੁੜ ਕੇ ਪਹਿਲਾ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਬਣਨਾ। ਮਨ ਵਿਚ ਸ਼ੰਕਾ

ਬਣਿਆ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕਹੇ ਮੇਰਾ ਪਿਤਾ ਫੇਰੂ ਮੱਲ ਜੀ ਨੂੰ ਛੱਡ ਤਾਂ ਦੇਵੇਗਾ ਪਰ ਸ਼ੰਕਾ ਮਨੋ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਸੋ ਹਿਸਾਬ ਕਿਤਾਬ ਦਾ ਚਿੱਠਾ ਸਹੀ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਬੀਬੀ ਭਰਾਈ ਲੈ ਗਈ, ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਕੋਈ ਨਾ ਭਾਈ! ਐਵੇਂ ਹੀ ਇਕ ਗਲਤੀ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਦੁਬਾਰਾ ਹਿਸਾਬ ਚੈਕ ਕਰੋ, ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਆਏਗੀ, ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।”

ਜਾ ਕੇ ਹਿਸਾਬ ਚੈਕ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਗਲਤੀ ਨਿਕਲ ਆਈ, ਸਾਰਾ ਮਾਮਲਾ ਸਾਫ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਆਪ ਨੇ ਸਾਧਾਰਨ ਹੀ ਸਮਝਿਆ। ਬਹੁਤ ਐਸੇ ਬੰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਸੰਤਾਂ ਕੋਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਬਚਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਆਮ ਹੀ ਗਿਣਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਐਵੇਂ ਹੀ ਬਚਨ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਮੁੜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਵਾਹ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਆਪਣਾ ਕੰਮ ਪੂਰਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਹੀ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਸੰਤ ਹੋਣ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੋਵੇ। ਆਹ ਵਜ਼ੀਰ ਵਗੈਰਾ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਕੁਰਸੀ ਤੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਉਦੋਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਖਹਿੜਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਦੇ, ਜਦੋਂ ਉਹ ਥੱਲੇ ਲਹਿ ਜਾਣ, ਫੇਰ ਡਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕਿਤੇ ਪੈਸੇ ਹੀ ਨਾ ਮੰਗ ਲੈਣ ਸਾਥੋਂ ਆ ਕੇ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੇ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ ਸੀ ਪਰ ਹੁਣ ਭੁਲੇ ਹੋਏ ਸੀ।

ਭਾਈ ਜੋਧ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਭਾਈ ਜੋਧ! ਇਹ ਜੋ ਤੂੰ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈਂ, ਮੈਂ ਬੜੇ ਧਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰੀ ਹੈ। ਇਕ ਇਕ ਅੱਖਰ ਸਮਝਣ ਦਾ ਯਤਨ ਕਰਿਆ ਹੈ ਤੇ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਗੱਲ ਬਹਿ ਗਈ। ਮੈਨੂੰ ਐਂ ਲੱਗਣ ਲੱਗ ਗਿਆ ਕਿ ਮੇਰਾ ਰਸਤਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਹੋਰ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਵਾਲਾ ਰਸਤਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਹੈ। ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸ, ਉਹ ਕੌਣ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਬਾਣੀ ਰਚੀ ਹੈ? ਕਿਥੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ? ਕਿਹੋ-ਜਿਹੇ ਨੇ? ਮੈਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਹੈਂ, ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੋਵੇ?”

ਭਾਈ ਜੋਧ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ! ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਤੂੰ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਜਾਣਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਭੁਲਿਆ ਹੋਇਆ ਨਹੀਂ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਭੁਲਿਆ ਹੋਇਆ। ਦੇਸ਼ਾਂ-ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ, ਟਾਪੂਆਂ ਵਿਚ ਹਰ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਰਾਜੇ-ਮਹਾਰਾਜੇ ਸਾਧੂ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਮੱਠਾਂ ਵਾਲੇ ਸਭ ਜਾਣਦੇ ਨੇ।”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸੁਣਿਆ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ

ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ ਕਰਾਓ।” ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਚਾਰ ਉਦਾਸੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਦੀਆਂ ਕਰੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਪੈਦਲ ਹੀ ਗਏ ਨੇ।”

ਇਕ ਅਨੁਮਾਨ ਅਨੁਸਾਰ ਅੱਜ ਦੇ ਸਿਆਣੇ ਹਿਸਾਬ ਲਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 25000 ਮੀਲ ਸਫਰ ਪੈਦਲ ਕਰਿਆ ਲੇਕਿਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇ ਸਿਆਣੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਹਿਸਾਬ ਨਹੀਂ ਸੀ ਲਾਉਂਦੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਤਾਂ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਰੀ ਧਰਤੀ ਤੇ ਘੁੰਮੇ ਜਿਥੇ ਤੱਕ ਵਸੋਂ ਸੀ, ਜਿਥੇ ਤੱਕ ਮਨੁੱਖ ਸਨ ਉਥੇ ਤੱਕ ਘੁੰਮੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਾ ਕੇ ਸੇਧ ਦਿਤੀ। ਰਿਕਾਰਡ ਰਿਹਾ ਜਾਂ ਨਾ ਰਿਹਾ ਇਹ ਗੱਲ ਵੱਖਰੀ ਹੈ ਪਰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਜਿਥੇ ਤੱਕ ਵੀ ਧਰਤੀ ਸੀ ਉਥੇ ਤੱਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪਣਾ ਸੱਚ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਿਤਾ।

*ਬਾਬੇ ਡਿਠੀ ਪਿਰਥਮੀ, ਨਵੇ ਖੰਡਿ ਜਿਥੈ ਤਕਿ ਆਹੀ।
ਫਿਰਿ ਜਾਇ ਚੜ੍ਹਿਆ ਸਮੇਰ ਪਰ ਸਿਧ ਮੰਡਲੀ ਦ੍ਰਿਸਟੀ ਆਈ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 1/28*

ਕਿੰਨੇ ਹਜ਼ਾਰ ਮੀਲ ਸਫਰ ਕਰਿਆ, ਇਸ ਦਾ ਕੋਈ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ।

ਸੋ ਆਪ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਚਾਰ ਉਦਾਸੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਗਤ ਐਨੀ ਵਧ ਗਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਹੈ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕੇਂਦਰ ਬਣਾਇਆ ਤੇ ਆਪ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਬਿਰਾਜਦੇ ਨੇ - ਆਪਣੇ ਤੋਂ ਨੇੜੇ ਹੀ ਦਰਿਆ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਤੇ। ਅੱਗੇ ਵੀ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਇਕ-ਦੋ ਵਾਰੀ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਮੈਂ ਗੋਲੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਗੱਲ ਕਿ ਐਵੇਂ ਹੀ ਸਹਿਜ ਸੁਭਾਅ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਮੈਨੂੰ ਅੱਜ ਡੁੱਘਿਆਈ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਬਹੁਤ ਵੱਡੇ ਨੇ। ਤੂੰ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਤਾਂ ਦੱਸ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਕੌਣ ਹੈ? ਪੂਰੇ ਨੇ ਜਾਂ ਅਧੂਰੇ ਨੇ? ਤਪੱਸਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਈ ਹੈ?”

ਸੋ ਆਪ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਤਾਂ ਧਰ ਤੋਂ ਆਏ ਹੋਏ ਨੇ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੇਵਤੇ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਵਿਸ਼ਨੂੰ, ਸ਼ਿਵ ਜੀ ਦਾ ਅਵਤਾਰ ਨਹੀਂ ਹਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਕੁਝ ਭੀ ਦੱਸ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਜੇ ਮੈਂ ਦੱਸਾਂ ਤਾਂ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਆਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਪਰ ਜੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਬਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰਤਿਆਇਆ ਹੈ ਉਹ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

*ਧਾਰਨਾ - ਜਾਹਰ ਪੀਰ ਜਗਤ ਗੁਰ ਬਾਬਾ -2, 2.
ਜਾਹਰ ਪੀਰ ਜਗਤ ਗੁਰ ਬਾਬਾ -2, 2.*

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਕਿਤੇ ਲੁਕੇ ਛਿਪੇ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਉਤੇ ਜਾਹਰ ਨੇ ਤੇ ਇਕ-ਦੋ-ਚਾਰ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਗੁਰੂ ਨੇ -

*ਸਤਿਗੁਰ ਸਚਾ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਬੇਪਰਵਾਹੁ ਅਥਾਹੁ ਸਹਾਬਾ॥
ਨਾਉ ਗਰੀਬ ਨਿਵਾਜੁ ਹੈ ਬੇਮੁਹਤਾਜੁ ਨ ਮੋਹੁ ਮੁਹਾਬਾ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 24/3*

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਗਰੀਬ-ਨਿਵਾਜ ਨੇ ਉਹ, ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਰੀਬ-ਨਿਵਾਜ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਖੁਸ਼ਾਮਦ ਨਹੀਂ ਕਰਾਉਂਦੇ, ਕਿਸੇ ਤੋਂ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਲੈਂਦੇ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਮੋਹ ਦੇ ਵਿਚ ਫਸਦੇ ਹਨ।”

*ਬੇਸੁਮਾਰ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ਹੈ ਅਲਖ ਅਪਾਰੁ ਅਲਾਹੁ ਸਿਵਾਬਾ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 24/3*

“ਉਹ ਬੇਸੁਮਾਰ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੋਈ ਗਿਣਤੀ ਮਿਣਤੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਉਹ ਆਪ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਰੂਪ ਨੇ, ਅਲੱਖ ਅਤੇ ਅਪਾਰ ਹਨ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਿਆਣਦੇ ਹਨ।”

*ਕਾਇਮੁ ਦਾਇਮੁ ਸਾਹਿਬੀ ਹਾਜਰੁ ਨਾਜਰੁ ਵੇਦ ਕਿਤਾਬਾ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 24/3*

“ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜੋ ਹਕੂਮਤ ਹੈ ਉਹ ਇਥੇ ਵੀ ਤੇ ਅਰਸ਼ਾਂ ਤੇ ਵੀ ਚੱਲ ਰਹੀ ਹੈ।”

*ਅਗਮੁ ਅਭੋਲੁ ਅਤੋਲੁ ਹੈ ਤੋਲਣਹਾਰੁ ਨ ਡੰਡੀ ਛਾਬਾ॥
ਇਕੁ ਛਤਿ ਰਾਜੁ ਕਮਾਵਦਾ ਦੁਸਮਣੁ ਦੂਤੁ ਨ ਸੋਰ ਸਰਾਬਾ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 24/3*

“ਇਕ ਰਸ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਾ, ਅਰਸ਼ ਦਾ, ਕੁਰਸ਼ ਦਾ ਰਾਜ ਕਮਾਉਂਦੇ ਨੇ ਉਹ। ਇਸ ਰਾਜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਾ ਕੋਈ ਇਕ ਦੂਜੇ ਨਾਲ ਦੁਸ਼ਮਣੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਕੋਈ ਸ਼ੋਰ ਸ਼ਰਾਬਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਹੀ ‘ਬੇਗਮਪੁਰਾ ਸਹਰ ਕੋ ਨਾਉ’ ਦੇ ਵਾਸੀ ਨੇ।

*ਆਦਲੁ ਅਦਲੁ ਚਲਾਇਦਾ ਜਾਲਮੁ ਜੁਲਮੁ ਨ ਜੋਰ ਜਰਾਬਾ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 24/3*

ਤੇ ਇਨਸਾਫ ਪੂਰਾ ਤੁਲਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਜ਼ਾਲਮ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਉਤੇ ਜ਼ੁਲਮ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ, ਕੋਈ ਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਚਲਦਾ, ਕੋਈ ਦੁਖੀ ਨਹੀਂ ਹੈ।”

*ਜਾਹਰ ਪੀਰ ਜਗਤੁ ਗੁਰੁ ਬਾਬਾ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 24/3*

ਭਾਈ ਜੋਧ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਪਹਿਲਾਂ ਵਰਣ ਅੱਡ ਸੀ ਨਾ ਸਾਰੇ; ਹਿੰਦੂ ਸੀ, ਖੱਤਰੀ ਸੀ, ਵੈਸ਼ ਸੀ, ਸ਼ੂਦਰ ਸੀ, ਇਕੱਠੇ ਬੈਠ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸਕਦੇ ਇਕ ਥਾਂ ਤੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ

ਇਕ ਲੰਗਰ 'ਚੋਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਦੇ ਨੇ ਤੇ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਮਿਲ ਕੇ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਦਾ ਭਜਨ ਕਰਦੇ ਨੇ।”

*ਚੰਦਨ ਵਾਸੁ ਵਣਾਸਪਤਿ ਅਵਲਿ ਦੋਮ ਨ ਸੇਮ ਖਰਾਬਾ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 24/4*

“ਉਥੇ ਕੋਈ ਅੱਵਲ, ਦੋਮ, ਤੇਮ (ਇਕ, ਦੋ, ਤਿੰਨ) ਨਹੀਂ ਹਨ, ਅੱਡ-ਅੱਡ ਪੰਗਤਾਂ ਨਹੀਂ ਲਗਦੀਆਂ, ਸਾਰੇ ਇਕੋ ਹੀ ਨੇ ਤੇ ਜਿਵੇਂ ਚੰਦਨ ਦੀ ਵਾਸ ਸਾਰੀ ਬਨਸਪਤੀ ਨੂੰ ਚੰਦਨ ਬਣਾ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਐਉਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਸਭ ਨੂੰ ਚੰਦਨ ਬਣਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ।”

*ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭ ਕੋ ਕੁਦਰਤਿ ਕਿਸ ਦੀ ਕਰੈ ਜਵਾਬਾ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 24/4*

“ਨਾ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀ ਤਾਕਤ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਵਾਬ ਦੇ ਦੇਵੇ, ਸਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੁਕਮ ਵਿਚ ਚਲਦੇ ਨੇ।”

*ਜਾਹਰ ਪੀਰੁ ਜਗਤੁ ਗੁਰ ਬਾਬਾ॥ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ,
ਵਾਰ 24/4*

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਨੇ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਸਮਝਾਈ ਕਿ ਉਥੇ ਸੰਗਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ, ਲੰਗਰ ਚਲਦੇ ਨੇ, ਹਰ ਵਕਤ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਲੰਗਰ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਬੰਦਗੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

*ਨਿਹਚਲ ਨੀਉ ਧਰਾਈਓਨੁ ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਸਚਖੰਡ ਸਮੇਉ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 24/2*

ਨਿਹਚੇ ਕਰਕੇ ਸੁਣੋ ਕਿ ਉਥੇ ਬਿਲਕੁਲ ਸਚਖੰਡ ਲਗਦਾ ਹੈ।

*ਗੁਰਮੁਖਿ ਪੰਥ ਚਲਾਇਓਨੁ ਸੁਖ ਸਾਗਰੁ ਬੇਅੰਤੁ ਅਮੇਉ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 24/2*

ਅਮਾਪ, ਨਾ ਮਾਪਿਆ ਜਾਣ ਵਾਲਾ ਪੰਥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰਮੁਖਾਂ ਦਾ ਚਲਾਇਆ ਹੈ।

*ਸਚਿ ਸਬਦਿ ਆਰਾਧੀਐ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰੁ ਅਲਖ ਅਭੇਉ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 24/2*

ਹਰ ਵਕਤ ਉਥੇ ਸੱਚੇ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਅਰਾਧਨਾ ਹੁੰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

*ਚਹੁ ਵਰਨਾ ਉਪਦੇਸਦਾ ਛਿਅ ਦਰਸਨ ਸਭਿ ਸੇਵਕ ਸੇਉ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਵਾਰ 24/2*

“ਭਾਈ ਜੋਧ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਕਤੀ ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿਖਾ ਦਿਤੀ ਸੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਦਾਈ ਨੂੰ ਦਿਖਾਈ, ਦਾਈ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਅਨਹਦ ਧੁਨੀਆਂ ਵੱਜ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਹ ਵੀ ਵਿਸਮਾਦਕ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਆ ਗਈ ਕਿ ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਬਾਲਕ ਅਜ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਐਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਐਨੀਆਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਵਾਲੀਆਂ ਰੂਹਾਂ। ਉਹ ਜਦੋਂ ਦਸਦੀ ਸੀ

ਤਾਂ ਸਾਰੇ ਆਮ ਗੱਲ ਵਾਂਗ ਸੁਣਦੇ ਸਨ। ਗੱਲ ਕੋਈ ਸਮਝਦਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਤੇ ਮਾਇਆ ਪਈ ਹੋਈ ਸੀ।

ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਤੁਸੀਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹੋ ਕਿ ਕਿਹੜੀ ਸੰਪਰਦਾ ਵਿਚੋਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ? ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਪਰਦਾ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੈਰਾਗੀ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਨੇ, ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਸੰਨਿਆਸੀ ਸੰਪਰਦਾ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਰਖਦੇ ਨੇ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸੰਪਰਦਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨੇ; ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਕੀ ਹੈ?”

ਆਪ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਲਹਿਣਾ ਜੀ! ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਕਰੋ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਆਪ ਹੀ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੋਸ਼ਰ ਹਨ ਪਰ ਫੇਰ ਵੀ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਤਾ ਵੀ ਦਿਤਾ ਹੈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ -

*ਅਪਰੰਪਰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪਰਮੇਸਰੁ
ਨਾਨਕੁ ਗੁਰੁ ਮਿਲਿਆ ਸੋਈ ਜੀਉ॥ ਪੰਨਾ - 599*

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਆਪ ਨਿਰੰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਮਿਲਿਆ ਹੈ ਭਾਈ! ਪਰ ਆਪ ਵੀ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਸਰੂਪ ਨੇ। ਆਪ ਇਸ ਧਰਤੀ ਉਤੇ ਸਰੀਰ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਵੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਦਰਗਾਹ ਦੇ ਵਿਚ ਨਿਰੰਕਾਰ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਹਨ। ਆਪ ਹੀ ਸਿੱਖ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਗੁਰੂ ਬਣੇ ਹੋਏ ਨੇ।”

ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਭਾਈ ਜੋਧ ਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਪੁਛਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੋਈ ਹੋਰ ਦੱਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੀ ਬਾਤ। ਸੋ ਆਪ ਨੇ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਸਾਰੀ ਬਾਤ ਦੱਸੀ। ਪਾਂਧੇ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪੜ੍ਹਾਇਆ, ਵੈਦ ਨੂੰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਸਾਰਿਆਂ ਰੋਗਾਂ ਦੀ ਦਾਰੂ ਨਾਮ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੱਸਦੇ ਹੋਏ ਫੇਰ ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜਦੋਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਮੋਦੀ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੀ ਦਰਗਾਹ 'ਚ ਪਹੁੰਚਦੇ ਹਨ। ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ ਨੇ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜ ਕੇ ਬੁਲਾਏ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ, “ਹੇ ਨਾਨਕ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਉਹ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਿਆ।” ਕਹਿੰਦੇ, “ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆਪ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਤਕ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਆਦਮੀ ਨਿਗੁਰਾ ਕਹਾਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਿਗੁਰੇ ਦੀ ਗਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ -

*..... ਨਿਗੁਰੇ ਕਾ ਹੈ ਨਾਉ ਬੁਰਾ॥ ਪੰਨਾ -
434*

ਜਿਥੇ ਨਿਗੁਰਾ ਬੈਠੇਗਾ, ਸਵਾ ਗਜ ਧਰਤੀ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟ ਹੋ

ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

“ਫੇਰ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲੈਣਾ ਸੀ।”

“ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਸਾਰੇ ਨਿਗੂ ਮਾਰ ਕੇ ਦੇਖੀ ਹੈ।”

ਬੀਜਉ ਸੁਝੈ ਕੋ ਨਹੀ ਬਹੈ ਦੁਲੀਚਾ ਪਾਇ॥ ਪੰਨਾ - 936

ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਐਸਾ ਕੋਈ ਵੀ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਇਆ, ਜਿਹੜਾ ਬਿਲਕੁਲ ਸੁੱਚਾ ਹੋਵੇ। (ਐਸਾ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦਾ ਗੁਰੂ ਬਣ ਜਾਵੇ)। ਇਸ ਕਰਕੇ ਮੈਂ ਆਪ ਦੀ ਚਰਨ ਸ਼ਰਨ ਆਇਆ ਹਾਂ। ਆਪ ਗੁਰੂ ਬਣ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦਿਓ, ਦੀਕਸ਼ਾ ਦਿਓ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ ਨੇ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਾ ਪਾਠ ‘ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ॥’ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਮੁਖਾਰਬਿੰਦ ਤੋਂ ਉਚਾਰਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਮੋਹਰ ਲਾਵੋ, ਆਪ ਨੇ “ਆਦਿ ਸੁਚ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ॥ ਉਚਾਰਨ ਕਰਕੇ ਮੋਹਰ ਲਾਈ ਕਹਿੰਦੇ, ਨਾਨਕ ਜੀ! ਇਸ ਮੰਤਰ ਨੂੰ ਜੋ ਪੜ੍ਹੇਗਾ, ਮਨ ਚਿਤ ਲਾ ਕੇ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰੇਗਾ, ਉਹ ਮੇਰੀ ਦਰਗਾਹ ‘ਚ ਵਾਸਾ ਪਾ ਲਏਗਾ। ਮੈਂ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਤੇ ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ। ਆਪਣੇ ਦੋਹਾਂ ਵਿਚ ਜੋ ਭੇਦ ਮੰਨੇਗਾ, ਉਸਦਾ ਕਲਿਆਣ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗਾ। ਗੁਰੂ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ‘ਚ ਕੋਈ ਭੇਦ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਨਾਨਕ ਜਿਸ ਉਤੇ ਤੇਰੀ ਨਦਰ, ਉਸ ਉਤੇ ਮੇਰੀ ਨਦਰ, ਜਿਸ ਦੇ ਉਤੇ ਤੇਰੀ ਮੋਹਰ, ਉਸ ਉਤੇ ਮੇਰੀ ਮੋਹਰ।”

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਇਕ ਪਿਆਲਾ ਮੰਗਵਾਇਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਆਪ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖੁ ਨੇ ਹੱਥੀਂ ਦਿਤਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਨਾਨਕ ਇਸ ਨੂੰ ਪੀ; ਆਪਣੇ ਨਾਮ ਦਾ ਪਿਆਲਾ, ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਪਿਆਲਾ ਪਿਲਾਇਆ। ਪੀਣ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਹੁਕਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੋ ਗਈ। ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਹੁਕਮ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ।” ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੋ ਸ਼ਬਦ ਉਚਾਰਣ ਕਰੇ ਤੇ ਨਿਰੰਕਾਰ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਕਿਹਾ, “ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਜਾਓ, ਜਾ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਉਧਾਰ ਕਰੋ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ, ਠੀਕ ਉਸੇ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਵੇਈਂ ਨਦੀ ਵਿਚ ਟੁਭੀ ਮਾਰੀ, ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਪਿਛੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਆਏ। ਜੋ ਦਾਸ ਸੀ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸੇਵਾਦਾਰ; ਵਿਰਲੇ ਵਿਰਲੇ ਸੇਵਾਦਾਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਸਾਰੇ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ - ਨਾ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ, ਨਾ ਗੁਰੂਆਂ ਦੇ। ਜਿਸ ਦੇ ਉਤੇ ਅਤਿ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਵੇ ਉਹ ਸੇਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ,

ਦੂਸਰਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ। ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਕਹਿੰਦੀ ਸੀ (ਗੁਰੂ) ਨਾਨਕ ਡੁੱਬ ਗਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਮੱਛ ਖਾ ਗਿਆ। ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਵੀਰ ਨੂੰ ਕੁਛ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਕੇਵਲ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਕੌਤਕ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਸੇਵਾਦਾਰ, ਇਹ ਵੀ ਰੋਜ਼ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਦੋ ਵਜੇ ਵੇਈ ਨਦੀ ਤੇ ਚਲਿਆ ਜਾਇਆ ਕਰੇ। ਜਿਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਸਤ੍ਰ ਫੜਾਏ ਸੀ, ਉਥੇ ਹੀ ਜਾ ਪਹੁੰਚਿਆ ਕਰੇ ਤੇ ਅੱਜ ਤੀਸਰੇ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਵੇਈਂ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ। ਦੇਖਦੇ ਸਾਰ ਐਨੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਕਿ ਇਹ ਕਿਹੋ ਜਿਹਾ ਦਾਸ ਹੈ, ਤਿੰਨ ਦਿਨ ਹੋ ਗਏ ਸਾਨੂੰ ਗਿਆਂ ਨੂੰ, ਫੇਰ ਇਥੇ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰੇ ਉਪਰ ਅਤੇ ਹੇਠਾਂ ਨੂੰ ਵਸਤਰ ਚੁੱਕੀ ਘੁੰਮਦਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਨਦਰੀ ਨਦਰ ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਦਿਤਾ। ਜਪ, ਤਪ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਾ ਦਿਤਾ, ਅਗਮ-ਨਿਗਮ ਦੀ ਸੋਝੀ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਘਟ ਘਟ ਵਿਚ ਵਿਆਪਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾ ਦਿਤੇ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪੁਰਖਾ! ਤੇਰੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਹਾਂ, ਤੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਨਿਹਚਾ ਸੀ ਕਿ ਬਾਹਰ ਆਉਣਗੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹਦੇ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਜਿਥੇ ਗੁਰਦੁਆਰਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ - ਉਪਰਲੇ ਪਾਸੇ, ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਸੰਤ ਘਾਟ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਆਪ ਮਸਾਣਾਂ ‘ਚ ਬੈਠ ਗਏ, ਕਬਰਸਤਾਨ ‘ਚ ਬੈਠ ਗਏ ਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਿਕਲ ਆਏ, ਮੌਦੀ ਨਿਕਲ ਆਇਆ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਕੋਈ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਇਕੋ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਹਨ -

ਨਾ ਹਮ ਹਿੰਦੂ ਨ ਮੁਸਲਮਾਨ॥

ਅਲਹ ਰਾਮ ਕੇ ਪਿੰਡ ਪਰਾਨ॥

ਪੰਨਾ - 1136

ਉਦਾਸੀਆਂ ਉਪਰੰਤ -

ਫਿਰਿ ਬਾਬਾ ਆਇਆ ਕਰਤਾਰ

ਪਰਿ ਭੇਖੁ ਉਦਾਸੀ ਸਗਲ ਉਤਾਰਾ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ 1/38

ਉਦਾਸੀਆਂ ਵਾਲਾ ਜਿਹੜਾ ਭੇਖ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਉਦਾਸੀਆਂ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਉਹ ਸਾਰਾ ਹੀ ਉਤਾਰ ਦਿਤਾ-

ਪਹਿਰਿ ਸੰਸਾਰੀ ਕਪੜੇ ਮੰਜੀ ਬੈਠਿ ਕੀਆ ਅਵਤਾਰਾ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਵਾਰ 1/38

ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਆ ਕੇ ਫੇਰ ਸੰਸਾਰੀ ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨੇ ਤਾਂ ਐਨੇ ਸੋਹਣੇ ਲੱਗਣ ਕਿ ਓਹੀ ਰੂਪ ਸਾਡੇ ਮਨ

ਵਿਚ ਵਸ ਗਿਆ ਤੇ ਹੁਣ ਉਥੇ ਬੈਠ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਸੋ ਐਨੇ ਬਚਨ ਜਦੋਂ ਸੁਣੇ ਤਾਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ 100% ਖਿੱਚ ਪੈ ਗਈ। ਜਿਉਂ-ਜਿਉਂ ਬਚਨ ਸੁਣਦੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਤਿਵੇਂ ਤਿਵੇਂ ਦੇਵੀ ਅੰਦਰੋਂ ਨਿਕਲਦੀ ਚਲੀ ਗਈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਵਸਦਾ ਚਲਿਆ ਗਿਆ। ਇਹ ਕੋਈ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਭਾਈ ਜੋਧ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੁਖੈਨ ਹੈ, ਬਹੁਤ ਸਿੱਧਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਨਾ ਪੜ੍ਹੇ-ਲਿਖੇ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦੀ, ਨਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਜਾਨਣ ਦੀ ਤੇ ਨਾ ਕੋਈ ਹੋਰ। ਭਾਵੇਂ ਕੋਈ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹੋਵੇ, ਬਿਲਕੁਲ ਸਿੱਧਾ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ ਕਿ ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ ਧਰਮ ਦੀ, ਦਸਾਂ ਨਹੁੰਆਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ, ਫੇਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨਾਮ ਜਪਣਾ। ਫੇਰ ਨਾਮ ਨੇ ਸਾਂਝ ਪਾ ਦੇਣੀ ਹੈ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਤੇ ਫੇਰ ਵੰਡ ਕੇ ਛਕਣਾ। ਕਿਰਤ ਤਾਂ ਕਰਦੇ ਹੀ ਹੋ ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਪਰ ਨਾਮ ਨਾ ਜਪਣ ਕਰਕੇ ਦੁਨੀਆਂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਸਾਂਝ ਪੈ ਰਹੀ। ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਰਤ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋ। ਜਿੰਨਾ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹੋ ਆਪਣੇ ਘਰ ਵਾਸਤੇ ਕਮਾਉਂਦੇ ਹੋ, ਹੋਰ ਵਪਾਰ ਵਧਾ ਲੈਂਦੇ ਹੋ ਪਰ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਆਪਣੇ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਉਹ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਰਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਤਾਂ ਇਹ ਬਚਨ ਵੀ ਕਹਿ ਦਿਤਾ।

*ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਬਹੁ ਦੇਇ॥
ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ॥* ਪੰਨਾ - 1245

ਕਿਰਤ ਵਾਲਾ ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਰੱਬ ਦੇ ਰਾਹ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।”

ਗੁਰਮੁਖ ਦੇ ਤਿੰਨ ਮੁਖ ਕੰਮ ਹਨ - ਨਾਮ-ਦਾਨ-ਇਸ਼ਨਾਨ।

*ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸ਼ਨਾਨ -2, 2.
ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸ਼ਨਾਨ -2, 4.*

ਭਾਈ ਜੋਧ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਝੰਜਟਾਂ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ। ਜੀਵਨ ਤਾਂ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਕਿ ਕਿਰਤ ਕਰਨੀ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਤੇ ਵੰਡ ਛਕਣਾ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਪੱਖ ਸਮਝੋ। ਦੂਸਰਾ ਪੱਖ ਇਹ ਹੈ ਕਿ “ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸ਼ਨਾਨ॥”

ਨਾਮ ਜਪਣਾ ਤੇ ਦਾਨ ਕਰਨਾ। ਦਾਨ ਦੀ ਮੈਂ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਕ ਤਾਂ ਕਾਮਨਾ ਸਹਿਤ ਦਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦਾ ਫਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ - ਜਿਹੋ-ਜਿਹਾ ਖੇਤ, ਓਹੋ-

ਜਿਹਾ ਫਲ। ਜੇ ਤਾਂ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਪੈਸਾ ਖਰਚ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਥੇ ਤਾਂ ਦਾਨ ਲੱਖਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਧ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਜਿਥੇ ਕੱਲਰ ਵਾਲੀ ਧਰਤੀ ਹੈ ਉਥੇ ਦਾਨ ਦਿਤਾ ਹੋਇਆ ਆਪ ਨੂੰ ਵੀ ਫਸਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਦਾਨ ਲੈ ਲਿਆ, ਸ਼ਰਾਬ ਪੀ ਲਈ, ਪਾਰਟੀਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਲਈ, ਲੜਾਈਆਂ-ਝਗੜੇ ਕਰ ਲਏ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਨਮਿਤ ਲਾਉਣਾ ਨਹੀਂ, ਫੇਰ ਦਾਨ ਫਲੇਗਾ ਕਿਵੇਂ? ਉਸ ਦਾ ਤਾਂ ਦਾਤਾ (ਦਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲਾ) ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਮਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ

ਖੇਤੁ ਪਛਾਣੈ ਥੀਜੈ ਦਾਨੁ॥ ਪੰਨਾ - 1411

ਸੋ ਸੁਣਦੇ-ਸੁਣਦੇ ਆਪ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਐਨੀ ਖਿੱਚ ਪਈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਛੇਤੀ ਕਰਾਂ। ਅਜੇ ਗੁਰੂ ਧਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਪਰ ਪਿਆਰ ਜਾਗ ਪਿਆ, ਅਣਡਿੱਠਾ ਪਿਆਰ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਇਕ ਤਾਂ ਦੇਖੇ ਤੋਂ ਪਿਆਰ ਲਗਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਬਿਨਾਂ ਦੇਖੇ ਤੋਂ ਹੀ ਪਿਆਰ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਅਣਡਿੱਠਾ ਪਿਆਰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਅਜੇ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਸੁਣ ਕੇ ਹੀ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਸੋ ਆਪ ਦੇ ਮਨ ਦੀ ਹਰ ਵਕਤ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਕਿਹੜਾ ਵੇਲਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਜਾ ਕੇ ਖੁਲ੍ਹੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇਵੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੰਗ ਵਿਚ ਵੀ ਆਪ ਨੇ ਬਚਨ ਕਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿਤੇ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਬੁਰਾ ਮਨਾਇਆ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ! ਨਾਨਕ ਤਪੇ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ। ਤੁਸੀਂ ਦੇਵੀ ਦੇ ਭਗਤ ਹੋ, ਉਹ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਨਹੀਂ, ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਸਾਡਾ ਨਹੀਂ ਜੀਅ ਕਰਦਾ ਉਥੇ ਜਾਣ ਨੂੰ। ਪਰ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹਰ ਵਕਤ ਇਹ ਖਿਆਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ -

ਮੈ ਮਨਿ ਤਨਿ ਪ੍ਰੇਮੁ ਅਗਮ ਠਾਕੁਰ ਕਾ॥ ਪੰਨਾ - 836

ਜਿਹੜਾ ਦੇਖਿਆ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੇ ਮਨ ਤੇ ਤਨ ਦੇ ਵਿਚ ਉਸ ਦਾ ਪਿਆਰ ਜਾਗ ਪਿਆ।

..... ਖਿਨੁ ਖਿਨੁ ਸਰਧਾ ਮਨਿ ਬਹੁਤੁ ਉਠਈਆ॥ ਪੰਨਾ - 836

ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਸਮਾਂ ਲੰਘਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਿਉਂ-ਤਿਉਂ ਸਰਧਾ ਤੇ ਪਿਆਰ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਉਠ ਉਠ ਕੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

*ਗੁਰ ਦੇਖੇ ਸਰਧਾ ਮਨ ਪੂਰੀ ਜਿਉ ਚਾੜ੍ਹਕ ਪ੍ਰਿਉ ਪ੍ਰਿਉ
ਬੁੰਦ ਮੁਖਿ ਪਈਆ॥*

ਪੰਨਾ - 836

ਸੋ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਆਪ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਦੇਖ ਲਈ ਕਿ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਦਿਨੋ-ਦਿਨ ਕੀ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੁਖੀ ਇਹੀ ਸਨ। ਜਗਰਾਤੇ ਘਟਾ ਦਿਤੇ। ਵਪਾਰ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕੰਮ ਐਨਾ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਕ ਸਕਿੰਟ ਦਾ ਵਿਹਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਅਖੀਰ ਦੇਵੀ ਦੇ ਚਾਲੇ ਦਾ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ। ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰਨਾ ਸੀ, ਕਮੇਟੀ ਜਿਹੜੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਮੁਖੀ ਇਹੋ ਹਨ, ਕਹਿੰਦੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ! ਹੁਣ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੋ। ਚੀਜ਼ਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਨਾਲ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਜਦੋਂ ਕੈਂਪ ਤੁਰਿਆ ਕਰਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਵਾਧੂ ਛੋਲਦਾਰੀਆਂ ਲੈ ਕੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਕੁਝ ਗੱਡੇ ਜਾ ਕੇ ਅੱਗੇ ਕੈਂਪ ਲਾ ਦਿੰਦੇ ਤੇ ਕੁਝ ਗੱਡੇ ਪਿਛਲੇ ਕੈਂਪਾਂ ਨੂੰ ਚੁਕ ਕੇ ਅਗਲੇ ਪੜਾਅ ਤੇ ਲਾ ਦਿੰਦੇ। ਦਸ ਮੀਲ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਰਿਹਾ ਕਰਦੇ ਸਨ ਜਾਂ ਪੰਦਰਾਂ ਤੇ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੰਗ ਤੁਰ ਕੇ, ਰਸਤੇ ਵਿਚ ਭੇਟਾ ਗਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।

ਸੋ ਅੱਜ ਆਪ ਦਾ ਕੁਝ ਮਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਰਿਹਾ ਜਾਣ ਨੂੰ ਪਰ ਬੱਧੋ-ਰੁਧੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿਉਂਕਿ ਸੰਗ ਦੇ ਮੁਖੀਏ ਸੀ। ਮੁਖੀਏ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ ਆਪ ਚਲੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਨਾਲਦਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਦੇਖੋ ਭਾਈ! ਇਕ ਗੱਲ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਦੱਸਣੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਦਸੋ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਆਪਾਂ ਐਤਕੀਂ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵੱਲ ਦੀ ਹੋ ਕੇ ਲੰਘਣਾ ਹੈ ਤੇ ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਹਨ। ਸਾਥੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਅਸੀਂ ਭੀ ਸੁਣੇ ਹੋਏ ਹਨ ਨਾਨਕ ਤਪਾ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਐਵੇਂ ਹੀ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ, ਐਵੇਂ ਸਾਧਾਂ-ਸੰਤਾਂ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ? ਆਪਾਂ ਦੇਵੀ ਨੂੰ ਮਨਾਈਏ, ਆਪਾਂ ਤਾਂ ਦੇਵੀ-ਮਾਤਾ ਦੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਸੰਤ ਕਿਤੇ ਉਤੇ ਦੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ? ਕਹਿੰਦੇ, ਕਿ ਨਾ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਸੰਗ ਤੁਰਿਆ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਦੇ ਬਾਹਰਲੇ ਪਾਸੇ ਡੇਰਾ ਲਾ ਲਿਆ। ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਮੈਂ ਚੱਲਿਆ ਹੁਣ, ਆਪਾਂ ਅੱਜ ਤਾਂ ਇਥੇ ਠਹਿਰਨਾ ਹੀ ਹੈ ਤੇ ਕੱਲ੍ਹ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾ ਲਵਾਂਗੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਘੋੜੇ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਵੀ ਜਾਣ ਲਿਆ ਕਿ ਅੱਜ ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਦਾ ਧਨੀ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਅੰਦਰੋਂ ਹੀ ਦੇਖ ਲਿਆ ਤੇ ਦੇਖ ਕੇ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਨਿਕਲ ਗਏ ਰੋਹੀ ਵਿਚ। ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਦੇ

ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕੋਲ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ। ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ, ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੀ ਸਾਰ ਇਕ ਵਾਰੀ ਤਾਂ ਸਾਰਾ ਸਰੀਰ ਝਰਨਾਟਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਕੋਈ ਭਲਾ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਸੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਸ਼ਾਇਦ ਕੋਈ ਲੰਗੋਟੀ ਵਾਲਾ ਸਾਧ ਹੋਏਗਾ ਤੇ ਅੱਠ-ਦੱਸ ਬੰਦੇ ਨਾਲ ਫਿਰਦੇ ਹੋਣਗੇ - ਕਿਸੇ ਨੇ ਗੜਵਾ ਫੜਿਆ ਹੋਏਗਾ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਚਿੱਪੀ ਫੜੀ ਹੋਏਗੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੀ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਕੀ ਪਤਾ ਸੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਤਾਂ ਰੱਬੀ ਮੌਜ ਵਿਚ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਵਿਚਰਨ ਵਾਲੇ ਹਨ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ, ਕੋਈ ਗੜਵਈ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ਜੇ ਰੱਖਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਸਿਤਾਰ ਵਾਲਾ ਨਾਲ ਰਖਿਆ ਹੈ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ। ਆਪ ਸੁਤੰਤਰ ਰਹੇ ਹਨ ਤੇ ਆਪ ਰੋਹੀ ਵਿਚ ਦੂਰ ਖੜ੍ਹੇ ਹਨ। ਉਥੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਨੇ ਕੋਲ ਆ ਕੇ ਘੋੜਾ ਰੋਕ ਲਿਆ, ਦੇਖਿਆ ਦੇਖ ਕੇ ਬਚਨ ਮਨ ਵਿਚ ਬਣਾਏ, ਤੋਲੇ ਕਿ ਮੈਂ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਾਂ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਬਜ਼ੁਰਗ ਜੀ! ਇਥੇ ਜਿਹੜੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਾਨਕ ਤਪਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬੜੀ ਗੀਝ ਉਠੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਾਂ। ਕੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦੇਓਗੇ ਕਿ ਜਿਸ ਰਸਤੇ ਮੈਂ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਇਹੀ ਠੀਕ ਹੈ?”

ਏਧਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਮਿਲਦੇ ਨੇ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ -

*ਚਰਨ ਸਰਨ ਗੁਰੁ ਏਕ ਪੈਂਡਾ ਜਾਇ ਚਲ,
ਸਤਿਗੁਰੁ ਕੋਟਿ ਪੈਂਡਾ ਆਗੇ ਹੋਇ ਲੇਤ ਹੈ।
ਏਕ ਬਾਰ ਸਤਿਗੁਰੁ ਮੰਤ੍ਰੁ ਸਿਮਰਨ ਮਾਤ੍ਰੁ,
ਸਿਮਰਨ ਤਾਂਹਿ ਬਾਰੰਬਾਰ ਗੁਰੁ ਹੇਤ ਹੈ।
ਭਾਵਨੀ ਭਗਤਿ ਭਾਇ ਕੋਢੀ ਅਗ੍ਭਾਗ ਰਾਖੈ,
ਤਾਂਹਿ ਗੁਰੁ ਸਰਬ ਨਿਧਾਨ ਦਾਨ ਦੇਤ ਹੈ।
ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਯਾ ਨਿਧਿ, ਮਹਿਮਾ ਅਗਾਧਿ ਬੋਧ,
ਨਮੋ ਨਮੋ ਨਮੋ ਨਮੋ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਹੈ॥ (ਕਬਿੱਤ)*

ਇਕ ਵਾਰੀ ਪੂਰੀ ਭਾਵਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਕਦਮ ਵਧਾ ਕੇ ਤਾਂ ਦੇਖ, ਗੁਰੂ ਅੱਗੇ ਹੋ ਕੇ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਚਲਦੇ ਨੇ ਘਰੋਂ, ਕਹਿੰਦੇ ਮੇਰੇ ਰਾਜ ਦਾ ਧਨੀ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਲੈ ਆਵਾਂ ਜਾ ਕੇ। ਇਹ ਬਚਨ ਸੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਨ ਆਏ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਖੜ੍ਹੇ ਵੇਖ ਕੇ ਸਮਝਿਆ ਕਿ ਇਹ ਕੋਈ ਭਲਾ ਬੰਦਾ ਹੈ। ਇਥੇ ਰਹਿਣ

ਵਾਲਾ ਤੇ ਇਥੋਂ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਚੰਗੇ ਬੰਦੇ ਨੇ।
ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਪੁਛਿਆ -

ਧਾਰਨਾ - ਦਸੀਂ ਪਿਆਰਿਆ,
ਰਸਤਾ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਦਾ -2, 2.
ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਦਾ - 4, 2.
ਦਸੀਂ ਪਿਆਰਿਆ,
ਰਸਤਾ ਗੁਰਾਂ ਦੇ ਦੁਆਰੇ ਦਾ -2.

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਬਜ਼ੁਰਗੋ! ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ‘ਨਾਨਕ ਤਪਾ’ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਆਇਆ ਹਾਂ ਤੇ ਅੱਜ ਤੱਕ ਮੈਂ ਇਥੇ ਆਇਆ ਨਹੀਂ, ਮੇਰੀ ਵਾਕਫੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਚੰਗਾ ਹੋਵੇ ਜੇ ਮੈਨੂੰ ਰਾਹ ਦੱਸ ਦਿਓ।”

ਖਿਆਲ ਸੀ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦਾ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਰਸਤੇ ਪਾ ਦੇਣਗੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਪੁਰਖਾ! ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਮਿਲਣਾ ਹੈ?”
ਕਹਿੰਦੇ, “ਹਾਂ ਜੀ!”

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਆ ਤੈਨੂੰ ਰਸਤਾ ਦੱਸੀਏ।”

ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਅੱਗੇ-ਅੱਗੇ ਤੁਰਦੇ ਨੇ। ਘੋੜੇ ਦੀ ਚਾਲ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ - ਮਨੁੱਖ ਨਾਲੋਂ, ਤੇ ਜੇ ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ ਤੁਰੇ ਤਾਂ ਘੋੜੇ ਨਾਲ ਰਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਰਲ ਹੁੰਦਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਕਦੇ ਚਾਰ ਕਦਮਾਂ ਨੱਠ ਪੈਂਦੇ ਹਨ, ਅੱਗੇ ਫੇਰ ਘੋੜਾ ਨਾਲ ਰਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਆਪ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਦੌੜਦੇ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਤੇਜ਼ੀ-ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੋ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸੰਗਤ 'ਚ ਆ ਗਏ, ਬੜਾ ਕੁਝ ਆਪ ਨੇ, ਬੜੇ ਕੌਤਕ ਦੇਖੇ ਤੇ ਆਪ ਤਨੋਂ ਮਨੋਂ ਹੋ ਕੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਜੋ ਸੇਵਾ ਹੈ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ।

ਪੈਰੀ ਪੈ ਪਾਖਾਕ ਹੋਇ ਛਡਿ ਮਣੀ ਮਨੁਰੀ।
ਪਾਣੀ ਪਖਾ ਪੀਹਣਾ ਨਿਤ ਕਰੈ ਮਜੂਰੀ।
ਤ੍ਰਪੜ ਝਾੜਿ ਵਿਛਾਇਦਾ ਚੁਲਿ ਝੋਕਿ ਨ ਝੂਰੀ।
ਮੁਰਦੇ ਵਾਂਗਿ ਮੁਰੀਦੁ ਹੋਇ ਕਰਿ ਸਿਦਕ ਸਭੂਰੀ॥
ਚੰਦਨੁ ਹੋਵੈ ਸਿਮਲਹੁ ਫਲੁ ਵਾਸੁ ਹਜੂਰੀ।
ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾ ਪਿਰਹੜੀ ਗੁਰਮੁਖਿ ਮਤਿ ਪੂਰੀ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 27/19

ਕਹਿੰਦੇ, ਮੁਰਦੇ ਦੇ ਸਮਾਨ ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ,
ਉਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ-

ਮਾਨ ਅਭਿਮਾਨ ਮਧੋ ਸੋ ਸੇਵਕੁ ਨਾਹੀ॥ ਪੰਨਾ - 51

ਸਤਿਗੁਰੁ ਸੇਵੇ ਤਾ ਸਭ ਕਿਛੁ ਪਾਏ॥

ਜੇਹੀ ਮਨਸਾ ਕਰਿ ਲਾਗੈ ਤੇਹਾ ਫਲੁ ਪਾਏ॥
ਸਤਿਗੁਰੁ ਦਾਤਾ ਸਭਨਾ ਵਥੁ ਕਾ ਪੂਰੈ ਭਾਗਿ ਮਿਲਾਵਣਿਆ॥

ਪੰਨਾ - 116

ਪੂਰੇ ਭਾਗ ਹੋਣ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਜਿਸ ਨੇ ਕਰ ਲਈ, ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਲਿਆ, ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦਾ ਘਾਟਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ।

ਧਰਤੀ ਬੀਉ ਬੀਜਾਇ ਸਹਸ ਫਲਾਇਆ॥ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ
ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 14/20

ਧਰਤੀ 'ਚ ਇਕ ਦਾਣਾ ਪਾ ਦਿਓ। ਪਹਿਲਾਂ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ, ਪੰਜ ਸੱਤ ਵਾਰੀ ਹੱਲ ਵਾਹਿਆ, ਨਦੀਣ ਕੱਢਿਆ, ਮਿੱਟੀ ਬਰੀਕ ਕੀਤੀ, ਪਾਣੀ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਵੱਤਰ ਤੇ ਲਿਆ ਕੇ ਇਕ ਦਾਣਾ ਪਾ ਦਿੱਤਾ। ਕਹਿੰਦੇ ਉਹ ਇਕ ਦਾਣਾ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ਸੈਂਕੜੇ ਗੁਣਾਂ ਹੋ ਕੇ ਫਲ ਗਿਆ -

ਧਰਤੀ ਬੀਉ ਬੀਜਾਇ ਸਹਸ ਫਲਾਇਆ॥
ਗੁਰਸਿਖ ਮੁਖਿ ਪਵਾਇ ਨ ਲੇਖ ਲਿਖਾਇਆ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 14/20

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਇਕ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਹਰ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਉਠਦੇ ਨੇ, ਜਲ ਪਾਣੀ ਦਾ ਬੰਦੋਬਸਤ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਰਾਵੀ 'ਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ, ਆਪ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਰਾਵੀ ਦੇ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਆਪ ਬਸਤ੍ਰ ਲੈ ਕੇ ਬਾਹਰ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਦ ਤੱਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਬਾਹਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਉਥੇ ਖੜ੍ਹੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਹੋਰ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲੰਗਰ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਬਸਤਰ ਧੋ ਰਹੇ ਨੇ, ਬਰਤਨ ਮਾਂਜ ਰਹੇ ਨੇ, ਝਾੜੂ ਮਾਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਂਭ ਰਹੇ ਨੇ, ਬਹੁਤ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਬਿਰਤੀ ਲੀਨ ਹੋਈ ਤੇ ਇਕ ਸੰਕਿਟ ਵੀ ਸੇਵਾ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੇ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ-ਕਰਦੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਨਾਲ ਐਨਾ ਪਿਆਰ ਪੈ ਗਿਆ ਕਿ ਬਾਕੀ ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਮਨ ਤੋਂ ਵਿਸਰ ਗਿਆ। ਪ੍ਰੀਤ, ਪਿਆਰ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਰੱਬ ਦਾ ਰੂਪ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਰੱਬ ਦਾ ਰੂਪ ਪਿਆਰ ਹੈ।

ਜੱਤੁ ਤੱਤੁ ਦਿਸਾ ਵਿਸਾ ਹੁਇ ਫੈਲਿਓ ਅਨੁਰਾਗ॥

ਜਾਪੁ ਸਾਹਿਬ

ਇਕ ਪਲ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਅੱਖਾਂ ਤੋਂ ਉਹਲੇ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਹਰ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਦਿਨ-ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਨਾ ਰਾਤ ਦੇਖਦੇ ਨੇ, ਨਾ ਦਿਨ ਦੇਖਦੇ ਨੇ। ਐਨੀ ਸੇਵਾ ਤੇ ਐਨਾ ਪਿਆਰ ਕਰਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ

ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਜੋ ਚਿੱਤ ਹੈ ਉਹਦੀ ਸੂਈ ਇਧਰ ਨੂੰ ਖਿੱਚਦੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਇਕ ਤਰਫਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਦੋਹਾਂ ਪਾਸੀਂ ਇਕੋ-ਜਿਹਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰੋ ਉਹ ਵੀ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਫਰਤ ਕਰੋ, ਉਧਰਲੇ ਪਾਸਿਓਂ ਵੀ ਨਫਰਤ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਪਿਆਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਜੋ ਜੀਵਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਵੱਖਰਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਸਰਵਉਚ ਚੀਜ਼ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਨਾਲ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਵਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸਭੁ ਕੋ ਤੇਰੈ ਵਸਿ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰਾ॥

ਤੂ ਭਗਤਾ ਕੈ ਵਸਿ ਭਗਤਾ ਤਾਣੁ ਤੇਰਾ॥

ਪੰਨਾ - 962

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਰਹਿ ਕੇ ਆਪ ਸੇਵਾ ਵੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਵਿਹਲੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਇਕ ਟੱਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਪਵਿੱਤਰ ਮੁਖੜੇ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਨੇਤਰ ਨਹੀਂ ਝਮਕਦੇ ਇਕ ਪਲ ਵਾਸਤੇ ਵੀ, ਉਹ ਵੀ ਇੰਜ ਲਗਦੈ ਜਿਵੇਂ ਕਈ ਸਾਲ ਹੋ ਗਏ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰੇ ਨੂੰ। ਸੋ ਇਸ ਤੀਬਰਤਾ ਦਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ, ਇਹ ਉਹਨੂੰ ਹੀ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਤੇ ਕਦੇ ਐਸੇ ਹਾਲਾਤ ਵਰਤੇ ਹੋਣ। ਸੋ ਆਪ ਜੀ ਚਰਨ ਦੱਬ ਰਹੇ ਨੇ, ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ, ਪੱਖਾ ਝੱਲ ਰਹੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਬਿਰਾਜੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਚਰਨ ਹਿੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਥੋੜ੍ਹੀ ਜਿਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਫਿਰ ਚਰਨ ਹਿੱਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਆਪ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹੈ? ਸੋ ਇਸ ਪਿਆਰ ਬਾਰੇ ਲਿਖਦੇ ਨੇ ਕਿ =

ਭਲੀ ਪ੍ਰੀਤ ਨਹਿ ਜਾਇ ਬਖਾਨੀ॥

ਕਹਿੰਦੇ ਐਨੀ ਪ੍ਰੀਤ ਲੱਗੀ ਜਿਹੜੀ ਦੱਸੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਪਤੰਗੇ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਜਾਣੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਲਾਟ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਕੇ ਜਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮਿਰਗ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ ਕਿ ਘੰਡੇ-ਹੇੜੇ ਦਾ ਸ਼ਬਦ ਸੁਣ ਕੇ ਮਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਡਰਦਾ, ਸ਼ਿਕਾਰੀ ਦੇ ਹੱਥ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੇ ਭੌਰੇ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਮਸ਼ਹੂਰ ਹੈ, ਫੁੱਲ ਦੇ ਵਿਚ ਬੈਠ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਫੁੱਲ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੀ ਨਿਕਲਦਾ ਹੈ।

ਤਿਨ ਤੇ ਤੁਰਨ ਤਾਂ ਪਹਿਚਾਨੀ॥

ਕਹਿੰਦੇ ਇਹਦੇ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਲਈ। ਇਹਨਾਂ ਤੋਂ ਕਿਤੇ ਵੱਧ ਹੈ -

ਸੀਸ ਦੇਣ ਕੀ ਹੋਇ ਜੇ ਰਜਾਇ॥

ਪਲਕ ਮਾਤਰ ਕਬਹੂੰ ਨ ਬਿਲਮਾਇ॥

ਕਹਿੰਦੇ ਜੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿ ਦੇਣ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਕਿ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ! ਸੀਸ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ, ਜੁਬਾਨ 'ਚੋਂ ਅਜੇ ਨਿਕਲੇਗਾ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸੀਸ ਦੇ ਦੇਣਗੇ, ਬਿਲਮ ਨਹੀਂ ਲਾਉਂਦੇ। ਸੋ ਆਪ ਜੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਹਰ ਵਕਤ ਨਾਲ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਆਰਾਮ ਕਰ ਰਹੇ ਹੋਣ, ਬਿਰਾਜੇ ਹੋਣ, ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਸੌਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਕਦੇ ਗੁਰੂ ਸੌਂਦੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਆਪ ਦੇ ਚਰਨ ਹਿਲਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ, “ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਦੇ ਚਰਨ ਕਿਉਂ ਹਿਲਦੇ ਸੀ।” ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, “ਲਹਣਿਆ! ਗੁਪਤ ਗੱਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ।” “ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ, ਪਤਾ ਲੱਗੇ ਕਿ ਚਰਨ ਕਿਉਂ ਹਿਲਦੇ ਸੀ? ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ! ਸਵਰਗ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਦੇਵਤੇ ਆਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਫੇਰ ਉਹ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।”

ਸੁਰ ਪਗ ਦੋਇ ਬੰਦਨ ਕਰੇ ਪੁੰਨ ਸਦਨ ਸਿਧਾਰੇ॥

ਪੰਨਾ - 273

ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਪਾਸ ਆਪ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ; ਇਕੱਲੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਨਾਲ ਹੱਦ ਤੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਿਆਰ ਹੋ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਤੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਪਿਆਰ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਜਿੰਨੇ ਪਿਆਰ ਨੇ, ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਉੱਚਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਸਜਣ ਸੇਈ ਨਾਲਿ ਮੈ ਚਲਦਿਆ ਨਾਲਿ ਚਲੰਨਿ॥

ਜਿਥੈ ਲੇਖਾ ਮੰਗੀਐ ਤਿਥੈ ਖੜੇ ਦਿਸੰਨਿ॥

ਪੰਨਾ - 729

ਸੋ ਇਹ ਪਿਆਰ ਸੱਚਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਨਿਰਛਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗਰਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ।

ਜੇ ਗੁਰੁ ਝਿੜਕੇ ਤ ਮੀਠਾ ਲਾਗੈ

ਜੇ ਬਖਸੇ ਤ ਗੁਰ ਵਡਿਆਈ॥

ਪੰਨਾ - 758

ਜਿਹੜੀਆਂ ਝਿੜਕਾਂ ਵੀ ਨੇ, ਕੁੱਟ ਮਾਰ ਵੀ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਜੇ ਮਿੱਠੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਗੁਰੂ ਨਾਲ ਠੀਕ ਹੈ; ਜੇ ਕੌੜੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਬੜੀ ਜਬਰਦਸਤ ਕਸਰ ਹੈ ਅਜੇ। ਤਾਂ ਉਹ ਪਿਆਰ ਕੁਝ ਹੋਰ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਜੇ।

ਸੋ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੇ ਨਾਲ ਐਨਾ ਪਿਆਰ ਪਾ ਲਿਆ ਕਿ ਕਦੇ ਫੁਰਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਘਰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਯਾਦ ਕਰਿਆ। ਲੜਕੀ ਜਵਾਨ

ਸੀ ਘਰ, ਬੱਚੇ ਜਵਾਨ ਸਨ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਸ਼ਾਹੂਕਾਰੇ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਦੂਰ ਦੂਰ ਤੱਕ ਫੈਲੇ ਹੋਏ ਪੈਸੇ ਲੈਣੇ ਦੇਣੇ ਜੋ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਵਪਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਆਪਣਾ ਵੀ ਥੋਕ ਦਾ ਵਪਾਰ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਦੂਰ ਤੱਕ ਫੈਲਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਆਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਨਮਕ ਦੀ ਪੰਡ ਚੁੱਕ ਕੇ। ਨਮਕ ਦੀ ਪੰਡ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਇਕ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਬਾਤ ਕਰੀ। ਨਮਕ ਕਿਸੇ ਵੀ ਚੀਜ਼ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਓ ਇਹ ਆਪਣੀ ਹਸਤੀ ਤਾਂ ਗੁਆ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਆਪਣੀ ਹੋਂਦ ਕਾਇਮ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪਾ ਦਿਓ, ਪਾਣੀ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਪਰ ਹੋਂਦ ਉਸ ਦੀ ਕਾਇਮ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ। ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਘੁਲਣ ਮਿਲਣ ਵਾਸਤੇ ਤੇ ਨਿਆਰਾ ਰਹਿਣ ਵਾਸਤੇ ਨਮਕ ਦੀ ਪੰਡ ਲਿਆਂਦੀ। ਸੋ ਇਹ ਪ੍ਰਤੀਕ ਸੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕਿ ਮੈਂ ਵੱਖਰਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿਣਾ, ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਹੈ - ਤੁਹਾਡੇ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੋਇਆ ਵੀ ਮੇਰੀ ਹਸਤੀ ਕਾਇਮ ਰਹਿਣੀ ਹੈ। ਸੋ ਆਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਦਿਨ-ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਸੋ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਵਲੋਂ ਪਿਆਰ ਤੋੜ ਲਿਆ, ਕਦੇ ਫੁਰਨੇ ਵਿਚ ਵੀ ਘਰ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ, ਕੋਈ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦੇ ਪਰਿਵਾਰ ਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜੇ ਧਿਆਨ ਹੈ ਤਾਂ ਪਿਆਰ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਇਕ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਚੀਜ਼ਾਂ ਹਨ, ਟੁੱਟਵਾਂ ਪਿਆਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਹੋਰ ਵਲ ਵੀ ਧਿਆਨ ਹੈ। ਜੇ ਪਿਆਰ ਸਹੀ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕੋਈ ਹੋਰ ਧਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਕੇਵਲ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਦਿਨ ਤੇ ਰਾਤ ਧਿਆਨ ਉਸ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਝ 'ਚ ਆ ਜਾਏਗੀ -

ਜਉ ਤੁਮ ਗਿਰਵਰ ਤਉ ਹਮ ਮੋਰਾ॥
 ਜਉ ਤੁਮ ਚੰਦ ਤਉ ਹਮ ਭਏ ਹੈ ਚਕੋਰਾ॥
 ਸਾਚੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹਮ ਤੁਮ ਸਿਉ ਜੋਰੀ॥
 ਤੁਮ ਸਿਉ ਜੋਰਿ ਅਵਰ ਸੰਗਿ ਤੋਰੀ॥

ਪੰਨਾ - 659

ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਪਿਆਰ ਖਿੱਚ ਕੇ - ਨਾ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨਾਲ, ਨਾ ਘਰਵਾਲੀ ਨਾਲ, ਨਾ ਬੱਚਿਆਂ ਨਾਲ, ਨਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ, ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ, ਕੇਵਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਸਾਰਾ ਆਪਣਾ-ਆਪ ਸੌਂਪ ਦਿੱਤਾ। ਨਾ ਅੱਗੇ ਨਾ ਪਿਛੇ ਕੋਈ ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਜੋ ਕੁਝ ਹੋਣਾ ਹੈ ਹੋ ਜਾਏ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਆਰ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀਆਂ ਬਾਤਾਂ ਅਜੀਬ

ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ -

ਹਰਿ ਕੇ ਸੇਵਕ ਜੋ ਹਰਿ ਭਾਏ ਤਿਨ ਕੀ ਕਥਾ ਨਿਰਾਰੀ ਰੇ॥

ਪੰਨਾ - 855

ਜਿਹੜੇ ਭਾਅ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸੰਸਾਰ ਨਾਲੋਂ ਕਥਾਵਾਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ।

ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰ - ਏਥੇ ਵੀ ਪਿਆਰ ਤੇ ਦਰਗਾਹ ਵਿਚ ਵੀ ਪਿਆਰ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਜਿਸ ਦੇ ਹਿਰਦੇ 'ਚ ਹੋ ਗਿਆ -

ਸਾਚ ਕਹੈ ਸੁਨ ਲੇਹੁ ਸਭੈ
 ਜਿਨ ਪ੍ਰੇਮੁ ਕੀਓ ਤਿਨ ਹੀ ਪ੍ਰਭੁ ਪਾਇਓ॥

ਤ੍ਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਸੂਯੇ

ਸੋ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦੇ ਰੂਪ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਕਮਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਰਨਾਂ 'ਚ ਹਾਜ਼ਰ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ। ਦਿਨ ਰਾਤ ਇਕ ਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਨਾ ਨੀਂਦ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ, ਨਾ ਭੁੱਖ ਦਾ ਪਤਾ ਹੈ, ਹਰ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਰਹਿ ਕੇ ਦੇਖਦੇ ਨੇ। ਆਪ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸੱਚੇ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਲੀਨ ਹੋ ਕੇ ਬੈਠਦੇ ਨੇ, ਆਪ ਦੇਖਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਸੋ ਐਸਾ ਪਿਆਰ ਪੈ ਗਿਆ ਜਿਹੜਾ ਦੱਸਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਜਿਸ ਦੀ ਕੋਈ ਮਿਸਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ। ਪਿਆਰ ਦੀ ਵਾਰਤਾ ਆਪਾਂ ਕਰੀ ਹੈ ਤੇ ਸਾਰੇ ਪਿਆਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਕਿੰਨਾ ਵੱਡਾ ਹੋਏਗਾ ਜਿਸ ਦੇ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਰੀਝ ਗਏ। ਪਿਆਰ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਨੇ ਵੀ ਕਰਿਆ, ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ ਨੇ ਵੀ ਕਰਿਆ, ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਕਰਿਆ, ਭਾਈ ਸਧਾਰਨ ਨੇ ਵੀ ਕਰਿਆ, ਹੋਰ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਨੇ ਕਰਿਆ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਕੋਈ ਵਿਲੱਖਣ ਪਿਆਰ ਸੀ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਸਾਨੂੰ ਸਬਕ ਸਿੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਦਿਨ ਲੰਘ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਦੇ ਵਿਚ ਰਾਤ ਲੰਘ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਦੇ ਭੁੱਲ ਕੇ ਵੀ ਪਿਛਲਾ ਖਿਆਲ ਨਹੀਂ ਆਇਆ ਕਿ ਘਰਵਾਲੇ ਕੀ ਕਰਦੇ ਹੋਣਗੇ? ਜੁਆਨ ਲੜਕੀ ਪਿਛੇ ਹੈ, ਕੁਆਰੀ ਹੈ, ਕਾਰੋਬਾਰ ਕਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਚਲਦਾ ਹੋਏਗਾ? ਕੀ ਹੋਏਗਾ, ਲੈਣ ਦੇਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਵਰਤਦੇ ਹੋਣਗੇ ਬੱਚੇ? ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਦੁਨੀਆਂ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ ਸਾਰੀ। ਰੱਖਿਆ, ਤਾਂ ਕੇਵਲ

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਪਿਆਰ ਰੱਖਿਆ। ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾ ਰਹੇ ਨੇ।

ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੀ ਸ਼ਰਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਆਪ ਦਾ ਜੋ ਹਿਰਦਾ ਸੀ ਉਹ ਵਿੰਨ੍ਹਿਆ ਗਿਆ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਉਥੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ, ਬਹੁਤ ਪਿਆਰ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਅੱਜ ਵੀ ਆਪ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚਰਨ ਦਬਾ ਰਹੇ ਨੇ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਬਿਰਾਜੇ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਅਚਾਨਕ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ, ਪਿੰਜਣੀਆਂ 'ਚੋਂ ਖੂਨ ਸਿਮਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਝਰੀਟਾਂ ਪੈ ਗਈਆਂ। ਬੜੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋਏ, ਖੂਨ ਵੀ ਨਿਕਲਣ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਕਤਰੇ ਨਿਕਲਦੇ ਨੇ ਤੇ ਹੱਥ ਖੂਨ ਦੇ ਨਾਲ ਲਾਲ ਹੋ ਗਏ। ਬਹੁਤ ਚਿੰਤਾ ਹੋਈ ਕਿ ਇਹ ਹੋ ਕੀ ਗਿਆ? ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਪਏ ਨੇ, ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਲੱਗ ਰਹੀ ਤੇ ਖੂਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲੱਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਝਰੀਟਾਂ ਆ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਆਉਂਦੀਆਂ ਹੀ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ। ਫੇਰ ਦੇਖਿਆ, ਚੋਲਾ ਵੀ ਫਟ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਹੀ ਫਟੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ, “ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ ਨਜ਼ਰ ਆਈ। ਆਹ ਚੋਲਾ ਵੀ ਆਪ ਦਾ ਫਟ ਗਿਆ ਤੇ ਲੱਤਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਝਰੀਟਾਂ ਵੀ ਆ ਗਈਆਂ - ਪਿੰਜਣੀਆਂ ਤੇ। ਸਮਝ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਪਾਤਸ਼ਾਹ! ਦੇਖੋ ਤਾਂ ਸਹੀ। ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ! ਆਪ ਮੇਰਾ ਇਹ ਸ਼ਕਾ ਦੂਰ ਕਰੋ ਕਿ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਿਉਂ ਹੋ ਗਿਆ?”

ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, “ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ! ਬਹੁਤ ਗੱਲਾਂ ਗੁਪਤ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਗੱਲ ਦੱਸੀ ਹੋਈ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਭਲੇ ਵਾਸਤੇ ਕੰਮ ਆਏਗੀ। ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕੋਈ ਗੁਰਸਿੱਖ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਮੈਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਉਸਦੇ ਸੰਗ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹਾਂ।” ਚਾਹੇ ਇਕ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਚਾਹੇ ਕਰੋੜਾਂ ਪੜ੍ਹਦੇ ਨੇ - ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ। ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਸਮਝਾਂਗੇ ਫੇਰ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗੱਲ ਕੀ ਹੈ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿੰਦੇ, “ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ! ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਸਰੀਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਥੇ ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਪਾਠ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਕੋਈ ਮੂਲ ਮੰਤਰ ਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਪੰਜ ਬਾਣੀਆਂ ਦਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਰਸਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਚਾਹੇ ਸੂਸ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪਦਾ ਹੈ, ਕਹਿੰਦੇ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਡੇ ਸੰਤ ਇਹ ਭੇਦ ਖੋਲ੍ਹ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਸੰਗਤ 'ਚ, ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਸਿੱਖਾਂ! ਤੂੰ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹਨੀ ਹੈ ਤੇਰੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਬੈਠਾ ਹੋਣਾ ਹੈ, ਦੇਖੀਂ ਫੇਰ ਮਾੜੇ

ਫੁਰਨੇ ਨਾ ਉਠਾਈਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲਗ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਉਸ ਨੇ ਦੇਖ ਲੈਣਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਤਾਂ ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲੇ ਬੁਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਸੋਚਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਤੋਂ ਹੁੰਝਾ (ਲੁੱਕਿਆ ਹੋਇਆ) ਨਹੀਂ ਹੈ ਕੁਝ -

ਘਟ ਘਟ ਕੇ ਅੰਤਰ ਕੀ ਜਾਨਤ॥

ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਕੀ ਪੀਰ ਪਛਾਨਤ॥

(ਚੌਪਈ)

ਸੋ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ! ਇਹ ਹੈ ਬਾਣੀ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ। ਜਿਥੇ ਕੋਈ ਗੁਰਸਿੱਖ 'ਜਪੁਜੀ ਸਾਹਿਬ' ਪੜ੍ਹਦਾ ਹੋਏਗਾ, 'ਕੀਰਤਨ ਸੋਹਿਲਾ' ਪੜ੍ਹੇਗਾ, ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੇਗਾ, ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ! ਮੈਂ ਓਸ ਥਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹੋਵਾਂਗਾ।

ਸੋ ਆਪ ਸੇਵਾ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਦਿਨ ਰਾਤ। ਸੇਵਾ ਵੀ ਐਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਸਾਨੀ ਵੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁੰਦੇ ਜਾ ਰਹੇ ਸੀ। ਸੋ ਸੇਵਕ ਜੋ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਹ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਿਰ ਲਾਹ ਕੇ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦਾ, ਓਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਸੇਵਾ ਪਰਵਾਣ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ। ਸਰੀਰ ਦਾ ਸਿਰ ਨਹੀਂ ਲਾਹੁਣਾ, ਹੰਕਾਰ ਦਾ ਸਿਰ ਲਾਹੁਣਾ ਹੈ - ਆਪਣੇ ਆਪ ਦਾ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਅਸੀਂ 'ਮੈਂ' ਬਣਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ 'ਮੈਂ' ਹਾਂ। ਉਸ 'ਮੈਂ' ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨਾ ਹੈ ਤੇ ਉਸ ਸੇਵਕ ਦੇ ਗੁਣ ਦੱਸਣ ਵਾਸਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

ਧਾਰਨਾ - ਮੁਰਦਾ ਹੋਇ ਕੈ ਮੁਰੀਦ ਬਣ ਜਾਵਣਾ -2, 2.

ਮੁਰਦਾ ਹੋਇ ਕੈ ਮੁਰੀਦ ਬਣ ਜਾਵਣਾ -4.

ਮੁਰੀਦ ਤਿੰਨ ਕਿਸਮ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ 'ਮੁਰੀਦ' ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ 'ਮੁਰੀਦ-ਏ-ਸਾਦਕ' ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਕ 'ਮੁਰੀਦ-ਏ-ਫਿਦਾਈ' ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸਿੱਖਾਂ ਵਿਚ ਇਕ 'ਸਨਮੁਖ ਸਿੱਖ', ਇਕ 'ਮਰਜੀਵੜਾ ਸਿੱਖ'। ਜੋ ਮੁਰੀਦ-ਏ-ਫਿਦਾਈ ਤੇ 'ਮਰਜੀਵੜਾ ਸਿੱਖ' ਹੈ ਇਹ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖ, ਸਭ ਤੋਂ ਉਚੀ ਮੰਜ਼ਲ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਵੀ ਸਿੱਖ ਬਣੇ ਹੋਏ ਹਾਂ; ਕਿਥੇ ਦੋਸ਼ ਹੈ ਸਾਡੇ ਵਿਚ? ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਨਾ 'ਨਾਮ' ਚਲਦਾ ਹੈ, ਨਾ ਸਾਨੂੰ ਉਚਾ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਨਾ ਅੰਦਰ ਰਸ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਉਦਾਸੀ ਦੇ ਵਿਚ ਹਾਂ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਹ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤਨ ਦੇ ਤਿੰਨ ਤਾਪ ਹੁੰਦੇ ਨੇ - ਆਧੀ, ਵਿਆਧੀ, ਉਪਾਧੀ। ਮੋਹ ਮਿਟ ਜਾਵੇ, ਮੋਹ ਦੀ ਸਾਰੀ ਸੈਨਾ - ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ, ਈਰਖਾ, ਨਿੰਦਿਆ, ਚੁਗਲੀ, ਬਖੀਲੀ, ਇਹ ਸਭ ਜੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚੋਂ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਣ ਤਾਂ ਸਮਝ ਲਓ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਲੱਗਿਆ ਨਹੀਂ ਅਜੇ। ਸੋ -

*ਮੁਰਦਾ ਹੋਇ ਮੁਰੀਦ ਨ ਗਲੀ ਹੋਵਣਾ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ
ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 3/18*

ਗੱਲਾਂ ਨਾਲ ਤਾਂ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਬਣਿਆ ਕਰਦਾ, ਨਾ

ਮੁਰੀਦ ਬਣਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਮੁਰਦਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਣਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਕਈਆਂ ਦੇ ਮਨਾਂ 'ਚ ਇਹ ਸੰਕਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੁਰਦਾ ਤਾਂ ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਜਿਥੇ ਮੁਰਦਾ ਅੱਖਰ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ, ਮੁਰਦੇ ਦੇ ਕਈ ਅਰਥ ਨੇ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਇਕ ਤਾਂ ਉਹ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚੋਂ ਚੇਤਨ ਕਲਾ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ, ਸਰੀਰ ਫੇਰ ਮੁਰਦਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਕ ਮੁਰਦੇ ਉਹ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਜੋ ਖਾਂਦੇ ਨੇ, ਪੀਂਦੇ ਦੇ, ਹੰਢਾਉਂਦੇ ਨੇ, ਸੋਹਣਿਆਂ ਮਕਾਨਾਂ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਚੰਗੀਆਂ-ਚੰਗੀਆਂ ਪਦਵੀਆਂ ਤੇ ਨੇ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਚਲਦੇ ਨੇ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਦੁਨੀਆਂ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰੀ ਹੈ ਲੇਕਿਨ ਨਾਮ ਦੀ ਤਰੰਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਰਹੀ, ਨਾਮ ਤੋਂ ਹੀਣੇ ਨੇ -

ਸੋ ਜੀਵਿਆ ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ॥

ਨਾਨਕ ਅਵਰੁ ਨ ਜੀਵੈ ਕੋਇ॥ ਪੰਨਾ - 142

ਇਕ ਵਾਰੀ ਬਹੁਤ ਸੰਗਤ ਆ ਗਈ - ਦੂਰ ਦਰਾਜ ਤੋਂ - ਅਫਗਾਨਿਸਤਾਨ ਤੋਂ, ਪਿਸ਼ਾਵਰ ਤੋਂ, ਇਰਾਨ ਤੋਂ, ਏਧਰ ਲੰਕਾ ਤੱਕ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਸੰਗਤ ਆ ਗਈ ਤੇ ਏਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਐਸੀ ਝੜੀ ਲੱਗੀ ਕਿ ਕੋਠੇ ਚੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ, ਲੰਗਰ ਵਾਲਾ ਕੋਠਾ ਵੀ ਚੋਂਦਾ ਹੈ, ਪਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵੀ ਚੋਂਦੀ ਹੈ, ਲੰਗਰ ਬਣ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਸਾਰਾ ਬਾਲਣ ਗਿੱਲਾ ਹੋ ਗਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸੰਗਤ ਤਾਂ ਦੋ ਤਿੰਨ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਭੁੱਖੀ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ।

ਕਹਿੰਦਾ, “ਦੱਸੋ ਪਿਤਾ ਜੀ!”

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਬੇਟਾ! ਸੰਗਤ ਭੁੱਖੀ ਹੈ।”

ਕਹਿੰਦਾ, “ਫੇਰ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ? ਲੱਕੜਾਂ ਤਾਂ ਜਲਦੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਭੁੱਖੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਹਾਂ। ਕੁਝ ਮਾੜਾ ਮੋਟਾ ਜੋ ਘਰ ਵਿਚ ਪਿਆ ਸੀ ਉਹ ਮੂੰਹ ਵਿਚ ਪਾ ਲੈਂਦੇ ਹਾਂ ਤੇ ਉਹ ਐਨਾ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਵੰਡ ਦੇਈਏ ਤੇ ਸੰਗਤ ਦਾ ਪੇਟ ਭਰ ਜਾਏ। ਉਹ ਤਾਂ ਮਾਮੂਲੀ ਹੈ - ਮਾੜਾ ਮੋਟਾ।”

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਕੋਈ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੋ।”

ਕਹਿੰਦਾ, “ਕੀ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰੀਏ? ਝੜੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ।”

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਇਸ ਦਰਖਤ ਤੇ ਚੜ੍ਹ ਜਾਓ, ਹਲੂਣਾ ਦਿਓ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਰਿਜ਼ਕ ਭੇਜੇਗਾ, ਮਠਿਆਈ ਆ ਜਾਏਗੀ, ਹੋਰ ਪਦਾਰਥ ਆ ਜਾਣਗੇ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਛਕਾ ਆਓ।

ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਗਿਆ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ?”

ਕਹਿੰਦਾ, “ਪਿਤਾ ਜੀ! ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਸ਼ੱਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਹਾਡੀ ਉਮਰ ਸੱਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਤੁਹਾਡੇ ਫਰਕ ਪਿਆ ਲਗਦਾ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦੇ, “ਪੁੱਤਰ! ਸੰਗਤ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ, ਜਾਹ ਤੂੰ।”

ਕਹਿੰਦਾ, “ਪਿਤਾ ਜੀ! ਮੈਂ ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਕਰਾਉਣੀ ਹੈ? ਕਦੇ ਦਰਖਤਾਂ ਤੋਂ ਵੀ ਮਠਿਆਈਆਂ ਝੜਦੀਆਂ ਨੇ?”

ਉਸ ਵੇਲੇ ਲਖਮੀਦਾਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬੇਟਾ ਲਖਮੀਦਾਸ! ਤੂੰ ਜਾਹ, ਤੂੰ ਸਾਰੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸੁਣ ਹੀ ਲਈ ਹੈ।

ਕਹਿੰਦਾ, “ਪਿਤਾ ਜੀ! ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ। ਬੇਇਜ਼ਤੀ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਇਸ ਤੇ ਲੋਕ ਹੱਸਣਗੇ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਕਿਹੜੀ ਗੱਲ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਹੋ? ਫਲ ਲੱਗਿਆ ਹੋਵੇ ਦਰਖਤ ਤੇ ਤਾਂ ਹਲੂਣਾ ਦਿਤਿਆਂ ਤਾਂ ਉਹ ਵੀ ਨਹੀਂ ਝੜਦਾ - ਮਸੌਂ ਝੜਦਾ ਹੈ ਇਕ ਦੋ। ਬੇਰ ਲੱਗੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਥੋੜੇ ਬਹੁਤੇ ਝੜਦੇ ਨੇ ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਲੱਛੂ, ਜਲੇਬੀਆਂ, ਬਰਫੀਆਂ, ਪੇੜੇ ਵਗੈਰਾ ਝਾੜ, ਹੋਰ ਮਠਿਆਈਆਂ ਝਾੜ। ਉਹ ਉਥੇ ਲੱਗੇ ਹੋਏ ਨੇ? ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ ਨੇ?”

ਜਵਾਬ ਦੇਈ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਣਦੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਨੇ। ਪੁੱਤਰ ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਨਾ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰ ਜਾਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਕਿੰਨੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਦੇਖ ਲਓ, ਪੁੱਤਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿਓ ਹੀ ਜਾਣਦੇ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਇਥੋਂ ਕਿੰਨੇ ਲੋਕ ਫਾਇਦਾ ਉਠਾ ਰਹੇ ਨੇ। ਸੋ ਮਹਿਮਾ ਦਾ ਨਹੀਂ ਪਤਾ। ਇਹ ਗੱਲ ਹੈ ਪਰਤੀਤ ਦੀ। ਜਿੰਨਾਂ ਚਿਰ ਪਰਤੀਤ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਗੱਲ ਬਣਦੀ। ਇੰਜ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤ ਜੀ,

ਜਿਸ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੈ ਭਾਈ -2, 2.

ਜਾ ਕੈ ਮਨਿ ਗੁਰ ਕੀ ਪਰਤੀਤਿ॥

ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪੁਭਿ ਚੀਤਿ॥ ਪੰਨਾ - 283

ਸੋ ਪਰਤੀਤ ਤੋਂ ਵਿਹੁਣੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਦੀ ਮਹਿਮਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਵੀ ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਸਨ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ! ਸੰਗਤ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਭੁੱਖੀ ਹੈ। ਰਾਜਕ ਹੈ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਪ੍ਰਭੂ, ਸਭ ਨੂੰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ -

ਜਿਨਿ ਜੀਉ ਦੀਆ ਸੁ ਰਿਜਕੁ ਅੰਬਰਾਵੈ॥

ਸਭ ਘਟ ਭੀਤਰਿ ਹਾਟੁ ਚਲਾਵੈ॥ ਪੰਨਾ - 794

ਜਾਓ ਤੁਸੀਂ ਜਾ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰੋ।”

ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਕੇ ਉਠੇ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਦਰਖਤਾਂ ਨੂੰ ਹਲੂਣਿਆਂ। ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ, ਜਿੰਨੀ ਜਿੰਨੀ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਲੋੜ ਸੀ ਪਦਾਰਥ ਚੁੱਕਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਤੇ ਸਾਰੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋ ਗਏ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜਿਸ ਵਕਤ ਗੀਠਾ ਸਾਹਿਬ ਗਏ ਨੇ, ਉਥੇ ਗੀਠੇ ਮੰਗੇ। ਗੀਠੇ ਖਿਲਾਅ ਦਿੱਤੇ, ਕੌੜੇ ਗੀਠੇ ਮਿੱਠੇ ਬਣ ਗਏ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਮਰਦਾਨਾ ਕਹਿੰਦਾ, ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਥੋਂ ਨਹੀਂ ਹੁਣ ਚੱਲਿਆ ਜਾਂਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਕੁਝ ਖਾਣ ਨੂੰ ਦਿਓ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਆਹ ਖਾ ਲੈ ਅੱਕਾਂ ਦੀਆਂ ਕਕੜੀਆਂ, ਪੱਲੇ ਨਾ ਬੰਨ੍ਹੀ। ਉਸ ਨੇ ਖਾ ਲਈਆਂ ਤਾਂ ਸਾਰੀਆਂ ਮਿੱਠੀਆਂ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਰਿਜ਼ਕ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਦੇਣਾ ਹੈ ਭਾਈ। ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ ਮਨੁੱਖ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਦੇ ਉਤੇ। ਚੌਰਾਸੀ ਲੱਖ ਜੂਨ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਹੈ ਸ਼ਾਇਦ ਜਿਸਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਹੈ। ਮਨੁੱਖਾਂ ਨਾਲੋਂ ਤਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਗੁਣਾ ਵੱਧ ਨੇ, ਪੰਛੀ ਹੀ ਬੇਅੰਤ ਨੇ, ਪਸ਼ੂ ਹੀ ਬੇਅੰਤ ਨੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਿਤੇ ਹਲ ਚਲਦੇ ਨੇ ਜਾਂ ਦੁਕਾਨਾਂ ਬਣੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ?

ਕਿਸੇ ਦੀ ਸੇਵਾ ਹਉਮੈ ਵਿਚ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਪਿਆ ਕਰਦੀ। ਸੋ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਕੁਝ ਬੋਲ ਕੁਬੋਲ ਦਾ ਗੁੱਸਾ ਨਾ ਕਰੇ, ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਦੇ ਨਿਵਾਣਾਂ ਵਿਚ ਮਨ ਨੂੰ ਰੋਕੇ ਬੰਨ੍ਹ ਕੇ। ਸੋ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੌਰ ਵਿਚ ਸਮਾਅ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਉਸ ਦਾ ਵਰਤ ਵਰਤਾਰਾ ਸਾਰਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਵੇਂ ਸੁਰ ਦੇ ਨਾਲ ਸੁਰ ਰਲ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਐਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

*ਦੁਇ ਦੁਇ ਅਖੀ ਆਖੀਅਨਿ ਇਕ ਦਰਸਨੁ ਦਿਸੈ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 9/16*

ਦੋ ਅੱਖਾਂ ਦੇਖਦੀਆਂ ਨੇ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ, ਪਰ ਚੀਜ਼ਾਂ ਦੋ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦੀਆਂ। ਜੇ ਅੱਖ ਦੇ ਕੋਏ ਵਿਚ ਉਂਗਲੀ ਦੇ ਦਿਓ, ਫੇਰ ਦੋ ਦਿਖਣਗੀਆਂ; ਇਕ ਚੰਦ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਲੱਗ ਜਾਵੇ, ਦੋ ਦਿਸਣਗੇ, ਪਰ ਜੇ ਅੱਖ ਦੇ ਉਤੋਂ ਉਂਗਲੀ ਚੁੱਕ ਦਿਓ ਤਾਂ ਇਕੋ ਚੰਦ ਹੀ ਦਿਸਦਾ ਹੈ। ਦੋਏ ਅੱਖਾਂ ਨੂੰ ਇਕੋ ਦਿਸ ਦਿਸਦਾ ਹੈ।

*ਦੁਇ ਦੁਇ ਕੰਨ ਵਖਾਣੀਅਨਿ ਇਕ ਸੁਰਤਿ ਸਲਿਸੈ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 9/16*

ਦੋਹੇ ਕੰਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕੋ ਹੀ ਗੱਲ ਸੁਣਦਾ ਹੈ।

*ਦੁਇ ਦੁਇ ਨਦੀ ਕਿਨਾਰਿਆਂ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ਨ ਤਿਸੈ।
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 9/16*

ਦੋ ਕਿਨਾਰੇ ਨੇ ਨਦੀ ਦੇ, ਵਿਚਾਲੇ ਪਾਣੀ ਤੁਰਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਨਦੀ ਦੇ ਦੋ ਟੁਕੜੇ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਨਦੀ ਇਕੋ ਹੀ ਹੈ, ਕਿਨਾਰੇ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਮਾਤਰ ਹੀ ਨੇ।

*ਇਕ ਜੋਤਿ ਦੁਇ ਮੂਰਤੀ ਇਕ ਸਬਦ ਸਰਿਸੈ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 9/16*

ਇਕ ਜੋਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਦੋ ਮੂਰਤੀਆਂ ਲਗਦੀਆਂ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਹੈ ਤੇ ਨਾਲ ਸਿੱਖ ਹੈ ਪਰ ਕਹਿੰਦੇ ਦੋਏ ਮੂਰਤੀਆਂ ਨੇ, ਇਕ ਸ਼ਬਦ ‘ਸਿਰੀਖੈ’ ਹੈ, ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਸਾਰਖਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਕਰਕੇ ਦੋਏ ਜੁੜੇ ਹੋਏ ਨੇ -

*ਗੁਰ ਚੇਲਾ ਚੇਲਾ ਗੁਰੂ ਸਮਝਾਏ ਕਿਸੈ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 9/16*

ਕਹਿੰਦੇ ਕਿਸੇ-ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਸਮਝ ਆਉਂਦਾ ਹੈ, ਚੇਲਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਇਕ ਹੀ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਅਭੇਦ ਅਵਸਥਾ ਦਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ-ਵਿਰਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦਿੱਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜਾਗ ਪੈਂਦੀ ਹੈ ਉਸ ਦੀ। ਇਕ ਤਾਂ ਸਾਡੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੈ - ‘ਚਰਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ’, ਚੰਮ ਵਾਲੀਆਂ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹਾਂ। ਇਕ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋਰ ਹੈ, ਇਕ ਕੰਨ ਹੋਰ ਨੇ, ਇਕ ਰਸਨਾ ਹੋਰ ਹੈ, ਇਕ ਸਪਰਸ਼ ਹੋਰ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ ਬੰਦਗੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਦੀ ਸੋਝੀ ਹੈ ਕਿ ਕੰਨ ਅੰਦਰ ਵੀ ਹਨ। ਅੰਦਰਲਾ ਕੰਨ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ ‘ਸ਼ਬਦ ਨਾਦ’ ਨੂੰ ਸਰਵਣ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਥੇ ਬਿਰਤੀ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਦੀ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ‘ਸ਼ਬਦ ਨਾਦ’ ਨਹੀਂ ਸੁਣਦਾ। ਬਾਹਰਲਾ ਕੰਨ ਕੇਵਲ ਬਾਹਰਲੀਆਂ ਆਵਾਜ਼ਾਂ ਸੁਣੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਅੰਦਰ ਬਿਰਤੀ ਚਲੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਬਾਹਰਲੀ ਆਵਾਜ਼ ਬੰਦ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਸੁਣਨ ਤੋਂ। ਜਿਹੜੇ ਅੰਦਰਲੇ ਨੇਤਰ ਖੁੱਲ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਦੂਜਾ ਦਿਸਣ ਤੋਂ ਹਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

*ਸਭ ਮਹਿ ਏਕੁ ਵਰਤਦਾ ਜਿਨਿ ਆਪੇ ਰਚਨ ਰਚਾਈ॥
ਪੰਨਾ - 954*

ਇਕੋ ਵਰਤਦਾ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦਾ ਹੈ -

*ਏ ਨੇੜਹੁ ਮੇਰਿਹੋ ਹਰਿ ਤੁਮ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਧਰੀ
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ॥
ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਦੇਖਹੁ ਕੋਈ ਨਦਰੀ ਹਰਿ ਨਿਹਾਲਿਆ॥
ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ
ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ॥
ਪੰਨਾ - 922*

ਸੋ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਪਰੀਤ

ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ ਜਾਣਦੇ ਨੇ - ਅੰਦਰਲੀ ਪੀੜਾ ਨੂੰ, ਉਹ ਰਜਾਅ ਤੇ ਸ਼ੁਕਰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਕ ਥਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ ਦੋਏ। ਜਿਵੇਂ ਵਿੰਨ੍ਹਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਵਿਝਣ ਵਾਲਾ ਦੋਏ ਹੀਰੇ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਬਾਰੇ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ -

*ਵਾਹੁ ਵਾਹੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਆਪੇ ਗੁਰੁ ਚੇਲਾ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 41/1*

ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਰਸ ਹੈ, ਪਾਰਸ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਪਾਰਸ ਬਣਨਾ ਔਖਾ ਹੈ। ਪਾਰਸ ਸੋਨਾ ਤਾਂ ਬਣਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਪਰ ਪਾਰਸ, ਪਾਰਸ ਬਣਾਉਂਦਾ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਸੁਣਿਆ। ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੋ ਪਾਰਸ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਜਿਹੜਾ ਲੱਗਿਆ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਰੂਪ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਜੋਤ ਵਿਚ ਜੋਤ ਮਿਲੀ ਹੋਈ ਹੈ, ਸੁਰ ਤਾਲ ਇਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ -

*..... ਗੁਰ ਗੋਰਿ ਸਮਾਵੈ॥
ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 9/22*

ਚੇਲੇ ਦਾ ਪਿਆਰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰੇਮ ਵਿਚ ਪੈ ਕੇ ਇਕ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦੋਵੇਂ ਇਕ ਜੋਤ ਹੋਈ ਹੋਈ ਹੈ ਤੇ ਮੂਰਤਾਂ ਦੇਖਣ ਨੂੰ ਵੱਖ ਲੱਗਦੀਆਂ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਇਹ ਪ੍ਰੇਮ ਆਪ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅੰਦਰ ਪੈਦਾ ਕੀਤਾ ਹੈ, (ਗੁਰੂ) ਅੰਗਦ ਹੁਣ ਸਰਵ ਸ੍ਰੇਸ਼ਠ ਹੋ ਗਏ ਨੇ, ਸਹਿਜ ਦੀ ਸਮਾਈ, ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ ਵਿਚ ਖੇਲ ਰਹੇ ਨੇ। ਸੋ ਓਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ-

*ਪਾਰਨਾ - ਗੁਰਮੁਖ ਵਡਿਆਈ,
ਪਾਰਸ ਹੋਇਆ ਪਾਰਸੋਂ -2, 2.*

*ਪਾਰਸੁ ਹੋਇਆ ਪਾਰਸਹੁੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵਡਿਆਈ।
ਹੀਰੈ ਹੀਰਾ ਬੋਧਿਆ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਈ।
ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਲੀਣੁ ਹੋਇ ਜੰਤ੍ਰੁ ਜੰਤ੍ਰੀ ਵਾਈ।
ਗੁਰ ਚੇਲਾ ਚੇਲਾ ਗੁਰੁ ਪਰਚਾ ਪਰਚਾਈ।
ਪੁਰਖਹੁੰ ਪੁਰਖੁ ਉਪਾਇਆ ਪੁਰਖੋਤਮ ਹਾਈ।
ਵੀਹ ਇਕੀਹ ਉਲੰਘਿਕੈ ਹੋਇ ਸਹਜਿ ਸਮਾਈ॥*

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 9/9

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਪ੍ਰੇਮ ਨੇ ਤੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਐਨਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣਾ ਹੀ ਰੂਪ ਬਣਾ ਲਿਆ।

ਸੋ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਇਕ ਤਰ੍ਹਾਂ

ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਦਰ ਲੀਨ ਹੋਏ ਹੋਏ ਸੀ, ਹਰ ਵਕਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਵੱਲ ਚਕੋਰ ਵੱਤ ਝਾਕੀ ਜਾਂਦੇ, ਹਰ ਵਕਤ ਨਿਗ੍ਰਾ ਰੱਖਦੇ ਨੇ, ਅੱਖ ਝਮਕਣੀ ਵੀ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਨੇ ਕਿ ਜੇ ਅੱਖ ਝਮਕੀ, ਓਨਾਂ ਚਿਰ ਗੁਰੂ ਸਰੂਪ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਜਿਥੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਿਰਾਜਦੇ ਨੇ, ਆਪ ਉਥੇ ਹੀ ਧਰਤੀ ਤੇ, ਹੇਠ ਬਿਰਾਜ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਧਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਆਪ ਨਾਲ ਹੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਰਾਵੀ 'ਚ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਜਾਇਆ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਸਰਦੀਆਂ ਸਨ, ਬੜੀ-ਬੜੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਆਪ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਆਪ ਨੇ ਡੇਢ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੇ ਉਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨਾ, ਸਰਦੀ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਗਰਮੀ ਹੋਵੇ ਇਹੀ ਨਿਤਨੇਮ ਸੀ। ਸਰਦੀਆਂ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪਨੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹ ਜਾਣਾ, ਆਪ (ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ) ਨੇ ਕੰਢੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿਣਾ, ਇਕ ਟੱਕ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਚਿਹਰੇ ਵੱਲ ਦੇਖੀ ਜਾਣਾ। ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਹੋਰ ਕਿਤੇ ਚਲੇ ਜਾਣਾ। ਦੋ ਮੀਲ ਤੇ ਪੱਥਰ ਗੱਡ ਲਿਆ, ਏਧਰ ਵੀ ਗੱਡ ਲਿਆ। ਸਾਰਾ ਦਿਨ, ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਤੁਰਦੇ ਹੀ ਰਹਿਣਾ, ਓਹ ਸਿਰੇ ਤੇ ਚਲੇ ਗਏ ਉਥੋਂ ਮੁੜ ਆਏ, ਏਧਰੋਂ ਫੇਰ ਮੁੜ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਚਾਲੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਣਾ ਤੇ ਜੇ ਏਧਰ ਨੂੰ ਗਏ ਤਾਂ ਏਧਰ ਦੇਖੀ ਜਾਣਾ, ਜੇ ਓਧਰ ਨੂੰ ਗਏ ਤਾਂ ਓਧਰ ਦੇਖੀ ਜਾਣਾ, ਜਦੋਂ ਨਿਗ੍ਰਾ ਤੋਂ ਓਹਲੇ ਹੋਣ ਲੱਗਣ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਓਨੇ ਹੀ ਅੱਗੇ ਹੋਰ ਹੋ ਜਾਣਾ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ, ਇਹ ਅੰਦਰਲੇ ਪਾਸੇ ਪਿਆਰ ਸੀ, ਉਹ ਜੋ ਪਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਅਸੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ, ਲੈਲਾ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਹੀਰ ਰਾਂਝੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਫੇਰ ਵੀ ਅਧੂਰੇ ਪਿਆਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਤੇ ਚੇਲੇ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸਾਨੀ ਸੰਸਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਪਿਆਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਆਪ ਜੀ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਇਕ ਵਾਰੀ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਖਿਆਲ ਆਇਆ, ਭਾਈ ਸਧਾਰਨ ਜੀ ਦੇ, ਮਨਸੁਖ ਜੀ ਦੇ ਤੇ ਦੂਜੇ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਦੇ ਕਿ ਇਹ ਬਹੁਤ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਚਲੇ ਆਪਾਂ ਵੀ ਚੱਲਿਆ ਕਰੀਏ। ਆਪਾਂ ਬੈਠ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤਾਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਮਨ੍ਹਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਕੋਈ ਨਾਲ ਚਲੇ ਜਾਓ, ਕੋਈ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰ ਲਓ ਤੇ ਇਹ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਪਰਛਾਵਾਂ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਇਉਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਪਿਛੇ-ਪਿਛੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ,

ਇਕ ਸਕਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਿਛੜਦੇ। ਇਹ ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਗੁਰ ਭਾਈਆਂ ਵਿਚ ਹੋ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਆਪ ਵੀ ਸਾਰੇ ਨਾਲ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿਆ ਤੇ ਆਪ ਰਾਵੀ ਵਿਚ ਹੀ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ ਤੇ ਏਧਰਲੇ ਪਾਸੇ ਰਾੜੇ ਪੈਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਬਹੁਤ ਠੰਢੀ ਰਿਵੀ (ਹਵਾ) ਚੱਲ ਪਈ, ਕੰਬਣ ਲੱਗ ਗਏ ਸਾਰੇ। ਜਦੋਂ ਰਾੜੇ ਪੈਣ ਲੱਗੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਇਕ ਸੰਘਣੇ ਦਰਖਤ ਦੇ ਥੱਲੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਉਥੇ ਹੀ ਬੈਠੇ ਰਹੇ ਤੇ ਉਥੇ ਬੈਠੇ ਹੀ ਥੋੜ੍ਹੇ ਥੋੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ ਪਰ ਉਥੋਂ ਹਿੱਲੇ ਨਹੀਂ। ਐਨੀ ਠੰਡ ਲੱਗੀ ਕਿ ਆਪ ਬੇਹੋਸ਼ ਹੋ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜਦੋਂ ਦੇਖਿਆ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਨਿਕਲ ਕੇ ਆਪਣੇ ਅੰਗੂਠੇ ਨਾਲ ਛੂਹੇ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਪੁਰਖਾ! ਤੂੰ ਨਾ ਗਿਆ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ ਚਲੇ ਗਏ? ਤੂੰ ਵੀ ਚਲਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ, ਬਚ ਜਾਈਦਾ ਹੈ।”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਮੈਨੂੰ ਤਾਂ ਇਹ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਕਿ ਜਾਣਾ ਵੀ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ।”

ਕਿਉਂਕਿ ਐਨੀ ਮਸਤੀ ਹੈ ਪਿਆਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਮਨ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਫੁਰਨਾ ਕੋਈ ਕਰ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਇਕ ਟੱਕ ਗੁਰੂ ਦੇ ਨੇਤਰਾਂ ਵੱਲ ਦੇਖ ਰਹੇ ਨੇ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਆ ਗਏ ਆਪ ਇਕੱਲੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਤਪਸਿਆ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ, ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਕੀਤੀ ਸੀ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ, ਪੜ੍ਹੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ—

*ਰੇਤੁ ਅਕੁ ਆਹਾਰੁ ਕਰਿ, ਰੋੜਾ ਕੀ ਗੁਰ ਕਰੀ ਵਿਛਾਈ।
ਭਾਰੀ ਕਰੀ ਤਪਸਿਆ, ਵਡੇ ਭਾਗੁ ਹਰਿ ਸਿਉ ਬਣਿ ਆਈ।*

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 1/24

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਫਿਰਦੇ ਰਹਿਣਾ - ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਨਾਲ, ਤੇ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਆਪ ਪਹਿਲਾਂ ਲੰਗਰ 'ਚ ਆ ਕੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛੱਕ ਕੇ, ਫੇਰ ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਸੀ। ਫੇਰ ਬਾਹਰ ਇਕ ਛੋਟੀ ਜਿਹੀ ਝੌਂਪੜੀ ਬਣਾ ਲਈ ਜਿਸ ਦੇ ਵਿਚ ਆਪ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਆ ਸਕਦੇ ਸੀ। ਆਪ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ! ਰੋੜ ਲੈ ਕੇ ਆ ਚੁੱਕ ਕੇ।” ਰੋੜ ਮੰਗਵਾ ਲਏ। ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਕੀ ਹੁਕਮ ਹੈ?” ਆਪ ਕਹਿੰਦੇ, “ਛੱਪਰੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਿਛਾ ਦੇ।” ਹੁਕਮ ਦੀ ਤਾਮੀਲ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਆਪ ਨੇ ਰੋੜ ਵਿਛਾ ਦਿੱਤੇ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਜਦੋਂ ਵਿਸ਼ਰਾਮ ਕਰਨਾ ਹੁੰਦਾ ਤਾਂ ਆਪ ਉਸ ਛੱਪਰੀ ਵਿਚ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਤੁਰਦੇ ਹੀ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ ਜਾਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਂਦੇ। ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਤਪਸਿਆ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤੀ

ਆਪਨੇ। ਉਮਰ ਕਿੱਡੀ ਵੱਡੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਆਪ ਨੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਣਾ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਘਟਾ ਕੇ ਇਕ ਗ੍ਰਾਹੀ ਤੇ ਲੈ ਆਂਦਾ, ਫੇਰ ਉਹ ਗ੍ਰਾਹੀ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤੀ। ਫੇਰ ਲੱਗ ਤੋੜ ਲੈਂਦੇ - ਅੱਕਾਂ ਦੀਆਂ ਡੋਡੀਆਂ, ਉਹ ਛਕ ਲੈਣੇ, ਫੇਰ ਉਹ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ, ਫੇਰ ਇਕ ਮਾਸਾ ਰੇਤਾ ਲੈ ਕੇ ਛੱਕਾ ਮਾਰ ਲੈਣਾ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਹ ਵੀ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਬਹੁਤ ਭਾਰੀ ਤਪਸਿਆ ਕਰੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਆਪ ਤਾਂ ਪੂਰਨ ਸੀ ਪਰ ਜਿਵੇਂ ਪੀ.ਟੀ. ਮਾਸਟਰ ਆਪ ਪਹਿਲਾਂ ਪ੍ਰੇਡ ਕਰਕੇ ਦਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਕਲਜੁਗ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜਿਹੜੇ ਜਗਿਆਸੂ ਨੇ, ਉਹ ਬਹੁਤ ਸੋਹਲ ਆਉਣੇ ਨੇ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਹਿਣਾ, ਮੈਨੂੰ ਜੀ ਉੱਘ ਆ ਰਹੀ ਹੈ, ਮੈਥੋਂ ਪਾਠ ਨਹੀਂ ਜੀ ਹੁੰਦਾ, ਮੈਂ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਜਪ ਸਕਦਾ, ਮੈਨੂੰ ਪਾਲਾ (ਠੰਢ) ਲਗਦਾ ਹੈ ਜੀ, ਮੈਨੂੰ ਗਰਮੀ ਲਗਦੀ ਹੈ ਜੀ; ਇਹੋ ਜਿਹੇ ਆਉਣਗੇ ਤੇ ਉਹ ਫੇਰ ਲੰਘਣਗੇ ਕਿਵੇਂ? ਸੋ ਸਾਨੂੰ ਰਸਤਾ ਦਿਖਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪਨੇ ਭਾਰੀ ਤਪਸਿਆ ਅਰੰਭ ਦਿੱਤੀ। ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਪਹੁੰਚੇ ਹੋਏ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਜੀਵਨ ਪੜ੍ਹ ਲਓ, ਬਾਬਾ ਫਰੀਦ ਜੀ ਦਾ ਪੜ੍ਹ ਲਓ, ਤੇ ਦੇਖੋ ਵਿਚਾਰ ਕੇ - ਆਪ ਘਰ ਛੱਡ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਜੰਗਲਾਂ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਸਾਰੀ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਇਕ ਥਾਂ ਤੇ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਬੈਠ ਜਾਣ, ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਜਾਣ, ਤੁਰਦੇ ਰਹਿਣ, ਬਿਰਤੀ ਅੰਦਰਲੀ ਓਵੇਂ ਹੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਰਾਵੀ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹ ਗਏ ਤੇ ਅੱਜ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਇਆ ਕਿ ਓ ਮਨਾ! ਤੂੰ ਕੰਢੇ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈਂ ਤੇ ਤੇਰਾ ਪਿਆਰਾ ਠੰਡੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਐਨਾ ਸੀਤ ਵਰਗਾ ਪਾਣੀ ਹੈ, ਉਪਰੋਂ ਹਵਾ ਐਨੀ ਠੰਡੀ ਚਲਦੀ ਹੈ ਤੇ ਤੂੰ ਕੰਢੇ ਬੈਠਾ ਹੈਂ? ਤੈਨੂੰ ਵੀ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਤੂੰ ਵੀ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਖੜ੍ਹ। ਸੋ ਆਪ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਵੜ ਗਏ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਬੇਹੋਸ਼ੀ ਆ ਗਈ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਦਮ ਆ ਕੇ ਬਾਹਰ ਕੱਢੇ, ਨਿੱਘ ਦਿੱਤਾ, ਸੁਰਜੀਤੀ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਪੁਰਖਾ! ਇਹ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ?”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਐਡੀਆਂ ਕਰੜੀਆਂ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲਦੇ ਹੋ ਤੇ ਮੈਂ ਕੰਢੇ ਤੇ ਬੈਠਾ ਹਾਂ।”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਪੁਰਖਾ! ਇਹ ਜਿਹੜੀਆਂ ਮੈਂ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਇਹ ਆਪਣੇ ਲਈ ਨਹੀਂ ਘਾਲਦਾ, ਇਹ ਜੋ ਧਰਮ ਦਾ ਪੰਥ ਚਲਦਾ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਾਸਤੇ ਰਸਤੇ, ਲੀਕਾਂ ਖਿੱਚ ਰਹੇ ਹਾਂ ਅਸੀਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਬੰਦਾ

ਐਨਾ ਸੋਹਲ ਹੋ ਜਾਣਾ ਹੈ ਕਿ ਰਜਾਈ ਵਲੋਂ ਕੇ ਹੀ ਪਾਠ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਉੱਘ ਆ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਨੀਂਦ ਆ ਜਾਣੀ ਹੈ।”

ਸੋ ਏਸ ਦਾ ਸਾਰੇ ਇਤਿਹਾਸਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਕਰ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਬਹੁਤ ਕਰੜੀ ਘਾਲਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਤੋਂ ਇਹ ਬਚਨ ਸੁਣੇ ਕਿ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਆਪ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ, ਸੋ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਿ ਮੈਂ ਕੰਢੇ ਤੇ ਬੈਠਾ ਰਹਿੰਦਾ ਹਾਂ, ਮੈਂ ਵੀ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਾਂ। ਇਹ ਸੁਣ

ਕੇ -

ਸੁਨ ਬੋਲੇ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਭ
ਕਿਰਪਾਲਾ॥
ਹਉ ਘਾਲਤ ਜੋ
ਘਾਲ ਵਿਸਾਲਾ॥
ਅਨਿਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੋ
ਤਪ ਕਰਨਾ॥
ਸਭ ਸਿਖਨ ਨਿਤ
ਲਖੋ ਅਚਰਨਾ॥

ਮੈਨੂੰ ਤਪ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸ ਰਿਹਾ ਹਾਂ ਕਿ 70 ਸਾਲ ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ ਵੀ ਕਿੰਨੀ ਕਰੜੀ ਘਾਲ ਘਾਲੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ 71 ਸਾਲ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਬਿਆਸੀਵੇਂ ਸਾਲ ਤੱਕ

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਆਗਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਛੱਪੜ ਵਿਚੋਂ ਕਟੋਰਾ ਕਢਦੇ ਹੋਏ।

ਘਾਲਣਾ ਘਾਲ ਕੇ ਦਿਖਾਈ, ਇਕ ਸਕਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਸੁੱਤੇ ਐਨੇ ਸਾਲਾਂ ਵਿਚ, ਦਿਨ ਰਾਤ ਸੇਵਾ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਕਿੱਡੀ ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੀ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿੰਨੀਆਂ ਘਾਲਣਾ ਘਾਲੀਆਂ।

ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਆਪਣੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਘਾਲਣਾ ਦਾ ਸਬਕ ਦਿੱਤਾ ਸੀ। ਸੋ ਆਪ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦੇ। ਰੋੜਾਂ ਦੀ ਸੇਜ ਤੇ ਪਏ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਹੋ ਗਏ, ਸੰਗਤਾਂ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੋਂ ਸੁਣਦੀਆਂ ਹਨ ਤੇ ਆਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਦਰਸ਼ਨ ਹੁੰਦੇ ਨਹੀਂ, ਦੂਰ ਹੀ ਬੈਠ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਖੀਰ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੇ ਉਥੇ ਵਾਸਾ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਹੋ ਗਈ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੀ, ਬੇਅੰਤ ਭੀੜਾਂ ਇੱਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਜਦੋਂ ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਜਗਿਆਸੂ ਹਟ ਜਾਣ, ਭੀੜਾਂ ਇੱਕੱਠੀਆਂ ਹੋ

ਜਾਣ, ਫੇਰ ਕੋਈ ਕੌਤਕ ਵਰਤਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਨੱਠ ਜਾਣ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭੀੜਾਂ ਇੱਕੱਠੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਐਵੇਂ ਤਮਾਸ਼ਬੀਨ ਲੋਕ ਇੱਕੱਠੇ ਹੋ ਜਾਣ। ਸੰਤ ਜਦੋਂ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਉਦੋਂ ਭੀੜ ਘੱਟ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਫੇਰ ਬੇਅੰਤ ਦੁਨੀਆਂ ਆਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਫੇਰ ਮੱਥੇ ਹੀ ਟੇਕੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਸਿਧਾਂਤ ਹਟ ਜਾਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦੀ, ਮੇਲੇ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਫੇਰ। ਦੁਨੀਆਂ ਮੇਲਾ ਦੇਖਣ ਆਉਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿੰਨਾ-ਕੁ ਇੱਕੱਠ ਹੈ, ਕਿਹੜਾ-ਕਿਹੜਾ ਬੋਲਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਦਾ ਬੋਲ ਚੰਗਾ ਹੈ, ਉਹਦਾ ਬੋਲ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ। ਰੂਹਾਨੀ ਸੇਧ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਲੰਗਰ ਇਕ ਵਕਤ ਚੱਲਿਆ ਕਰੇਗਾ। ਜਦੋਂ ਇਕ ਵਕਤ ਚੱਲਿਆ ਤਾਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਹੀ ਬੰਦੇ ਚਲੇ ਗਏ ਕਿ ਭੁੱਖਾ ਕਿਹੜਾ ਮਰੇ। ਜਦੋਂ ਥੋੜ੍ਹੇ ਰਹਿ ਗਏ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਭਾਈ! ਇਕ ਦਿਨ ਲੰਗਰ

ਮਸਤਾਨਾ ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਲੰਗਰ ਚਲੇਗਾ। ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੋਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਿਆ। ਫੇਰ ਹੋਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਫੇਰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੋ ਦਿਨ ਲੰਗਰ ਬੰਦ ਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਇਕ ਡੰਗ ਚਲੇਗਾ। ਜਿਹੜੇ ਰਹਿੰਦੇ-ਖੁਹੰਦੇ ਸੀ ਉਹ ਵੀ ਚਲੇ ਗਏ। ਜਿਹੜੇ ਅਜੇ ਵੀ ਰਹਿ ਗਏ, ਮਹਾਰਾਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ, ਤੁਸੀਂ ਹਲ ਚਲਾਓ। ਓਧਰ ਭੁੱਖੇ ਨੇ, ਓਧਰ ਹਲ ਚਲਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਦੋ ਦਿਨ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣਾ ਖਾਣ ਨੂੰ। ਪਾਣੀ ਪੀ-ਪੀ ਕੇ ਗੁਜ਼ਾਰੇ ਕਰਦੇ ਨੇ ਬਾਹਰ ਦਰਿਆ ਤੇ। ਸੋ ਆਪ ਨੇ ਕਣਕ ਬਿਜਾ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ ਕਣਕ ਹੋ ਗਈ ਇੱਕੱਠੀ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਢੇਰ ਲਾ ਦਿਓ ਭਾਈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਢੇਰ ਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਢੇਰ ਲਾ ਕੇ ਸੰਗਤ ਕਹਿੰਦੀ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ! ਫੇਰ ਗਾਹ ਪਾਈਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਨਾ! ਅੱਗ ਲਿਆਉ ਲੰਗਰ ਵਿਚੋਂ। ਅੱਗ ਲੈ ਆਂਦੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਸਾਰੇ ਢੇਰਾਂ ਨੂੰ

ਲਾ ਦਿਓ।” ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਝਿਜਕ ਗਏ, ਪਿਛੇ ਹਟ ਗਏ ਕਿ ਅੰਨ ਸਾੜ ਦੇਈਏ? ਇਹੋ ਜਿਹਾ ਮਾੜਾ ਕੰਮ ਅਸੀਂ ਕਰੀਏ? ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਅੰਨ ਨੂੰ ਸਾੜ ਰਹੇ ਨੇ? ਪਹਿਲਾਂ ਬੜੀ ਜਬਰਦਸਤ ਖੇਤੀ ਕਰਾ ਰਹੇ ਸੀ, ਆਪ ਖੇਤਾਂ

ਆਗਿਆ ਪਾਲਨ ਦੀ ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ ਪੂਰੇ ਉਤਰਦਿਆਂ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਮੁਰਦਾ ਖਾਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ।

ਵਿਚ ਖੜ੍ਹਦੇ ਸੀ ਜਾ ਕੇ ਤੇ ਹੁਣ ਇਹ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ? ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਕੋਈ ਨਾ ਸਮਝ ਸਕਿਆ। ਥੋੜ੍ਹੇ-ਜਿਹੇ ਸਿੱਖ ਨਿਤਰੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਾਰੇ ਢੇਰਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤੀ ਤੇ ਐਸਾ ਸਾਂਗ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਵਰਤਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਫੇਰ ਛਕਣ ਲੱਗ ਗਏ ਪਰ ਆਪ ਨੇ ਕਿਰਿਆ ਬਦਲ ਦਿੱਤੀ। ਇਕ ਕੁਤਕਾ ਲੈ ਲਿਆ ਹੱਥ ਵਿਚ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਘੋਟਣਾ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ - ਲੁਣ ਘੋਟਣਾ। ਇਹ ਹੇਠੋਂ ਪਤਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਪਰੋਂ ਮੋਟਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦਾ ਹੈ ਉਸਦੀ ਪਿੱਠ ਵਿਚ ਮਾਰ ਦੇਣ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ, “ਜਾਹ ਓ ਜਾਹ! ਗੁਰੂ-ਗੁਰੂ ਕਰ। ਜਾਹ ਨੱਠ ਜਾ ਘਰ ਨੂੰ।” ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਕਸਵੱਟੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਕਸਵੱਟੀ ਲਾ ਦੇਵੇ ਗੁਰੂ ਜਾਂ ਸੰਤ, ਤਾਂ ਹਰ ਬੰਦਾ ਨਹੀਂ ਸਹਿ ਸਕਦਾ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਮਰਨਾ ਮਿਥਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਹੜਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੋਰ ਵਿਚ ਸਮਾਐ ਗਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ -

ਮੁਰਦਾ ਹੋਇ ਮੁਰੀਦ ਨ ਗਲੀ ਹੋਵਣਾ।
ਵਰ 3/18

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ

ਉਹ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਕਸਵੱਟੀ ਸਹਿ ਸਕਦਾ ਹੈ ਤੇ ਹੋਰ ਤੇ ਨਹੀਂ ਸਹਿ ਹੁੰਦੀ।

ਕਬੀਰ ਕਸਉਟੀ ਰਾਮ ਕੀ ਝੂਠਾ ਟਿਕੈ ਨ ਕੋਇ॥
ਰਾਮ ਕਸਉਟੀ ਸੋ ਸਹੈ ਜੋ ਮਰਜੀਵਾ ਹੋਇ॥

ਪੰਨਾ - 948

ਸੋ ਗੁਰੂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਕਸਵੱਟੀ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਇਕ ਦੋ ਸਿੱਖ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਸਨ। ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਇਕੱਠਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਬੇਅੰਤ ਝੜ ਗਏ। ਭੀੜਾਂ ਘਟ ਗਈਆਂ, ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੇ ਅਸ਼ਰਧਕ ਖਿਆਲ ਹੋਣ ਲੱਗ ਗਏ ਕਿ ਹੈ! ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ?

ਕਿਉਂਕਿ ਜਮਾਲ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਸੀ, ਜਲਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦੇ ਖਿਆ। ਜਲਾਲ ਵਾਲਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ-

ਧਾਣਕ ਰੂਪਿ
ਰਹਾ ਕਰਤਾਰ॥
ਪੰਨਾ - 24

ਮੈਲੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾ ਲਏ -
ਸ਼ਿਕਾਰੀਆਂ

ਵਾਲੇ, ਛੁਰਾ ਲਟਕਾ ਲਿਆ, ਕੁੱਤੇ ਨਾਲ ਲੈ ਲਏ ਤੇ ਕੁਤਕਾ ਮੋਢੇ ਤੇ ਰੱਖ ਲਿਆ। ਜਿਹੜਾ ਸਿੱਖ ਨੇੜੇ ਆ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਥੜਾਕ ਪਿੱਠ ਦੇ ਉਤੇ ਪੈਂਦਾ ਹੈ, ਨਾਲ ਕਹਿੰਦੇ, “ਨੱਠ ਜਾ ਐਥੋਂ ਤੂੰ, ਇਥੇ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ?” ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਨੇ ਕਿ ਓਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਜਿਹੜੇ ਪਿਆਰ ਦੀ ਮੂਰਤ ਸਨ, ਆਪ ਹੀ ਪਿਆਰ ਸਨ, ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਬੁਲਾਉਂਦੇ ਸੀ, ਆਹ ਹੋ ਕੀ ਗਿਆ, ਕੋਈ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਫਰਕ ਪੈ ਗਿਆ? ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ? ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ ਨੇ, ਜ਼ਰੂਰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਪਿਆ ਹੈ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅਸ਼ਰਧਕ ਖਿਆਲ ਪੈਦਾ ਹੋਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ, ਪਰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਜਿਹੇ ਸਿੱਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੱਲਾਂ ਤੋਂ ਬਚੇ ਹੋਏ ਹਨ।

ਅੱਜ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਹੁਤ ਜਲਾਲ ਦੇ ਅੰਦਰ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ। ਜਿਹੜਾ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਨੱਠ ਕੇ ਮਾਰਦੇ ਨੇ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਦੌੜਦਾ ਨਹੀਂ ਪਿੱਠ ਤੇ ਮਾਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਨੇੜੇ ਗਏ, ਜਦੋਂ ਆਪ ਨੇ ਕੁਤਕਾ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਨੇੜੇ ਦਰਖਤ ਸੀ, ਇਕ ਦਮ ਦਰਖਤ ਦੇ ਓਹਲੇ ਖੜ੍ਹ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਏਧਰ ਹੋਏ ਤਾਂ ਆਪ ਓਧਰ ਹੋ ਗਏ। ਕੁਤਕਾ ਨਾ ਸਹਿ ਸਕੇ। ਭਾਈ ਸਧਾਰਨ, ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ, ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ ਤੇ ਹੋਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਜਿਹੜੇ ਨੇੜੇ ਸੀ, ਬਚੇ ਹੋਏ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਕੁਤਕੇ ਦੀ ਮਾਰ ਤੋਂ ਦੂਰ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਜਾਂਦੇ ਨਹੀਂ ਤੁਸੀਂ? ਜਾਓ ਇਥੋਂ ਸਾਰੇ, ਚਲੇ ਜਾਓ।” ਅਖੀਰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੀ, ਚਲੇ ਗਏ। ਰਾਹ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ? ਚੰਗੇ ਭਲੇ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਰਹਿ ਗਏ ਇਕੱਲੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਲਹਿਣਿਆ! ਤੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ? ਦੋ ਚਾਰ ਮਾਰੀਆਂ। ਕਹਿੰਦੇ, “ਜਾਹ! ਜਾਂਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ? ਹੁਕਮ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦਾ? ਤੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਡਰ ਲਗਦਾ?”

ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਨੇ ਬੜੀ ਅਧੀਨਗੀ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰੀ, ਕਹਿੰਦੇ, “ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਓਹ ਵੀ ਰੂਪ ਤੇਰਾ, ਇਹ ਵੀ ਰੂਪ ਤੇਰਾ। ਮੈਂ ਅਣਜਾਣ ਹਾਂ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ।”
 ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਆਪੇ ਹਰਿ ਇਕ ਰੰਗੁ ਹੈ ਆਪੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ॥
 ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਨਾਨਕਾ ਸਾਈ ਗਲ ਚੰਗੀ॥

ਪੰਨਾ - 726

ਕਹਿੰਦੇ, “ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਇਹ ਵੀ ਤੇਰਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਉਹ ਵੀ ਤੇਰਾ ਰੂਪ ਹੈ।”

ਕੁ ਤ ਕਾ
 ਮਾਰਿਆ,
 ਕਹਿੰਦੇ, “ਜਾਂਦਾ
 ਨਹੀਂ ਤੂੰ?”

ਸਿਰ ਨਿਵਾ
 ਦਿੱਤਾ,
 “ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਜੇ
 ਤੇਰਾ ਜਾਣ ਦਾ
 ਹੁਕਮ ਹੈ ਤਾਂ ਮੈਂ
 ਹੁਕਮ ਬਜਾ
 ਲਿਆਉਂਦਾ ਹਾਂ।
 ਹੁਕਮ ਮੰਨਦਾ
 ਹਾਂ।”

ਆਪ
 ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਆ
 ਗਏ ਜਿਥੇ ਸਾਰੇ
 ਸਿੱਖ ਬੈਠੇ
 ਇੰਤਜਾਰ ਕਰ
 ਰਹੇ ਸੀ। ਦੇਖਦੇ
 ਸੀ ਕਿ ਭਾਈ
 ਲਹਿਣਾ ਨਾਲ
 ਕੀ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਜਦੋਂ ਉਹ ਆ ਗਏ ਤਾਂ ਕਹਿੰਦੇ, “ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ! ਕੀ ਬਣਿਆ ਫੇਰ? ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕੀ ਬਣਾਇਆ?”

ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਗੁਰਸਿਖੋ! ਆਹ ਗੱਲ ਨਾ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਥਾਪੜਾ, ਗੁਰੂ ਦਾ ਕੁਤਕਾ ਇਕੋ ਹੀ ਚੀਜ਼ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਵੀ ਸਾਡਾ ਹੀ ਭਲਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਚਾਹੇ ਝਿੜਕਾਂ ਮਾਰੇ, ਚਾਹੇ ਵਡਿਆਈ ਦੇਵੇ। ਗੁਰੂ ਚਾਹੇ ਧੱਕੇ ਮਾਰੇ, ਚਾਹੇ ਨੇੜੇ ਲਾਵੇ, ਦੋਵੇਂ ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ। ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦਾ ਹੀ ਰਸ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਹੈ।”

ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਆਪ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਜੇ ਗੁਰ ਝਿੜਕੇ ਤਾਂ ਮੀਠਾ ਲਾਗੇ,
 ਬਖਸ਼ੇ ਗੁਰ ਵਡਿਆਈ ਐ -2, 2.

ਕਹਿੰਦੇ, “ਪ੍ਰੇਮੀਓ! ਇਹ ਵੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਜਾਣੋ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ। ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਪਿਆਰ ਦੇ ਥਾਪੜੇ ਦਿੰਦੇ ਸੀ, ਪਿਆਰ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਉਹ ਵੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ, ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਸਮਾਨ ਜਾਣੋ।”

ਜੇ ਗੁਰ ਝਿੜਕੇ ਤ ਮੀਠਾ ਲਾਗੇ

ਜੇ ਬਖਸ਼ੇ ਤ ਗੁਰ
 ਵਡਿਆਈ॥

ਪੰਨਾ - 758

ਜੇ ਸੁਖੁ ਦੇਹਿ ਤ
 ਤੁਝਹਿ ਅਰਾਧੀ
 ਦੁਖਿ ਭੀ ਤੁਝੈ
 ਧਿਆਈ॥

ਪੰਨਾ - 757

ਕੋਲ ਬਿਠਾ ਲੈ ਤਾਂ
 ਵੀ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਤੇਰੀ
 ਅਰਾਧਨਾ ਕਰਨੀ ਹੈ

ਜੇ ਪਾਸਿ
 ਬਹਾਲਹਿ ਤਾ
 ਤੁਝਹਿ ਅਰਾਧੀ
 ਜੇ ਮਾਰਿ ਕਢਹਿ
 ਭੀ ਧਿਆਈ॥

ਪੰਨਾ - 757

ਕੇਤਿਆ ਦੁਖ ਭੂਖ
 ਸਦ ਮਾਰ॥
 ਏਹਿ ਭਿ ਦਾਤਿ
 ਤੇਰੀ ਦਾਤਾਰ॥

ਪੰਨਾ - 5

ਇਹ ਵੀ ਦਾਤ
 ਹੀ ਹੈ ਤੇਰੀ।

ਹਰ ਪੱਖੋ ਪੂਰਨ ਵੇਖਦਿਆਂ 7 ਸਤੰਬਰ 1539 ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ
 ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਗੁਰਿਆਈ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਤੀ।

ਅੱਖਾ ਹੈ ਇਸ ਸਥਾਨ ਵੀ ਪਹੁੰਚਣਾ -

ਜੇ ਲੋਕੁ ਸਾਲਾਹੇ ਤਾ ਤੇਰੀ ਉਪਮਾ
 ਜੇ ਨਿੰਦੈ ਤ ਛੋਡਿ ਨ ਜਾਈ॥

ਪੰਨਾ - 757

ਸੋ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਗੁਰਸਿਖੋ! ਦੋਵੇਂ ਬਰਕਤਾਂ ਨੇ। ਜੇ ਉਹ ਕੁਤਕਾ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਵੀ ਬਰਕਤ ਹੈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ, ਜੇ ਉਹ ਥਾਪੜਾ ਦਿੰਦੇ ਸੀ ਪਿਆਰ ਦਾ, ਓਹ ਵੀ ਬਰਕਤ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਾਨ ਕਰਕੇ ਜਾਣੋ।”

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸੰਗਤ ਦਾ ਦਿਲ ਧਰਾਉਂਦੇ ਨੇ ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਬਹੁਤ ਭਿਆਨਕ ਰੂਪ ਧਾਰੀ ਬੈਠੇ ਨੇ।

ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਧਰਮ ਦਾ ਪੰਥ ਚਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ, ਇਹ ਦੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਕਿ ਪੂਰਾ ਕੌਣ ਹੈ, ਭਾਵੇਂ ਆਪ ਜਾਣਦੇ ਸੀ, ਪਹਿਲੇ ਦਿਨ ਹੀ ਕਹਿ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਕਿ ਅੱਛਾ ਭਾਈ! ਤੂੰ ਲਹਿਣਾ ਤੇ ਅਸੀਂ ਤੇਰਾ ਦੇਣਾ। ਸੋ ਸਿੱਖੀ ਸਿਰੇ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਗਈ। ਇਕ ਨੂੰ ਛਾਂਟਣਾ ਸੀ ਜਿਸ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਆਪਣੀ ਜੋਤ ਟਿਕਾਅ ਸਕਣ। ਮਾੜੇ-ਮੋਟੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੀ ਜੋਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਟਿਕਣੀ। ਜੋ ਜੀਵ 'ਜੀਵ ਕੋਟੀ' ਤੋਂ ਉਚਾ ਉਠਿਆ 'ਈਸ਼ਵਰ ਕੋਟੀ'

ਵਿਚ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਇਹ ਸੱਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ ਕਿ 'ਈਸ਼ਵਰ ਕੋਟੀ' ਦੀ ਜੋਤ ਆਪਣੇ ਵਿਚ ਸਮਾਅ ਲਏ। ਸੋ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਪੁਰ ਦਰਗਾਹ ਤੋਂ ਥਾਪੇ ਹੋਏ 'ਈਸ਼ਵਰ ਕੋਟੀ' ਦੇ, ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਨ, ਠੀਕ ਉਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਸਨ ਪਰ ਅਜੇ ਪੜਦਾ ਪਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਪਤਾ

ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਸਾਡੀ ਜੋਤ ਟਿਕਣੀ ਹੈ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੀ ਟਿਕਣੀ ਹੈ, ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਟਿਕਣੀ। ਸੋ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਨੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲੈਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਸਕੂਲਾਂ ਵਿਚ ਵੀ ਇਮਤਿਹਾਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ, ਰੂਹਾਨੀ ਜਗਤ ਵਿਚ ਵੀ ਇਮਤਿਹਾਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ। ਜੋ ਸਿਆਣਾ ਗ੍ਰਹਿਸਥੀ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਇਮਤਿਹਾਨ ਲੈਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਕਾਬਲ ਹੈ ਤੇ ਕਿਹੜਾ ਨਹੀਂ ਕਾਬਲ।

ਸੋ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਲੰਗਰ ਇਕ ਵਕਤ ਵਰਤਾਇਆ ਜਾਵੇ। ਵੀਹ ਹਜ਼ਾਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਪਾਸ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਰਹਿੰਦੀ ਸੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਲੰਗਰ ਇਕ ਵਕਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ

ਨੂੰ ਦੋ-ਤਿੰਨ ਵੇਲੇ ਖਾਣ ਦੀ ਆਦਤ ਸੀ, ਕੇਵਲ ਰੋਟੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋਏ ਸੀ ਉਹ ਜਾਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਕੰਮ ਹੋ ਗਿਆ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਕੋਈ ਹੋ ਗਿਆ, ਖਿਸਕਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਥੋੜ੍ਹੇ ਰਹਿ ਗਏ, ਗਿਣਤੀ ਘਟ ਗਈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। (ਗੁਣਾਂ, ਖੂਬੀ) ਨੂੰ ਪਸੰਦ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਗਿਣਤੀਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦੇਖਦੇ ਕਿ ਕਿੰਨੇ ਨੇ, ਉਹ ਇਹ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿੰਨੇ ਉੱਚੇ ਨੇ, ਕਿੰਨੇ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮਾਇਆ ਦੇ ਚੱਕਰ

ਨੂੰ ਪਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਸੋ ਥੋੜ੍ਹੇ ਰਹਿ ਗਏ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਇਕ ਦਿਨ ਛੱਡ ਕੇ ਲੰਗਰ ਹੋਇਆ ਕਰੇਗਾ। ਹੋਰ ਤੁਰ ਗਏ, ਫੇਰ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਦੋ ਦਿਨ ਛੱਡ ਕੇ ਲੰਗਰ ਹੋਇਆ ਕਰੇਗਾ। ਬਹੁਤ ਥੋੜ੍ਹੇ ਰਹਿ ਗਏ, ਸੈਕੜਿਆਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ ਰਹਿ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਕਿ

ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਹਿੰਦੂਆਂ ਅਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨਾਂ ਦੋਹਾਂ ਦਾ ਮਾਣ ਰੱਖਿਆ। ਜਦੋਂ ਸਰੀਰ ਤੋਂ ਚਾਦਰ ਉਠਾਈ ਤਾਂ ਓਥੇ ਸਰੀਰ ਨਹੀਂ, ਸੁੰਦਰ ਸਫੇਦ ਫੁੱਲ ਸਨ।

ਲੰਗਰ ਰੋਜ਼ ਹੋਏਗਾ, ਦੋ ਵੇਲੇ ਹੋਏਗਾ, ਖੇਤੀ ਕਰੋ ਤਕੜੇ ਹੋ ਕੇ। ਬੇਅੰਤ ਹਲ ਬਣਾ ਲਏ ਕਿਉਂਕਿ ਡੇਰਾ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦਾ ਸਾਰਾ ਹੀ ਚੱਕ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਏਕੜ ਦਾ ਜੋਤ ਥੱਲੇ ਲੈ ਆਂਦਾ, ਫਸਲਾਂ ਬੀਜ ਦਿੱਤੀਆਂ, ਕਣਕ ਬੀਜ ਦਿੱਤੀ। ਬਹੁਤ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਵਧ-ਚੜ੍ਹ ਕੇ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਖੇਤਾਂ ਦੀ ਖੇਤੀ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ। ਬੜੀ ਕਣਕ ਉਗਾਈ। ਜਦੋਂ ਕਣਕ ਹੋਈ, ਉਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਦੇਖਣਾ ਚਾਹਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਦੀ ਕਿੰਨੀ-ਕੁ ਸ਼ਕਤੀ ਆ ਗਈ। ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ! ਕੀ ਕਰੀਏ ਇਸ ਨੂੰ? ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਇਕੱਠੀ ਕਰਕੇ ਇਕ ਥਾਂ ਗਰੇ (ਢੇਰ) ਲਾ ਦਿਓ। ਗਰੇ ਲੱਗ ਗਏ ਤੇ ਪੁਛਿਆ,

ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਗਾਹ ਪਾਈਏ, ਖਲਿਆਣ ਪਾਈਏ? ਕਹਿੰਦੇ,
 “ਨਾ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿਓ। ਕੋਈ ਗਰਾ
 ਨਹੀਂ ਛਡਣਾ, ਸਭ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿਓ।” ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ
 ਗਏ ਕਿ ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਕਣਕ ਉਗਾਈ ਹੈ,
 ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਏਕੜਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਣਕ ਬੀਜੀ ਹੈ, ਦਿਨ ਰਾਤ
 ਲਾ ਕੇ ਗੁਡਾਈਆਂ ਕਰੀਆਂ ਨੇ, ਪਾਣੀ ਦਿੱਤੇ ਨੇ, ਕਟਾਈ
 ਕਰੀ ਹੈ। ਆਸ ਇਹ ਰੱਖਦੇ ਸੀ ਕਿ ਮੇਰੇ ਖੇਤ ਦੀ ਕਣਕ
 ਵੱਧ ਹੋਵੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਕਹਿਣ, ਵਾਹ ਭਾਈ ਵਾਹ!
 ਸ਼ਾਬਾਸ਼!! ਤੇ ਇਹ ਕੀ ਹੁਕਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ
 ਨੇ ਕਿ ਕਣਕ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਾ ਦਿਓ। ਕਈ ਪਿੱਛੇ ਨੂੰ ਹੱਥ
 ਕਰਕੇ ਖੜ੍ਹ ਗਏ, ਥੋੜ੍ਹੇ ਬੰਦੇ ਨਿਕਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਉਸੇ ਵੇਲੇ
 ਅੱਗ ਲਾ ਦਿੱਤੀ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖ ਲਿਆ ਕਿ ਹੁਕਮ
 ਮੰਨਣ ਵਿਚ ਕੁਝ ਨਿੱਤਰ ਸਕਦੇ ਨੇ, ਤਿਆਗ ਹੈ ਇਨ੍ਹਾਂ
 ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਰ ਅਜੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਖਤਮ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ।

ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪ ਨੇ ਐਸੀ ਕਿਰਿਆ ਕਰੀ
 ਕਿ ਇਕ ਝੁੰਗੀ ਵਿਚ ਰਹਿਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ, ਰੋੜ੍ਹਾਂ ਦੀ
 ਵਿਛਾਈ ਕਰ ਲਈ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਉਣ ਦਿੰਦੇ;
 ਜੇ ਕੋਈ ਨੇੜੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ
 ਮੋਢਿਆਂ ਤੋਂ ਫੜ ਕੇ ਪਿੱਛੇ ਧੱਕਾ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ,
 “ਓਏ ਭਲਿਆ! ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਜਪ, ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਕੀ ਕਰਨ
 ਆਇਆ ਹੈ? ਚੱਲ ਏਥੋਂ।” ਸਾਰੇ ਹੈਰਾਨ ਨੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ
 ਜੀ ਦਾ ਰਵੱਈਆ ਇਕ ਦਮ ਬਦਲ ਗਿਆ। ਪਹਿਲਾਂ
 ਕਣਕ ਨੂੰ ਅੱਗ ਲਵਾ ਦਿੱਤੀ, ਹੁਣ ਧੱਕੇ ਮਾਰਨੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ
 ਦਿੱਤੇ। ਅਖੀਰ ਨੌਬਤ ਇਥੋਂ ਤਕ ਆ ਗਈ ਕਿ ਗੁਰੂ
 ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਇਕ ਕੁਤਕਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਘੋਟਣਾ ਕਹਿੰਦੇ
 ਨੇ, ਹੱਥਾਂ ਵਲੋਂ ਜਿਧਰੋਂ ਫੜੀਦਾ ਹੈ ਉਧਰੋਂ ਪਤਲਾ ਹੁੰਦਾ
 ਹੈ ਤੇ ਦੂਜਾ ਪਾਸਾ ਭਾਰੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਉਹ ਲੈ ਲਿਆ। ਹੁਣ
 ਜਿਹੜਾ ਵੀ ਸਿੱਖ ਮੱਥਾ ਟੇਕਣ ਵਾਸਤੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਤੇ
 ਜਦੋਂ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਿੱਠ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ
 ਮਾਰਦੇ ਨੇ। ਸਭ ਹੈਰਾਨ ਹੁੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਆਹ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ
 ਨੇ ਕੀ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਲਿਆ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਕਾਫੀ ਸਿੱਖ
 ਡੋਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਦਿਨ ਰਾਤ ਜਾਗਦੇ
 ਰਹੇ ਨੇ, ਤੁਰਦੇ ਰਹੇ ਨੇ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ
 ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਕੁਝ ਫਰਕ ਪੈ ਗਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਨਾਲ ਗੱਲ
 ਕਰਦੇ ਨੇ, ਬਾਬਾ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਮਾਤਾ ਜੀ
 ਨਾਲ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ?
 ਕਹਿੰਦੇ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ, ਉਮਰ ਵੱਡੀ ਹੋ ਗਈ
 ਹੈ, ਸ਼ਾਇਦ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ ਕੁਝ ਫਰਕ ਪੈ ਗਿਆ ਹੋਵੇ ਪਰ
 ਗੁਰੂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੀ ਰੂਪ ਰੇਖਾ ਨੂੰ ਦੇਖ ਕੇ ਕੋਈ ਕੁਝ ਕਹਿ
 ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ। ਡਰ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪੂਰੇ ਜਲਾਲ
 ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਦੋ ਵਸਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ ਮਹਾਪੁਰਸ਼ਾਂ ਕੋਲ
 - ਇਕ ਜਮਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਕ ਜਲਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜਮਾਲ

ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਖੇੜਾ, ਜਲਾਲ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਪੂਰਾ ਰੋਅਬ। ਇਹ ਦੋਵੇਂ
 ਚੀਜ਼ਾਂ ਨਹੀਂ ਝੱਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਜਦੋਂ ਜਲਾਲ ਦੇਖਦੇ ਨੇ
 ਤਾਂ ਕੋਈ ਸਾਹਮਣੇ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ, ਨੇਤਰਾਂ ਨਾਲ ਨੇਤਰ
 ਨਹੀਂ ਮਿਲਾ ਸਕਦਾ, ਕੋਈ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ। ਸੋ ਇਸ
 ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਇਹ ਖੇਲੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਰ ਲਈ।

ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖ ਡੋਲਣ ਲੱਗ ਗਏ।
 ਆਪਸ ਵਿਚ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ
 ਨੂੰ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ? ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹਨੇਰੀ ਆਈ ਤੇ ਦਰਖਤ
 ਡੋਲਦੇ ਨੇ, ਇੰਜ ਹਿਰਦੇ ਡੋਲਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਅੰਦਰਲੀ
 ਗੱਲ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਅੰਦਰ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਮਾਈ ਹੋਈ ਹੈ -
 ਥੋੜ੍ਹਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਕਿ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਵਿਚ
 ਕੋਈ ਫਰਕ ਪੈ ਗਿਆ ਹੈ।

ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਹੀ ਆ ਗਏ, ਕੁਤਕਾ ਹੱਥ ਵਿਚ
 ਹੈ। ਸੂਰੀਆਂ ਅੱਗੇ ਲਾਈਆਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ, ਦੋ ਤਿੰਨ ਕੁੱਤੇ
 ਨਾਲ ਲਏ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਸ਼ਿਕਾਰੀਆਂ ਵਾਲੇ ਮੈਲੇ ਕੱਪੜੇ ਪਾਏ
 ਹੋਏ ਨੇ, ਹੱਥ ਵਿਚ ਛੁਰਾ ਲਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਨੇਤਰ
 ਜਲਾਲ ਵਿਚ ਲਾਲ ਹੋਏ ਪਏ ਨੇ, ਅੱਖ ਝਮਕਦੇ ਨਹੀਂ,
 ਜਿਸ ਦੇ ਵੱਲ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਨੱਠ ਕੇ ਪੈਂਦੇ ਨੇ। ਸਭ ਡਰ ਗਏ
 ਕਿ ਇਹ ਕੀ ਹੋ ਗਿਆ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਅੱਗੇ ਹੀ ਅੱਗੇ
 ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਜਿਧਰ ਨੂੰ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ
 ਕੋਈ ਹੁੰਦਾ, ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਤੋਂ ਸਾਰੇ ਹੀ
 ਸਿੱਖ ਭੱਜ ਗਏ, ਖਾਲੀ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ। ਉਸ ਤੋਂ
 ਬਾਅਦ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਜੰਗਲ ਵੱਲ ਨੂੰ ਚੱਲ ਪਏ, ਉਸੇ
 ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੁੱਤੇ ਨਾਲ ਲਏ ਹੋਏ ਤੇ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ
 ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਧਾਣਕ ਰੂਪ ਰਹਾ ਕਰਤਾਰ -2, 2.

ਧਾਣਕ ਰੂਪ ਰਹਾ ਕਰਤਾਰ -2, 4.

ਪੜ੍ਹਦੇ ਹੋਏ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਕੋਈ ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਿਹਾ।
 ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਪਿਛੇ ਪਿਛੇ ਜਾ ਰਹੇ
 ਨੇ। ਸੰਗਤ ਫੇਰ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਇਕੱਠੀ ਹੋ ਗਈ।

ਏਕੁ ਸੁਆਨੁ ਦੁਇ ਸੁਆਨੀ ਨਾਲਿ॥

ਭਲਕੇ ਭਉਕਹਿ ਸਦਾ ਬਇਆਲਿ॥

ਕੁੜੁ ਛੁਰਾ ਮੁਠਾ ਮੁਰਦਾਰੁ॥

ਧਾਣਕ ਰੂਪਿ ਰਹਾ ਕਰਤਾਰ॥

ਪੰਨਾ - 24

ਸੋ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਪਿਛੇ-ਪਿਛੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ।
 ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਫੇਰ ਮੁੜ ਕੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਹੋਰ
 ਤਾਂ ਦੂਰ ਨੇ, ਜਿਹੜੇ ਆ ਵੀ ਰਹੇ ਨੇ, ਕਾਫੀ ਫਾਸਲੇ ਤੇ
 ਨੇ ਤੇ ਇਹ ਸਾਡੇ ਬਹੁਤ ਨੇੜੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਨੇੜੇ ਆਉਂਦੇ
 ਨੇ ਉਥੇ ਹੀ ਖੜ੍ਹ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕੁਤਕਾ ਮਾਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਉਹ
 ਚੁਪ ਕਰਕੇ ਸਹਿ ਲੈਂਦੇ ਨੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਤੂੰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ ਜਦੋਂ ਸਾਰੇ

ਚਲੇ ਗਏ?”

ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਕਿਥੇ ਜਾਵਾਂ? ਮੈਨੂੰ ਦੱਸ ਦਿਓ।”

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਜਿਥੇ ਉਹ ਬੈਠੇ ਨੇ ਉਥੇ ਜਾਹ! ਹੁਕਮ ਮੰਨ ਸਾਡਾ, ਫੌਰਨ ਜਾਹ। ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਨਾ ਦੇਖੀਂ।”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਇਕ ਬੇਨਤੀ ਹੈ।”

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਕੀ ਹੈ?”

ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਕਹਿੰਦੇ, “ਮੈਥੋਂ ਰਹਿ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ।”

ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਕਿਥੇ ਜਾਵਾਂ? ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਟਿਕਾਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਕੋਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਤੇਰੇ ਚਰਨਾਂ ਤੋਂ ਬਗੈਰ। ਮੈਨੂੰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਜੀਵਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ। ਸੋ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਕਿਥੇ ਜਾਵਾਂ?”

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ ਜਾਂ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ?” ਕੁਤਕਾ ਲੈ ਕੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ। ਕਹਿੰਦੇ, “ਜਾਹ ਉਥੇ ਜਿਥੇ ਸੰਗਤ ਬੈਠੀ ਹੈ। ਪਿੱਛੇ ਮੁੜ ਕੇ ਨਾ ਦੇਖੀਂ, ਭੱਜਿਆ ਹੀ ਜਾਹ।”

ਹੁਕਮ ਦੀ ਤਾਮੀਲ ਕਰ ਲਈ, ਪੂਰੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਨੱਠੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਅੰਦਰ ਬੈਠੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਦੇਖ ਰਹੇ ਨੇ ਕਿ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਵੀ ਨੱਠੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕੀ ਬਣ ਗਿਆ। ਸੋ ਆਪ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆ ਗਏ। ਸਾਰੇ ਪੁਛਦੇ ਨੇ ਕਿ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ! ਕੀ ਬਣਿਆ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ? ਤੁਹਾਨੂੰ ਐਨਾ ਪਸੀਨਾ ਆਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਸਾਹੋ ਸਾਹ ਹੋਏ ਪਏ ਹੋ, ਦੱਸੋ ਤਾਂ ਸਹੀ, ਸੁੱਖ ਵੀ ਹੈ? ਕਹਿੰਦੇ ਬੈਠੇ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਰੇ ਬੈਠ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ ਦੱਸੋ ਕੀ ਹੋਇਆ? ਆਪਾਂ ਕੀ ਕਰੀਏ? ਤੁਸੀਂ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਬਹੁਤੇ ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਹੋ ਸਾਰਿਆਂ ਨਾਲੋਂ, ਤੇ ਤੁਸੀਂ ਨੇੜੇ ਰਹੋ ਹੋ, ਤੁਸੀਂ ਦੱਸੋ ਤੁਹਾਡੇ ਨਾਲ ਕੀ ਵਰਤੀ?

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਵਰਤੀ। ਕਿਉਂ ਡੋਲਦੇ ਹੋ ਗੁਰਸਿੱਖੋ! ਡੋਲਣ ਵਾਲਾ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੇ ਕੋਲ ਥਾਪੜਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਕੁਤਕਾ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਜੇ ਰਸ ਥਾਪੜੇ ਵਿਚੋਂ ਮਾਣਦੇ ਹੋ, ਉਹ ਅੱਜ ਕੁਤਕੇ ਵਿਚੋਂ ਮਾਣੋ। ਜਿਹੜਾ ਇਹ ਸਰੂਪ ਧਾਣਕ ਦਾ ਧਾਰਿਆ ਹੈ - ਸ਼ਿਕਾਰੀਆਂ ਦਾ, ਇਹ ਵੀ ਉਸੇ ਦਾ ਸਰੂਪ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਆਪਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਨਮਸਕਾਰਾਂ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਤੁਸੀਂ ਡੋਲੋ ਨਾ।”

ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਧਰਵਾਸ ਦਿੰਦੇ ਨੇ, ਨਿਹਚਾ ਬੰਧਵਾਉਂਦੇ ਨੇ।

ਧਾਰਨਾ - ਜੇ ਗੁਰ ਝਿੜਕੇ ਤਾ ਮੀਠਾ ਲਾਗੈ,
ਬਖਸ਼ੇ ਗੁਰ ਵਡਿਆਈ -2, 2.

ਜੇ ਗੁਰ ਝਿੜਕੇ ਤਾ ਮੀਠਾ ਲਾਗੈ....॥ ਪੰਨਾ - 758

ਜਿਸ ਨੇ ਝਿੜਕ ਮਿੱਠੀ ਲਾ ਲਈ, ਉਹ ਪਾਸ ਕਰ ਗਿਆ, ਨੰਬਰ ਲੈ ਲਏ। ਜਿਹੜਾ ਨੰਬਰ ਹੀ ਨੰਬਰ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਹੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਹਿਣ ਕਿ ਤੂੰ ਤਾਂ ਬੜੀ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ! ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈਂ, ਤੇਰਾ ਗਲਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਹੈ, ਤੂੰ ਕੀਰਤਨ ਬੜਾ ਵਧੀਆ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਕਥਾ ਬੜੀ ਵਧੀਆ ਕਰਦਾ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਤਾਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਬਹੁਤ ਵਧੀਆ ਕਰਦਾ ਹੈਂ। ਸੋ ਇਹ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਤੇ ਵਡਿਆਈ ਮਿੱਠੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਝਿੜਕਦਾ ਹੈ ਫੇਰ ਥਾਂ ਛੱਡ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਨੱਠਦਾ ਹੈ। ਮੁਰਸ਼ਦ-ਏ-ਕਾਮਲ ਦੀ ਸੇਵਾ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ।

ਜੇ ਪਾਸਿ ਬਹਾਲਹਿ ਤਾ ਤੁਝਹਿ ਅਰਾਧੀ.....॥

ਪੰਨਾ - 757

ਜੇ ਕੋਲ ਬਿਠਾ ਲਏਂਗਾ ਤਾਂ ਮੈਂ ਗੁਸਤਾਖ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਕਿ ਸ਼ਰਧਾ ਛੱਡ ਕੇ ਬਰਾਬਰ ਦਾ ਬਣ ਜਾਵਾਂਗਾ। ਇਹ ਵੀ ਤੇਰੀ ਮਿਹਰ ਹੈ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਕਿ ਤੂੰ ਨੇੜੇ ਰੱਖਦਾ ਹੈਂ ਮੈਨੂੰ। ਕੀ ਪਤਾ ਹੈ ਤੂੰ ਕਿਹੜੇ ਵੇਲੇ ਕਹਿ ਦੇਵੇਂ ਕਿ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾ ਤੇ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਨਾ ਆਇਆ ਕਰ।

ਜੇ ਪਾਸਿ ਬਹਾਲਹਿ ਤਾ ਤੁਝਹਿ ਅਰਾਧੀ

ਜੇ ਮਾਰਿ ਕਢਹਿ ਭੀ ਧਿਆਈ॥

ਪੰਨਾ - 757

ਜੇ ਡੰਡੇ ਮਾਰ ਕੇ ਮੈਨੂੰ ਕੱਢ ਵੀ ਦੇਵੇਂ, ਫੇਰ ਵੀ ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਧਿਆਵਾਂਗਾ। ਫੇਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਮੈਂ ਉਥੇ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਜੀ ਘੁਰਦੇ ਬਹੁਤ ਨੇ, ਝਿੜਕਾਂ ਬਹੁਤ ਮਾਰਦੇ ਨੇ।

ਜੇ ਲੋਕੁ ਸਲਾਹੇ ਤਾ ਤੇਰੀ ਉਪਮਾ

ਪੰਨਾ - 757

ਜੇ ਲੋਕ ਮੈਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਤੂੰ ਚੰਗੇ ਥਾਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈਂ ਤਾਂ ਤੇਰੀ ਹੀ ਉਪਮਾ ਹੈ; ਜੇ ਮੇਰੀ ਨਿੰਦਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਉਥੇ ਕਿਉਂ ਜਾਂਦਾ ਹੈ? ਉਥੇ ਕੀ ਹੈ? ਫੇਰ ਵੀ ਮਹਾਰਾਜ ਮੈਂ ਛੱਡ ਕੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ -

..... ਜੇ ਨਿੰਦੈ ਤ ਛੋਡਿ ਨ ਜਾਈ॥

ਪੰਨਾ - 757

ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਓਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਹੈ ਦੀਨ-ਦੁਨੀ ਦਾ ਮਾਲਕ -

ਆਪਿ ਨਰਾਇਣੁ ਕਲਾ ਧਾਰਿ ਜਗ ਮਹਿ ਪਰਵਰਿਯਉ॥

ਪੰਨਾ - 1395

ਜਦੋਂ ਆਪੇ ਹੀ ਘਰ ਪੜੀ ਜਾਓ ਤਾਂ ਕੋਈ ਪਤਾ

ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ ਕਿ ਪਾਸ ਹੈ ਜਾਂ ਫੇਲ੍ਹ। ਪਤਾ ਤਾਂ ਉਦੋਂ ਲੱਗਣਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਪੇਪਰ ਪੈਣਾ ਹੈ।

ਸੋ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਅੱਜ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਦੂਰ ਹੋ ਗਏ - ਐਨੀ-ਕੁ ਗੱਲ ਦੇਖ ਕੇ ਹੀ? ਤੁਸੀਂ ਤਕੜੇ ਹੋਵੋ, ਪੁਰਾਣੇ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੇ ਇਤਿਹਾਸ ਯਾਦ ਕਰੋ। ਇਹ ਬਾਜੀ ਤਾਂ ਸਿਰ ਧੜ ਦੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦਾ ਪਿਆਰ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਸਭ ਕੁਝ ਕੁਰਬਾਨ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ।”

ਸੋ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਸਮਝਾਉਂਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਕਸਵੱਟੀ ਲੱਗੀ ਹੋਈ ਹੈ।

*ਜੇ ਸੁਖ ਦੇਹਿ ਤ ਤੁਝਿ ਅਰਾਧੀ ਦੁਖਿ ਭੀ ਤੁਝੈ ਧਿਆਈ॥
ਜੇ ਭੁਖ ਦੇਹਿ ਤ ਇਤ ਹੀ ਰਾਜਾ ਦੁਖ ਵਿਚਿ ਸੁਖ ਮਨਾਈ॥
ਤਨੁ ਮਨੁ ਕਾਟਿ ਕਾਟਿ ਸਭੁ ਅਰਪੀ ਵਿਚਿ ਅਗਨੀ ਆਪੁ ਜਲਾਈ॥*

ਪੰਨਾ - 757

ਡੋਲੋ ਨਾ, ਕਸਵੱਟੀ ਹੈ ਲੱਗੀ ਹੋਈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਮਾਣ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਬਿਲਕੁਲ ਨਹੀਂ, ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਜੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਬਚਦੇ ਹਾਂ, ਨਹੀਂ ਬਚਣਾ ਔਖਾ ਹੈ -

*ਕਬੀਰ ਕਸਉਟੀ ਰਾਮ ਕੀ ਝੂਠਾ ਟਿਕੈ ਨ ਕੋਇ॥
ਰਾਮ ਕਸਉਟੀ ਸੋ ਸਹੈ ਜੋ ਮਰਿ ਜੀਵਾ ਹੋਇ॥*

ਪੰਨਾ - 1366

ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਾਰੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਬਾਬਾ ਬੁੱਢਾ ਜੀ ਵਰਗੇ, ਭਾਈ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਵਰਗੇ, ਭਾਈ ਸਧਾਰਨ, ਭਾਈ ਮਨਸੁਖ, ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ ਵਰਗਿਆਂ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਕਸਵੱਟੀ ਲੱਗੀ ਹੈ ਗੁਰੂ ਦੀ, ਡੋਲੋ ਨਾ।

ਸੋ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਦਸਦੇ ਨੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਆਪਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਥਾਪੜੇ ਲੈਂਦੇ ਰਹੇ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਲਾਲ ਦੇ ਨਾਲ ਰੋਸ਼ਨੀ ਦਾ ਆਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਰਹੇ, ਰਸ ਦਾ ਅਨੰਦ ਮਾਣਦੇ ਰਹੇ। ਹੁਣ ਜਲਾਲ ਦੇ ਕੁਤਕੇ ਵੀ ਖਾਓ। ਉਹ ਵੀ ਕੋਈ ਬੁਰੀ ਬਾਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਡੰਡਾ ਐਨੇ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਵੱਜਦਾ ਹੈ, ਸਹਿ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਬੜਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਸੋ ਆਪ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਦਿਲਾਸਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਇਹ ਗੁਰੂ ਦਾ ਸਾਂਗ ਹੈ, ਭਰਮਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ।

ਸੋ ਏਧਰ ਵੀ ਪਰਚਾ ਬਹੁਤ ਔਖਾ ਪੈ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਜੇ ਮੇਰੇ ਪਿਛੋਂ ਨਹੀਂ ਲਹਿਣਾ ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਮੁਰਦਾ ਖਾਓ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਭਾਈ

ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਡਾਵਾਂਡੋਲ ਨਹੀਂ ਹੋਏ ਪਰ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਤੇ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਪੈਰ ਮਲਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਤੁਰਦੇ ਨਹੀਂ, ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਕਦਮ ਪੁਟਦੇ ਨੇ ਕਿ ਹੈਂ! ਮੁਰਦਾ ਖਾਣਾ ਹੈ? ਕਿਵੇਂ ਖਾਵਾਂਗੇ ਮੁਰਦਾ? ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੇ ਦਿਨਾਂ ਦਾ ਸੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੋਵੇ ਮੁਰਦਾ। ਆਪ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅੰਤਰ ਧਿਆਨ ਹੋ ਕੇ ਨਾਲੇ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਨਾਲੇ ਬੇਨਤੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਰਦੇ ਨੇ-

ਧਾਰਨਾ - ਏਹੋ ਮੇਰੀ ਓ, ਬੇਨਤੀ ਗੁਰਾ -2, 2.

ਮੇਰਾ ਸਿਦਕ ਸਲਾਮਤ ਰਹਿ ਜਾਏ -2, 2.

ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਔਹ ਸਾਹਮਣੇ ਮੁਰਦਾ ਪਿਆ ਹੈ; ਜੇ ਮੇਰੇ ਮਗਰੋਂ ਨਹੀਂ ਹਟਣਾ ਤਾਂ ਅੱਗੇ ਵਧੋ ਤੇ ਮੁਰਦਾ ਖਾਓ। ਸਾਹਮਣੇ ਮੁਰਦਾ ਪਿਆ ਹੈ, ਹੁਣ ਮੁਰਦਾ ਖਲਾਉਣਗੇ, ਗਿਣਤੀ ਆ ਗਈ ਮਨਾਂ ਵਿਚ ਪਰ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ - ਆਪ ਬੇਨਤੀ ਵਿਚ ਆ ਗਏ ਕਿ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਅਸੀਂ ਤੇਰੇ ਸੇਵਕ ਹਾਂ, ਜੋ ਤੈਨੂੰ ਭਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਬਚਨ ਹੀ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਤੇ ਸਾਡਾ ਸਿਦਕ ਸਲਾਮਤ ਰਹਿ ਜਾਵੇ -

ਬਚਨ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰੀ ਕਿ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤੇਰਾ ਬਚਨ ਮੰਨਣਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਨਾ ਮੁਰਦੇ ਖਾਣ ਨਾਲ ਹੈ, ਨਾ ਅੰਨ ਖਾਣ ਨਾਲ ਹੈ। ਤੇਰਾ ਬਚਨ ਜੋ ਹੋ ਗਿਆ, ਅਸੀਂ ਪਾਲਣਾ ਹੈ। ਕਿੰਨਾ ਫਰਕ ਹੈ ਬਚਨ ਵਿਚ; ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਇਹ ਹੁਕਮ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਮੁਰਦੇ ਖਾਓ। ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਬੜਾ ਹੀ ਸੁਖਾਲਾ ਹੁਕਮ ਹੈ -

ਗੁਰ ਸਤਿਗੁਰ ਕਾ ਜੋ ਸਿਖੁ ਅਖਾਏ

ਸੁ ਭਲਕੇ ਉਠਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਧਿਆਵੈ॥

ਸਾਡੇ ਵਾਸਤੇ ਤਾਂ ਬੜਾ ਹੀ ਸੁਖਾਲਾ ਹੁਕਮ ਹੈ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠੋ ਭਾਈ, ਸੁਸਤੀ ਨੂੰ ਤਿਆਗੋ, ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਉਠ ਕੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰੋ। ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਜੋ ਪੰਜ ਪਿਆਰਿਆਂ ਨੇ ਨਾਮ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਜਪੋ ਤੇ ਜਦੋਂ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਬਾਣੀ ਪੜ੍ਹੋ, ਬਹਿੰਦੇ ਉਠਦੇ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਰੱਖੋ, ਗੁਰੂ ਦਇਆਲ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਤੇ ਜੀਵ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦੀ ਏਕਤਾ ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਬਣਾ ਦਏਗਾ ਤੇ ਫੇਰ ਜਿਹੜਾ ਆਪ ਜਪਦਾ ਹੈ ਤੇ ਦੂਸਰਿਆਂ ਨੂੰ ਜਪਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਉਸ ਦੀ ਪਦਵੀ ਐਡੀ ਉਚੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਦੀ ਧੂੜ ਬਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਐਡਾ ਕਰੜਾ ਹੁਕਮ ਤਾਂ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਾਨੂੰ ਕਿ ਮੁਰਦੇ ਖਾਓ ਜਾਂ ਸੀਸ ਦਿਓ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਸਾਨੂੰ ਸਖਤ ਕਸਵੱਟੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਪਾਉਂਦੇ; ਪਾਉਂਦੇ ਤਾਂ ਹਨ, ਬਹੁਤ ਸਖਤ ਹੈ, ਬੜਾ ਔਖਾ ਹੈ ਇਹਨਾਂ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣਾ ਪਰ ਉਹ ਸੁਖਾਲਾ-ਸੁਖਾਲਾ ਹੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਵੀ ਐਨਾ ਔਖਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੰਨਾ ਭਾਈ ਮੰਝ ਨੇ ਮੰਨਿਆ, ਜਿੰਨਾ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੇ ਮੰਨਿਆ। ਐਸਾ ਹੁਕਮ

ਨਹੀਂ ਜਿੰਨਾ ਗੁਰੂ ਅਮਰਦਾਸ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲ ਦਿਨ ਰਾਤ ਜਾਗ ਕੇ ਹੁਕਮ ਮੰਨਿਆ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਬਚਨ ਸੁਣਿਆ—

ਸੁਨ ਸ੍ਰ ਮੁਖ ਤੇ ਬਚਨ ਕੋ ਸ੍ਰੀ ਲਹਿਣਾ ਤਤ ਕਾਲ॥
ਤਤ ਛਿਨ ਮੁਰਦੇ ਢਿਗ ਗਯੋ ਸਤਿਗੁਰ ਬਚਨੰ ਪਾਲ॥
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੁਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 193

ਆਪ ਖੜ੍ਹ ਗਏ ਕੋਲ ਜਾ ਕੇ, ਏਧਰ ਹੋਏ, ਓਧਰ ਹੋਏ। ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਤੇ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਦੂਰ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ, ਨੇੜੇ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਆਪ ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਰਹਿ ਗਏ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੜਕ ਕੇ ਬੋਲੇ, “ਖੜ੍ਹਾ ਕੀ ਕਰਦਾ ਹੈ? ਖਾਂਦਾ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ?”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਤੇਰਾ ਹੁਕਮ ਚਾਹੁੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿਧਰੋਂ ਖਾਵਾਂ?”

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਸਿਰ ਵਲੋਂ ਖਾਹ।”

ਹੋਰ ਸਮੱਸਿਆ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਹੋਰ ਪਾਸੇ ਤਾਂ ਬੁਰਕੀ ਵੱਢੀ ਜਾਏਗੀ ਪਰ ਸਿਰ ਤੇ ਤਾਂ ਵਾਲ ਹੁੰਦੇ ਨੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, “ਠੀਕ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ!” ਜਦੋਂ ਮੁਰਦੇ ਉਧਰੋਂ ਕੱਪੜਾ ਉਤਾਰਿਆ ਤਾਂ -

ਸੇਤ ਸੁ ਬਸਤ੍ਰ ਉਤਾਰਾ ਜਬਹੀ॥
ਦੇਖਿਯੋ ਨੀਰੋ ਕਛੁ ਨਹਿੰ ਤਬ ਹੀ॥
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੁਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 193

ਕੁਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਇਸ ਦੇ ਥੱਲੇ ਤਾਂ -

ਲਖ ਅਸਚਰਜ ਰਹਿਯੋ ਬਿਸਮਾਈ॥
ਧਾਇ ਸਤਿਗੁਰੁ ਪਗ ਲਪਟਾਈ॥
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੁਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 193

ਦੌੜ ਕੇ ਜਾ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ, ਨਾਲੇ ਉਚੀ ਉਚੀ ਰੋਂਦੇ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ, “ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਐਡਾ ਸਾਂਗ ਵਰਤਿਆ ਆਪ ਨੇ। ਸਾਰੀ ਸਿੱਖੀ ਭਰਮਾ ਦਿਤੀ, ਕੋਈ ਵੀ ਨਹੀਂ ਪੂਰਾ ਉਤਰ ਸਕਿਆ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਐਡਾ ਸਾਂਗ?” ਜੇ ਕਿਤੇ ਪਤਾ ਲੱਗ ਜਾਂਦਾ ਕਿ ਐਵੇਂ ਹੀ ਕੱਪੜਾ ਬਣਾ ਕੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੇ ਉਤੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਾਸ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੋਣਾ, ਬਾਕੀ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਹੀ ਪਾਸ ਹੋ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਪਰ ਇਕ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ।

ਕਹਿੰਦੇ, “ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਤੂੰ ਦਇਆਲੂ ਹੈਂ, ਤੂੰ ਕਿਰਪਾਲੂ ਹੈਂ, ਇਮਤਿਹਾਨਾਂ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਤੇ ਬਚਾ ਵੀ ਲਿਆ।”

ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਤੋਂ ਰਿਹਾ ਨਾ ਗਿਆ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਆਪ ਝੁਕੇ, ਦੋਹੇ ਮੋਢਿਆਂ ਤੋਂ

ਫੜ ਕੇ ਲਹਿਣਾ ਜੀ ਨੂੰ ਖੜ੍ਹਾ ਕਰ ਲਿਆ ਤੇ ਘੁਟ ਕੇ ਜੱਫੀ ਦੇ ਵਿਚ ਲੈ ਲਿਆ। ਲੱਭ ਗਿਆ ਟਿਕਾਣਾ ਕਿ ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜੋਤ ਟਿਕਾਵਾਂ। ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਹੈ ਥਾਂ, ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਜੋਤ ਟਿਕਾਵਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਜਾਣਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ।

ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋਈ ਕਿ ਟਿਕਾਣਾ ਮਿਲ ਗਿਆ ਮੈਨੂੰ ਜੋਤ ਟਿਕਾਉਣ ਵਾਸਤੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, “ਲੈ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ! ਤੂੰ ਸਾਡੇ ਅੰਗ ਤੋਂ ਬਣਿਆਂ ਤੇ ਅੱਜ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਅੰਗਦ ਹੋਇਆ ਤੇ ਹੁਣ ਤੇਰੇ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ।”

ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

ਧਾਰਨਾ - ਬਣਾ ਲਿਆ ਆਪਣਾ ਰੂਪ,
ਗੁਰਾਂ ਨੇ ਗੁਰਸਿਖ ਨੂੰ ਗਲ ਲਾ ਕੇ -2, 2.
ਗੁਰ ਉਠਾਇ ਗਰ ਸੰਗ ਲਗਾਯੋ॥
ਕਹਿਯੋ ਕਿ ਅਬ ਅੰਗਦ ਤੂੰ ਥਾਯੋ॥
ਪੁਨਾ ਕਹਯੋ ਮੇਰੇ ਜੋ ਰੂਪਾ॥
ਸੋ ਤੁਮ ਹੈ ਹੋ ਪਰਮ ਸਰੂਪਾ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੁਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 193

ਕਹਿੰਦੇ, “ਲੈ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ! ਲਹਿਣਾ ਖਤਮ ਹੋਇਆ। ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਅੰਗ ਤੋਂ ਤੇਰਾ ਨਵਾਂ ਜਨਮ ਹੋਇਆ ਤੇ ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਅੱਜ ਤੋਂ ਅੰਗਦ ਹੋਇਆ।”

ਜੋਤਿ ਰੂਪਿ ਹਰਿ ਆਪਿ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ ਕਹਾਯਉ॥
ਤਾ ਤੇ ਅੰਗਦ ਭਯਉ ਤਤ ਸਿਉ ਤਤੁ ਮਿਲਾਯਉ॥

ਪੰਨਾ - 1408

ਘਾਲਣਾ ਘਾਲੀ, ਪਦਵੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਗਈ। ਸੋ ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੀ ਜਿਹੜੀ ਘਾਲ ਸੀ ਉਹ ਕੋਈ ਖਿਝਣ ਵਾਲੀ, ਰੋਣ ਵਾਲੀ, ਨਿਰਾਸ਼ਾ ਵਾਲੀ ਵਾਲੀ ਘਾਲ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਉਹ ਆਸ਼ਾਵਾਦੀ ਘਾਲ ਸੀ, ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਕਰਦੇ ਸਨ। ਕਦੇ ਓਲਾਂਭਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦੇ, ਕਦੇ ਸ਼ਿਕਵਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰਦੇ ਕਿ ਮੈਂ ਥੱਕ ਗਿਆ ਮਹਾਰਾਜ; ਆਪ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ! ਮੈਂ ਆਪ ਤੋਂ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਮੈਂ ਆਪ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਕੇ ਜੀਉਂਦਾ ਹਾਂ।”

ਸੋ ਆਪ ਦੀ ਘਾਲ, ਮਰਦਾਂ ਵਾਲੀ ਸੀ। ਐਸਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ ਬਾਣੀ ਦਾ -

ਗੁਰਸਿਖਾ ਕੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਮਨਮੁਖ ਥੀਏ ਪਰਾਲੀ॥
ਪਏ ਕਬੁਲੁ ਖਸੰਮ ਨਾਲਿ ਜਾਂ ਘਾਲ ਮਰਦੀ ਘਾਲੀ॥

ਪੰਨਾ - 967

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਮਰਦਾਂ ਵਾਲੀ ਘਾਲ ਘਾਲੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਪਰਵਾਣ ਹੋ ਗਏ। ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਮਿਲਿਆ। ਸਾਰਾ ਸੰਸਾਰ ਨਿਗ੍ਰਾ ਮਾਰ ਕੇ ਟੋਲਿਆ (ਲੱਭਿਆ) ਪਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਮਿਲ ਗਿਆ ਤੇ ਸਿੱਖ ਵੀ ਉਹ ਮਿਲਿਆ ਜਿਹੜਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਹੋਇਆ।

ਆਪ ਹੀ ਮਸਤਕ ਨਿਵਾਉਂਦੇ ਨੇ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਅੰਗਦ ਜੀ! ਹੁਣ ਤੂੰ ਤੇ ਮੈਂ ਇਕ ਹੋ ਗਏ। ਪਿਆਰ ਦੇ ਨਾਲ ਗੰਢ ਪੈ ਗਈ, ਖੁਸ਼ਕ ਗਿਆਨ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਪਈ। ਤੇਰੇ ਵਿਚ ‘ਮੈਂ’ ਖਤਮ ਹੋ ਗਈ, ਹੁਣ ਤੇਰੀ ‘ਮੈਂ’ ਮੇਰੀ ‘ਮੈਂ’, ਤੇਰੀ ‘ਤੂੰ’ ਮੇਰੀ ‘ਤੂੰ’। ਹੁਣ ਤੂੰ ਤੇ ਮੈਂ ਦੋਵੇਂ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ।” ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਤੇਰਾ ਵਸਿਆ ਪਿਆਰ ਹਿਰਦੇ ਮੇਰੇ,
ਤੂੰ ਤੂੰ ਮੈਂ ਮੈਂ ਵਿਚੋਂ ਹਟ ਗਈ -2, 2.

ਕਹਿੰਦੇ, “ਅੰਗਦ ਜੀ! ਤੇਰੇ ਤੇ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਫਰਕ ਏਹੀ ਸੀ ਕਿ ਤੇਰੇ ਵਿਚ ਜਿਹੜੀ ਤੇਰੀ ‘ਮੈਂ’ ਸੀ, ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਸੀ ਆਉਣ ਦਿੰਦੀ।”

ਹਉ ਹਉ ਮੈ ਮੈ ਵਿਚਹੁ ਖੋਵੈ॥
ਦੂਜਾ ਮੈਟੈ ਏਕੋ ਹੋਵੈ॥ ਪੰਨਾ - 943

ਕਹਿੰਦੇ, “ਅੰਗਦ ਜੀ! ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਤੂੰ ਸਦਾ ਹੀ ਵਸਦਾ ਹੈਂ ਤੇ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਸਦਾ ਹੀ ਵਸਦਾ ਹਾਂ।

ਅਭੇਦ ਭਗਤ ਮੇਰੀ ਕਰੀ, ਮੈ ਮਨ ਤੁਮਾਰਾ ਢੋਰ।

ਭੇਦ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਭਗਤੀ ਕਰ ਲਈ, ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਸਮਾਅ ਗਿਆ।

ਅਬ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਅੰਗ ਤੇ ਭਇਆ।
ਤੁਮ ਲਹਿਨਾ ਮੈਂ ਦੇਨ ਦਇਆ।

ਤੇਰਾ ਨਾਉਂ ਲਹਿਣਾ ਸੀ, ਮੈਂ ਤੈਨੂੰ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਹੁਣ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਅੰਗ ਤੋਂ ਬਣ ਗਿਆ।

ਕਹਯੋ ਜੁ ਮੇਰੇ ਅਹੈ ਸਰੂਪਾ॥
ਸੋ ਤੁਮ ਰੂ ਹੈ ਪਰਮ ਅਨੂਪਾ॥

ਸਾਖੀ 58-59, ਮਹਿਮਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼

ਜਿਹੜਾ ਮੇਰਾ ਉਪਮਾ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਸਰੀਰ ਸੀ ਉਹ ਹੁਣ ਤੇਰਾ ਸਰੂਪ ਬਣ ਗਿਆ। ਮੈਂ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਾਂ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਬਹੁਤ ਸੀ ਲੱਖਾਂ ਦੀ, ਕਰੋੜਾਂ ਦੀ ਤਦਾਦ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ। ਖੁਸ਼ੀ ਹੈ ਮੇਰੇ ਮਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕਿ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਬੀਜ ਰਹਿ ਗਿਆ।

ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ। ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ

ਕਿ ਅੰਗਦ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖੀ ਦੀ ਪੱਤ ਰੱਖ ਲਈ। ਮੈਂ ਐਡੀ ਉੱਚੀ ਹੀ ਸਿੱਖੀ ਚਾਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਓਹ ਥਾਂ ਭਾਲਦਾ ਸੀ ਜਿਸ ਗੁਰਸਿਖ ਦੇ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਮੈਂ ਆਪਣੀ ਪੂਰਨ ਜੋਤ ਟਿਕਾ ਸਕਾਂ।

ਸਭ ਸਿੱਖਨ ਕੀ ਰਾਖੀ ਟੇਕਾ॥
ਹਿਰਦੈ ਪੂਰਨ ਤੁਮਰ ਬਿਬੇਕਾ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੁਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 193

ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਟੇਕ ਰੱਖੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਮੇਰੀ ਵੀ ਟੇਕ ਸਭ ਸਿੱਖਾਂ ਤੇ ਸੀ ਪਰ ਤੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਸੀ।

ਭਾ ਅਵਲੰਬ ਭਲੇ ਜਗ ਤਾਰਨ॥
ਸਭ ਸਿੱਖਨ ਜਮ ਜਾਲ ਨਿਵਾਰਨ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੁਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 193

ਅੰਗਦ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਹੁਣ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਜਮਾਂ ਦੇ ਜਾਲ ਕਟਣ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਹੋ ਗਏ।

ਤੁਝ ਸਮਾਨ ਜਗ ਅਵਰ ਨ ਲਖਿਓ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੁਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 193

ਬੜਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹਾਂ। ਸਾਰੇ ਸੰਸਾਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇਰੇ ਵਰਗਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਸਿੱਖ ਲੱਭਿਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੈਨੂੰ।

ਨੀਕੇ ਸਿੱਖੀ ਬੀਰਜ ਰਖਿਯੋ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੁਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 193

ਬਹੁਤ ਚੰਗਾ ਹੋਇਆ ਤੁਸੀਂ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਬੀਜ ਰੱਖ ਲਿਆ।

ਤਾਉ ਕਸੌਟੀ ਉਤਰਿਓ ਪੂਰਾ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੁਰ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 193

ਕਿੰਨੀਆਂ ਕਸਵੱਟੀਆਂ ਲੱਗੀਆਂ ਨੇ, ਕਿੰਨੇ ਤਾਉ ਦਿੱਤੇ ਨੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਸਹਿਣੀ ਬਹੁਤ ਔਖੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ -

ਰਾਮ ਕਸਉਟੀ ਸੋ ਸਹੈ ਜੋ ਮਰਿ ਜੀਵਾ ਹੋਇ॥

ਪੰਨਾ - 1366

ਦੂਜਾ ਤਾਂ ਸਹਿ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ ਤੇ ਕਸੌਟੀਆਂ ਦੇ ਉਤੇ ਉਤਰਿਆ ਹੈਂ ਤੂੰ ਪੂਰਾ।

ਬਾਰਹਿ ਬਨੀ ਭਯੋ ਸੋ ਰੂਰਾ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੁਰ
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 193

ਤੇ ਹੁਣ ਤੂੰ ਸ਼ੁਧ ਸੋਨਾ, ਬਾਰਾਂ ਬੰਨੀ ਦਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਉਹ ਬਣ ਗਿਆ। ਕਸਵੱਟੀ ਦੇ ਤਾਉ ਸਹੇ - ਇਕ ਨਹੀਂ, ਸਾਰੇ ਹੀ - ਜਿੰਨਾ ਚਿਰ ਸੇਵਾ ਕਰੀ।

ਮਨੁ ਰਾਮਿ ਕਸਵਟੀ ਲਾਇਆ ਕੰਚਨੁ ਸੋਵਿੰਨਾ॥

ਪੰਨਾ - 448

ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੇ ਨਾਲ ਮਨ ਲੱਗ ਗਿਆ, ਕਸਵੱਟੀਆਂ ਸਹੀਆਂ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਬਾਰਾਂ ਵੰਨੀ ਦਾ

ਸੋਨਾ ਬਣ ਗਿਆ।

ਕਹਿੰਦੇ, “ਅੰਗਦ ਜੀ! ਹੁਣ ਮੰਗੋ ਮੈਥੋਂ ਕੀ ਕੁਝ ਮੰਗਦੇ ਹੋ? ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਐਸੀ ਨਹੀਂ ਜੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਨਾ ਦੇ ਸਕਾਂ।”

ਹੱਥ ਜੋੜ ਲਏ ਆਪ ਨੇ, ਕਹਿੰਦੇ, “ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਕਲਜੁਗ ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ, ਮਿਹਰ ਕਰੋ, ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਸਿਖ ਚਲੇ ਗਏ, ਕਸਵੱਟੀ ਵਿਚ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਉਤਰੇ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਨੰਬਰ ਤਾਂ ਉਹਨਾਂ ਨੇ ਵੀ ਲਏ ਹੋਏ ਨੇ, ਆਪ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਰਿਆਇਤੀ ਪਾਸ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਕਰ ਦਿਓ।”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਲੈ ਗੁਰਸਿਖਾ! ਤੂੰ ਜੋ ਕਰੇਂ; ਠੀਕ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਸਿੱਖ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਦੇ ਨੰਬਰ ਘੱਟ ਨੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਵੱਧ ਨੇ। ਤੂੰ ਪੂਰਾ ਰਿਹਾ, ਜਾਹ! ਤੇਰੇ ਕਰੇ ਮੈਂ ਸਾਰੇ ਬਖਸ਼ ਦਿੱਤੇ।”

ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਹੋਈਆਂ, ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਉਦਾਸ ਨਾ ਹੋਵੋ, ਇਕ ਅੰਕ ਦਾ ਹੀ ਫਰਕ ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ ਸਾਰਾ। ਆ ਤਾਂ ਗਏ ਤੁਸੀਂ, ਪਰ ਨੇੜੇ ਖੜ੍ਹ ਗਏ, ਪੈਰ ਦੱਬ ਲਿਆ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ। ਹੁਣ ਇਹ ਹੋਇਆ ਕਰੇਗਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਤਖਤ ਤੇ ਬੈਠਿਆ ਕਰੇਗਾ, ਬੈਠੇਗਾ ਸਿੱਖ ਹੀ ਤਖਤ ਦੇ ਉਤੇ, ਤੇ ਗੁਰੂ ਸਿਖ ਦੇ ਅੱਗੇ ਨਿਵੇਗਾ, ਨਿਵ ਕੇ ਤਖਤ ਤੇ ਬਿਠਾਏਗਾ ਤੇ ਉਸ ਦੇ ਮੱਥੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਟਿੱਕਾ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਂਦੇ, ਉਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਨੀ, ਗੁਰਿਆਈ ਦਾ ਟਿੱਕਾ ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਲਾਉਣਾ ਹੈ ਹਮੇਸ਼ਾ। ਸੋ ਇਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਜਦੋਂ ਦੇਖੀਆਂ ਤਾਂ ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ ਜੀ ਨੇ, ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਨੇ, ਭਾਈ ਸਧਾਰਨ ਜੀ ਨੇ, ਭਾਈ ਦੁਨੀ ਚੰਦ, ਭਾਈ ਕਮਲੀਏ ਨੇ ਤੇ ਹੋਰ ਜਿੰਨੇ ਮੁਖੀ ਸਿੱਖ ਸਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੀ ਚਾਓ ਆਇਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਅਸੀਂ ਵੀ ਨਾਲ ਹੀ ਰਿਹਾ ਕਰੀਏ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ। ਇਹ ਤਾਂ ਪਰਛਾਵੇਂ ਵਾਂਗ ਲੱਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਅਸੀਂ ਘੋਲ ਕਰ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਸੋ ਓਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਆਪ ਨੇ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਜਦੋਂ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪਾਂ ਨਾਲ ਚੌਲਿਆ ਕਰੀਏ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ। ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲੇ ਉਠੇ, ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਨੂੰ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਸਾਰੇ ਪਿਛੇ ਪਿਛੇ ਨੇ। ਪੰਦਰਾਂ ਵੀਹ ਗੁਰਸਿਖ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ, ਤੇ ਅੱਗੇ ਜਾ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਰਾਵੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਚਲੇ ਗਏ। ਅਚਾਨਕ ਇਕ ਬੜੀ ਭਾਰੀ ਹਨ੍ਹੇਰੀ ਉਠੀ। ਬੱਦਲ ਬਹੁਤ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਿਸ਼ਕ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਜ਼ਮੀਨ ਨੂੰ ਚੱਟ ਰਿਹਾ ਹੈ ਤੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਗੜ੍ਹੇ ਪੈਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਗੁਰਸਿਖ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਆਏ ਸਨ, ਭੱਜ ਕੇ ਦਰਖਤਾਂ ਦੇ ਥੱਲੇ ਚਲੇ ਗਏ ਪਰ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ

ਇਕ ਟਕ ਲਾਈ ਹੋਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਵੱਲ ਦੇਖ ਰਹੇ ਨੇ। ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਗੜ੍ਹਿਆਂ (ਔਲਿਆਂ) ਦੇ ਵਿਚ ਦਬਦੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਐਨੇ ਗੜ੍ਹੇ ਪੈ ਗਏ ਤਾਂ ਆਪ ਪਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਛੇਤੀ ਨਾਲ ਨਿਕਲੇ ਤੇ ਆ ਕੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਅੰਗਦ ਜੀ! ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਬ੍ਰਿਛਾਂ ਦੇ ਥੱਲੇ ਚਲੇ ਗਏ, ਤੁਸੀਂ ਕਿਉਂ ਨਾ ਗਏ? ਤੁਸੀਂ ਇਥੇ ਹੀ ਕਿਉਂ ਬੈਠੇ ਰਹੇ? ਕਹਿੰਦੇ, ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ!

ਜਗਤ ਮੋ ਕਿਸੀ ਬਿਰਛ ਨਾਲ ਅਰਥ ਨਹੀਂ ਰਹਾ॥

ਸਾਡਾ ਕੋਈ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਬ੍ਰਿਛ ਨਾਲ।

ਜਿਸ ਚਰਨੋਂ ਸੇ ਪਰਯੋਜਨ ਹੈ ਤਿਸ ਕੇ ਅੰਗ ਬੈਠਾ ਹਾਂ॥

ਮੇਰਾ ਤਾਂ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਤੇਰੇ ਚਰਨ ਕਮਲ ਨੇ, ਮੈਂ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬੈਠਾ ਹਾਂ ਤੇ ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਿਸੇ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਪਰਵਾਹ। ਸਰੀਰ ਚਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਾਵੇ ਪਰ ਮੈਂ ਤੇਰੇ ਦਰਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਨਹੀਂ ਜੀਉਂਦਾ ਰਹਿ ਸਕਦਾ।

ਦਰਸਨੁ ਦੇਖਿ ਪਤੰਗ ਜਿਉ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਵੈ।

ਸਬਦ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਮਿਰਗ ਜਿਉ ਅਨਹਦ ਲਿਵ ਲਾਵੈ।

ਸਾਧ ਸੰਗਤਿ ਵਿਚਿ ਮੀਨੁ ਹੋਇ ਗੁਰਮਤਿ ਸੁਖ ਪਾਵੈ।

ਚਰਣ ਕਵਲ ਚਿਤਿ ਭਵਰੁ ਹੋਇ ਸੁਖ ਰੈਣਿ ਵਿਹਾਵੈ।

ਗੁਰ ਉਪਦੇਸੁ ਨ ਵਿਸਰੈ ਬਾਬੀਹਾ ਧਿਆਵੈ।

ਪੀਰ ਮੁਰੀਦਾਂ ਪਿਰਹੜੀ ਦੁਬਿਧਾ ਨ ਸੁਖਾਵੈ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 27/14

ਕਹਿੰਦੇ, “ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਫੇਰ ਹੁਣ ਐਸ ਵੇਲੇ ਕੌਣ ਪੜ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ?”

ਸੋ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਫਰਕ ਹੈ ਸਾਡੇ ਵਿਚ, ਸਚ ਮੁਚ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਇਹ ਬਾਤ ਨਹੀਂ। ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਨੱਠ ਕੇ ਦਰਖਤਾਂ ਥੱਲੇ ਹੋ ਗਏ। ਸਾਡੀ ਲਿਵ ਤਾਂ ਇਹ ਨਾ ਰਹੀ ਜੋ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੀ ਰਹੀ। ਇਹ ਤਾਂ ਇਕ ਟੱਕ ਦੇਖਦੇ ਰਹੇ, ਗੜ੍ਹੇ ਵਰ੍ਹਦੇ ਰਹੇ, ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਗੜ੍ਹੇ ਵੀ ਪੈ ਰਹੇ ਨੇ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਮਨ ਵਿਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੁਸ਼ੀ ਹੋ ਗਈ। ਕਿਹੜੇ ਗੁਣ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਰਕੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਰਿਝਾਅ ਲਿਆ ਇਹਨਾਂ ਨੇ - ਗੁਰੂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੂੰ।

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਛੋਟੀ ਕੁਟੀਆ ਵਿਚ ਪਏ ਨੇ। ਬਾਹਰ ਛਾਛੜੇ ਦਾ ਮੀਂਹ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਕੰਧਾਂ ਕੱਚੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਜਿਥੇ ਸ਼ਤੀਰ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਉਥੇ ਚੋਆ ਪੈ ਕੇ ਕੰਧ ਥੱਲੇ ਨੂੰ ਜਾਣ ਲੱਗ ਗਈ। ਜਿਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਇਕ ਦਮ ਦਰਵਾਜ਼ੇ ਦੇ ਅੱਗੇ ਆਏ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸ਼ਤੀਰ ਗਿਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਕਿੰਟ ਨਹੀਂ ਲਾਇਆ, ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸੀਸ ਹੇਠਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤਾ, ਸਾਰੀ

ਰਾਤ ਖੜ੍ਹੇ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਹੋਇਆ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਏ ਤਾਂ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਕੰਧ ਗਿਰ ਰਹੀ ਹੈ ਤੇ ਮੀਂਹ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਹੋਰ ਵੀ ਸਾਰੇ ਗੁਰਸਿਖ ਆ ਗਏ ਤੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਵੀ ਆ ਗਏ, ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਜੀ ਵੀ ਆ ਗਏ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪਿਆਰਿਓ! ਅੰਗਦ ਜੀ ਕਦੋਂ ਕੁ ਦੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ?

ਕਹਿੰਦੇ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਮੀਂਹ ਤਾਂ ਰਾਤ ਦਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲ ਪੈ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਾਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਦੋਂ ਦੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ।”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਇਉਂ ਕਰੋ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਤੀਰ ਥੱਲਿਓ ਕੱਢੋ ਤੇ ਹੁਣ ਕੰਧ ਬਣਾ ਲਓ। ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ! ਕੰਧ ਬਣਾ ਲਓ।”

ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਬੱਦਲ ਹੋਇਆ ਪਿਆ ਹੈ, ਕੰਧ ਗਿੱਲੀ ਹੈ, ਗਾਰਾ ਬਹੁਤ ਗਿੱਲਾ ਪਾਣੀ ਵਰਗਾ ਪਤਲਾ ਹੈ, ਕੰਧ ਕਿਵੇਂ ਬਣ ਜਾਏਗੀ? ਦਿਨ ਚੜ੍ਹੇਗਾ, ਹਿਸਾਬ ਲਾਵਾਂਗੇ; ਹੁਣ ਰਾਤ ਨੂੰ ਹੀ ਕੰਧ ਬਣਾ ਲਈਏ?”

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਕਿਤੇ ਗਿਰ ਨਾ ਜਾਵੇ।”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਤੁਹਾਨੂੰ ਤਾਂ ਵਹਿਮ ਹੋ ਗਿਆ। ਜੇ ਗਿਰ ਜਾਏਗੀ ਤਾਂ ਕੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ? ਮਾੜੀ ਜਿਹੀ ਕੋਠੜੀ ਹੀ ਹੈ, ਫੇਰ ਬਣਾ ਲਵਾਂਗੇ।”

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਲਖਮੀਦਾਸ! ਤੁਸੀਂ ਬਣਾ ਦਿਓ।”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਪਿਤਾ ਜੀ!! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਗੱਲਾਂ ਹੀ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕਰਦੇ ਹੋ। ਹੁਣ ਕੋਈ ਵੇਲਾ ਹੈ ਕੰਧ ਬਣਾਉਣ ਦਾ? ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਜਿਹੜੀ ਗੱਲ ਕਹੀ ਹੈ, ਉਹ ਸੱਚੀ ਹੀ ਹੈ। ਕਿਉਂ ਭਾਈ ਗੁਰਸਿਖੋ! ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਤੁਹਾਡਾ?”

ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਠੀਕ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਇਹ। ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹ ਆਏਗਾ, ਗਾਰਾ ਆਠਰ ਜਾਏਗਾ, ਫੇਰ ਕੰਧ ਬਣਾ ਲਵਾਂਗੇ।”

ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ, “ਕਹਿੰਦੇ, “ਪੁਰਖਾ! ਕੀ ਵਿਚਾਰ ਹੈ?”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੀ ਤਾਂ ਕੋਈ ਵਿਚਾਰ ਨਹੀਂ, ਜੋ ਆਪ ਦੀ ਰਜ਼ਾਮ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਲਈ ਓਹੀ ਧੰਨ ਹੈ। ਇਹ ਧਰਮ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ, ਮਹਾਰਾਜ! ਇਸ ਨੂੰ ਦੇਰ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ।”

ਨਹ ਬਿਲੰਭ ਧਰਮ ਬਿਲੰਬ ਪਾਪ॥ ਪੰਨਾ - 1354

ਧਰਮ ਕਰਨ ਨੂੰ ਨਾ ਦੇਰ ਲਾਓ, ਪਾਪ ਕਰਨ ਨੂੰ ਲਾਓ -

ਦ੍ਰਿੜਤ ਨਾਮ ਤਜੰਤ ਲੋਭ॥ ਪੰਨਾ - 1354

ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਕਰੋ ਨਾਮ ਨੂੰ ਤੇ ਛੱਡ ਦਿਓ ਲੋਭ ਨੂੰ -

ਸਰਣਿ ਸੰਤੰ ਕਿਲਬਿਖ ਨਾਸੰ.....॥

ਪੰਨਾ - 1354

ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸਰਨ ਜਾਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ -

..... ਪ੍ਰਾਪਤੰ ਧਰਮ ਲਖਿਣ॥ ਪੰਨਾ - 1354

ਧਰਮ ਦੇ ਲੱਖਣ ਸੰਤਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁੰਦੇ ਨੇ -

ਨਾਨਕ ਜਿਹ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ ਮਾਧਵ॥ ਪੰਨਾ - 1354

ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਕੰਧ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗ ਗਏ। ਬੜੀ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਆਪ ਨੇ ਕੰਧ ਬਣਾਈ। ਜਦੋਂ ਕੰਧ ਬਣ ਗਈ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਭਾਈ ਅੰਗਦ! ਆਹ ਤਾਂ ਤੂੰ ਵਿੰਗੀ-ਤੜਿੰਗੀ ਜਿਹੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੀ, ਢਾਹ ਦੇ ਏਸਨੂੰ।” ਆਪ ਨੇ ਢਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਫੇਰ ਬਣਾਉਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ ਪੂਰੀ ਬਣ ਗਈ, ਉਪਰ ਤੱਕ ਕੰਧ ਚਲੀ ਗਈ, ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਆਹ ਵਿਚੋਂ ਕੁੱਥੀ ਹੈ, ਢਾਹ ਦੇ।”

ਢਾਹ ਦਿੱਤੀ। ਤੀਸਰੀ ਵਾਰੀ ਫੇਰ ਬਣਾਉਣ ਲੱਗ ਗਏ, ਫੇਰ ਢੁਹਾ ਦਿੱਤੀ। ਜਦੋਂ ਚੌਥੀ ਵਾਰੀ ਬਣਾਈ ਤਾਂ ਸਿਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਪਿਤਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਵੀ ਖਹਿੜੇ ਪੈ ਗਏ। ਕੋਈ ਰਾਜ ਲੈ ਆਵਾਂਗੇ, ਉਹ ਬਣਾ ਦਏਗਾ। ਵਿਚਾਰਾ ਤੜਕੇ ਦਾ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ; ਪਹਿਲਾਂ ਸ਼ਤੀਰ ਹੇਠ ਖੜ੍ਹਾ ਰਿਹਾ, ਹੁਣ ਕੰਧ ਬਣਾਈ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਮਲਕ ਜਿਹੇ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਢਾਹ ਦੇ, ਇਹ ਤਾਂ ਚੰਗੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਹ ਢਾਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਫੇਰ ਗਾਰਾ ਪਰ੍ਹੇ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇੱਟਾਂ ਪਰ੍ਹੇ ਕਰਦਾ ਹੈ; ਕਿੰਨਾ ਔਖਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਸਵੇਰੇ ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਜਾਏਗਾ, ਆ ਜਾਣਗੇ ਗੁਰਸਿਖ ਸਾਰੇ, ਹੱਥ-ਹੱਥੀ ਬਣਾ ਦਿਆਂਗੇ। ਚੌਥੀ ਵਾਰ ਜਦੋਂ ਬਣਾਈ ਤਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਢਾਹ ਦੇ ਇਹ ਵੀ।”

ਜਾ ਕੇ ਚਰਨ ਫੜ ਲਏ, “ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਕਿੱਡੀ ਮੇਰੇ ਵਿਚ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਆਪ ਦਾ ਬਚਨ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਰਿਹਾ। ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਮੈਨੂੰ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇਵੋ, ਜਿਹੋ ਜਿਹੀ ਕੰਧ ਤੁਸੀਂ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹੋ ਮੈਂ ਓਹੋ ਜਿਹੀ ਬਣਾ ਦੇਵਾਂ। ਮੈਂ ਤਾਂ ਅਤਿ ਮੂਰਖ ਹਾਂ, ਮੇਰੇ ਤੇ ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ।”

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਏ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ, “ਪਿਆਰਿਓ! ਸਾਡਾ ਕੰਧ ਬਣਾਉਣ ਤੱਕ ਮਤਲਬ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਜੋ ਸਾਡਾ ਮਤਲਬ ਸੀ ਉਹ ਤੁਸੀਂ ਸਮਝ ਲਿਆ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ।”

ਦਿਨ ਚੜ੍ਹ ਗਿਆ ਤਾਂ ਮਾਤਾ ਸੁਲੱਖਣੀ ਜੀ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਤੇ ਇਹ ਵੀ ਗੱਲਾਂ ਚੱਲ ਪਈਆਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗੱਦੀ ਦੇ ਦੇਣੀ ਹੈ। ਬੜੀ ਚਿੰਤਾ ਮਨ ਵਿਚ ਜਾਗੀ, ਮਮਤਾ ਜਾਗ

ਪਈ, ਦੋਹਾਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਲੈ ਕੇ ਆਪ ਆ ਗਏ।

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਸਾਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਤੁਸੀਂ ਪੁੱਤਰਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਨਹੀਂ ਕਰੀ, ਉਦਾਸੀਆਂ ਵਿਚ ਰਹੇ ਹੋ। ਇਹ ਪੁੱਤਰ ਜਿਵੇਂ ਪਲੇ ਨੇ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਤੇ ਜਦੋਂ ਹੁਣ ਕੁਝ ਦੇਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੱਕ ਤੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵਾਂਝੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।”

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਭਲੀਏ! ਇਹ ਤਾਂ ਕਰਤਾਰ ਦੇ ਹੱਥ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਹੈ, ਮੇਰੇ ਹੱਥ ਦੀ ਚੀਜ਼ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਉਸ ਕਸਵੱਟੀ ਤੇ ਪੂਰੇ ਨਹੀਂ ਉਤਰ ਰਹੇ, ਮੈਂ ਕੀ ਕਰਾਂ?”

ਸਾਰੇ ਗੁਰਸਿੱਖ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਏਨੇ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਸਾਰਾ ਚੂਹਾ ਲੈ ਕੇ, ਬਿੱਲੀ ਧਰਮਸ਼ਾਲਾ ਵਿਚ ਵੜ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਅੱਗੇ ਦੀ ਲੰਘਣ ਲੱਗੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਡਰਾਈ, ਦਬਕਾ ਮਾਰਿਆ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਮੂੰਹ ਵਿਚੋਂ ਚੂਹਾ ਗਿਰ ਗਿਆ। ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ, ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਜੀ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਮਾਤਾ ਜੀ ਵੀ ਕੋਲ ਬੈਠੇ ਨੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਬੇਟਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ! ਆਹ ਚੂਹੇ ਨੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟ ਦੇ ਜਰਾ। ਇਥੇ ਚੰਗਾ ਨਹੀਂ ਲਗਦਾ।”

ਕਹਿੰਦਾ, “ਪਿਤਾ ਜੀ! ਮੁਰਦੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਉਈਂ ਹੱਥ ਲਾਉਣਾ ਮਾੜਾ ਹੈ। ਜੇ ਆਦਮੀ ਵੀ ਮਰ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਹੱਥ ਨਹੀਂ ਲਾਈਦਾ, ਇਹ ਤਾਂ ਚੂਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਹੱਥ ਲਾ ਦੇਵਾਂ?”

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਬੇਟਾ! ਤੂੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਸੁੱਟ ਦੇ।”

ਕਹਿੰਦਾ, “ਹੁਣ ਮੇਰਾ ਹੱਥ ਲੁਆਉਣਾ ਹੈ ਪਿਤਾ ਜੀ ਚੂਹੇ ਨੂੰ? ਆਹ ਸਿੱਖ ਬੈਠੇ ਨੇ, ਮੈਂ ਮਾਰ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਆਵਾਜ਼ ਕਿਸੇ ਨੂੰ।”

ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਆ ਗਏ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਪੁਰਖਾ! ਆਹ ਚੂਹਾ ਪਿਆ ਹੈ।”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਅੱਛਾ! ਸਤਿ ਬਚਨ ਮਹਾਰਾਜ।”

ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਚੁਕਿਆ ਤੇ ਚੁੱਕ ਕੇ ਬਾਹਰ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ -

‘ਮੂਲੇ ਸੁੱਤਾ! ਪਿਖਹੁ ਮਨ ਗੁਨੀਏ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪੰਨਾ - 1198

ਮੂਲੇ ਸੁੱਤਾ ਕਿਉਂਕਿ ਮੂਲੇ ਦੀ ਲੜਕੀ ਸੀ ਮਾਤਾ ਸੁਲਖਣੀ ਜੀ। ਕਹਿੰਦੇ ਦੇਖ, ਨਾਲੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੁਣ ਤੂੰ ਗਿਣਤੀ ਕਰ -

ਏ ਨਿਜ ਸੁਤ ਸੋ ਪਰਸੁਤ ਜਨੀਏ।

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪੰਨਾ - 1198

ਹੁਣ ਇਸ ਨੂੰ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਪੁੱਤਰ ਸਮਝਾਂ ਜਾਂ ਪਰਾਇਆ ਸਮਝਾਂ? ਤੇਰੇ ਪੁੱਤਰ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਆਖੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲਗਦੇ ਤੇ ਭਾਲਦੇ ਨੇ ਗੁਰਗੱਦੀ। ਹਉਂ ਰਹਿਤ ਜਿਸ ਦਾ ਹਿਰਦਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਉਹ ਨੀਵਾਂ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ; ਜਿਹੜਾ ਨੀਵਾਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਉਥੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਂਦੀ ਹੈ।

ਨਹਿੰ ਕਿਸਹੂੰ ਕੇ ਕਰ ਬਿਖੈ ਸਭਿ ਕਰਤਾਰ ਅਧੀਨ।

ਜਿਸ ਪਰ ਕਰੁਨਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਹੈ ਤਿਨਹਿ ਬਸਤੁ ਇਹ ਲੀਨਿ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪੰਨਾ - 1198

ਜਿਸ ਦੇ ਉਤੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੋ ਗਈ ਕਰਤਾਰ ਦੀ, ਉਹ ਇਸ ਚੀਜ਼ ਨੂੰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪਰਖ ਤੇ ਪਰਖ ਹੁੰਦੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਦੂਸਰੀ ਪਰਖ ਵੇਲੇ ਫੇਰ ਸਾਰਿਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਤੁਰੇ ਜਾ ਰਹੇ ਨੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ, ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਜੀ ਵੀ ਨੇ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਵੀ ਦੇਖ ਰਹੇ ਨੇ, ਹੋਰ ਗੁਰਸਿੱਖ ਵੀ ਨੇ ਸਾਰੇ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕੋਲ ਇਕ ਬਹੁਤ ਸੋਹਣੇ ਪੱਥਰ ਦਾ ਕਟੋਰਾ ਸੀ। ਜਿਥੇ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਕੇ ਸਾਰਾ ਪਾਣੀ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹਦਾ ਸੀ - ਗੰਦਾ ਪਾਣੀ, ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਕਟੋਰਾ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ।

ਇਕ ਦਮ ਕਿਹਾ, “ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ! ਕਟੋਰਾ ਕੱਢੋ, ਛੇਤੀ।”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੀ ਜੂਠ ਇਥੇ ਆਉਂਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਖੁੱਕਦਾ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੁਝ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਆਹ ਗੰਦਾ ਪਾਣੀ ਹੈ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਵੜ ਜਾਵਾਂ? ਮੇਰਾ ਸਰੀਰ ਅਪਵਿਤਰ ਹੋ ਜਾਏਗਾ ਸਾਰਾ, ਬਸਤਰ ਖਰਾਬ ਹੋ ਜਾਣਗੇ।”

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਬੇਟਾ ਲਖਮੀ ਦਾਸ! ਤੁਸੀਂ ਕੱਢੋ।”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਪਿਤਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਹੋ ਜਿਹੜੀਆਂ ਮੰਨੀਆਂ ਹੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ; ਉਸ ਦਿਨ ਚੂਹੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਦੇ ਸੀ, ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਕਟੋਰੇ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਲੱਗ ਗਏ। ਕਟੋਰੇ ਘਰ ਥੋੜ੍ਹੇ ਪਏ ਨੇ? ਕਿੰਨੇ ਹੀ ਪਏ ਨੇ, ਕਢਾ ਦਿਆਂਗੇ ਫੇਰ। ਕੀ ਫਰਕ ਪੈਂਦਾ ਹੈ? ਫੇਰ ਕੋਈ ਚੀਜ਼ ਲਿਆਵਾਂਗੇ ਉਸ ਦੇ ਨਾਲ ਕੱਢ ਲਵਾਂਗੇ। ਕੰਡਾ ਲੈ ਆਵਾਂਗੇ, ਕੁੰਡੇ ਨਾਲ ਕੱਢ ਲਵਾਂਗੇ।”

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਕੱਢ ਦਿਓ।”

ਘੜਮ ਦੇ ਕੇ ਛਾਲ ਮਾਰੀ, ਸਾਰੇ ਹੀ ਕਪੜੇ ਲਿਬੜ ਗਏ। ਟੁੱਭੀ ਮਾਰ ਕੇ ਕੱਢਿਆ ਥੱਲਿਓਂ, ਦਾੜੀ ਕੇਸ ਸਭ ਕੁਝ ਲਿਬੜ ਗਏ।

ਕਹਿੰਦੇ, “ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਸਾਫ ਕਰਕੇ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹਾਂ।”

ਰਾਵੀ ਵੱਲ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ, ਜਾ ਕੇ ਕਟੋਰਾ ਸਾਫ ਕਰਿਆ, ਬਸਤਰ ਧੋਤੇ, ਆਪ ਇਸ਼ਨਾਨ ਕਰਿਆ, ਲਿਆ ਕੇ ਦੇ ਦਿੱਤਾ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਮਾਤਾ ਸੁਲਖਣੀ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿੰਦੇ, “ਦੇਖਦੇ ਹੋ ਤੁਸੀਂ, ਕੀ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ? ਫੇਰ ਤੁਸੀਂ ਗੁਰਗੱਦੀ ਮੰਗਦੇ ਹੋ।”

ਫੇਰ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਆਈ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਸਾਰੀ ਸੇਵਾ ਕਰੀ ਹੈ। ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਦੇ ਮਨ ਵਿਚ ਵੀ ਆਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਮੈਂ ਬਚਪਨ ਤੋਂ ਨਾਲ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਪਰਵਾਨ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ, ਇਹ ਕਿਉਂ ਪਰਵਾਨ ਹੁੰਦੇ ਤੁਰੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ?

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ! ਸਵੇਰੇ ਸੰਗਤ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਨਵੀਂ, ਤੇ ਸਾਡੇ ਬਸਤਰ ਮੈਲੇ ਹੋਏ ਹੋਏ ਨੇ। ਤੁਸੀਂ ਇਹ ਬਸਤਰ ਧੋ ਲਿਆਓ।

ਕਹਿੰਦੇ, “ਪਿਤਾ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਤਾਂ ਸੌਣ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ। ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੈ, ਤੁਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹੋ ਕਿ ਸਵੇਰੇ ਪਾਉਣੇ ਨੇ ਤੇ ਇਹ ਕਿਵੇਂ ਪਾ ਲਓਗੇ ਸਵੇਰੇ - ਹੁਣ ਦੇ ਧੋਤੇ ਹੋਏ?”

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਜੀ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਕਹਿੰਦੇ, “ਪਿਤਾ ਜੀ! ਜੇ ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਧੁਆ ਵੀ ਦੇਈਏ ਕਿਸੇ ਤੋਂ, ਇਹ ਫੇਰ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੁਕਣੇ। ਕਪੜੇ ਹੋਰ ਵੀ ਹਨ, ਓਹ ਪਾ ਲਿਓ।”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਨਹੀਂ, ਇਹੀ ਪਾਉਣੇ ਨੇ।”

ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਆਦਿ ਸਾਰੇ ਗੁਰਸਿਖ ਪਏ ਸਨ, ਕੋਈ ਨਾ ਹੁੰਗਾਰਾ ਭਰੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਭਾਈ ਅੰਗਦ! ਤੁਸੀਂ ਹੀ ਧੋ ਲਿਆਓ।”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਲਿਆਓ ਸੱਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਧੋ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹਾਂ।”

ਬਾਹਰ ਗਏ। ਕਪੜੇ ਧੋਤੇ, ਸੁਕਾਏ। ਬਾਹਰ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਨਹੀਂ, ਦੁਪਹਿਰ ਹੋਈ ਪਈ ਹੈ। ਕਪੜੇ ਸੁਕਾਅ ਕੇ ਲੈ ਆਂਦੇ ਤੇ ਜਿਸ ਵਕਤ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦੇ ਕੋਲ ਲਿਆ ਕੇ ਬਸਤਰ ਰੱਖ ਦਿੱਤੇ, ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਪੁਰਖਾ! ਰਾਤ ਹੈ ਜਾਂ ਦਿਨ ਹੈ? ਕੀ ਸਮਾਂ ਹੈ?”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ।” ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ -

ਧਾਰਨਾ - ਦਿਨ ਰਾਤ ਦੀ ਖਬਰ ਨਾ ਕੋਈ,
ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ ਧਿਆਨ ਲੱਗਾਏ -2, 2.

ਰਾਤ ਦਿਨਸ ਹਮ ਜਾਨਤ ਨਾਹੀਂ॥

ਨਿਸ ਦਿਨ ਧਿਆਨ ਸਤਿਗੁਰ ਮਨ ਮਾਹੀਂ॥

“ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਰਾਤ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਤਾਰੇ ਚਮਕਦੇ ਨੇ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਤਾਂ ਜਿਧਰ ਨਜ਼ਰ ਮਾਰਦਾ ਹਾਂ, ਤੈਥੋਂ ਬਗੈਰ ਕੋਈ ਨਜ਼ਰ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ। ਤੈਨੂੰ ਰਾਤ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਰਾਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ; ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਦਿਨ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਦਿਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ।”

ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਸਮਝ ਗਏ ਕਿ ਫਰਕ ਹੈ ਸਾਡੇ ਸਿਦਕ ਵਿਚ ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਦਕ ਵਿਚ। ਬਹੁਤ ਫਰਕ ਹੈ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਹੋਰ ਨਿਸ਼ਾ ਕਰਵਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਇਕ ਦਿਨ ਆਪ ਰਾਤ ਨੂੰ ਜਾਗੇ ਤੇ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ! ਦੇਖਿਓ ਤਾਂ ਕਿੰਨੀ ਕੁ ਰਾਤ ਗਈ ਹੈ, ਮੇਰਾ ਖਿਆਲ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।”

ਬਾਬਾ ਜੀ ਗਏ, ਜਾ ਕੇ ਗਿੱਠ ਅੱਗੇ ਕਰ ਲਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਹੜੇ ਜ਼ਿਮੀਦਾਰ ਨੇ, ਉਹ ਜਦੋਂ ਹਲ ਚਲਾਉਂਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਇਕ ਗਿੱਠ ਚੜ੍ਹ ਜਾਵੇ ਖਿੱਤੀ ਤਾਂ ਐਨੇ ਵਜਦੇ ਨੇ, ਜੇ ਤਿੰਗੜ ਇਥੇ ਹੋਣ ਤਾਂ ਐਨੇ ਵੱਜਦੇ ਨੇ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਉਹ ਸਹੀ ਸਮਾਂ ਕੱਢ ਲੈਂਦੇ ਨੇ। ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਬਾਹਰ ਤਾਰੇ ਦੇਖ ਕੇ ਆ ਗਏ। ਆ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੈ ਬਾਕੀ।”

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਨਹੀਂ! ਇਸ਼ਨਾਨ ਦਾ ਵੇਲਾ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਫੇਰ ਦੇਖ ਧਿਆਨ ਨਾਲ।”

ਫੇਰ ਗਏ, ਆ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੈ।”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਫੇਰ ਦੇਖ ਕੇ ਆ।”

ਤੀਜੀ ਵਾਰ ਫੇਰ ਗਏ, ਆ ਕੇ ਕਹਿੰਦੇ, “ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੈ।”

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਤੈਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪਤਾ ਹੈ?”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਅਸੀਂ ਹਲ ਚਲਾਉਣ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ, ਘੜੀਆਂ ਤਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨਹੀਂ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਕੋਈ, ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਤਾਰਿਆਂ ਦੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਜੋੜਦੇ ਹਾਂ। ਹੁਣ ਜਿਹੜਾ ਮਹੀਨਾ ਚੱਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਕੱਤਕ ਦਾ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਜੇ ਤਿੰਗੜ ਇਥੇ ਹੋਵੇ, ਖਿੱਤੀ ਇਥੇ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਅੱਛਾ! ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ।”

ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ ਦੇਖ ਆਏ, ਕਹਿੰਦੇ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਅੱਧੀ ਰਾਤ

ਹੀ ਹੈ। ਇਹ ਠੀਕ ਹੀ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ।”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਅੱਛਾ! ਅੰਗਦ ਜੀ! ਤੁਸੀਂ ਦੇਖੋ।”

ਆਪ ਚਲੇ ਗਏ। ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਿਆ, ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ।

ਕਹਿੰਦੇ, “ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੋਵੇ।”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਨਾ! ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਦੇਖ ਕੇ ਆ, ‘ਲਗਦਾ’ ਨਾ ਕਹਿ।”

ਬਾਹਰ ਚਲੇ ਗਏ, ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ। ਜਾ ਕੇ ਦੇਖਣਾ ਤਾਂ ਕੀ ਸੀ, ਦੇਖੀ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਓਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਵਾਪਸ ਆ ਗਏ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਕਿੰਨੀ ਹੈ?”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ!

ਜਿਤਨੀ ਨਿਸਾ ਬਤਾਈ ਰਾਉਰ॥

ਤਿਤਨੀ ਬਿਤੀ ਨ ਮੈਂ ਲਖਿ ਬਾਉਰ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪੰਨਾ - 1202

ਜਿੰਨੀ ਤੁਸੀਂ ਰਾਤ ਲੰਘਾਅ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਓਨੀ ਲੰਘ ਗਈ, ਜਿੰਨੀ ਬਾਕੀ ਰੱਖੀ ਹੈ ਤੁਸੀਂ, ਓਨੀ ਰਹਿ ਗਈ ਹੈ।

ਅਬ ਜਿਤਨੀ ਰਾਖੀ ਸੋ ਰਹੀ॥

ਸਰਬ ਕਾਲ ਕੋ ਕਰਤਾ ਤੁਹੀ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪੰਨਾ - 1202

ਕਾਲ ਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲਾ ਤੂੰ ਹੈਂ, ਜਿੰਨੀ ਰਾਤ ਰੱਖੀ ਹੈ, ਓਨੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।”

ਧਾਰਨਾ - ਤੂੰ ਹੈਂ ਮਾਲਕ, ਸਮਾਂ ਤੇਰੀ ਖੇਡ ਹੈ,

ਨਹੀਓਂ ਤੇਰੀ ਸਾਰ ਜਾਣਦਾ -2, 2.

“ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਸਮਝ ਸਕਦਾ।

ਇਉਂ ਮਨ ਗੁਨਿ ਕੈ ਬੈਨ ਅਲਾਏ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪੰਨਾ - 1202

ਤੂੰ ਤਾਂ ਕਰੋੜਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਆਪ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਮੇਸਰ ਹੈਂ, ਇਥੇ ਅਸੀਂ ਕੀ ਦੱਸ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਕਿੰਨੀ ਰਾਤ ਬੀਤੀ ਹੈ ਤੇ ਕਿੰਨੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ?”

ਪ੍ਰਭ ਮਮ ਨੈਨ ਨ ਹੁਤੇ ਅਲਸਾਏ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪੰਨਾ - 1202

ਕਹਿੰਦੇ, “ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਜਦੋਂ ਮੈਂ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰੀ ਗਿਆ ਸੀ, ਉਦੋਂ ਮੇਰੇ ਨੈਣ ਸੁੱਤੇ ਪਏ ਸੀ, ਆਲਸ ਆਈ ਹੋਈ ਸੀ।

ਭੂਲ ਕਹਯੋ ਮੈਂ ਆਧੀ ਰਾਤੀ॥

ਜਾਮ ਏਕ ਹੀ ਅਬਿ ਸੁਧ ਜਾਤੀ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪੰਨਾ - 1202

ਆਪ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹੋ ਕਿ ਤੜਕਾ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਹੁਣ ਤੜਕਾ ਹੀ ਹੋ ਗਿਆ, ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਹੀ ਹੋ ਗਈ ਤੇ ਪਹਿਲਾਂ ਮੈਂ ਭੁੱਲ ਕੇ ਕਹਿ ਦਿੱਤੀ ਸੀ।

ਅਬ ਜਿਤਨੀ ਰਾਖੀ ਸੋ ਰਹੀ॥

ਸਰਬ ਕਾਲ ਕੋ ਕਰਤਾ ਤੁਹੀ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪੰਨਾ - 1202

ਜਿੰਨੀ ਤੁਸੀਂ ਲੰਘਾਅ ਦਿੱਤੀ, ਓਨੀ ਲੰਘ ਗਈ, ਜਿੰਨੀ ਰੱਖ ਲਈ ਓਨੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਭਈ ਅਵਗਯਾ ਛਿਮਾ ਕਰੀਜੈ॥

ਅਉਗਣਹਾਰ ਸਦਾ ਬਖਸ਼ੀਜੈ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਪੰਨਾ - 1202

ਮੈਨੂੰ ਖਿਮਾ ਕਰੋ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਗਲਤ ਕਹਿ ਬੈਠਿਆ।”

ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ, ਭਾਈ ਭਗੀਰਥ, ਭਾਈ ਸਧਾਰਨ ਜੀ, ਭਾਈ ਦੁਨੀ ਚੰਦ ਜਿੰਨੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ, ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਸੋਝੀ ਪੈ ਗਈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਤਾਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਉਤੇ ਰੱਖਿਆ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਕਾਲ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਆਹ ਗੱਲ ਤਾਂ ਸਾਡੇ ਮਨ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕੀ। ਸਮੱਥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਭੁੱਲ ਗਏ। ਭੁੱਲ ਕੇ ਆਪਣਾ ਹੀ ਗਿਆਨ ਦੇਣ ਲੱਗ ਗਏ ਕਿ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਹੋ ਮਹਾਰਾਜ! ਫਲਾਣਾ ਤਾਰਾ ਫਲਾਣੇ ਥਾਂ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਆਪ ਜੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਤੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੀ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਨਾਲ ਭੇਤ ਖੁਲ੍ਹ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਰੰਜ ਨਿਕਲ ਰਿਹਾ ਹੈ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਅੰਦਰੋਂ। ਕੁਦਰਤੀ ਤੌਰ ਤੇ ਥੋੜ੍ਹੀ-ਥੋੜ੍ਹੀ ਈਰਖਾ ਜਾਗਣੀ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਉਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਕਿਰਪਾ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤੇ ਬਾਕੀ ਵੀ ਸਿੱਖ ਨੇ, ਜਿੰਦਗੀ ਲੰਘਾਈ ਹੈ, ਬੜੀਆਂ-ਬੜੀਆਂ ਕੁਰਬਾਨੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਸਾਥੋਂ ਕਿਹੜੀਆਂ ਭੁੱਲਾਂ ਹੋਈਆਂ ਨੇ? ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਮਹਾਰਾਜ ਪਰਤਿਆਵੇ ਲੈਂਦੇ ਨੇ, ਤਿਉਂ ਤਿਉਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹਿਰਦਿਆਂ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਹੁੰਦਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਹ ਸਾਡੇ ਵਿਚ ਕਸਰ ਸੀ, ਆਹ ਕਸਰ ਸੀ।

ਇਕ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਰਾਵੀ ਦੇ ਕੰਢੇ ਜਾ ਕੇ ਬਸਤਰ ਉਤਾਰੇ। ਬਾਕੀ ਸਿੱਖ ਵੀ ਨਾਲ ਨੇ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਬਸਤਰ ਸੰਭਾਲ ਦਿੱਤੇ। ਆਪ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ। ਏਧਰ ਇਹ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਐਨੇ ਲੀਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਜੇ ਅੱਖਾਂ ਖੋਲ੍ਹਦੇ ਨੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ, ਜੇ ਬੰਦ ਕਰਦੇ ਨੇ ਤਾਂ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ ਨੇ, ਬਾਕੀ ਫੁਰਨੇ ਹੀ ਖਤਮ ਹੋ ਗਏ ਸਾਰੇ ਤੇ ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲੇ ਤਾਂ ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ, “ਪੁਰਖਾ! ਭਾਈ ਅੰਗਦ!!”

ਆਪ ਬੋਲੇ ਨਹੀਂ, ਚੁਪ ਨੇ। ਇਕ ਟੱਕ ਬੈਠੇ ਨੇ ਸਮਾਧੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਤੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰੇ ਬਸਤਰ ਆਪੇ ਹੀ ਲੈ ਕੇ ਪਹਿਨ ਲਏ। ਕੱਪੜੇ ਪਹਿਨ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਕੇ, ਜਿਹੜੇ ਸਰੂਪ ਦਾ ਧਿਆਨ ਧਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ, ਉਹ ਸਰੂਪ ਅੰਦਰੋਂ ਖਿੱਚ ਲਿਆ ਬਾਹਰ, ਖਿੱਚਦੀ ਸਾਰ ਛਟਪਟਾਏ, ਇਕ ਦਮ ਨੇਤਰ ਖੋਲ੍ਹ ਲਏ। ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਏ ਤੇ ਕਹਿੰਦੇ, “ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਮੈਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਬੜੀ ਅਵੱਗਿਆ ਹੋਈ। ਕਦੋਂ ਦੇ ਤੁਸੀਂ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ?”

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਪੁਰਖਾ! ਅਸੀਂ ਅਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਗਏ ਤੇਰੇ ਤੇ। ਤੇਰਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਹੁਣ ਇਕ ਰੂਪ ਹੋ ਗਿਆ। ਹੁਣ ਮੇਰੇ ਤੇ ਤੇਰੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹੀਦਾ। ਪੁਰਖਾ!

*ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਗੁਰੂ ਅੰਗ ਤੇ
ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਬਿਰਖੁ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਫਲ ਫਲਿਆ।*

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 24/8

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਦਾ ਫਲ ਲੱਗ ਗਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਅੰਗ ਤੋਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਹੋ ਗਏ।

ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਜਗਾਈਅਨੁ ਦੀਵੇ ਤੇ ਜਿਉ ਦੀਵਾ ਬਲਿਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 24/8

ਦੇ ਦੀਵੇ ਪਏ ਨੇ। ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਬੱਤੀ ਵੀ ਹੈ, ਤੇਲ ਵੀ ਹੈ, ਠੂਠੀ ਵੀ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਦੂਜਾ ਜਗਦਾ ਦੀਵਾ ਉਸ ਦੇ ਕੋਲ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਵਰਗੀ ਹੀ ਜੋਤ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਜਗਾਈਅਨੁ ਦੀਵੇ ਤੇ ਜਿਉ ਦੀਵਾ ਬਲਿਆ।

ਹੀਰੇ ਹੀਰਾ ਬੋਧਿਆ ਛਲੁ ਕਰਿ ਅਛਲੀ ਅਛਲੁ ਛਲਿਆ।

ਕੋਈ ਬੁਝਿ ਨ ਹੰਘਈ ਪਾਣੀ ਅੰਦਰਿ ਪਾਣੀ ਰਲਿਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 24/8

ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਰਲ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਤੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਘੁਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇਕ ਹੋ ਗਏ।

ਸਚਾ ਸਚੁ ਸੁਹਾਵੜਾ ਸਚੁ ਅੰਦਰਿ ਸਚੁ ਸਚੁ ਢਲਿਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 24/8

ਸੱਚ ਸੱਚ ਨੂੰ ਮਿਲ ਗਿਆ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਬਾਬਾ ਬੁਢਾ ਜੀ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਬੁਢਾ ਜੀ! ਜਾਓ ਨਾਰੀਅਲ ਲਿਆਓ, ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਲਿਆਓ ਤੇ ਟਿੱਕਾ ਲਾਉਣ ਦਾ ਸਮਾਨ ਲਿਆਓ। ਛੇਤੀ ਵਾਪਸ ਆਓ। ਹੋਰ ਜਿਹੜੇ ਗੁਰਸਿਖ ਨੇੜੇ ਤੇੜੇ ਨੇ, ਬੁਲਾ ਲਓ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ।”

ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਹੀ ਆ ਕੇ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਵੀ ਵਿਚ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ, ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਕਿ ਕੀ ਕਰਨ ਲੱਗੇ ਨੇ। ਬਾਬਾ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਤੇ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਵੀ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਪੁਰਖਾ! ਆ ਮੇਰੇ ਪਾਸ, ਜਿਥੇ ਮੈਂ ਬਹਿੰਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹਾਂ, ਇਥੇ ਬੈਠ ਹੁਣ ਤੂੰ।”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਸਚੇ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਇਥੇ ਬੈਠਾਂ?”

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਹਾਂ! ਸਾਡਾ ਹੁਕਮ ਹੈ, ਤੂੰ ਇਥੇ ਬੈਠ।”

ਸੋ ਉਤੇ ਬਿਠਾ ਦਿਤਾ। ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਕਰਮਾ ਕਰੀਆਂ, ਪਰਕਰਮਾ ਕਰਕੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਤੇ ਨਾਰੀਅਲ ਅੱਗੇ ਰੱਖ ਕੇ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਦਿਤਾ।

ਆਪ ਘਬਰਾ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ, “ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਤੁਸੀਂ ਮੈਨੂੰ ਮੱਥਾ ਟੇਕਦੇ ਹੋ? ਆਹ ਸਰੀਰ.....।”

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਪੁਰਖਾ! ਬੋਲੀਂ ਨਾ; ਜੋ ਬੋਲੇਂਗਾ, ਓਹੀ ਹੋ ਜਾਏਗਾ। ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਬੋਲਣੀ ਕੋਈ ਗੱਲ, ਚੁਪ ਰਹਿ। ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਹੁਕਮ ਇਵੇਂ ਹੀ ਸੀ। ਰਜ਼ਾਅ ਮੰਨ ਤੂੰ।”

ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਖੁਲ੍ਹ ਗਈ। ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ? ਸਾਰੀਆਂ ਰਿਧੀਆਂ ਸਿਧੀਆਂ, ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਦੇ ਭੰਡਾਰੇ, ਕੁਲ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੀ ਮਾਲਕੀ, ਸੱਚਾ ਤਖਤ ਹਵਾਲੇ ਕਰ ਦਿੱਤਾ - ਇਥੋਂ ਦਾ ਤਖਤ ਤੇ ਸੱਚਾ ਤਖਤ। ਸਾਰੀਆਂ ਦਰਗਾਹਾਂ ਵਿਚ, ਸਾਰੀਆਂ ਦੁਨੀਆਂ (ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ) ਵਿਚ, ਦੁਹਾਈ ਪੈ ਗਈ। ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਅਵਤਾਰ, ਸਿਧ ਨਾਥ ਸਾਰੇ ਹੱਥ ਜੋੜ ਕੇ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋ ਗਏ, ਇਉਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ -

*ਧਾਰਨਾ - ਸਿਧ ਨਾਥ ਤੇ ਅਵਤਾਰ ਸਾਰੇ ਆ ਕੇ,
ਹੱਥ ਜੋੜ ਖੜ੍ਹੇ ਹੋ ਗਏ -2, 2.*

ਸਚਖੰਡ ਦਾ ਤਖਤ ਨਦਰੀ ਆਇਆ, ਜਿੰਨਾ ਅਸਮਾਨ ਸੀ ਦੇਵਤੇ ਸਵਰਗ ਲੋਕਾਂ ਦੇ, ਸਿਧ ਨਾਥ, ਬਖਸ਼ੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਰੂਹਾਂ, ਸਾਰੀਆਂ ਫੁੱਲ ਬਰਸਾਅ ਰਹੀਆਂ ਨੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨਾਲ ਧੰਨ ਧੰਨ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਦਸਵੇਂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਜੀ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਲੋਕ ਭੁੱਲੇ ਹੋਏ ਨੇ ਜਿਹੜੇ ਕਹਿੰਦੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਚਲੇ ਗਏ। ਨਾ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜੋਤ ਟਿਕਾ ਕੇ, ਆਪ ਹੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ ‘ਅੰਗਦ’ ਨਾਉਂ ਧਰਾ ਲਿਆ।

*ਮਾਰਿਆ ਸਿਕਾ ਜਗਤਿ ਵਿਚਿ ਨਾਨਕ ਨਿਰਮਲ ਪੰਥ ਚਲਾਇਆ।
ਬਾਪਿਆ ਲਹਿਣਾ ਜੀਵਦੇ ਗੁਰਿਆਈ ਸਿਰਿ ਛੜ੍ਹ ਫਿਰਾਇਆ।
ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਇਕੈ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਰੂਪ ਵਟਾਇਆ।*

ਲਖਿ ਨ ਕੋਈ ਸਕਈ ਆਚਰਜੇ ਆਚਰਜ ਦਿਖਾਇਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 1/45

ਕਮਾਲ ਦੀ ਗੱਲ ਇਥੇ ਲਿਖੀ ਹੈ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਵੀ ਅਚਰਜ ਸੀ, ਪੂਰੇ ਸੀ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਵੀ ਪੂਰੇ ਸਨ ਪਰ ਸਿੱਖ ਦਾ ਨਾਟਕ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਐਨੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਪੜਦਾ ਰਿਹਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤੇ।

ਕਾਇਆ ਪਲਟਿ ਸਰੂਪ ਬਣਾਇਆ॥

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 1/45

ਲਹਣੇ ਦੀ ਫੇਰਾਈਐ ਨਾਨਕਾ ਦੋਹੀ ਖਟੀਐ॥

ਪੰਨਾ - 966

ਸਾਰੇ ਖੰਡਾਂ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦੁਹਾਈ ਮੱਚ ਗਈ ਕਿ ਹੁਣ ਦੁਹਾਈ ਲਹਿਣੇ ਦੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਉਂ ਲਏ ਤੇ ਜਮਦੂਤ ਛੱਡਣਗੇ।

ਜੋਤਿ ਓਹਾ ਜੁਗਤਿ ਸਾਇ ਸਹਿ ਕਾਇਆ ਫੇਰਿ ਪਲਟੀਐ॥

ਝੁਲੈ ਸੁ ਛਤੁ ਨਿਰੰਜਨੀ ਮਲਿ ਤਖਤੁ ਬੈਠਾ ਗੁਰ ਹਟੀਐ॥

ਪੰਨਾ - 966

ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸਾਰਿਆਂ ਵੱਲ ਸੰਬੋਧਨ ਕਰਕੇ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਫੁਰਮਾਨ ਕਰਦੇ ਨੇ।

ਅੰਗੁ ਅੰਗੁ ਉਪਾਇਅਨੁ ਗੰਗੁ ਜਾਣੁ ਤਰੰਗੁ ਉਠਾਇਆ।

ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰੁ ਗਹੀਰੁ ਗੁਣੁ ਗੁਰਮੁਖਿ ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਸਦਾਇਆ।

ਦੁਖ ਸੁਖ ਦਾਤਾ ਦੇਣਿਹਾਰੁ ਦੁਖ ਸੁਖ ਸਮਸਰਿ ਲੇਪੁ ਨ ਲਾਇਆ।

ਗੁਰ ਚੇਲਾ ਚੇਲਾ ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਚੇਲੇ ਪਰਚਾ ਪਰਚਾਇਆ।

ਬਿਰਖੁ ਫਲੁ ਫਲੁ ਤੇ ਬਿਰਖੁ ਪਿਉ ਪੁਤਰੁ ਪੁਤੁ ਪਿਉ ਪਤੀਆਇਆ।

ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਪੂਰਨੁ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸਬਦੁ ਸੁਰਤਿ ਲਿਵ ਅਲਖ ਲਖਾਇਆ।

ਬਾਬਾਣੇ ਗੁਰ ਅੰਗਦੁ ਆਇਆ॥ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ

ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 24/5

ਕਹਿੰਦੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਹੁਣ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਆ ਗਏ। ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ -

ਜੋਤਿ ਰੂਪਿ ਹਰਿ ਆਪਿ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕੁ ਕਹਾਯਉ॥

ਤਾ ਤੇ ਅੰਗਦੁ ਭਯਉ ਤਤੁ ਸਿਉ ਤਤੁ ਮਿਲਾਯਉ॥

ਪੰਨਾ - 1408

ਸਤਿਗੁਰਿ ਨਾਨਕਿ ਭਗਤਿ ਕਰੀ

ਇਕ ਮਨਿ ਤਨੁ ਮਨੁ ਧਨੁ ਗੋਬਿੰਦੁ ਦੀਅਉ॥

ਅੰਗਦਿ ਅਨੰਤ ਮੁਰਤਿ ਨਿਜ ਧਾਰੀ

ਅਗਮ ਗੁਾਨਿ ਰਸਿ ਰਸਉ ਹੀਅਉ॥ ਪੰਨਾ - 1405

ਸੋ ਕਾਇਆ ਦਾ ਪਲਟਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਇਹ ਤਾਂ ਹੁਣ ਜਾਣਾ ਹੈ - ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ, ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ। ਅਸੀਂ

ਇਸ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਜੋਤ ਟਿਕਾਅ ਦਿੱਤੀ।”

ਇਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਰੀਰਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਇਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਭਾਈ ਲਹਿਣੇ ਦੇ ਸਰੀਰ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਐਸਾ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ ਦੇਖਿਆ, ਅਸਚਰਜ ਹੋ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕਿ ਚੇਲੇ ਗੁਰੂ ਤਾਂ ਬਣਦੇ ਆਏ ਨੇ ਪਰ ਜਿਸ ਦਿਨ ਗੁਰੂ ਸਰੀਰ ਛੱਡਦਾ ਸੀ ਤੇ ਕਿਰਿਆ ਕਰਮ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸਾਰੇ ਇਕੱਠੇ ਹੁੰਦੇ ਸੀ, ਸਿਆਣਿਆਂ ਨੇ ਫੇਰ ਗਵਾਹੀ ਦੇਣੀ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਫੇਰ ਉਸ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋਤ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਿਆ ਕਰਦੀ ਸੀ ਪਰ ਐਸਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਦੇ ਹੋਇਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਵੀ ਹੋਵੇ ਤੇ ਨਾਲ ਇਕ ਸਿੱਖ ਵੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਜੇ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕੇ ਗੁਰੂ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਜੋਤ ਇਕ ਹੈ, ਇਹ ਵੰਡੀ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੀ, ਇਕੋ ਹੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦੋ ਜੋਤਾਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦੀਆਂ ਗੁਰੂ ਦੀਆਂ, ਤੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਇਹ ਬਾਤ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਦੇ ਤੇ ਹੋਰ ਸਾਧੂ ਸੰਤਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ, ਗੋਰਖ ਵਰਗਿਆਂ ਦੇ ਕਿਸੇ ਦੇ ਸਮਝ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੀ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਇਹ ਕੀ ਕਰਾਮਾਤ ਕਰ ਦਿੱਤੀ। ਨਾਲੇ ਆਪ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਨਾਲੇ ਇਕ ਸਿੱਖ ਨੂੰ ਤਖਤ ਤੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਪੰਜ ਪੈਸੇ ਤੇ ਨਾਰੀਅਲ ਦੇ ਨਾਲ ਮੱਥਾ ਟੇਕ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਅਜੀਬ ਬਾਤ ਸੀ ਸਾਰੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ, ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੀਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਇਹ ਗੱਲ। ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੁਣ ਮੈਂ ਤੇ ਤੂੰ ਇਕ ਹੋ ਗਏ ਹਾਂ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਨੇ ਹੁਣ ਇਹ ਪੱਕੀ ਠਾਣ ਲਈ ਕਿ ਇਸ ਸਰੀਰ ਨੂੰ ਮੈਂ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਅੰਦਰ ਗੁਰੂ ਜੋਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰ ਦੇਵਾਂ, ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਮੈਂ ਸਮਾਅ ਜਾਵਾਂ। ਸੋ ਐਸਾ ਖਿਆਲ ਕਰਦੀ ਸਾਰ ਜਿੰਨੀਆਂ ਵੀ ਕਰੋੜਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਸਨ ਉਹ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦੇ ਸਰੀਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਾ ਦਿੱਤੀਆਂ।

ਬਹੁਰੇ ਸ਼ਕਤੀ ਅਸ ਗੁਰ ਦੀਨੀ॥

ਤੈ ਲੋਕੀ ਸਭ ਕੀਨ ਅਧੀਨੀ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੁਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 194

ਸਾਰੇ ਅਕਾਸ਼, ਸਾਰੇ ਪਾਤਾਲ, ਤਿੰਨੇ ਹੀ ਲੋਕ matter world (ਮਾਦਾ ਸੰਸਾਰ), supermatter world (ਉਤਲਾ ਮਾਦਾ ਸੰਸਾਰ), anti matter world (ਮਾਦਾ-ਵਿਰੋਧੀ ਸੰਸਾਰ), ਇਹ ਸਾਰੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਦਿੱਤੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, “ਪੁਰਖਾ! ਦੇਖ ਨਿਗੁ ਮਾਰ ਕੇ, ਕਰੋੜਾਂ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਹੱਥ ਬੰਨ੍ਹੀ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਨੇ। ਵਰਤਣੀਆਂ ਨਹੀਂ, ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ, ਸੰਸਾਰ ਦੀ ਮਰਿਆਦਾ ਵਿਚ ਚਲਣਾ ਹੈ। ਸਭ

ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਦਾ ਮਾਲਕ ਹੁੰਦੇ ਹੋਏ ਮਨੁੱਖ ਵਾਂਗ ਗੁਜ਼ਰ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਸਭ ਸ਼ਕਤੀਆਂ ਤੇਰੇ ਅਧੀਨ ਨੇ। ਸਭ ਗਿਆਨ, ਸਾਰੇ ਭਗਤੀ ਦੇ ਭੰਡਾਰ, ਰਿਧੀਆਂ ਸਿਧੀਆਂ ਸਭ ਤੇਰੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ।”

ਨਿਜ ਸਮ ਕਰ ਅਸ ਬਚਨ ਬਖਾਨਾ॥

ਤੁਮ ਅਬ ਗਮਨਹੁ ਅਪਨ ਸਥਾਨਾ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੁਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 195

ਉਸੇ ਵੇਲੇ ਸੰਗਤਾਂ ਖੜੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ, ਕਤਾਰਾਂ ਲੱਗ ਗਈਆਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਦੀ ਤਾਦਾਦ ਵਿਚ- ਹਿੰਦੂ ਵੀ ਤੇ ਮੁਸਲਮਾਨ ਵੀ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਬੈਠੇ ਨੇ ਤਖਤ ਤੇ, ਸਾਰੇ ਆ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਉਂਦੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਕੋਈ ਰਹਿ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਗਿਆ ਭਾਈ! ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ, ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਨਹੀਂ ਦੇਖਿਆ?”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਆਏ ਨਹੀਂ ਮਹਾਰਾਜ!”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਜਾਓ! ਜਾ ਕੇ ਲੈ ਕੇ ਆਓ।”

ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਸੁਨੇਹਾ ਭੇਜਿਆ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗੱਦੀ ਦੇ ਵਾਰਸ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਬਣਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਨੇ, ਹੁਕਮ ਹੈ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦਾ ਕਿ ਸਾਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮੇਰਾ ਸਰੂਪ ਸਮਝ ਕੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੋ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਆਏ ਨਹੀਂ।

ਪੁਤ੍ਰੀ ਕਉਲੁ ਨ ਪਾਲਿਓ ਕਰਿ ਪੀਰਹੁ ਕੰਨ੍ ਮੁਰਟੀਐ॥

ਪੰਨਾ - 967

ਕੰਨ੍ਹਾ ਮੋੜ ਲਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਨਹੀਂ ਜਾਣਾ।

ਦਿਲਿ ਖੋਟੈ ਆਕੀ ਫਿਰਨਿ ਬੰਨ੍ ਭਾਰੁ ਉਚਾਇਨਿ ਛਟੀਐ॥

ਪੰਨਾ - 967

ਦਿਲ ਦੇ ਵਿਚ ਆਈ ਨਹੀਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨੀਏ। ਸੋ -

ਉਲਟੀ ਗੰਗ ਵਹਾਈਓਨਿ ਗੁਰ ਅੰਗਦੁ ਸਿਰਿ ਉਪਰਿ ਧਾਰਾ।

ਪੁਤਰੀ ਕਉਲੁ ਨ ਪਾਲਿਆ ਮਨਿ ਖੋਟੈ ਆਕੀ ਨਿਸਤਾਰਾ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 1/38

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦੀ ਅੱਠਤੀਵੀਂ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਇਹ ਬਾਤ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਦੋਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੇ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਸੰਗਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਦਰ ਸਤਿਕਾਰ ਵੀ ਕਰਦੀਆਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਪੁੱਤਰ ਹੋਣ ਦੇ ਨਾਤੇ, ਤੇ ਜਿਹੜਾ ਬੰਦਗੀ ਕਰਾਉਣ ਦਾ ਕੰਮ ਹੈ ਉਹ ਇਥੇ ਸਹੀ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਚੱਲ ਨਹੀਂ ਸਕਣਾ। ਸੋ ਏਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਦੇਖੋ!

ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਪੁੱਤਰ ਜਿਹੜੇ ਹੋਇਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕੋਈਓ ਪੁੱਤਰ ਹੈ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲਾ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਿਤਾ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਹੋਣ ਦਾ ਜਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਹੋਣ ਦਾ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਆ ਜਾਵੇ ਤੇ ਕੋਈਓ ਮਹਾਤਮਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਬੱਚੇ ਕਦੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲੈਣ ਕਿ ਸਾਡਾ ਪਿਤਾ ਕੁਝ ਹੈ।

ਸੋ ਆਪ ਨੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੁਰਖਾ! ਤੂੰ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਜਾਹ! ਉਥੇ ਨਿਹਾਲਾ ਜੱਟ ਸਾਡਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੈ। ਇਕ ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਸੋਝੀ ਹੈ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਮਸਤਕ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੋਤੀ ਲਟ ਲਟ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਜਾਹ! ਉਹ ਤੈਨੂੰ ਪਛਾਣ ਜਾਏਗਾ, ਗੁਪਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਰਹਿ ਉਥੇ। ਪਰ ਆਪ ਦਾ ਜਾਣ ਨੂੰ ਜੀਅ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਲੇਕਿਨ ਹੁਕਮ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਆਪ ਉਸ ਥਾਂ ਤੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਬਹੁਤ ਉਦਾਸ ਨੇ, ਹਰ ਵਕਤ ਬਿਰਹੁੰ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ। ਜਿੰਨੇ ਸਾਲ ਆਪ ਰਹੇ ਸੀ ਇਥੇ, ਇਕ ਸਕਿੰਟ ਵਾਸਤੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖ ਨਹੀਂ ਸੀ ਹੁੰਦੇ। ਹਰ ਵਕਤ ਜਿਵੇਂ ਚਕੋਰ ਦੇਖਦਾ ਹੈ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰਦੇ ਰਹਿੰਦੇ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ਹੈਂ! ਹੁਣ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੇ ਦਰਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਾਂਗਾ? ਮੈਨੂੰ ਇਕੱਲੇ ਨੂੰ ਹੀ ਰਹਿਣਾ ਪਏਗਾ? ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗੁਰੂ ਹੁਕਮ ਹੈ। ਅਖੀਰ ਗੁਰੂ ਹੁਕਮ ਦੇ ਅੱਗੇ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇਆ ਤੇ ਆਪਣੇ ਵਿਛੋੜੇ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਰੱਖ ਕੇ ਆਪ ਖਡੂਰ ਸਾਹਿਬ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਮਾਈ ਭਰਾਈ, ਭਾਈ ਨਿਹਾਲੇ ਦੇ ਘਰੋਂ ਬੜੀ ਨੇਕ ਬੀਬੀ ਸੀ ਤੇ ਜਦੋਂ ਭਾਈ ਨਿਹਾਲੇ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਦੇਖ ਕੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਸਤਕ ਵਿਚ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਪੂਰਨ ਤੌਰ ਤੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਮਸਤਕ ਨਿਵਾ ਦਿੱਤਾ।

ਕਹਿੰਦਾ, “ਸੇਵਾ ਦੱਸੋ, ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ!”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਗੁਪਤ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਅਸੀਂ, ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰ ਦਿਓ ਸਾਰਾ।”

ਬਾਹਰ ਦੂਰ ਇਕ ਕੁਟੀਆ ਪਾ ਦਿੱਤੀ ‘ਤਪਿਆਣਾ ਸਾਹਿਬ’ ਜਿਸ ਨੂੰ ਆਖਦੇ ਨੇ। ਦਿਨ ਵਿਚ ਆਪ ਅੰਦਰ ਲੁਕੇ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ, ਰਾਤ ਨੂੰ ਉਥੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਰੋੜ ਵਿਛਾਏ ਹੋਏ ਨੇ ਤੇ ਇਕਹਿਰੀ ਕੁਟੀਆ ਹੈ। ਇਕ ਹੀ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਉਸ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਦੂਸਰੇ ਦਾ ਥਾਂ ਨਹੀਂ। ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਮਾਂ ਬੀਤਦਾ ਗਿਆ। ਬਿਰਹੁੰ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪੁਛੋ ਕਿ ਸਮਾਂ ਕਿਵੇਂ ਲੰਘਿਆ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਿਰਹੁੰ ਦਾ ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਉਹ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ। ਸੋ ਆਪ ਹਰ ਵਕਤ ਇੰਤਜ਼ਾਮ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਖਿੱਚਦੇ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ ਅੰਦਰੋਂ, ਪੂਰੇ ਤੌਰ ਤੇ ਖਿੱਚਦੇ ਨੇ।

ਜਾਣਦੇ ਨੇ ਕਿ ਮੇਰੇ ਬਿਰਹੁੰ ਦੀਆਂ ਤਾਰਾਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚ ਰਹੀਆਂ ਨੇ ਤੇ ਇੰਤਜ਼ਾਰ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਕੋਈ ਆਵੇ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਵਲੋਂ ਤੇ ਕੋਈ ਸੁਨੇਹਾ ਦੇਵੇ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਦੱਸੇ ਪਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਆ ਰਿਹਾ। ਇਹ ਐਸੀ ਅਵਸਥਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਦੇ ਜੋ ਬਿਰਹੁੰ ਦੀ ਹਾਲਤ ਹੈ, ਉਸ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕਦਾ, ਦੱਸਣੀ ਔਖੀ ਹੈ। ਵੱਡੀ ਤੋਂ ਵੱਡੀ ਕੁਰਬਾਨੀ ਦੇਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਨੇ।

*ਹਉ ਮਨੁ ਅਰਪੀ ਸਭੁ ਤਨੁ ਅਰਪੀ ਅਰਪੀ ਸਭਿ ਦੇਸਾ॥
ਪੰਨਾ - 247*

ਕਿਹਨੂੰ ਦੇ ਦੇਈਏ ਸਭ ਕੁਝ? ਮਨ ਵੀ, ਤਨ ਵੀ ਤੇ ਸਾਰੀ ਜਾਇਦਾਦ ਵੀ ਦੇ ਦੇਈਏ।

*ਹਉ ਸਿਰੁ ਅਰਪੀ ਤਿਸੁ ਮੀਤ ਪਿਆਰੇ ਜੋ ਪ੍ਰਭ ਦੇਇ ਸਦੇਸਾ॥
ਪੰਨਾ - 247*

ਸਾਰੇ ਅੰਗਾਂ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਹੀ ਪਿਆਰ ਸਮਾਇਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਆਪ ਸੰਦੇਸ਼ਾ ਦਿੰਦੇ ਨੇ ਕਿ -

*ਰੋਮਿ ਰੋਮਿ ਮਨਿ ਤਨਿ ਇਕ ਬੇਦਨ
ਮੈ ਪ੍ਰਭ ਦੇਖੇ ਬਿਨੁ ਨੀਦ ਨ ਪਈਆ॥ ਪੰਨਾ - 836*

ਮੇਰੇ ਰੋਮ ਰੋਮ ਦੇ ਵਿਚ ਇਕ ਪੀੜ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਤਾਂ ਜੇ ਸੌ ਗੁਣਾਂ ਵੀ ਘਟ ਪ੍ਰੀਤ ਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਵੀ ਅਸੀਂ ਭਾਗਾਂ ਵਾਲੇ ਬਣ ਜਾਈਏ। ਸਾਡੀ ਪ੍ਰੀਤ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਬਿਲਕੁਲ ਵੀ। ਕੋਈ ਵਿਰਲਾ ਹੋਏਗਾ, ਉਸ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਨਮਸਕਾਰ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਪ੍ਰੀਤ ਹੋਵੇ। ਬਾਕੀ ਹੋਰ ਗੱਲਾਂ ਤਾਂ ਬੇਅੰਤ ਨੇ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਮਨ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਪਿਆਰ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ। ਪਿਆਰ ਵਾਲੇ ਦੀ ਨਿਸ਼ਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।

ਕਰੋੜਾਂ ਜਨਮਾਂ ਦੀ ਸੁੱਤੀ ਹੋਈ ਹਉਮੈ ਦੀ ਨੀਂਦ ਵਿਚ 'ਸੁਰਤਿ' ਜੋ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਜਾਗ ਆ ਜਾਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ ਜੇ 'ਰਸਿਕ ਬੈਰਾਗੀ' ਪੁਰਸ਼ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੋ ਜਾਵੇ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਜੀਉਂਦਾ ਹੈ। ਸੋ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਸੁਨੇਹੇ ਪਹੁੰਚ ਰਹੇ ਨੇ। ਦਿਨ ਬੀਤ ਗਏ, ਹਫਤੇ ਬੀਤ ਗਏ, ਮਹੀਨੇ ਬੀਤ ਗਏ। ਇਹ ਨਹੀਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੂੰ ਖਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੀ ਪਰ ਆਪ ਆ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਅਜੇ। ਮਹੀਨੇ ਬੀਤ ਗਏ, ਸਾਲ ਬੀਤਣ ਤੇ ਆ ਗਏ, ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਭਾਈ ਸਧਾਰਨ ਨੂੰ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਭਾਈ ਸਧਾਰਨ! ਅੱਜ ਆਪਾਂ ਚੱਲਣਾ ਹੈ ਕਿਤੇ।

ਕਹਿੰਦੇ, "ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਕਿਥੇ ਚਲਣਾ ਹੈ?"

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, "ਦਿਲ ਨੂੰ ਧੂਹ ਪੈ ਰਹੀ ਹੈ, ਹੁਣ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰ ਸਕਦੇ ਅਸੀਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਜਿਹਾ ਚਿਰ ਵੀ। ਛੇਤੀ ਤਿਆਰ ਹੋ ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਜਾਣ ਨੂੰ। ਭਾਈ ਧੀਰੋ ਨੂੰ ਵੀ ਨਾਲ ਲੈ ਲਓ।"

ਤਿੰਨ ਜਣੇ ਤੁਰੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ - ਕੋਈ ਸਵਾਰੀ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਘੋੜਾ ਨਹੀਂ। ਸੇਧ ਕਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਤਪਿਆਣਾ ਸਾਹਿਬ 'ਖੜੂਰ ਸਾਹਿਬ' ਦੀ, ਪੈਦਲ ਚਲੇ ਆ ਰਹੇ ਨੇ। ਅਖੀਰ ਤਿੰਨੋਂ ਉਥੇ ਪਹੁੰਚ ਗਏ ਜਿਥੇ ਤਪਿਆਣੇ ਦੇ ਵਿਚ ਰੋੜਾਂ ਦੀ ਸੇਜ ਵਿਛਾਈ ਹੋਈ ਹੈ, ਚੌਕੜਾ ਮਾਰਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਅਖੰਡ ਸਮਾਧੀ ਵਿਚ ਬੈਠੇ ਨੇ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਅੰਗਦ ਜੀ ਦਾ ਸਰੀਰ ਤਾਂ ਪਿੰਜਰ ਬਣ ਗਿਆ। ਬੜੀ ਮਨ ਵਿਚ ਆਈ ਕਿ ਹੈਂ! ਪਰ ਜਦੋਂ ਮਸਤਕ ਵੱਲ ਦੇਖਿਆ ਤਾਂ ਜਿਵੇਂ ਸੂਰਜ ਚੜ੍ਹਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਇਉਂ ਦਗ-ਦਗ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਮਸਤਕ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ ਪਰ ਕੋਈ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੂੰ। ਜਿਸ ਸਰੂਪ ਦਾ ਅੰਦਰ ਧਿਆਨ ਧਰੀ ਬੈਠੇ ਸਨ, ਆਪ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਉਹ ਸਰੂਪ ਬਾਹਰ ਖਿਚ ਲਿਆ। ਬਾਹਰ ਖਿੱਚਣ ਦੀ ਦੇਰ ਸੀ, ਜਿਵੇਂ ਮੱਛੀ ਪਾਣੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਤੜਪਦੀ ਹੈ, ਇਉਂ ਤੜਪਣ ਲੱਗੇ, ਨੇਤਰ ਖੁੱਲ੍ਹੇ, ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਏ ਕਿ ਮੇਰੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਤਾਂ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹੇ ਨੇ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਆਪ ਧਾਹ ਕੇ ਚਰਨਾਂ ਤੇ ਢਹਿ ਪਏ ਤੇ ਰੋ ਰੋ ਕੇ ਚਰਨ ਧੋ ਦਿੱਤੇ। ਉਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ 25 ਨੰਬਰ ਕਬਿੱਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ ਹੈ -

*ਦਰਸਨ ਦੇਖਤ ਹੀ ਸੁਧ ਕੀ ਨ ਸੁਧ ਰਹੀ,
ਬੁਧਿ ਕੀ ਨ ਬੁਧਿ ਰਹੀ, ਮਤਿ ਮੈ ਨ ਮਤਿ ਹੈ।
ਸੁਰਤਿ ਮੈ ਨ ਸੁਰਤਿ ਔ, ਧਯਾਨ ਮੈ ਨ ਧਯਾਨ ਰਹਯੋ,
ਗਯਾਨ ਮੈ ਨ ਗਯਾਨ ਰਹਯੋ, ਗਤਿ ਮੈ ਨ ਗਤਿ ਹੈ।
ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ 25*

ਸੱਤ ਸੁੱਧਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਨੇ। ਸਾਰੀ ਸੁਧ ਭੁਲ ਗਈ, ਸਾਰੀ ਬੁਧ ਭੁਲ ਗਈ। ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਪਤਾ ਲਗਦਾ, ਕੋਈ ਗੱਲ ਕਹਿਣ ਨੂੰ ਕੋਲ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਿਲਾਪ ਦੀ ਅਵਸਥਾ ਫੁਰਨੇ ਰਹਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਫੁਰਨਾ ਨਹੀਂ ਉਥੇ ਕੋਈ ਵੀ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ -

*ਧੀਰਜ ਕੋ ਧੀਰਜ ਗਰਬ ਕੋ ਗਰਬ ਗਯੋ,
ਰਤਿ ਮੈ ਨ ਰਤਿ ਰਹੀ ਪਤਿ ਰਤਿ ਪਤਿ ਹੈ।
ਅਦਭੁਤ ਪਰਮਦਭੁਤ ਬਿਸਮੈ ਬਿਸਮ,
ਅਸਚਰਜੈ ਅਸਚਰਜ, ਅਤਿ ਅਤ ਹੈ॥*

ਕਬਿੱਤ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ 25

ਬੇਸੁਧੀ ਹੋ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ

ਉਠਾਇਆ, ਛਾਤੀ ਨਾਲ ਲਾਇਆ, ਪਿਆਰ ਦਿੱਤਾ, ਸਿਰ ਤੇ ਹੱਥ ਫੇਰਿਆ। ਕਹਿੰਦੇ, “ਐਨਾ ਸਰੀਰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਹੋ ਗਿਆ?” ਰੋਜ਼ ਆਪ ਬਚਨ ਕਰਦੇ ਨੇ। ਪੂਰੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਤਿੰਨਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਤਪਿਆਣੇ ਸਾਹਿਬ ਰਹੇ। ਜਦੋਂ ਤੁਰਨ ਲਗਦੇ ਨੇ, ਆਪ ਦਾ ਵੈਰਾਗ ਛੁਟ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਵਸ ਕਰ ਲਿਆ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ। ਜਾ ਨਹੀਂ ਰਹੇ, ਪਿਛੇ ਸੰਗਤਾਂ ਉਡੀਕਦੀਆਂ ਨੇ। ਪਤਾ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਕਿਧਰ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ, ਦੱਸ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਤੁਰਨ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਪਰ ਆਪ ਦਾ ਪਿਆਰ ਤੁਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਪੂਰੇ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਕੋਲ ਠਹਿਰੇ। ਫੇਰ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ। ਕਈ ਮਹੀਨੇ ਲੰਘ ਗਏ, ਫੇਰ ਨਹੀਂ ਆਏ। ਉਵੇਂ ਜਿਵੇਂ ਪ੍ਰੇਮ ਦੀ ਡੋਰੀਆਂ, ਪ੍ਰੇਮ ਦੀਆਂ ਖਿੱਚਾਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਅੱਜ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਨਹੀਂ ਆ ਰਹੇ, ਇਕੱਲੇ ਹੀ ਤੁਰੇ ਆਉਂਦੇ ਨੇ - ਕੱਚੇ ਰਾਹਾਂ ਦੇ ਵਿਚ ਦੀ। ਸਿਧੇ ਤਪਿਆਣੇ ਸਾਹਿਬ ਆਉਂਦੇ ਨੇ ਤੇ ਪੰਦਰਾਂ ਦਿਨ ਫੇਰ ਰਹਿੰਦੇ ਨੇ।

ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਅੰਗਦ ਜੀ! ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਸਰੀਰ ਛੱਡਣਾ ਹੈ।”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਮੈਂ ਕਿਵੇਂ ਰਹਾਂਗਾ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ?” ਆਪ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -

ਜਿਸੁ ਪਿਆਰੇ ਸਿਉ ਨੇਹੁ ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਮਰਿ ਚਲੀਐ॥
ਪ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਣੁ ਸੰਸਾਰਿ ਤਾ ਕੈ ਪਾਛੈ ਜੀਵਣਾ॥

ਪੰਨਾ - 83

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਨਹੀਂ! ਤੁਸੀਂ ਧਰਮ ਦਾ ਪੰਥ ਚਲਾਓ।”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਹੁਣ ਮੈਨੂੰ ਆਗਿਆ ਹੈ ਮਹਾਰਾਜ?”

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਹਾਂ! ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦਿਨ ਆ ਜਾਇਓ ਪਰ ਉਥੇ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਨਾ, ਫੇਰ ਇਥੇ ਹੀ ਆ ਜਾਣਾ ਹੈ।”

ਸੋ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਨੂੰ ਨਾਲ ਲਿਆ। ਅੱਠ ਵਿਘੇ ਦਾ ਇਕ ਖੇਤ ਸੀ, ਕਹਿੰਦੇ, “ਆਹ ਸਾਫ ਕਰ ਦਿਓ, ਇਥੇ ਸੰਗਤਾਂ ਆਉਣਗੀਆਂ, ਫਸਲ ਵੱਢ ਲਓ ਏਸ ਦੀ।”

ਤਿਆਰੀ ਕਰ ਲਈ ਆਪ ਨੇ ਜਾਣ ਦੀ। ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੂੰ ਬੁਲਾ ਲਿਆ, ਬੇਅੰਤ ਇਕੱਠ ਹੋ ਗਿਆ ਤੇ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰਸਿਖਾਂ ਦੀ ਜੋ ਹਾਲਤ ਸੀ ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਉਹ ਤਾਂ ਕਹਿਣ ਸੁਣਨ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਦੀ

ਹੈ ਤੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਨੇ ਕਿ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਹੁਣ ਤੁਸੀਂ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋ, ਫੇਰ ਮੇਲ ਕਿਵੇਂ ਹੋਏਗਾ?

ਆਪ ਨੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਵਾਬ ਦਿੱਤਾ-

ਨਦੀਆ ਵਾਹ ਵਿਛੁੰਨਿਆ ਮੇਲਾ ਸੰਜੋਗੀ ਰਾਮ॥

ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਮੀਠਾ ਵਿਸੁ ਭਰੇ ਕੋ ਜਾਣੈ ਜੋਗੀ ਰਾਮ॥

ਪੰਨਾ - 439

ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, “ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਆਹ ਸਰੀਰ ਜਿਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹੋ, ਇਸ ਦਾ ਨਹੀਂ ਮੇਲਾ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ। ਇਹ ਮੇਲਾ ਤਾਂ ਕੁਦਰਤ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਬਣਾਇਆ ਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ -

ਪਵਨੈ ਮਹਿ ਪਵਨੁ ਸਮਾਇਆ॥

ਜੋਤੀ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਰਲਿ ਜਾਇਆ॥

ਮਾਟੀ ਮਾਟੀ ਹੋਈ ਏਕ॥

ਰੋਵਨਹਾਰੇ ਕੀ ਕਵਨ ਟੇਕ॥

ਪੰਨਾ - 885

ਭਰਮ ਹੀ ਚੁਕਾਅ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਕੋਈ ਆਉਂਦਾ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਜਾਂਦਾ ਨਹੀਂ, ਕੋਈ ਮਰਦਾ ਨਹੀਂ; ਇਹ ਤਾਂ ਜੋਤ ਆਪਣੇ ਕੌਤਕ ਆਪ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ।

ਨਹ ਕਿਛੁ ਜਨਮੈ ਨਹ ਕਿਛੁ ਮਰੈ॥

ਆਪਨ ਚਲਿਤੁ ਆਪ ਹੀ ਕਰੈ॥

ਪੰਨਾ - 281

ਕਵਨ ਰੂਪ ਦ੍ਰਿਸਟਿਓ ਬਿਨਸਾਇਓ॥

ਕਤਹਿ ਗਇਓ ਉਹੁ ਕਤ ਤੇ ਆਇਓ॥ ਪੰਨਾ - 736

ਕਹਿੰਦੇ ਆਹ ਜਿਹੜੇ ਦਿਸਦੇ ਨੇ, ਕਿਥੇ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ, ਕਿਥੋਂ ਆਉਂਦੇ ਨੇ? ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ -

ਜਲ ਤੇ ਉਠਹਿ ਅਨਿਕ ਤਰੰਗਾ॥

ਕਨਿਕ ਭੂਖਨ ਕੀਨੇ ਬਹੁ ਰੰਗਾ॥

ਪੰਨਾ - 736

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲਗੇ, “ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਮੇਲਾ ਜਿਹੜਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ..., ਤੁਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣੋ, ਆਪਾਂ ਕਦੇ ਵਿਛੜੇ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਦਾ ਹੀ ਮਿਲੇ ਹੋਏ ਹਾਂ। ਵਿਛੜਾ ਤਾਂ ਉਸ ਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਦ੍ਰਿੜ 'ਚ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜਿਹੜਾ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਦਾ ਵਿਛੜਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ।”

ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਫੁਰਮਾਨ ਕੀਤਾ।

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ॥

ਮਨ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇਰੈ ਨਾਲਿ ਹੈ ਗੁਰਮਤੀ ਰੰਗੁ ਮਾਣੁ॥

ਪੰਨਾ - 441

ਸੋ ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਤਮਾ ਮੰਨ ਲਿਆ ਉਸ ਨੇ ਨਾ ਕਦੇ ਮਰਨਾ ਹੈ, ਨਾ ਕਦੇ ਪੈਦਾ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਆਪਣਾ ਖੇਲੁ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਦ੍ਰਿੜ ਦੇ ਅੰਦਰ ਆ ਕੇ ਬੰਦੇ

ਨੂੰ ਅਗਿਆਨ ਹੋ ਗਿਆ। ਅਗਿਆਨ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਸਾਰੇ ਭਜਨ ਪਾਠ, ਸੇਵਾ ਬੰਦਗੀ ਆਦਿ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, “ਅੰਗਦ ਜੀ! ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝਾਵੋ। ਅਸੀਂ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦੇ। ਜਾਣਾ ਆਉਣਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਸਾਡਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸੋ ਇਹ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕਦੇ ਜਾਂਦਾ ਹੁੰਦਾ। ਉਹ ਤਾਂ ਸਦਾ ਸਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।”

ਓਹੁ ਅਉਗਣੀ ਕਦੇ ਨਾਹਿ ਨਾ ਆਵੈ ਨਾ ਜਾਇ॥

ਪੰਨਾ - 509

ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਕਮਾਈ ਕਰੋ, ਫੇਰ ਦਿਸ ਜਾਏਗਾ। ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਨੇ ਸਰੀਰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ। ਮਾਤਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ, ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, “ਹੈਂ! ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਬੁਲਾਏ।”

ਕਹਿੰਦੇ, “ਭੇਜੋ ਸੀ ਬੁਲਾਉਣ ਪਰ ਆਏ ਨਹੀਂ ਸਾਹਿਬਜ਼ਾਦੇ।”

ਉਸ ਵੇਲੇ ਛੇਤੀ ਸੁਨੇਹਾ ਭੋਜਿਆ ਤੇ ਆਪ ਜਾ ਕੇ ਚਰਨਾਂ ਵੱਲ ਖੜ੍ਹ ਗਏ। ਕਹਿੰਦੇ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਐਨੀ ਕਾਹਲੀ ਕਰ ਲਈ ਤੁਸੀਂ, ਬੱਚਿਆਂ ਦਾ ਤਾਂ ਇਤਜ਼ਾਰ ਕਰ ਲੈਂਦੇ? ਚਾਰ ਘੜੀ ਤਾਂ ਹੋਰ ਠਹਿਰ ਲਓ?”

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਉਠ ਕੇ ਬੈਠ ਗਏ, ਕਹਿੰਦੇ, “ਮੂਲੇ ਸੁਤਾ! ਐਸਾ ਥੋੜ੍ਹਾ ਸਮਾਂ ਮੰਗਿਆ। ਜੇ ਤੂੰ ਸਾਨੂੰ ਕਹਿੰਦੀ ਕਿ ਚਾਰ ਜੁਗ ਠਹਿਰ ਜਾਓ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਚਾਰ ਜੁਗ ਠਹਿਰ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਚਲੋ ਚੰਗਾ, ਹੁਣ ਚਾਰ ਘੜੀਆਂ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਮੁਖ 'ਚੋਂ ਕਢਾਈਆਂ ਨੇ; ਕਰੋ ਗੱਲ।”

ਕਹਿਣ ਲੱਗੀ, “ਮਹਾਰਾਜ! ਮੇਰੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਤਾਂ ਤੁਸੀਂ ਕੁਝ ਨਾ ਦੇ ਕੇ ਗਏ, ਬਿਗਾਨੇ ਪੁੱਤ ਨੂੰ ਸਭ ਕੁਝ ਦੇ ਗਏ।”

ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ, “ਤੈਨੂੰ ਭੁਲੇਖਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਕੋਲ ਤਿੰਨ ਚੀਜ਼ਾਂ ਸੀ - ਇਕ ਸੀ ਗੁਰਤਾ, ਗੁਰਿਆਈ, ਦੂਜਾ ਸੀ ਗ੍ਰਹਿਸਤ, ਤੀਸਰਾ ਸੀ ਉਦਾਸ। ਉਦਾਸੀ ਤਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤੀ ਸੀ ਚੰਦ ਨੂੰ, ਗ੍ਰਹਿਸਤ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਨੂੰ, ਤੇ ਗੁਰਤਾ ਦਾ ਬੋਝ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਹੈ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਹ (ਗੁਰੂ) ਅੰਗਦ ਹੀ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਪੰਡ ਚੁਕਣੀ ਸੀ। ਜੇ ਤੈਨੂੰ ਇਤਬਾਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਤਾਂ ਮੇਰੀ ਗੋਦੜੀ ਲਿਆਓ।” ਲੈ ਆਂਦੀ। ਕਹਿੰਦੇ, “ਚੁਕੋ।”

ਸ੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਹਿੱਲੀ ਹੀ ਨਾ; ਲਖਮੀ ਦਾਸ ਜੀ ਗਏ, ਬਿਲਕੁਲ ਨਾ ਹਿੱਲੀ; ਜਦੋਂ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਗਏ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਅਰਾਮ ਨਾਲ ਹੀ ਚੁੱਕ ਲਈ।

ਕਹਿੰਦੇ, “ਆਹ ਵਜ਼ਨ ਇਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਚੁੱਕ ਹੋਣਾ।

ਸੋ ਮਾਇਆ ਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਕੋਈ ਘਾਟ ਨਹੀਂ ਹੋਏਗੀ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ‘ਸਤਿ’ ਦੇ ਮਾਰਗ ਤੇ ਚੱਲਣਗੇ ਤਾਂ ਰਿਧੀ ਸਿਧੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾਦਾਰਨੀ ਬਣ ਕੇ ਕੰਮ ਕਰੇਗੀ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕੁੱਤਿਆਂ ਦੀ ਵੀ ਮਾਨਤਾ ਹੋਏਗੀ; ਜਿਥੇ ਪੈਰ ਧਰਨਗੇ ਉਸ ਥਾਂ ਦੀ ਵੀ ਮਾਨਤਾ ਹੋਏਗੀ ਪਰ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਇਹ ਸਹੀ ਰਹਿਣਗੇ।

ਸੋ ਬਾਕੀ ਜੋ ਅਕਾਲਪੁਰਖ ਵਲੋਂ ਸਾਨੂੰ ਬੋਝ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ਸੰਸਾਰ ਦਾ, ਉਹ ਅੰਗਦ ਜੀ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਹੋਰ ਕੋਈ ਚੁੱਕਣ ਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਹੀ ਚੁੱਕ ਸਕਦੇ ਸਨ।”

ਉਸ ਵੇਲੇ ਸਾਰੇ ਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਕਿਹਾ, “ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਕਿਰਪਾ ਕਰੋ, ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਆਖਰੀ ਬਚਨ ਸੁਣਾ ਦਿਓ।”

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, ਦੇਖੋ! ਮੋਟੀਆਂ ਮੋਟੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੇ, ਆਹ ਦੇਹ ਮੁੜ ਕੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਣੀ, ਜਿਹੜੀ ਆਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਈ ਹੈ, ਨਰ ਨਰਾਇਣੀ ਦੇਹ ਹੈ, ਮਤਾਂ ਏਸ ਨੂੰ ਗੁਆ ਬੈਠੋ। ਦੂਸਰਾ ਬਚਨ ਹੈ ਕਿ ਨਿੱਜ ਸਰੂਪ ਦੀ ਲੱਖਤਾ ਹੀ ਸਾਡਾ ਪਰਮ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣੋ, ਇਸ ਦੇ ਵਾਸਤੇ ਹੀ ਅਸੀਂ ਆਏ ਹਾਂ, ਬਾਕੀ ਤਾਂ ਸਭ ਰੌਲਾ-ਗੌਲਾ, ਭਰਮ ਭੁਲੇਖੇ ਨੇ। ਅਸਲੀ ਤੱਤ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਪਛਾਣਦੇ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਬਣਨੀ।

ਮਨੁ ਹਰਿ ਕੀਆ ਤਨੁ ਸਭੁ ਸਾਜਿਆ॥

ਪੰਚ ਤਤ ਰਚਿ ਜੋਤਿ ਨਿਵਾਜਿਆ॥ ਪੰਨਾ - 1337

ਪੰਜ ਤੱਤ ਰਚ ਕੇ ਇਸ ਦੇ ਵਿਚ ਜੋਤੀ ਪਾ ਦਿੱਤੀ, ਉਹ ਅਸੀਂ ਹਾਂ।

ਸੂਰਜ ਕਿਰਣਿ ਮਿਲੇ ਜਲ ਕਾ ਜਲੁ ਹੁਆ ਰਾਮ॥

ਪੰਨਾ - 846

ਇਹ ਸੂਰਜ ਦੀ ਕਿਰਨ ਹੈ ਜਿਵੇਂ, ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਿਰੰਕਾਰ ਦਾ ਇਹ ਆਪਣਾ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਸੋ ਏਸ ਨੂੰ ਪਛਾਣੋ। ਫੇਰ ਹੈ ਕਿ ਸਾਰੀਆਂ ਜੂਨਾਂ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿਕਾਰਾਂ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੋਈਆਂ ਪਈਆਂ ਨੇ। ਮੱਛੀ, ਖਾਣ ਵਿਚ ਮਸਤ ਹੈ, ਹਾਥੀ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਾਮ ਦੇ ਵਿਚ, ਮਿਰਗ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸੁਣਨ ਦੇ ਵਿਚ, ਪਤੰਗਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਵਿਚ (ਦੇਖਣ ਵਿਚ), ਭੰਵਰਾ ਹੋਇਆ ਹੈ ਨੱਕ ਦੀ ਸੁਗੰਧੀ ਦੇ ਵਿਚ। ਮਨੁੱਖ ਦੇ ਵਿਚ ‘ਸਤਿ ਤੇ ਅਸਤਿ’ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਪਾਈ ਹੋਈ ਹੈ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਜੀਵਾਂ ਵਿਚ ਹੈ ਨਹੀਂ, ਇਹ ਵਿਸ਼ੇ ਸੁਖ ਵਿਚ ਨੇ। ਮਨੁੱਖ ਜੇ ਸਤਿ ਤੇ ਅਸਤਿ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਲਵੇ ਤਾਂ ਇਸ ਦਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ (ਮਕਸਦ) ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਸਤਿ ਸਰੂਪ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਲਵੋ ਕਿ ਮੈਂ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪ ਹਾਂ -

ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ॥

ਪੰਨਾ - 441

ਹੁਣ ਆਪਣੇ ਨੂੰ ਤਾਂ ਰੱਖ ਲਵੇ ਤੇ ਬਾਕੀ ਜਿਹੜਾ
ਆਹ ਚੁੱਕੀ ਫਿਰਦਾ ਹੈ ਪੰਜ ਤੱਤ ਦਾ ਪੁਤਲਾ ਜਿਹਾ -

ਮਾਟੀ ਕੋ ਪੁਤਰਾ ਕੈਸੇ ਨਚਤੁ ਹੈ॥

ਦੇਖੈ ਸੁਨੈ ਬੋਲੈ ਦਉਰਿਓ ਫਿਰਤੁ ਹੈ॥

ਜਬ ਕਛੁ ਪਾਵੈ ਤਬ ਗਰਬੁ ਕਰਤੁ ਹੈ॥

ਮਾਇਆ ਗਈ ਤਬ ਰੋਵਨੁ ਲਗਤੁ ਹੈ॥ ਪੰਨਾ - 487

ਆਹ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਪੁਤਲੇ ਨੂੰ 'ਮੈਂ' ਕਹੀ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।
ਕਹਿੰਦੇ ਆਪਣੇ 'ਸਤਿ ਸਰੂਪ' ਨੂੰ ਪਛਾਣੇ, 'ਅਸਤਿ' ਦਾ
ਤਿਆਗ ਕਰੇ। ਸਾਰੇ ਸੁਖਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਜਿਹੜਾ ਹੈ ਉਹ
ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਸਾਰੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ
ਚਲੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਨੇ, ਸਾਰੇ ਵਿਘਨ ਸਿਧੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

ਸੋ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਕਿ ਪ੍ਰੇਮੀਓਂ! ਸੱਤਵਾਂ ਬਚਨ
ਹੈ ਸਾਡਾ - ਸਤਿ, ਸੰਤੋਖ, ਵਿਚਾਰ, ਵੈਰਾਗ, ਬਿਬੇਕ, ਇਸ
ਦੇ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰੋ, ਫੇਰ 'ਤਤੀਕਸ਼ਾ' ਦੇ ਵਿਚ
ਜਾਓ, ਫੇਰ ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਛਾ ਰੱਖੋ 'ਪਰਮ ਮੋਖਸ਼' ਦੀ।
ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਣੋ ਗੁਰੂ ਦਾ ਬਚਨ, ਸੁਣ ਕੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ
ਮੰਨੋ, ਫੇਰ ਉਸ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰੋ, ਫੇਰ ਆਪਣੇ ਸਰੂਪ ਨੂੰ
ਪਛਾਣ ਕੇ ਸਦਾ ਸੁਖੀ ਹੋ ਜਾਵੋਗੇ। ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵਨ
ਬਤੀਤ ਕਰੋ।

ਅੱਠਵਾਂ ਹੈ ਮੌਤ ਦਾ ਦੁਖ - ਇਹ ਬਾਰ ਬਾਰ
ਆਉਣਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਅਸਹਿ
ਹੈ; ਚਾਰ ਸੌ ਤਲਵਾਰ ਇਕੋ ਥਾਂ ਜੇ ਕੋਈ ਮਾਰੇ, ਐਨਾ ਦੁਖ
ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਏਸ ਦੁਖ ਤੋਂ ਬਚੋ।

ਨੌਵਾਂ ਹੈ ਕਿ ਕਲਿਆਣ ਵਾਸਤੇ ਸਤਿਸੰਗ ਕਰੋ,
ਸੰਤਾਂ ਦੇ ਬਚਨ ਨੂੰ ਮੰਨਣਾ ਕਰੋ, ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਕਰੋ, ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ
ਅਭਿਆਸ ਕਰੋ ਤੇ ਨਿਜ ਸਰੂਪ ਦੀ ਲਖਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ।

ਦਸਵਾਂ ਬਚਨ ਹੈ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਸਾਡਾ ਭਾਣਾ ਮੰਨਣਾ
ਹੈ, ਸ਼ੋਕ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ। ਮਨਮੁਖ ਦਾ ਸ਼ੋਕ ਕਰੀਦਾ ਹੈ। ਸੋ
ਐਨਾ ਬਚਨ ਕਿਹਾ ਤਾਂ ਉਸ ਵੇਲੇ ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੇ ਬੇਨਤੀ
ਕਰੀ ਕਿ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ! ਫੇਰ ਆਪ ਨੇ ਅੱਗੇ ਤਾਂ ਦੱਸਿਆ
ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਪ ਨੂੰ ਇਸਲਾਮ ਵਾਲੇ ਵੀ ਓਨਾਂ ਹੀ ਮੰਨਦੇ
ਨੇ ਤੇ ਅਸੀਂ ਹਿੰਦੂ ਲੋਕ ਵੀ ਓਨਾਂ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਨੇ, ਤਾਂ ਆਪ
ਦਾ ਦਾਹ ਕਿਰਿਆ ਕਿਵੇਂ ਕਰੀਏ।

ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ, "ਚੰਗਾ ਕਰਿਆ ਤੁਸੀਂ ਇਹ
ਗੱਲ ਪੁਛ ਲਈ। ਇਉਂ ਕਰਿਓ ਕਿ ਸਾਡੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ
ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਫੁੱਲ ਲਿਆ ਕੇ ਰੱਖਿਓ - ਹਾਰ, ਤੇ ਜਿਸ
ਦੇ ਫੁਲ ਹਰੇ ਰਹਿ ਜਾਣ ਭਾਈ, ਉਹ ਆਪਣੇ ਧਰਮ

ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀ ਕਿਰਿਆ ਕਰ ਲਿਓ, ਜਿਸ ਦੇ ਮੁਰਝਾਅ
ਜਾਣ, ਉਹ ਸਾਡੇ ਉਤੇ ਆਪਣਾ ਦਾਅਵਾ ਛੱਡ ਦੇਵੇ।"

ਸੋ ਉਸ ਵੇਲੇ ਦੇਖਦੇ ਦੇਖਦੇ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਕਨਾਤ
ਵਿਚ ਚਲੇ ਗਏ ਤੇ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਗਈ ਸੰਗਤ ਕਿ ਇਕ ਦਮ
ਕਰੋੜਾਂ ਸੂਰਜਾਂ ਜਿੰਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋ ਗਿਆ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ ਦੇ
ਅੰਦਰ, ਤੇ ਜੈ ਜੈਕਾਰ ਦੀਆਂ ਧੁਨੀਆਂ, ਅਨਹਦ ਦੀਆਂ
ਧੁਨੀਆਂ ਹੋਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ ਤੇ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ
ਇਤਿਹਾਸ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਧਾਰਨਾ - ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸ਼ਨ ਤੇ ਮਹੇਸ਼ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤੇ,

ਗਮਨ ਕੀਨ ਉਰਧ ਕੀ ਓਰਾ॥

ਜੈ ਜੈ ਕਾਰ ਹੋਤ ਘਨਘੋਰਾ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੁਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 201

ਐਨਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹੋਇਆ ਕਿ ਏਕੰਕਾਰ ਜੀ ਆਪ ਆਏ,
ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਹੁਣ ਚਲੋ। ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬਿਸ਼ਨ, ਮਹੇਸ਼ ਆਦਿ
ਸਾਰੇ ਦੇਵਤੇ ਬਿਬਾਣ ਲੈ ਕੇ ਪਹੁੰਚਦੇ ਨੇ।

ਸੁਰ ਅਰਜਨ ਤਰ ਕੁਸਮ ਬ੍ਰਖਾਵਹਿੰ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੁਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 201

ਫੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਬਾਰਸ਼ਾਂ ਹੋਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ।

ਚਾਰੁ ਚਮਰ ਚਹੁ ਦਿਸਨ ਫੁਰਾਵਹਿੰ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੁਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 201

ਚਾਰੇ ਪਾਸੇ ਚੌਰ ਹੋ ਰਹੇ ਨੇ -

ਬਿਸਨਾਦਕ ਚੰਦਨ ਚਰ ਚਾਹੀਂ॥

ਕਰਹਿੰ ਆਰਤੀ ਸੰਖ ਬਜਾਹੀਂ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੁਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 201

ਆਰਤੀ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ, ਸੰਖ ਵੱਜ ਰਹੇ ਨੇ।

ਹਤੀ ਸ਼ਕਤ ਜਹਿੰ ਲਗ ਜਿਸਹਿ.....॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੁਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 201

ਦੇਵਤੇ ਆਏ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਜਿਥੇ ਤੱਕ ਸ਼ਕਤੀ ਸੀ।
ਗੰਧਰਵ ਲੋਕ ਵਾਲੇ ਗੰਧਰਵ ਲੋਕ ਚਲੇ ਗਏ, ਦੇਵ
ਗੰਧਰਵ ਵਾਲੇ ਦੇਵ ਗੰਧਰਵ, ਸਵਰਗ ਦੇ ਸਵਰਗ ਵਿਚ,
ਇੰਦਰ ਲੋਕ ਦੇ ਇੰਦਰ ਲੋਕ ਵਿਚ ਚਲੇ ਜਾਂਦੇ ਨੇ ਨਮਸਕਾਰ
ਕਰਕੇ।

ਹਤੀ ਸ਼ਕਤ ਜਹਿੰ ਲਗ ਜਿਸਹਿ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਪਹੁਚਾਇ॥

ਹਟੇ ਸੰਗ ਤੇ ਦੇਵ ਸਭ ਚਰਨਨ ਸੀਸ ਨਿਵਾਇ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੁਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 201

ਤੇ ਜਦੋਂ ਬੈਕੁੰਠ ਧਾਮ ਵਿਚ ਗਏ, ਉਥੇ ਵਿਸ਼ਨੂੰ ਜੀ ਨੇ ਸੀਸ
ਨਿਵਾਇਆ। ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ -

ਸੱਚ ਖੰਡ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਗਏ ਕੀਨ ਤਾਹਿੰ ਬਿਸ੍ਰਾਮ॥

ਭੂ ਤਲ ਮਹਿ ਜੈਸੇ ਭਈ ਸੁਨਹੁ ਕਥਾ ਅਭਿਰਾਮ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਪੁਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਗ੍ਰੰਥ, ਪੰਨਾ - 201

ਕਹਿੰਦੇ, ਉਹ ਤਾਂ ਸਚਖੰਡ 'ਚ ਚਲੇ ਗਏ, ਜੋਤ ਵਿਚ ਜੋਤ
ਰਲ ਗਈ -

ਸੂਰਜ ਕਿਰਣਿ ਮਿਲੇ ਜਲ ਕਾ ਜਲੁ ਹੂਆ ਰਾਮ॥

ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਰਲੀ ਸੰਪੂਰਨੁ ਥੀਆ ਰਾਮ॥

ਬ੍ਰਹਮੁ ਦੀਸੈ ਬ੍ਰਹਮੁ ਸੁਣੀਐ ਏਕੁ ਏਕੁ ਵਖਾਣੀਐ॥

ਆਤਮ ਪਸਾਰਾ ਕਰਣਹਾਰਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਜਾਣੀਐ॥

ਪੰਨਾ - 846

ਏਧਰ ਜਦੋਂ ਕਨਾਤ ਦੇ ਅੰਦਰ ਗਏ ਸਿਆਣੇ, ਉਸ
ਵੇਲੇ ਕੀ ਦੇਖਦੇ ਨੇ ਕਿ ਫੁੱਲ ਦੋਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਹਰੇ ਨੇ। ਦੋ
ਚਾਦਰਾਂ ਨੇ - ਇਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੈ ਲਈ, ਦੂਜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ
ਲੈ ਲਈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਸਰੀਰ
ਸਾਰਾ ਵਿਲੀਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤੱਤਾਂ ਵਿਚ, ਤੇ ਸਮਝਾ ਦਿੱਤਾ
ਕਿ ਗੁਰੂ 'ਸਰੀਰ' ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ, ਗੁਰੂ 'ਪਰਮ ਜੋਤ'
ਹੋਇਆ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਵੈਰਾਗ ਹੋ ਗਿਆ।
ਸਾਧ ਸੰਗਤ ਜੀ! ਆਪ ੧੫੨੬ ਤੋਂ ੧੫੬੬ (1526 ਤੋਂ
1596) ਅੱਸੂ ਵਦੀ ਦਸਵੀਂ; ਸੱਤਰ ਸਾਲ, ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ,
ਦਸ ਦਿਨ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਰੀਰ ਰੱਖ ਕੇ ਦੂਸਰਾ ਰੂਪ
ਧਾਰਨ ਕਰ ਲਿਆ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹ ਲਓ-

ਥਾਪਿਆ ਲਹਿਣਾ ਜੀਵਦੇ ਗੁਰਿਆਈ ਸਿਰਿ ਛੜ ਫਿਰਾਇਆ।

ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਇਕੈ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਨਕ ਰੂਪ ਵਟਾਇਆ।

ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਵਾਰ 1/45

ਲਹਣੇ ਦੀ ਫੇਰਾਈਐ ਨਾਨਕਾ ਦੋਹੀ ਖਟੀਐ॥

ਜੋਤਿ ਓਹਾ ਜੁਗਤਿ ਸਾਇ ਸਹਿ ਕਾਇਆ ਫੇਰਿ ਪਲਟੀਐ॥

ਪੰਨਾ - 966

ਸੋ ਏਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਭਾਈ ਲਹਿਣਾ ਜੀ, ਦੇਵੀ
ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਵਾਲੇ, ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਦੇ ਚਰਨਾਂ ਵਿਚ
ਆਏ ਪਰ ਸਿੱਖੀ ਕਮਾਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੂਰੇ ਦਿਲ ਦੇ ਨਾਲ;
ਪਦਵੀ ਕਿੱਡੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲਈ, ਆਪ ਹੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ
ਪਾਤਿਸ਼ਾਹ ਹੋ ਗਏ।

(ਪੰਨਾ 17 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ, ਉਹੀ ਉਹ ਬਣ ਜਾਂਦੈ। ਮੰਨੁਸਿੰਮੁਤੀ ਵਿਚ
ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਦੇਵਤਾ ਵੀ ਲਿਆ ਕੇ ਤਖਤ
ਤੇ ਬੈਠਾ ਦਿਓ ਉਹ ਵੀ ਰਾਖਸ਼ ਬਣ ਜਾਂਦੈ, ਕੋਈ ਬਿਠਾ
ਦਿਓ, ਤੁਸੀਂ ਦੇਖਦੇ ਹੀ ਹੋ।

ਰਾਜੁ ਮਾਲੁ ਰੂਪੁ ਜਾਤਿ ਜੋਬਨੁ ਪੰਜੇ ਠਗ॥

ਅੰਗ - 1288

ਇਹ ਪੰਜੇ ਠੱਗ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਬੰਦੇ ਦੇ ਮਨ ਨੂੰ ਠੱਗ
ਲਿਆ ਕਰਦੇ ਨੇ, ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਰਹਿੰਦਾ, ਸਹੀ ਕੀ
ਕਰਨੈ, ਗਲਤ ਕੀ ਕਰਨੈ।

ਸੋ ਇਹ ਇਕ ਬੜਾ ਭਾਰਾ ਖਤਰਾ ਸੀ ਕਿ ਜੇ ਸੰਤਾਂ
ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਸ਼ਸਤਰ ਫੜਾ ਦਿੱਤੇ, ਸਿਪਾਹੀ ਹੀ ਨਾ ਰਹਿ
ਜਾਣ। ਸੰਤਪੁਣਾ ਵਿਚੋਂ ਹੀ ਨਾ ਨਿਕਲ ਜਾਵੇ। ਬੜਾ
ਵਿਚਾਰ ਹੋਇਆ ਬਈ ਜਿਹੜੇ ਸਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਬੰਦੇ
ਨੇ, ਕੁਛ ਐਸੀਆਂ ਰਹਿਤਾਂ ਬਣਾਈਆ ਜਾਣ, ਜੀਵਨ
ਐਸਾ ਬਣਾਇਆ ਜਾਵੇ ਕਿ ਸੰਤ ਪੁਣਾ ਇਹਨਾਂ ਵਿਚੋਂ
ਨਿਕਲੇ ਨਾ। ਸਾਧੂ ਰਹਿਣ, ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦੇ ਉਪਾਸ਼ਕ
ਰਹਿਣ, ਭਗਤੀ ਤੇ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ 'ਚ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਰਹਿਣ।
ਨਾਮ ਦੇ ਮਸੀਹਾ ਰਹਿਣ। ਪੂਰਨ ਗਿਆਨਵਾਨ ਹੋਣ। ਰਾਜੇ
ਵੀ ਹੋਣ ਤੇ ਨਾਲੇ ਜੋਗੀ ਹੋਣ।

ਸੋ ਰਾਜਾ ਜੋਗੀਆਂ ਦਾ, ਰਾਜ ਵੇਲੇ ਰਾਜੇ ਤੇ
ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਵੇਲੇ ਜੋਗੀ, ਐਸਾ ਪੰਥ
ਸਾਜਿਆ ਜਾਵੇ, ਉਹਦੇ ਵਾਸਤੇ ਅੱਜ ਆਪ ਨੇ ਤੰਬੂ ਲਵਾ
ਲਿਆ, ਦੀਵਾਨ ਲੱਗਿਆ ਹੋਇਐ, ਕੀਰਤਨ ਹੋ ਰਿਹੈ।

ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਆਏ। ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਬੰਦੇ ਜਿੰਨੇ ਬੈਠੇ ਸੀ,
ਇਉਂ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੇ ਨੇ ਜਿਵੇਂ ਹਜ਼ਾਰਾਂ ਚਕੋਰਾਂ ਚੰਦਰਮਾਂ
ਦਾ ਦਰਸ਼ਨ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹੋਣ ਤੇ ਉਸ ਦੀਵਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ
ਕੋਈ ਰਸਨਾ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪ ਰਿਹੈ, ਕੋਈ ਸਵਾਸ ਦੇ
ਨਾਲ ਨਾਮ ਜਪ ਰਿਹੈ। ਕੋਈ ਕੰਠ ਵਿਚ ਨਾਮ ਜਪ ਰਿਹੈ।
ਕੋਈ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚ ਜਪ ਰਿਹੈ, ਕੋਈ ਨਾਭੀ ਵਿਚ ਨਾਮ
ਜਪ ਰਿਹੈ। ਕੋਈ ਆਗਿਆ ਚੱਕਰ ਵਿਚ ਨਾਮ ਜਪ ਰਿਹੈ।
ਲੇਕਿਨ ਸਾਰਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਚਿਹਰੇ
ਵੱਲ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਚਕੋਰ ਅੱਖ ਵੀ ਨਹੀਂ
ਮਟਕਾਉਂਦੀ ਹੈ ਚੰਦਰਮਾ ਨੂੰ ਦੇਖਦੀ ਹੋਈ।

‘ਚਲਦਾ’

(ਪੰਨਾ 2 ਦੀ ਬਾਕੀ)

ਨਿਭਦਾ, ਇਕ ਅਭਿਨਾਸ਼ੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਨਾਲ ਨਿਭਣ ਵਾਲਾ ਅਸਲ ਸਾਥੀ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਸਹਿਜ ਸੁਖ ਸ਼ਾਂਤੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਤੋਂ ਜੀਵਨ-ਮਨੋਰਥ ਦੀ ਸਿੱਧੀ ਹੋਣੀ ਹੈ (ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਨ ਸੰਗਿ ਧਨਾ ਹਰਿ ਅਵਿਨਾਸੀ ਓਹੁ)

ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਜੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -
ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਬਨਿਤਾ ਸੁਤ ਬੰਧਪ ਇਸਟ ਮੀਤ ਅਰੁ ਭਾਈ॥
ਪੁਰਬ ਜਨਮ ਕੇ ਮਿਲੇ ਸੰਜੋਗੀ ਅਤੰਹਿ ਕੋ ਨ ਸਹਾਈ॥
ਅੰਗ - 700

ਇਸ ਸਚਾਈ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਸਾਰੀ ਲੋਕਾਈ ਨਾਸ਼ਵੰਦ ਸੰਸਾਰਕ ਧੰਦਿਆਂ ਦੇ ਮੋਹ ਵਿਚ, ਉਲਝ ਉਲਝ ਕੇ ਆਪਾ ਬਰਬਾਦ ਕਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਆਤਮਿਕ ਮੌਤ ਮਰ ਰਹੀ ਹੈ, ਦੁਖ ਸਹੇੜ ਰਹੀ ਹੈ। (ਪਲਚਿ ਪਲਚਿ ਸਗਲੀ ਮੁਈ ਝੂਠੈ ਧੰਧੈ ਮੋਹੁ) ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੇ ਘੁੱਪ ਹਨ੍ਹੇਰੇ ਵਿਚ ਮਨੁੱਖ ਇਹ ਭੁਲੀ ਬੈਠਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਵਲ ਪ੍ਰਭੂ-ਨਾਮ ਹੀ ਨਾਲ ਨਿਭਣ ਵਾਲੀ ਅਮੋਲਕ ਵਸਤੂ ਹੈ, ਨਾਮ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਰਿਆਵਾਂ, ਰਜੋ, ਤਮੋ, ਸਤੋ ਤਿੰਨਾਂ ਗੁਣਾਂ ਵਿਚ ਕੀਤੇ ਸਾਰੇ ਕਰਮ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਖੋਹ ਲਏ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੀਵ ਦੇ ਕਲਿਆਣ ਹਿਤ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਮੁੱਲ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ। (ਇਕਸੁ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਬਿਨੁ ਅਗੈ ਲਈਅਹਿ ਖੋਹਿ)

ਪੰਚਮ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ -
ਕਰਮ ਧਰਮ ਪਾਖੰਡ ਜੋ ਦੀਸਹਿ ਤਿਨ ਜਮੁ ਜਾਗਾਤੀ ਲੁਟੈ॥
ਅੰਗ - 747

ਇਹ ਅਟੱਲ ਸਚਾਈ ਹੈ ਕਿ ਪਿਆਰੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਵਿਸਾਰਨ ਨਾਲ, ਭੁੱਲਣ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਖੁਆਰੀ ਹੀ ਖੁਆਰੀ ਹੈ (ਹਰਿ ਬਿਸਰਤਿ ਸਦਾ ਖੁਆਰੀ) ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਜਿੰਦ ਦਾ ਕੋਈ ਸੱਚਾ ਸਾਥੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਨਾ ਹੀ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ (ਦਯੁ ਵਿਸਾਰਿ ਵਿਗੁਚਣਾ ਪ੍ਰਭ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ) ਇਸ ਲਈ ਜਿਹੜੇ ਜੀਵ ਪ੍ਰਭੂ ਪ੍ਰੀਤਮ ਦੀ ਚਰਨੀਂ ਲਗਦੇ ਹਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਵਿਚ ਭਲੀ ਸੋਭਾ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। (ਪ੍ਰੀਤਮ ਚਰਣੀ ਜੋ ਲਗੇ ਤਿਨ ਕੀ ਨਿਰਮਲ ਸੋਇ)

ਤਾਂ ਤੇ ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ! ਤੇਰੇ ਦਰ ਤੇ ਸੰਨਿਮਰ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਵੀ ਤੇਰਾ ਦਿਲ ਰੱਜਵਾਂ ਪਿਆਰ ਤੇ ਮਿਲਾਪ ਨਸੀਬ ਹੋਵੇ। (ਨਾਨਕ ਕੀ ਪ੍ਰਭ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰਭ ਮਿਲਹੁ ਪਰਾਪਤਿ ਹੋਇ) ਵਿਸਾਖ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਸੁਹਾਵਣਾ ਹੈ, ਸੋਹਣਾ ਹੈ, ਖੇੜੇ ਤੇ ਹਰਿਆਵਲ ਵਾਲਾ ਹੈ ਪਰ ਜਿੰਦ ਨੂੰ ਵਿਸਾਖ ਦਾ ਖੁਸ਼ੀਆਂ ਭਰਿਆ ਮਹੀਨਾ ਵੀ ਤਾਂ ਹੀ ਸੋਹਣਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਜੇ ਹਰੀ ਸੰਤ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਮਿਲਾਪ ਹੋ ਜਾਵੇ। (ਵੈਸਾਖੁ ਸੁਹਾਵਾ ਤਾਂ ਲਗੈ ਜਾ ਸੰਤੁ ਭੇਟੈ ਹਰਿ ਸੋਇ) ਤਾਂ ਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਲਈ ਨਾਮ-ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਜੁੱਟ ਜਾਣਾ ਹੀ ਸਰਵੋਤਮ ਕਿਰਿਆ ਹੈ, ਸੁਖ, ਸਹਿਜ ਸ਼ਾਂਤੀ ਦਾ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਇਹੋ ਜੀਵਨ ਮਨੋਰਥ ਹੈ।

(ਇਥੋਂ ਕੱਟ ਕੇ ਭੇਜੋ ਜੀ)

Annual/Life Membership Form - Atam Marg

ਸਾਲਾਨਾ/ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਫਾਰਮ - ਆਤਮ ਮਾਰਗ

(ਇਹ ਫਾਰਮ ਭਰ ਕੇ 'ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ : ਮੁਲਾਂਪੁਰ ਗਰੀਬਦਾਸ, ਜ਼ਿਲਾ ਰੋਪੜ 140901 ਨੂੰ ਭੇਜੋ ਜੀ)

1. ਜੇ ਆਪ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਹੋ ਤਾਂ ਪਹਿਲਾ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਨੰਬਰ ਲਿਖੋ ਜੀ.....
2. ਨਾਮ/ Name.....
3. ਪਿਤਾ ਦਾ ਨਾਮ/Father's Name.....
4. ਪੂਰਾ ਪਤਾ/Full address.....

PINCODE.....Telephone.....

ਮੈਂ ਰੁਪਏ ਮਨੀਆਰਡਰ/ਬੈਂਕ ਡਰਾਫਟ/ਚੈਕ ਨੰ.....ਮਿਤੀ.....ਰਾਹੀਂ ਭੇਜ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸਾਲਾਨਾ/ਲਾਈਫ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਕੇ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਨਦਰ ਅਤੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸੀਸਾਂ ਦਾ ਪਾਤਰ ਬਣਿਆ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦੀ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੈ।

ਦਸਤਖਤ.....

ਨਾਮ.....

ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ਾਂ ਦੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ

- ਐਤਵਾਰ - 4, 11, 18, 25 ਅਪ੍ਰੈਲ।
- ਵਿਸਾਖੀ - 13 ਅਪ੍ਰੈਲ, ਦਿਨ ਮੰਗਲਵਾਰ।
- ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ - 5 ਅਪ੍ਰੈਲ, ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ।
- (ਸਮਾਂ ਦੁਪਹਿਰ 12 ਵਜੇ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ 4.00 ਵਜੇ ਤੱਕ)
- ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸੰਚਾਰ - ਹਰੇਕ ਪੂਰਨਮਾਸ਼ੀ ਨੂੰ ਗੁਰਦਵਾਰਾ
ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਦਿਨ ਦੇ
11.00 ਵਜੇ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

For more information
please visit us on internet at -
<http://www.atammarg.org>
&
http://www.Ratwara_sahib.com

ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ (Income Tax) ਦੇ ਰਹੇ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਲਈ ਖੁਸ਼ਖਬਰੀ

ਵਿਸ਼ਵ ਗੁਰਮਤਿ ਰੂਹਾਨੀ ਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦਾਨ ਦੇਣ
ਵਾਲੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਹੁਣ ਦਿਤੀ ਰਕਮ ਦੀ 50% ਰਾਸ਼ੀ ਤੇ
ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਛੋਟ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਕਮਿਸ਼ਨਰ ਇਨਕਮ
ਟੈਕਸ ਵਲੋਂ ਜਾਰੀ ਪੱਤਰ ਨੰ. CIT/CHD-II/80G/
2001-2002/3050 ਮਿਤੀ 22.2.2002/
6.3.2002 ਅਨੁਸਾਰ ਇਹ ਛੋਟ I.T. Act, 1961
(43 of 1961) ਦੀ ਧਾਰਾ 80G ਅਧੀਨ 1.4.2001
ਤੋਂ 31.3.2004 ਤੱਕ ਲਾਗੂ ਰਹੇਗੀ। ਛੋਟ ਲੈਣ ਲਈ
ਇਨਕਮ ਟੈਕਸ ਰੀਟਰਨ ਭਰਨ ਸਮੇਂ ਮਿਸ਼ਨ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ
ਰਸੀਦ ਨਾਲ ਲਾਵੇ ਜੀ।

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਦੇ ਸਭ ਹੱਕ ਰਾਖਵੇਂ ਹਨ।

ਪ੍ਰਿੰਟਰ ਪਬਲਿਸ਼ਰ ਤੇ ਐਡੀਟਰ ਭਾਈ ਹਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਨੇ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਜੈ
ਆਫਸੈਟ ਪ੍ਰਿੰਟਰਜ਼, 905 ਇੰਡਸਟਰੀਅਲ ਏਰੀਆ, ਫੇਜ਼-2, ਚੰਡੀਗੜ੍ਹ ਤੋਂ ਛਪਵਾ
ਕੇ ਮੁੱਖ ਦਫਤਰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ', ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ, ਡਾਕਖਾਨਾ ਮੁਲਾਂਪੁਰ
ਗਰੀਬਦਾਸ, ਤਹਿਸੀਲ ਖਰੜ, ਜ਼ਿਲਾ ਰੋਪੜ ਤੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ।

ਜੇ ਕਦੀ ਤੁਹਾਨੂੰ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਨਾ ਮਿਲੇ!!!

ਆਪ ਜੀ ਸਭ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਵਿਦਿਤ ਹੈ ਕਿ 'ਆਤਮ ਮਾਰਗ' ਬੜੇ ਸੋਹਣੇ ਸੁਚੱਜੇ ਅਤੇ ਸੁਥਰੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਹਰ
ਮਹੀਨੇ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਤਾਰੀਖ ਨੂੰ ਪੋਸਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਰਸਤੇ ਦੀ ਕਿਸੇ ਰੁਕਾਵਟ ਜਾਂ ਅਣਗਹਿਲੀ ਕਾਰਨ ਜੇ
ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ 15 ਤਰੀਕ ਤਕ ਮੈਗਜ਼ੀਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਤਾਂ ਕੇਵਲ -

ਦਫਤਰ ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਫੋਨ ਨੰਬਰ -

0160-2255002

0160-2255009 (ਫੈਕਸ)

ਨਾਲ ਸੰਪਰਕ ਕਰੋ, ਹੋਰ ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ ਨਹੀਂ। ਆਤਮ ਮਾਰਗ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਕੰਪਿਊਟਰ ਰਾਹੀਂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਫੋਨ
ਨੰਬਰਾਂ ਤੇ ਆਪ ਜੀ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਅਤੇ ਸਹੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਵਿਦਿਆ ਮੰਦਰ ਸਕੂਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਫੋਨ ਨੰਬਰ - 0160-2255003

ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਡੀਵਾਈਨ ਇਨਸਟੀਚਿਊਟ ਆਫ ਟੈਕਨਾਲੋਜੀ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ - 0160-2255005, 2255006, 2255007

ਸੰਤ ਵਰਿਆਮ ਸਿੰਘ ਮੈਮੋਰੀਅਲ ਪਬਲਿਕ ਸਕੂਲ, ਰਤਵਾੜਾ ਸਾਹਿਬ - 98142-80259